

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

דן אפילו ביחיד. דכתיב (ויקרא יט) בעדק תשפוט וקסבר אין כאן עירוב פרשיות: דגמירנא. שמעות דיןן מרבתי: וסבירנא. יודע אני להוסיף וליישב טעמים מרעת: ונקיטנא רשותא. מריש גלותא דיננא דיני ממונות ביחיד: דיניה לאו דינא. והדר דינא לגמרי: דן אפילו ביחיד: אי בקלוד עליהו. לגמרי לילך אחרוך אם לדין אם טענות ולא יתבעוך לא תשלם: ואי לא זיל

שלים. ואי לא קבלו טעונך עליהם דאמרו 1
 לך דינת לן דין תורה ליה שלים ומיהו 2
 מהדר דנא לן אפילו גמיר וסביר וכי לא 3
 נקיש רשותא דיניה דינא ולא מהדר: לישקול 4
 רשותא. דכין דברשות נתת לא משלם: 5
 מהבא להבא. מריש גלותא מבבל למדין 6
 דינא בבבל: ומתתם להתם. גמולא דאריך 7
 ישראל לדון בארץ ישראל: שבט. לשון 8
 שררה ושת לון שות' להפקיד דהפקר ב"ד 9
 הפקר דכתיב (עזרא י) וכל אשר לא יבא 10
 וגו' ביבמות בהאשה רבה (דף פטז): 11
 מחוקק. שררה מועפת: שרודים את העם. 12
 שיש להם חב ורשות מאת מלכי פורס: בני 13
 בניו של הלל. הלל גיטא היה כדאמר 14
 בפסוקים באל דברים (דף טו) והשיבתי 15
 בראש ומינהו נשיא עליהם: דן דינא. בבבל 16
 טעה: אמא. לא"י לקמיה דרבי חייא: ש"פ 17
 מהתם להבא לא מהני. דהא רבה בר תנה 18
 רשותא ויהו נקיש מרבי דנשיא דא"י היה 19
 כדאמרן לקמן בשמעתין פן אחי יורד לבבל 20
 וכו': לא מניינו נקיטנא רשותא. ואינו כפוף 21
 לכס: על הגבולין. הנמשכות אתר ארץ 22
 ישראל: מאי רשותא. דרבה בר תנה: יורה. 23
 איסור והיתר אמר להם רבי יורה ולקמן 24
 פרץ אי גמיר למה ליה רשותא בהוראה: 25
 ידיו. ברשות ופטר משלם: יתיר בכבורות. 26
 יראה במומין ואם קבוע הוא יתירנו שוטטו 27
 דביומיה דרבי א"ל לכורח תקנה עד שפולו ב 28
 מום דאחר חורבן היה: אל יתיר. לקמן 29
 מפרש טעמא: איכו. אבוד דרב היה 30
 כדאמרנן באור לארבעה עשר (פסחים דף 31
 ד.) א"ל אייבו קיים בו. וזמנה. אבוד דרבה: 32
 מכפרי. מקום: 33

ואם היה ממוחה לרבים כו. פירש הקונטרס דכתיב בעדק תשפוט וקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דאיכ' קשה ליה דך ברייתא ל' אבדו דאמר שנים שדנו אין דיניהם דין לדיה וע"ק דמשמע לשה' הקונטרס לדין ליה עירוב פרשיות: אין יכול לדון יחידו והא רב יוסף ס"ל בפ' המגשר (למאן דן פת) דבדורותא והולאות עבדינן שליותיהוידו אלמא אית ליה עירוב פרשיות ואפ"ה משמע בסמך מעובדא דמור ורבותא דאית ליה לרב יוסף דיתיר ממוחה דן אפ"ה יחידו ועוד שמאמר סמך אבל לא נקיש רשותא דיניה לאו דינא משמע דסבר כ"י אבדו ואפ"י הכי יחיד ממוחה דן דלשמואל אפילו יחיד שאינו ממוחה דינו דן דלאו דוקא נקיש שמואל שנים כמו שאפשר לקמן בע"ה ודחוק לפרש דיניה לאו דינא כבתחלה לכך נ"ל דאפי' למאן דבעי ג' מומחין מדאורייתא תקנתא דרבנן היא דיתיר ממוחה לרבים דן אפ"י יחידו והשתא לא דקאמר דיניה לאו דינא לאו אבנן דרב נחמן קאי אידונו סבר לה כשמואל לקמן דשנים שדנו דיניהם דן אלא אבנן אנא דר' חייא קאי לדליה דרשותא וולתאי פין את דפריך לקמן (דף ו') לר' אבדו מין את תדיון הי' משני דמיידי ביחד ממוחה לרבים ומיהו קשה דבפיר' ארתו בית דין (ר"ה דף כה) משמע מדאורייתא קאמר ממוחה לרבים דן ביחיד דתנו חתם שני' היחיד נאמן ד' ע"פ עצמו ומפרש בגמרא דאיצטריך למיתני דלא תימא דנאמן מיי' יהוה איחיד ממוחה דהבא ופריך ואימא ה"ג ומשני אין לך ממוחה יתיר ממשא ואי מרברגן מאי מייית' ממשא וי"ל דחתם פריך ומשני למיד' לעיל דבר תורה חד נמי כשה:

ואם היה ממוחה לרבים, דן אפילו יחיד. אמר רב נחמן, כגון אגא, דן דינו ממונות ביחיד. וכן אמר רבי חייא, כגון אגא, דן דינו ממונות ביחיד. איבעיא להו, כגון אגא דגמיונא וסבירנא ונקיטנא רשותא, אכל לא נקיש רשותא דיניה לא דינא. או דילמא, אף על גב דלא נקיש רשותא, דיניה דינא? תא שמע, דמר וזמרא בריה דרב נחמן דן דינא וטעה, אתא לקמיה דרב יוסף, אמר ליה, אם קבלוד עליהו, לא תשלם, ואי לא, זיל שלים. שמע מנה, פי לא נקיש רשותא דיניה דינא, שמע מנה. אמר רב, האי מאן דקעץ למידין דינא ואי טעה מיבעי למופריא, לישקול רשותא מבי ריש גלותא. וכן אמר שמואל, לישקול רשותא מבי ריש גלותא. פשיטא, מהבא להבא ומתתם להתם (מהני), ומתבא להתם (ממי) מנהי, דהקא 'שבט' והתם 'מחוקק', פדתנא לא יסור שבט מיהודה' אלו ראשי גילות שבבבל שרודין את ישראל בשבט, 'מחוקק מבין רגלו' אלו בני בניו של הלל שמולמדין תורה ברבים. מהתם להבא מאי? תא שמע דרבה בר תנה דן דינא וטעה, אתא לקמיה דרבי חייא, אמר ליה, אי קבלוד עליהו, לא תשלם, ואי לא, זיל שלים. והא רבה בר תנה רשותא הוה נקיט, שמע מנה מהתם להבא לא מהני, שמע מנה. ולא מהני? והא רבה בר רב הונא כי הוה מנינא בתרי דבי ריש גלותא, אמר לאו מניינו נקיטנא רשותא, נקיטנא רשותא מאבא מרי, ואבא מרי מרב, ורב מרבי חייא, ורבי חייא מרבי. במילתא דעלמא הוא דאוקים להו. וכו' מאחר דלא מהני, רבה בר תנה רשותא דנקט למה ליה? לענירות העומדים על

על הגבולין. מאי רשותא, פי הוה נחית רבה בר תנה לבבל, אמר ליה רבי חייא לרבי יורד לבבל. יורה, יורה. דין, ידיו. יתיר כבורות, יתיר. פי הוה נחית רב לבבל, אמר ליה רבי חייא לרבי, כן אחותי יורד לבבל. יורה, יורה. דין, ידיו. יתיר כבורות. אל יתיר. מאי שנא למר דקא קרי' לן אחי? ומאי שנא למר דקא קרי' לן אחותי? וכו' תימא הכי הוה מעשה, והאמר מר, איכו ותנה ושללא ומרתא ורבי חייא, פולחיה בני אבא בר אחא פרסקלא מפפרי הוו. רב, בר אחא דתנה בר אחתיה. רבה בר תנה, בר אחוה דלאו בר אחתיה. ואי בעית אימא, על

כרוז לא הני מילי שאומר לא אדון לפני זה אלא לפני זה אבל אם אמר שלא יבא כלל לב"ד או אלא הוה ליה ואינו רוצה ללך בביתו בעירו כפינו אותו ויהו אדון בעירו כרוז: כגון אנה דן דיני ממונות ביחיד. והא דתנן במסכת ביחיד. אל תהי דן יחיד שאין דן יחיד אלא אחד הקבה' עצה טובה קמ"ל שלא יטעה והא דאמר כגון אנא בר היינו כלומר יכול לדון לאו שיהו דן אי נמי רגיל היה דינן ואין לחוש שמא יטעה: וא"י לא זיל שלים. פירש בקונטרס ואי לא כגון דאמרי ליה דינת לן דין תורה וקשה דלא כן מאי דיקי מהבא דהא אפילו לא גמיר וסביר נמי מה שעשה עשוי ושלם מביחו כדמוכח לקמן (דף ו') דפריך לרבי אבדו מדן את הדין ומוקי לה דקבלה עליו ופשיטא ממוחה איידי דהא קתני שנים ואם היה ממוחה לרבים פריך רבא ויהו א"ל דלא קבלוד עליהו כגון ד' רבא. שבת הרבה ממוחה. משמע תשטב עדיף והא דאמר בפירק מקום שנתנו (פסחים דף נא. ושם) אבל מבבל לא"י כיון דאגן כייפנין להו עבדינן כוותיהו ואומר רבינו תם דה"מ במילתא דאיסור והיתר דבני א"י חכימי טפי דאמרי דא"י מחכים כדאמר הכא דאיקרי מחוקק שמלמדין תורה ברבים אבל לענין הפקעת ממון ליפטר דהפקך בית דין הפקר עדיף בכל דאיקרי שבת שרודין את הניע במקל חייבי טעמא שנתנו דראש גולה מזכרים ונשיא שבאי' מנקבות כדאמר בירושלמי: רבה בר תנה. רטינין דאי רבה בר תנה אי היה בני בנו של תנה הוה משמע דבר אחו של ר' חייא היה תוחם אפיה של ר' חייא דהא קתני שנים ואם היה ממוחה לרבים פריך רבא ויהו א"ל דלא קבלוד עליהו קאמר בר בר יוסף דשם אבוי בר תנה ולא תיבת כדאמר בהבבא ר' אחא הוה אפיה (ב"ב דף כד.) בר תנה היכסא: נקיטנא רשותא מרי ואבא מרי מרב. פי ואבא מרי נטל רשות מרב דמי ריש לו רשות יכול ליתן רשות כענין שמעינו (לקמן דף יג:) לענין דיני קנסות דמי שהווא סמך יכול לשמך ויהיב ליה רשותא למידין דיני קנסות כדאמרנין (שם) ברם זכור אותו האיש לטוב שאנלמלא הוא בטלו דיני קנסות ואע"פ שהזכיר רב חייא לטול רשות מרבי בשביל רבה בר תנה הרב שמא בעירו של רבי היה ובעירו לא היה רשאי אדם ליתן רשות אלא רבי אבל אין סברא לומר דרבה בר הונא היה בימי רבי:

א גמיר למה ליה רשותא למשקל, הא דלא משני לענין ליפטר דבפר' אחד דיני ממונות (לקמן דף לג.) מוכח שצריך רשות ליפטר באיסור היתיר משום דאי ליפטר גרידא אל היה צריך למשקל רשותא בתרתי בהוראות דהין דבחד מינייהו סגי דהוי בכלל כל דבר שמחתיבין לשלם: **ואינהו** – כל דמי בצעים. תימא היאך טעו בן ביצים לבצעים ואר"ת דיניהו סבור דמי ביצים דקאמר דהיינו

1 מי בצעים דכתיב (איוב ח) הדינא גמא גליי בעה
 2 וטעו בן ביצים לביצים: **פסולין** – כל מי חטאת.
 3 וא"ל דבפרק המוכר כל הסופין (ב"ב דף ע"ד)
 4 משמע שהם נהרות דדרשינן ועל נהרות יכוננה
 5 אלו ד' נהרות דהין דייקון קרמיון ופיגה ואר"ת
 6 דרדאי נהרות כל ופליגי שאין המים צוללין וצפר
 7 וטש מערב בון חסותא למי חטאת דהוי חציצה
 8 בין מים לכלים וכתבי מים חיים אל כלי (במדבר
 9 ט) **אלא** אם כן רחוק ממנו כו'. והא דאמר
 10 בפרק הדר (עירובין דף סב. טו) דלא כליי בעתא
 11 בביתא בעת מנייה מרב סבור דהוי שרד
 12 הונא ולא אורי היה משום איירי דהא
 13 קאמר התם רב חסדא אורי בכפרי בשני דרב
 14 הונא אמרו קשה מזהא דקאמר התם (שם דף
 15 סג.) דרב המננה אל אורי בהרתא דארגיזו בשני
 16 דרב הונא לפי שתלמידי הוי רבא ורבא משעי
 17 דחויך שלשל פרסאות יכול להורות וליכא
 18 למימר דרבא איירי בתלמידי חבר ולכך שרי גמי
 19 חויך שלשל פרסאות כמו רב חסדא דהתם דהא
 20 כיון דממשה מרבינן כדפרשי בקונטרס משמע
 21 דבתלמיד גמור איירי ודוחק לומר דהרתא
 22 דארגיזו תוך ג' פרסאות היה ועוד דאמרין התם
 23 (שם) בפני אורח חייב מיתה ושלא בפני אסור
 24 ואין חייב מיתה משמע התם מתוך הסוגיא
 25 דתוך שלש פרסאות חשוב בפניו חויך של ג'
 26 שלא בפניו ונראה דהתם מירי בלא גטל רשות
 27 מרב:

רבי חזיה גרסין. ואל רבי חייא כדפי'
 28 בקונטרס שאלו מעשים מביא
 29 בירושלמי על רבי שראה אותם בעכו ודייק
 30 מניה דעכו שי בה מארץ ישראל מדבעי למיכל
 31 בה חטותי ושי בה מחוצה לארץ ישראל
 32 אותו כהן שהיה עומד בצד דבחוזה לארץ גורס
 33 התם דרבי חזיה ליהווא גברא דהוה קאי בארץ
 34 העמים ולעיל גמי גרס ואינהו סבור מי שלק
 35 ביצים קאמר: **שנים** – שדנו כו'. הא דנקט שנים
 36 משום דאפילו שנים הוו ב"ד חצוף אבל היה
 37 דהו דמי דיניה דין מותרין בסמוך (דף ו) לר'
 38 אבהו מדן דהין ולשמאל אל – פרקי ועוד שי
 39 לדיקוד מתנייהו אפילו (שם) ומתריס אמריים
 40 פשרה ביחיד ובעי לפרושי טעמא דרבנן משום
 41 דמקשי פשרה לדין: **יפה** כל פשרה כו'. תימא
 42 במאי יפה כה דין נון דומיא דפשרה שהיה
 43 מדעת שנים שדנו אין בעלי דינין יכולין לחזור
 44 בהן כיון דקבילו עלייהו ונראה דמירי כגון
 45 דאתו לבי תרי ואמרי להו דונו אותנן כמו
 46 שרגילים לעשות דהין או עשו לנו פשרה כמו
 47 שרגילין לעשות דבכיה: יפה.
 48 וכי

על שם חכמתו. שהיה רב חכם ביותר קרי ליה בן אחרות: **הא קאמר דחכים מוכא.**
 דהא תרצת דעל שם חכמתו קריה בן אחרות: לתלך כהני דרביה. כיו שיהנה בו
 בני בכל כבוד שבק ליה האי חשיבותא דאילו לרב וכו' ביה קרי בלאו הכי
 אי בעית אימא. הא דקאמר אתר יתרו: **מושם אלו נושא**. משום אא מילתא דקאמר
 שמונה עשר חדשים גדלתי וכו': **דלא ידעי**
 אינשי. אינו ניכר לרבים שהוא מום:
במומא. לא דהו מקפידין לטהר דכתיב: **מושם** מי
 בצעים: **אגם מרורית** בלע"ז: **אין מן בשריו**.
 ומממי בצעים אנו לשין הלכך לא מקבלה
 עישה טומאה: **מי ביצים**. הלש עישה ביצעים
 של תרנגולת ואוח: קרמיון ופיגה. נהרות
 של אגמים: **פסולין**. כל מי חטאת מפני שהן מי
 רשות מרוב. וכי הדיב ליה רבו רשותא מדיק
 דייק ביה שהיא לשונו פתוח ולא יטעו
 השומעין את דבריה: **חלתה**. מקום: **פותר**
 ללחות. לשרות מעט במים ולכותשן
 במכתשת ולא חשישין לחימוץ הואיל
 וכותשן מיד. כנגד מחנה ישראל. דכל מאן
 דבעי מילתא אדיל לגבי משה דכתיב (שמות
 17) הדיח כל מבקש לו וגו' אע"ז ש' המחנה ג'
 פרסאות ואתו לגבי משה רבותא דמשה
 שאני מחנה ישראל ג' פרסאות דכתיב
 (במדבר 16) ויחנו על הירדן מבית יחשימות
 עד אבל השטים ואמר רבה בר רב תנא
 לדידי חוי ליה ההוא אתרא והוה תלתא פרסי
 עירובין (דף נה) וביומא (דף ע"ז): **רבי חיאי**
 חזיה כו'. לא איתפרש לו מאי בעיא הכא
 נראה דהא בעיני דהא אתא לעומדינן אף על
 גב דרבי חיאי תלמידו דרבי הוה ובמקומו
 ד' הוה לא חלק לו כבוד לרבי מלפניו
 זה כן האיסור דלענין אפרושי מאיסורא אין
 כאן מורה הלכה רבה כדאמרין פרק
 1 חדר עם הנכרי (עירובין סג.) ובמס' שביעית
 2 ירושלמי בפרק שלש ארצות מצאתי בההוא
 3 עובדא דההוא דקאי בבית הקברות דלא
 4 גרסינן ביה רב יחייא אלא רבי הוה שני
 5 דברים הללו ראה רבי בעכו דמי ביצים אין
 6 ממשירין והאי ולא גרסינן דהוה קאי בבית
 7 הקברות אלא בעכו שבה ארץ ישראל ויש
 8 בה ארץ העמים וראה אלו שנים העומדים בגבול
 9 ארץ ישראל שהיו מגבלין עיסותיהן
 10 בטומאה ותמה עד שאמרו לו תלמיד אחד
 11 בא לכאן רב' וחזר וראה אותך עומד
 12 בקצת העיר שחויך לגבול ארץ ישראל אמר
 13 לו והרי הוא זה ארץ העמים שגורו עליה
 14 טומאה כבית הקברות ואמר ליה לאו בן
 15 איש כהן פלוני אתה כו' ולכך נשנו מעשים
 16 הללו זה אצל זה וזה גבה וזה גבה וזה
 17 עיניו נתן עיניו בגרושה. ונשאה וממנה
 18 נולדתי והרניי חלל: **לפגא**. כהן רב דידיה
 19 להו רשותא למיזן ולא להחייב כבורות: **עלה**
 20 **נשא**. כהן עד שנה או עד שנתים ולא יותר:
 21 **מאי**. מהני בתוך הזמן אל לא: לרב שפן.
 22 כשהיה פורש ממנו וירד לכלבל: **ברשותינו**.
 23 רשות נתונה לך לדון: **אפילו** שנים מוכין
 24 כו'. משנה היא (בבא בורא) (לקמן דף כט.).

על שם חכמתו, דכתיב 'אמור לחכמה אחרתי את'.
 1 יתיר בכורות, אל יתיר, מאי מעמא? אילימא משום
 2 דלא חפוס, הא קא אמרינן דחפוס מוכא. אלא משום
 3 דלא [בין] במומי, והאמר רב, שמונה עשר חדשים
 4 גדלתי אצל רועה בהמה, לידע איזה מום קבוע ואיזה
 5 מום עובר, אלא לחלוף לו קבוד לרפה בר הנה.
 6 ואיבעית אימא, משום הא גופיה דרב [בין] במומי
 7 מפי, ושרי מומי דלא ידעו אינשי, ואמרי פי האי
 8 ונונא שראא רב, ואתו למישרי מום עובר. יורה, יורה.
 9 אי גמיר, ורשותא למה לו למישקל? משום מעשה
 10 שהיה, דתניא, פעם אחת הלך רבי למקום אחד וראה
 11 בני אדם שפגנבלין עיפותיהם בטומאה, אמר להם,
 12 מפני מה אתם מגבלין עיפותיכם בטומאה, אמרו לו,
 13 תלמיד אחד בא לכאן, והורה לנו מי בצעים אין
 14 ממשירין. והוא מי ביצים דרש להו, ואינהו סבור מי
 15 בצעים קאמר. וטעו גמי בהא, מי קרמיון ומי פיגה
 16 פסולין מפני שהן מי [בצים], ואינהו סבור מולגבי
 17 הטאת פסילי, אכשורי גמי לא ממשירי. ולא היא, התם
 18 לענין הטאת, בעינן מום חיים. הכא, אכשורי כל דהו
 19 ממשירי. הנא, פאותה שעה גזרה, תלמוד אל יורה אלא
 20 אם בן נוגל רשות מרבו. תנחום, בריה דרבי אמי,
 21 איקלע לחתרו, דרש להו, מותר ללחות חופין בפתא.
 22 אמרו לו, לאו רבי מני דמן צור איכא הכא? ותניא,
 23 תלמיד אל יורה הלכה במקום רבו אלא אם בן תיה
 24 רחוק ממנו שלש פרסאות, כנגד מחנה ישראל. אמר
 25 להו, לאו אדעתאי. רבי תיאי חניניה ליהווא גברא דתיה
 26 קאי בבית הקברות, אמר ליה, לאו בן איש פלוני כהן
 27 אתה, אמר ליה אין, אבחה דתיהווא גברא גבה עינים
 28 הוה, נתן עיניו בגרושה וחיללו. פשימא, לפגא הא
 29 קאמר דמחני. על תנאי מאי, תא שמע, דקאמר ליה
 30 רבי ויתנן לרב שמון, הרי אתה ברושתינו, עד שתבא
 31 אצלנו. גופא, אמר שמואל שנים שדנו דיניהו דין אלא
 32 שנקרא בית דין חצוף. יתיב רבן תחמן, וקאמר ליה
 33 שפעמא. איתיביה רבא לרב נחמן, אפילו שנים מופין
 34 או שנים מחיביה ואחד אומר אני יודע, ויספיו הדינין.
 35 ואי אתא, להו משנים שדנו, שאני התם דמעיקרא
 36 אדעתא דתלתא יתיבי, קאמר לאו אדעתא דתלתא
 37 יתיבי. איתיביה, רבן שמעון בן גמליאל אומר, הדין
 38 בשלשה ופשרה בשנים, ויפה פח' פשרה מפח' הדין,
 39 ושנים שדנו, יכולין לחזור בהן, ושנים שדנו, יכולין לחזור בהן.
 40 וכי

יספיו היינין. דהוה ליה כמאן דלא הוה התם ואישתכח דתרי הוא דהוי ואנן בעינן מעיקרא תלתא דאי גמי גמר דינא בתרי דהוי רובא שפיר דמי: שנים שעשו פשרה
 אין בעלי דינין יכולין לחזור בהן. שהרי נתרצו ועל פיהן עשה.

גברא אנבא. רבי אבהו אדשמואל שמואל סבר פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל: דן את הדין. במומחה ליבא למימר מדקתני סיפא אם היה מומחה לבי: דן את הדין. יחידי משמע: ומשלם מביטו. בפרקין דלקמן (דף לג.) מוקי לה שנשא ונתן ביד מקדתי מה שעשה עשוי אלמא דיניה דנא דאי לא דינא ליה: דין תורה. וכיון דטעה לא דין תורה דן: בדב"ב משנה. שמשנה מפורשת טעה בה: חזרה. מחזיר את הדין ואינו משלם מביתו דכיון דדבר מפורש הוא אין דינו דין: וכוניא דעלמא. הלוך דינא כחד מנייהו ואול איהו ועבר כאיך הולך דיניה לא הדר וכיון דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר האי בעל דין נדקט לא בעי לשלומי דאמר ליה פסקת לי לדינאי ומיהו איהו בעי שלומי כיון דהוה נדקט דעלמא כאיך. לימא כהנאי. הא דאמרנין דשמואל ור' אבהו פליגי: ביצוע. פשרה. סבריה. רבנן אמרי: ר' הוה ודישבה ובעו למימר מהכא דבדשמואל ורבי אבהו פליגי: דבולי עלמא. רבנן ורבי מאיר: מקשינן פשרה לדין. דכתיב (שמואל ב ח) משפט וצדקה ואמרנין לקמן דהוה ביצוע אלמא דאיתקוש למשפט: תלתא הנאי. פליגי בפשרה ר"מ סבר בשלשה רבן שמעון בן גמליאל סבר לעיל (דף ה): שנים רבנן דפליגי ארביי מאיר סברי ביחיד: מאן דאמר תרי אפילו כחד. מכשר דכיון דלא מקשינן ליה לדין מה לי תרי מה לי חד: תיבני בתרי ולקיני מיניה. דכיון דקני מיניה למח לי בית דין לא תהא אלא מתנה בעלמא ומדעתה ודיא מתקימת אללא לחבי בעינן תלתא ליפוט כח בית דין דאף על גב דלא קנו מיניה לא ניהדרו: והלכתא פשרה צריכה קנין. ואפילו שעשת בשלשה: נגמר

וכי תימא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל, והקאמר רבי אבהו, שנים שדנו, לדברי הכל אין דיניהם דין, נקרא אנבא קא רמית. גופא, אמר רבי אבהו, שנים שדנו דיני ממונות, לדברי הכל אין דיניהם דין. איתוביה רבי אבא לרבי אבהו, דן את הדין, ויפה את החייב והיבין את הזכאי, טימא את ההואו טיהר את הממא, מה שעשה עשוי, ומשלם מביטו. הכא כמאי שקינן, דנקיפלוהו עליהו. או הכי, אמאי משלם מביטו, דקארו ליה דינית לן דין תורה. אימור ליה רב משנה לרבי אבא, דשטתה כמאי, ולימא דשטתה דברב משנה והקאמר רבי אבא, דשטתה דברב משנה חזרה, אלא דשטתה בשוקול תדעת. היכי דמי בשוקול תדעת, אמר רב פפא, כגון תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדרן, ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, וסגוין דעלמא אליבא דחד מנייהו, ואול איהו ועבר כאיך, היינו שיקול תדעת. לימא כהנאי, ביצוע בשלשה, דברי רבי מאיר. והכמים אמרי, פשרה ביחיד. סבריה, דבולי עלמא מקשינן פשרה לדין. מאי לאו בהא קמפליגי, דמר סבר, דין בשלשה. ומר סבר, דין בשנים. לא, דבולי עלמא דין בשלשה, והכא בהא קמפליגי, דמר סבר, מקשינן פשרה לדין, ומר סבר, לא מקשינן פשרה לדין. לימא, תלתא תנאי בפשרה. דמר סבר, בשלשה. ומר סבר, בשנים. ומר סבר, ביחיד.

רבי תימא פליגי רבנן עליה כו'. למאי דפי' בקונטרס לעיל (דף ג.) דמאן דרדיש בצדק תשפט לאכפשוהו חר ליה ליה עירוב פרישות ומאי קאמר וכ"ה הא ודיא פליגי עליה מאן דלית ליה עירוב פרישות ומאי קאמר נמי ר' אבהו שנים שדנו לדיה אק דיניהו דין אין הו' דיה' האא איכא דלית ליה עירוב פרישות דמכריא ליה דיניהם דין על כן נראה כדפרי' לעיל (שם) דההיא דרשה בדבדק תשפט אפילו למאן דאית ליה עירוב פרישות והשתא שמואל ורבי אבהו פליגי אליבא דמאן דאית ליה עירוב פרישות ודיה דקאמר רבי אבהו ה'ק לדיה דאית ליה עירוב פרישות שנים שדנו אין דיניהם דין אין נמי כדפריש לעיל (דף ב:) דאפי' למאן דלית ליה עירוב פרישות קסבר ר' אבהו שנים שדנו ר' דיניהם דין משפט אחד וברייתא לדעיל דאם היה מומחה לרביים דן אפילו יחידי כסברא נמי שפיר דאין דיניהו דין כדפריש לעיל (דף ה.).

ביצוע ג' א"ג מקשיב פשרה לדין. לכל דבר מקשינן בדין אולינן בתר רובא אם שנים אמרינן וכאי ואחד אמר חיבי רובא איפכא ופשרה לא אולינן בתר רובא עד שיסמיכנו למשפט לדעת אחד כדאמר ב' בתרא דמסכת ע"ז (עב.) כרשימי ב' תלתא אפי' תרי מנו תלתא כדאמרין בי תלתא עד דאמרין בי תלתא.

דבולי עלמא מקשינן פשרה לדין. פי' דכ"ע ר' מאיר והכמים אבל רש"י: דלעיל ודיא לא מקישו:

מקשינן פשרה לדין. פירש בקונטרס מדכתב (שמואל ב ח) ויהי דוד עשה משפט וצדקה וגו' ותימנה דהא הנאי לקמן כשם שהדין בג' כך הפשרה בג' משמע דמקיש פשרה ומביח לקמן דההוא הנאי אית ליה דשטת לבצוע ר' יחושע בן קרחא סבר מצוה אלמא דאין דרשי תיב משפט וצדקה לענין ביצוע דאי מקיי צדקה אם כן הוה מצוה ומיהוודא קני מיני דכתיב (מריה ח) אמת ומשפט שלום ליכא מדרשיש ביצוע דאיתקט שלום לשלום דאם כן הוה מצוה לבצוע שלום נמי מצוה הוא: לא דכ"ע כו'. תימנה דלא קאמר לשמואל דאי תנאי הוא לרבי אבהו מי לימא תנאי היא דכי האי גונא אורחא דהש"ס בכל דוכתא:

תיבני בתרי ולקיני מיניה. אע"ג דמפרש בירושלמי טעמא דר' מאיר משום דפשרה נמי צריכה הכרע דעת מימי מתוך דברי ר"מ משמע דתרי נמי שעשו פשרה כמו שהיו רגילין שלשה לעשות לא עשו ולא כלום ובעלי דינין יבולין לחזור ודון: **והלכתא** פשרה צריכה קנין. והא דלא סגי בתרי משום דהוי כמו קנין בטעות דלא בקיאי בפשרה פשרה צריכה קנין. און נפש דקנין של פשרה עשין קודם הפשרה וקנין זה מזה לעשות ממו שיאמרו הידיעין זון שלשון חן למחול אין לרקוק מכאן דבעלמא מוחלה צריכה קנין דמה שצריך הבא קנין על המחילה משום דאי לא הוה קנין הוי כמו מחילה בטעות שלא היה יודע שיאמרו למחול כל כך ואף על גב דהשתא דאיכא קנין הוי כמו קנין בטעות מיהו אלימא מילתא טפי בקנין מבלא קנין ואפילו אם נפרש שהקנין הוא לאחר הפשרה אכתי אין אריה מכאן דמצעי למימר דקנין על אותו שיש לו לאחר לפרוע אבל לחאי ומחיל אין צריך קנין ומיהו בחלכות גדולות פירש בהלכות דין דצריך קנין על המחילה אף על פי שעושה הקנין אחר הפשרה ומכל מקום אין ללמוד מכאן על שאר מחילה שתהא צריכה קנין דמחילה קנין ידי פשרה אין על פי שיודע מה מחול דומה למחילה בטעות לפי שמוחל על פי רצונו של הדין שישארו אותו למחול לפיכך צריך לאלם הדבר ע"י קנין ונראה להביא דמחילה קנין צריכה קנין מנא דפרק המבקל (ב"מ דף קיב. ושם) גבי שכיר המחזה אצל תונוי ואצל שולחני אינו עובר עליו ופליגי התם בר ששה אמר אינו חוזר עליו (רבא) אמר חוזר דמשמע דבלא קנין איירי דאי בקנין מאי טעמא דמאן דאמר חוזר אבל בלא קנין פליגי בחבי דמר סבר כשהמחזהו לא לגמרי פטור לבעל הבית שלא יחזור עליו ומר סבר לגמרי פטור אלמא מחילה לא צריכה קנין ועוד ראייה דפרק בפ"ק דקדושין (דף טו.) גבי עבד עברי קובעו עצמו בשטר למה לי שטרא לימא ליה באפי חור וזי ובלא קנין איירי דאי בקנין מאי משני עבד עברי גופו קניו אכתי תקשה לו שטרא למילי ופיקרונו לשמואל דאמר המפקד עבד לי יצא לחירות ואין צריך וגט שחרורו אלא על כרחך לא פריך אלא מלשון בחובות בשטר כלומר למה לי שטר אותו לשון עצמו שכותב בשטר הרי את לעצמך יאמר לו בעל פה עוד ראייה מהא דתנן בסוף הגושא (כתובות דף קד.) שאם שהתה כ"ה שנים ולא תבעה כתובתה מסמתא מחלה ובלא קנין איירי בדומה מעובדי אדמתיה דרבי חייא ומטעמו חסר ויהודה לו בשעורים דפטור אף משעורים דמדה הוי ביה אן ראייה דהתם על כרחך לאו משום דאמרנין מלח ובעל קנין אטמא אחלינוהו היא פטור אלא היינו טעמא ומלח תבע שיעוריה מודה הוא דאל מייחבי ליה שיעוריה מדפרקי ליה בסוף המניח (ב"ק דף ו) ושם) מהא דתנן הוי הניקטן שנים כ' הניקטן אמר גדול הויק את הגדול ומקום אמר לו כי אלק קטן הויק את הגדול וגדול הויק את הקטן ומסיק דאמר מוק ליה לית הויק את אפטר להיות הטעם בכל משום מחילה שדרי הוא עומד וצווח ומכור שטל חלק כפשותו דאמר ויתר (ב"ב דף קרוב.) אן דקטן נמי כלל מכאן חזר רבינו יצחק בר' מרדכי שהיה רגיל לפרש

וכי תימא פליגי רבנן עליה דרבן שמעון בן גמליאל, והקאמר רבי אבהו, שנים שדנו, לדברי הכל אין דיניהם דין, נקרא אנבא קא רמית. גופא, אמר רבי אבהו, שנים שדנו דיני ממונות, לדברי הכל אין דיניהם דין. איתוביה רבי אבא לרבי אבהו, דן את הדין, ויפה את החייב והיבין את הזכאי, טימא את ההואו טיהר את הממא, מה שעשה עשוי, ומשלם מביטו. הכא כמאי שקינן, דנקיפלוהו עליהו. או הכי, אמאי משלם מביטו, דקארו ליה דינית לן דין תורה. אימור ליה רב משנה לרבי אבא, דשטתה כמאי, ולימא דשטתה דברב משנה והקאמר רבי אבא, דשטתה דברב משנה חזרה, אלא דשטתה בשוקול תדעת. היכי דמי בשוקול תדעת, אמר רב פפא, כגון תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדרן, ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר, וסגוין דעלמא אליבא דחד מנייהו, ואול איהו ועבר כאיך, היינו שיקול תדעת. לימא כהנאי, ביצוע בשלשה, דברי רבי מאיר. והכמים אמרי, פשרה ביחיד. סבריה, דבולי עלמא מקשינן פשרה לדין. מאי לאו בהא קמפליגי, דמר סבר, דין בשלשה. ומר סבר, דין בשנים. לא, דבולי עלמא דין בשלשה, והכא בהא קמפליגי, דמר סבר, מקשינן פשרה לדין, ומר סבר, לא מקשינן פשרה לדין. לימא, תלתא תנאי בפשרה. דמר סבר, בשלשה. ומר סבר, בשנים. ומר סבר, ביחיד.

אמר רב אהא בריה דרבא איקא, ואתימא רב יימר בר' שלמאי, מאן דאמר תרי, אפילו חז' נמי. והאי דקאמר תרי, פי' היכי דליהו עליה סהרי. אמר רב אשי, שמע מנה, פשרה אינה צריכה קנין, דאי סלקא דעתך צריכה קנין, למאן דאמר צריכה, תלתא לפיה ל', תסגי בתרי ולקיני מיניה. והלכתא, פשרה צריכה קנין. תנו רבנן, כשם שהדין בשלשה, כך ביצוע בשלשה נגמר

לפרש דרוקא נקט בחוקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) קנין בפני שנים אבל אי ליכא ב' אין הקנין קנין דהא מסקינן הכא דפשיה צריכה קנין ואפילו הכי קאמרי רבנן פשרה ביהודי והא דנקט שנים בפני ב' משום א"ר צריך לומר כתובו ואין ראייה מכאן כלל דיכול ללקות בניהם של שנים (הפשה עשה עשה א"ר היה מוקדק מדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ דף מ. ושם) היה עומד בגורן ואין בידו מעות בו ואי אמרת מטבע ניקבה בחליפין ניקבי ליה מעות אבל א"ר פושטו מיניה דאין ניקבית בחליפין דרוקא היה סוד לאוקומי בגברא ערטילאי והשתא אמאי לא משני כגון דליכא תרי ואין קנין מועיל אלא בפני שנים אלא ש"מ דודאי מיהני ויהי דרוחין שנתם דרוחין מוציין 1
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

נגמרו הדין אי אתה רשאי לבצוע. כגון שכבר דקדוקו ברין היטב וכמו גמרו את הדין לא מייסר אלא איש פלוני אתה חייב דיון 1
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

אבל אהין. פי כיון שלא היה דין ולא היה הדין בא לפניו אלא לפני משה ודאי 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

הביצוע כדי ליפטר מעונש שבוטעה. 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

נגמרו הדין. שאמרו איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב: **אסור לבצוע**. משבא לדין אסור לדיינים לבצוע. המפריך. המשבתי. **אבל** אחרן **אוהב** שלום ורווף שלום. וכיון שהיה שומע מחלוקת ביניהם קודם שיבואו לפניו לדין היה רחוק אחריהן ומטיל שלום ביניהן: **תורת אמת** ונ"ל. משתעני באחרן כי שפתי כותן ישמרו דעת וגו' (מלאכי ב.) הרי שגול כ"ל. 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

ובצוע לשון גילה דכתיב: (משלי א) כן ארוחת כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח **כנגד** יהודה. שהיה לו לומר מחורגו לאבן **להנא קמא**. תנא קמא דאמר אסור לבצוע 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

דריש ליה להאי משפט וצדקה שהיה דוד דן את הדין וחיוב את החייב את שהיה עני מחיוב ממון וזהו משלם לבעל דינו מתוך ביתו **פפור מים ראשית** מדין. אם כאת לפטור ולהשליך המריבה המשולת כמים כדלקמן ולחוש שלום ושלום **ראשית** מדין. קודם שתשא ותתן בדין פטור אותה: נמשחו. ורווף אחר השלום: קשה. בעל מריבה מטריח דיינין: **ה"ג שמא יתחייב חוק ונמצא** 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

רודפו. ורווף את הדין להקף את הדין: **שיושב לפני רבו**. ובא דין לפני רבו ולא לפני וראה התלמיד זכות לעני וחובה לעשיר ורבו טועה בדין מניין שלא חיזוק כבוד ורבו שיתוק תלמודי כ"ל ולקמן (דף ה.) מפרש מאי משמע דלא תגורו לשון כינוס הוא: את מי הן מעידין. כאילו הן מעידין בקדשה כדאמר לקמן (דף ח.) שמטריחין אותו להחזיר ממון לבצילי: ועמיתו שני **האנשים אשר להם הריב**. ואוקמינן בבסטי שבוטעה (דף ל.) בעדים הכתוב מדבר. מה לי לצער הוה. שאם אטעה אינעם: תלמוד לומר. שהשפט עמכם דבר המשפט לפי מה שיהו לבבכם שלבבכם נוטה דבר כלומר בטעותיהם עמכם במשפט לפי אותן בדעים טעותו ולא יענישם: **אלא לפי מה** לירא ולמנוע עצמו מן הדין: **אלא לפי מה** שענינו ראות. לדין ויחזיקו להוציא לצדק ולאמיתו ושוב לא יענשו: **היכי דמי** גמר דין. דאמרינן לעיל שוב אין אתה רשאי לבצוע מזה 1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

מצוה למישר לזה. ברישא אי דינא בעיתו אי פשרה בעיתו דפתחין להו בפשרה: היינו ת”ק. דאמר נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע. ה מקודם גמר דין רשאי לבצוע דה”ו רשות הוא: איכא בנייניהו מצוה. להוכיח פשרה לת”ק ליכא מצוה: איכא בנייניהו משתשמע דבריהם. לת”ק אפילו שמע דבריהם רשאי לבצוע עד שיגמר הדין וייאמר לה זכאי וזה חתיב לר”ש ב”

מעשה העגל. אקרא תורת אמת קאי כדכתיב בסיפיה וריבם השיב מעון שיהא להם תקנה כדמסיק: אלף על דברי תורה. והא דאמרינן בפרק במה מיליקין (שבת דף לא.) ששואלין לו נשאת ונתת באמנתו ואח”כ קבעת עתים לתורה התם באדם ששוקק בתורה

מצינה למימרא להו, אי דינא בעיתו, אי פשרה בעיתו. היינו תנא קמא, איכא בנייניהו, מצוה. רבי יהושע בן קרחה סבר, מצוה. תנא קמא סבר, רשות. היינו דרבי שמעון בן מנסיא, איכא בנייניהו, משתשמע דבריהן ואתה יודע להדין הדין נוטה, אי אתה רשאי לומר להן צאו ובצועו, ופליגא דרבי תנחום בר חנילאי, דאמר רבי תנחום בר חנילאי, לא נאמר מקרא זה אלא כנגד

מעשה העגל, שצאמר ויורא אתה, ויבן מזבח לפניו, מה ראה, אמר רבי בנימין בר יפת, אמר רבי אלעזר, ראה חור שבויתו לפניו, אמר, אי לא שמענא להו השתא, עברו לי פדעברו בתור, ומקיים כי אם תרגו במקדש ה' פהו ונביא' ולא הויה להו תקנתא לעולם. מוכיב דלעברו לעגל, אפשר הויה להו תקנתא בתשובה. והני תנאי, פומר מים ראשית מדון' מאי דרשי ביה? פדרב המנונא, דאמר רב המנונא, אין תחילת דינו של אדם גידול אלא על דבר תורה, שצאמר פומר מים, ראשית מדון'. אמר רב הונא, האי תיקרא, דמיא לצינורא דבידקא דמיא, פון דריוח רוח. אפי' קשישא אמר, דמי לגודא דגמלא, פון דקם קם: שמע' ושת' שב"ע ומירות הו"א סימן: ההוא דהנה קאמר ואויל, טוביה דשמע ואדיש, חלפיה בישתיה מאה, אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא פתיב וכו' אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשבינו'. ההוא דהנה קאמר ואויל, שב בירי לשלמא, והוא לעביר ביש. אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא פתיב' פי' שבע' פול צדיק וקם ורשע' ופול באחת' ורשעים ופשלו ברעה'. לרב יהודה קאמר ואויל, דאויל מבי' ביש שקל גלימא, לימר זמר וליזיל באורחא, אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא פתיב' וגם כל העם הזה על מקומו' בא בשלום'. ההוא דהנה קאמר ואויל, היא ניימא ודיקולא שפיל. אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא פתיב' בעצלתים' יפד המקדש וגו'. ההוא דהנה קאמר ואויל, נברא דרתיצנא עליה, אהניה לגויה וקם. אמר ליה שמואל לרב יהודה, קרא פתיב' גם איש שלומי אשר בפתחי בו וגו'. ההוא דהנה קאמר ואויל, פי רחמינו הנה עזינא, אפתיא דספסירא שכיבו, השתא דלא עזינא רחמינו, פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לן. אמר רב הונא, קראי פתיבי, מעיקרא פתיב ונוערתו לך שם, ודברתי אתך מעל הפפורת', ותניא, ארון השעיה ופפורת טפה, הרי כאן עשרה. ולבסוף פתיב' יתבית אשר בנה המלך שלמה לח', ששים אמה ארכו, ועשרים רחבו, ושלשים אמה קומתו, ולבסוף פתיב' כה אמר ה', השמים כסאי והארץ הדם רגלי, אוה פיה אשר תבנו לי' וגו'. מאי משמע, דהאי' לא תגורו' לימשא דכנושי הוא. אמר רב נחמן, אמר קרא ויון לא תשתה ולא תאנו'. רב אחא בר יעקב אמר, מהכא, 'תכין פקוין לחמה, אגרה בקציר מאכלה'. רב אחא בריה דרב איקא אמר, מהכא, 'אמר פקוין בן משפיל'. אמ"ת כמון' ויא"ה סימן: אמר רבי שמואל בר תלמי אמר רבי יונתן, כל דיין שדון דיון אמת לאמתו, משרה שכינה בישראל, שצאמר אלהים נצב בענדת אל, בקרב אלהים שפט'. וכל דיין שאינו דן דיון אמת לאמתו, גורם לשכינה שתסתלק מישראל, שצאמר משרד עניים מאונקת אביונים עתה אקים יאמר ה' וגו'. ואמר רבי שמואל בר (הקמן) [נחמני] אמר רבי יונתן, כל דיין שנוטל מזה ונותן לזה שלא כדיון, תקדוש ברוך הוא נוטל ממונו נפשו, שצאמר אל תגדל כל פי דל הוא ואל תדבא עני בשערה' פי' ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש'. ואמר רבי שמואל בר תלמי, אמר רבי יונתן, לעולם יראה דיין עצמו, כאילו חרב מונחת לו בין ירכותיו ויגיהם פתוחה לו מתחתיו, שאינו

מנסיא משתשמע את דבריהם וידעת להדין נטה אע"ז דלא נגמר אין רשאי לבצוע. מקרא זה, ובוצע בך. אלא כנגד מעשה העגל. עשה עשה אחת פשרה בינו לבין עצמו והורה היתר לעצמו לעשות להם את העגל: ויבן מזבח. הבין מהחוב לפניו שחרגו את חור על שלא עשה להם: אהרן. כהן ונביא היה: ולא הויה אלא חתיב לר"ש ב"ן סופן לעשות כן בוכריה בן יהוידע ויחרב בית המקדש על כך: והני תנאי. דלית להו משתשמע דבריהם אי אתה רשאי לבצוע: האי פומר מים מאי ורשי' ביה: תחילת דינו: לתעד לבא: על דברי תורה. שלא עסק בתורה: פומר מים. שפומר התורה מעילו הויה ראשית מדונו תורה נמשלה למים: דאב (ששית מה) הוא כל צמא לבו מימי: לצינורא דבידקא. כשהגהר גדל פעמים שהוא יוצא לשרות שעל גופי כעין נגיפים וצניורות טובים ואם אינו סותמו מדי הולך ומרחיב עטיו ואינו יכול לסותמו ויהיה דקאמר קרא פומר מים ראשית מדון כלומר ראשית מדון ומריבה דומה לפומר מים פומר פותח כמו פטר רחם (שמות יג) לגודא דגמלא. דפין גזר בתחילה כשדורסן עליהם מונענות וסוף מתחזקות ונקבעות במקומן והכי נמי כשאדם מרבה בקטטה מתחזקת ובאה ולא מקרא נפקא: מוכיה דשמע ואדיש. אשרי שמועם חפרתו ושותק ומרגיל בכך ואדיש כמו דדש דש (גיטין דף נז:): חלפיה בישתיה טאה. הלכו להם בשתיקתו מאה רעות שהיו באות עליו על ידי התנה: פומר מים. המתחיל (מדון) ופוחת בקטטה הוא תחילת מאה דיני: מדון. נטרסיקון מאה דני ל"א מדון בנימטריא מאה: אתרי' תלת ננבא לא מיקטיל. כלומר אם עובר אחד עכירה פעמים ולשלוש ולא באה עליו פורענות אל תמה דאתרי תלת ננבא לא מיקטיל וסופו ללקות באחרונה: שב בירי לשלמא: שבע בורות לרזל לרגלי איש שלום ומכולם יצא: ויהי חייב לעידי ביש לעושה שעתה: יפול. בתקלה ראשונה הבאה לה: דמבי דינא שקלוה גלימ'. מי נשטלו ביד' סליתו לפורעה לאחא: לימר וליזיל. הואיל דין אמת דנו אל הפסיד כלום אלא גזילה הוציאו מיד: כל העם ביתרו בתוב ומשמע לא שנת זכאי ולא שנת חייב כולן במשמע: היא ניימא ודיקולא שפיל. כשהאשה מנמנמת הסל שעל ארבעה שהיא נותנת בו פילכה ומלאכת ידיה בו ששה כלומר מתוך שהיא עצלה אין מלאכתה ניכרת וכולן משלתי חן: אדריה לגויה וקם.

הרים אגרופו על ועמד לנגדי. רחמינו הוה עזינא. כשהאבתנו היתה עזה בנינו לאשת: אפתיא דספסירא שכיבו, על רוחב הסיף היינו שוכבים שניה לא סגי לן. לא די לנו: הרי כאן עשרה. גובה מן החרקע הרי שחקבי' משרה שכינתו בעשרה פסחים ממוך לקרקע ועוד באורך הפפורת באמתה חצי' ולבסוף. בבהמ"ק היה גובה שלשים אמה ואורכו ששים וכשחטאו נאמר להם איזה בית אשר תבנו לי' שתוכל שכינתי להיות ממוצמת בתוכו: עתה אקים. אסתלק משער ב"ד.

פסילנא לך. שהוכרתינו טובתך; חייהו. רב כהנא דלהוא גברא: דהוא גאים ביה. ברב סומך ובוחט עליו ומברך בבוהות: מפיקנא לך רב מאונך. אודיעך שאן רב יכול לסייעך דמשמתינא לך: אילימא לעיוני ביה ומפסקיה. לאמיתה: לאקדומיה. אמר רב פרוטה לחזר ורבא דין אחר של מנה הקודם לפניך הקדום לתחתך: כי המשפט לאלהיה הוא. כאילו

פסילנא לך. מרחיק היה עצמו מן הדין לא מיפסיל וכן הווא דשני דיני גזירות (כתובות קה) דאיתיה ליה צנא דפרי: מפיקנא לך רב מאונך. דמשמתינא לך והוא דקאמר במוק' (זו קה) מנודה לתלמידי אמי מנודה לרב בני המילי כשמנדה אותו לכבודו עצמו אבל שלם שמואל לא

מוציא שם רע. פי' בקונטרס שהבעל טוען פתח פתוח מצאתי להפסידה

כתובתה וקשה לר"ח דראא רבגי אונס ומפתח קתני לה שחן קנסות ועוד דבכלל ודכותא שמוכרי מוציא שם רע הוי לענין ק' טלעים ועוד דג' דמתניתינן מומחין הן ובכמה דוכתי אשכחן שדניו דיני כתובה בבבל וכן נהוגין עכשיו ועוד מה שפורש נמי חוששין לעלו מתוך שטענון פתח פתוח מצאתי חוששין שמוט ישמעו עדים ויבואו ועידיו שזינתה אין לשון לעו נופל על זה אלא על דבר שהוא שקר כמו (מיטין דף ה) נמצאת אתה מוציא לעו על גיטין הראשונים ועוד דאמר רז"ל מיאד דיני ממונות עדים דחוקו כל זמן שאין האשה תובעת אותו כתובתה ועוד דקאמר תבעו מיהו בשלשה תבעה מביעא ליה ועוד מה שייך במעשה שאינו בא אלא לפטור את עצמו מכתובתה ועוד ובמוקד דאיכא נפשות משמע דבהאיא ממון איירי ועוד שמעתי מר"ף דל' מאיר דאית ליה כתובה דאורייתא בפרק אהי' (פי' כתובות דף נו) ועוד נאמן דהפסידה כתובתה דדוקא למיד' כתובה דרבנן נאמן כדמוכח בפ"ק דכתובות (דף י) דאמר רב נחמן וכבמיס חיקו לבנות ישראל דבלתולה מאתיס ולא למנה מנה והם חוששין כוונתו וכו' ומפ"ח' דכולה שמעתי איירי לענין ק' טלעים שהאב תובע לבעל וחוששים לעלו היינו לעו הידיים בנחן שחביא הבעל עדים שזינתה והוכחשו דמייחב הבעל השתא ק' טלעים דרבנן סברי בעי כ"ג דאי בג' חוששין שמא א"כ יבואו עדים שזינתה ויצטרך להספיק עד כ"ג ואתי להציא לעו לעו הראשונים לומר שלפי שלא ידעו לרזן חוספו עליון ודוקא ודכחא אבל הזמנו לו' חוששין לסהרי אחרניו דמוכחא מילתא דאסהי שקרי מהרי הבעל אבל בהוכחשו או לא כונו עדות אכתי רבא להיות דקושטא הוה קאמר ואיכא למיחש טפי דילמא אתו אחרניו ור' מאיר לא חייש לעלו הידייני ואין לדמות ליוסופה הידייני דלקמן (דף טז.) דלא חוששין לעלו הידייני. רבה

אתה דן ומוציא ממון מיד הקב"ה שדירי עליו 1
להחזיר ממון לבעליה על דבר זה. שנטל 2
שררה לעצמו לומר הקיבוץ אפילו (דברים א) 3
שהיה לו לומר הקיבוץ לפני שמינה: נענש 4
משה. שלא ובה שלא נאמר לו פרשת נחלות 5
עד שאבא מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב: 6
כתיב ויצא ה' ורשעים משמע את: 7
הכמיסם החזיר להשיב יצבור כמבטש 8
ההקים על כרחם. ובתיב ויצא אתכם. 9
דיצבור עצמם החזיר ומה הוצרך להחזיר: 10
כי אתה תבוא את העם. משמע גם אתה 11
כאחד מהם: כי אתה תביא. משמע (לשון) 12
שררה נהוג עליהן: משה אמר לו וקנים 13
שבידו עמהם. על פימה עשה מעשה ולא 14
תשתר עליהם דההוא קרי אתה תבוא 15
משה אמרו ברכתי' ביה אל הארץ קרא 16
נשבע זה וגו' ובמקרא דכי אתה תביא כתיב 17
אל הארץ קרא שבעתי לאבותיכם וגו' 18
אלמא דהקב"ה בעצמו אמרו: דבר אהר. 19
מנהיג אתה: יומא דדינא. שבו ומשיט תקנת 20
עורא היא בביק' (דף פב): אומניו לדינא. ביד' 21
ששולחין שלחום לבעל דין שצונקים עליו 22
לבא ולרזן לפניהם צריך השליח להומיני 23
בשם שלשתן: ואמר כמיסה דהו. פלוגי דין 24
מומיקן לא אמר כלום ואי לא אויל לא 25
משמתינן ליה: דיני קנסות. זה שמשלם יותר 26
מדינו: המוציא שם רע. לא מצאתי לבתך 27
בתולים ובא להפסידה כתובתה ולא להרעה 28
שאינו מביא עדים שזינתה תחתיו דאי 29
אנפשות איתיה לא אמר ר"מ בשלשה: 30
הכמיס אומרים כל' מפני שיש בו דיני 31
נפשות קסיד' דהכי קאמר שמוס דאיכא 32
מוציא שם רע דשייך ביה דיני נפשות ובגון 33
שמוביא עדים ובמגרא פורכינו וכי שו בו דיני 34
נפשות מאי הוי השתא מיהא לאו איני 35
נפשות הוא דליכא עדים: ור"ם סבר אין 36
חוששין ללעו. אין חוששין שמא כשיבואו 37
לבד' דאיהו הקול ישמעו עדים ויבואו ועידו 38
שזינתה תחתיו ועכשיו אין הבעל יודע בכן 39
ותבעי כ"ג בשמא יבא לידו דיני נפשות ורבנן 40
סברי חוששין: ד"ע לא חיישין ללעו. ואם 41
תחלת תביעתו של בעל לא בא לידון על פי 42
עדים אלא על ידי עצמו ולהפסידה כתובתה 43
מזדו רבנן דבשלשה וכתב בגון דאיכני 44
עשרים ושלשה. שאמר הבעל להביא עדים 45
שזינתה תחתיו ולא מצא: ואיברו. הידייני 46
והלכו להם. ואלה. הואיל ואין לי עדים דנו 47
לי מיתה בשלשה דיני ממונות להפסידה 48
כתובתה ע"י עצמו דקדיל' (כתובות דף י) 49
כמיס חיקו להם לבנות ישראל לבתולה 50
מאתים ולא למנה מהם והם האמיניהו 51
להפסידה על פי חוקה אין אדם טורח 52
בסעודה ומפסידה רבי מאיר סבר בשלשה 53
דאין חוששין לכבוד הראשונים ודינן אפילו 54
בשלשה רבנן סברי חוששין לכבוד 55
הראשונים וכתיב כולתה: 56

פסילנא לך לדינא. אמר רב לרב כהנא, פוק 1
דייניה, חיייה דהנה קא גאים [ביה], אמר ליה, 2
אי צייתא צייתא, ואי לא, מפיקנא לך רב מאונך. 3
'פסקנן פגדול השמעון', אמר ריש לקיש, שיהא חביב 4
עליך דין של פרוטה, כדון של מאה מנה. למאי 5
הלקתא, אילימא לעיוני ביה ומפסקיה, פשיטא. אלא 6
לאקדומיה. לא תגורו מפני איש', (אמר רבי הונן, 7
אל תכניס דברך מפני איש). 'פי המשפט לאלהים 8
הוא', אמר רבי קמא ברבי חנינא, אמר הקדוש ברוך 9
הוא, לא דיין לשאשעם שגומלין מנה קמון ונותנים 10
לוה שלא כדון, אלא שפמטריחין אותו להחזיר קמון 11
לבעליו. והדרבן אשר יקשה כופם', אמר רבי חנינא, 12
ואיתומא רבי יאשיהו, על דבר זה נענש משה, שגאמר 13
'ויקרב משה את משפטן לפני ה'". מחקרך לה רב 14
נחמן בר יצחק, מי קתיב 'ואשימעכם', 'ושמעתינו 15
כתיב', אי גמירנא גמירנא, ואי לא, אזילנא וגמירנא. 16
אלא פדתניא, ראויה פרשת נחלות שתיפתב על ידי 17
משה רבינו, אלא שזכו בנות זלפחד ונתקב על 18
ידן. ראויה היתה פרשת מקושש שתיפתב על ידי 19
משה רבינו, אלא שנתחייב מקושש ונתקבה על ידו. 20
ללמדך, שגמולגלון חובה על ידי חייב, חכות על ידי 21
זכאי. פתיב 'ואציה את שפטיכם בעת ההיא', וכתביב 22
'ואציה אתכם בעת ההיא', אמר רבי אלעזר, אמר 23
רבי שמלאי, אזהרה לציבור שתהא אמת דיין עליהן, 24
ואזהרה לדיין שישכחול את הציבור. עד כפה, אמר 25
רבי הונן, ואיתומא רבי שפתאי, 'כאשר ישא האמן 26
את היונק'. פתיב 'כי אתה תבוא', וכתביב 'כי אתה 27
תביא', אמר רבי יוחנן, אמר לו משה ליהושע, אתה 28
והינגים שבידו [עמרן], אמר לו הקדוש ברוך הוא, 29
טול מקול יהך על קנךדם, דבר אחד לדור, ואין שגי 30
דברין לדור. תנא, זימון בשלשה. מאי זימון, אילימא 31
בפרת זימון, והתניא, זימון ובפרת זימון בשלשה. וכי תימא, פרושי קמפרש מאי זימון, בפרת 32
זימון, והתניא, זימון בשלשה, בפרת זימון בשלשה. אלא מאי זימון, אומניו לדין, פי הא 33
דאמר רבא, הני בו בלתי דיניי דיתבי, ואויל שליחא דבי דינא, ואמר מפוקא דחד, לא אמר 34
פלום, עד דאמר משמיה דתנא. הני מילי בלא זימא דדינא, אכל בוימא דדינא, לית לן פה: 35
תשלומי כפל כו': שלח ליה רב נחמן בר רב חסדא דאמר בך יעקב, לימרונו רבינו, דיני 36
קנסות, בפכה. מאי קמפינעיא ליה, את אנן תנן, בשלשה. אלא יחיד ממוכה, קמפינעיא ליה. 37
דאין דיני קנסות, או לא. אמר ליה, תניתוה, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה בשלשה, 38
מאי שלשה, אילימא שלשה הדימות, האמר אבהו דאבוק משמיה דרב, אפילו עשרה והן 39
הדימות, פסולין לדיני קנסות. אלא מומחין, וקאמר שלשה: והקמם אומרים מוציא שם רע 40
בעשרים ושלשה: וכי יש בו דיני נפשות, מאי הוי. אמר עולא, בחוששין ללעו קמפלגי. רבי 41
מאיר סבר, אין חוששין ללעו. ורבנן סברי, חוששין ללעו. רבא אמר, פולג עקמא ללעו לא 42
חיישין. והקא, בחוששין לכבודן של ראשונים קמפלגי. והקא במאי עסקינו, בגון דאיפנין 43
בי עשרין ותלתא למידן דיני נפשות, ואיפרו, ואמר להו, היינו לי מוקא דיני ממונות. 44

מתיבי

רבה אמר ד"ע כו כגון דאיכפו כ"ג למידן דיני נפשות. שהביא האב עדים להיומום עדי הבעל ולא הספיקו לקבלם עד דאיכדור מחמת אונס או מחמת פחד או להקביל פני המלך או למרדת געלה ערופה ונשאר רק שלשה ואין לומר שקבלו ואח"כ איכדור דלא א"ש דלני מיתה: **מיתניב** כו בשלמא לרבה תבעו ממון חלה. כלומר לא איכפו לדיני נפשות:

- 1 **והביא** האב עדים והיומום. קודם גמר הדין
- 2 דהשתא ליכא מיתה בזוממין בא
- 3 לגבות ממון כו, לליכא למיחש ללעו שמא
- 4 יבואו עדים אחרים ויטרכו להוסיף דכין
- 5 הוזמו והאי סהדי שקרי נינהו ובמקום דאיכא
- 6 נפשות כלומר שיכול לבא לדין נפשות שלא
- 7 החמו אלא להכושבו בעי כ"ג ותבעו נפשות ה"פ
- 8 תבעו ממון שיכול לבא לדין נפשות וניהא
- 9 לפירוש רבינו תם הא דאיצטרך לאביי למימר
- 10 דב"ע חוששין ללעו דכולה סוגיא איירי
- 11 כשהוכחשו עדי הבעל או לא כונוו עדותן
- 12 ומשום דחוששין ללעו האי כ"ג ר' לבנא דאיכא
- 13 חששא דלעו דשייכא מיתה בהתראת סתם
- 14 דשמא יצטרכו להוסיף אבל לפירוש הקונטרס
- 15 הכי נמי הוה מצי למימר דב"ע אין חוששין
- 16 ללעו אפי"ה לכו דשייכא נפשות וי"מ
- 17 לפי הקונטרס דלדחי נקט דב"ע חוששין ללעו
- 18 משום וכוותא רד' מאי דאע"ג דחוששין ללעו
- 19 הוי לה' מאיר בשלשה כיון דליכא למיחש
- 20 לסהדי אחרוני מיהו שלשה כמאן במשק
- 21 פלוגתא דמתניתין בפלוגתא דבן וכו' דהשתא
- 22 מוציא שם ער דרבי מאיר דאמר בשלשה הוי
- 23 תביעת מאה כסף דקתבע אבל מוציא שם ער
- 24 בעשרים ושלשה דרבנן היינו תביעת מרת
- 25 האשה ולא תביעת ממון דאין עדותן בטלה

בהבטחת בדיקן לרבנן ועוד מדשמע דקאי אהא דאמר דכולי עלמא חוששין ללעו ואי חוששין ללעו כי איתכחושו נמי לדיחו כ"ג ר'בי מאיר שמא יבואו עדים אחרים ויצטרכו להוסיף ויהיה לעו ומיהו יש לימנח בדמויק כגון דאיתכחושו בבדיקות איירי נמי שהכחושו אה"כ עדי האב הכחשה מגורה דהשתא לא מקטלא נמי לרבנן ואפי"ה הוה כ"ג דאיכא למיחש לסהדי אחרוני ואע"ג דיני אחרוני נמי יהיו מוכחשין בבדיקות מ"מ מקטלא לרבנן דהכחשה בבדיקות לאו הכחשה היא ולר"מ היא הכחשה והאי להקשות לפר"ת לאביי ולכולהו אמוראי דלקמן לא מוחיבי מיתה לר"מ היכי מוחיבי כן כסף הא סקילה בבחבות דלא מוחיבי כן סלע דיכא האב מצי למיחי לדיי חויב סקילה דאמר בפרק גערה (כתובות דף מה) המוציא שם ער על הקטנה פטור כיון דלא מצי למיקיימא אם אמת היה הבר וסקלו ויש לומר מהר"א טעמא לא ממעטין אלא קטנה דלאו בת עונשין כלל אבל נראה דדוק מה פירש"י שר"ת דהכחשה בלא הזמה מוחיב כן סלע ויצל לפר"ת שהיא מותרת לבעלה כשלא כונוו עדותן או כשהוכחושו דאי לאו הכי מוחיבי כן סלעים הא לא קרינן ביה (דברים כב) ולו תהיה לאשה ויש ללמוד מכאן דאי אתו עדים ואמרו אשת פלוני ונתה ובעי דרישה הקודיה לאוסרה על בעלה וטבא ודא דלא גרע מגלות וחבלות ובמירושלמי מצא רשבי"א פלוגתא דאמראי דאיכא דמפרש שפירש"י לנתח עניינן בדמפרש בקונטרס ויאכא דמפרש לענן כן סלע בדמפרש רבינו תם: **חוששין** ללעו חוששין לכבודן של ראשונים. אע"ג דחוששין ללעו אכתי נפקא לן במאי דחוששין לכבודן של ראשונים שהביא הבעל עדים שזינתה אבא האב עדים והיומום ה"ה דהוה מצי לממר אין חוששין לכבודן של ראשונים אבל לפרש מדחוששין ללעו כן ראשונים לכבוד של ראשונים כדמוכח מהרבא דהא מה ענין זה אצל זה ועוד דהא לעולא דחוששין רבנן ללעו ולכבודן של ראשונים לא חיישין

דדיכא דהבעל הביא עדים והביא האב עדים והיומום אמרי רבנן בא לגבות ממון בג' וא"ת שהביא הבעל עדים שזינתה חביה אלא עדים שזינתה לכבודן של ראשונים ויש לומר דלדידהו תבעו ממון היינו שלא התרו בה כלל דליכא מיתה אלא ממון ובקונטרס דמויק לה כרבר רבי חייא שהביא הבעל עדים שזינתה חביה אלא עדים שזינתה לכבודן של ראשונים ויהי תובע ונראה דדוק.

בערה ועדים ובהתרא. ומסית נמי צריך עדה אלא משום דכתיב (מגדבר לה) והצילו העדה ומסית אין לה מפניכן בכותרו שאין לו טוענין למסית אבל לענין עשרים ושלשה דרשין מהאי קרא דאין סברא חלקי בני מסית לשאר חייבי מיתות והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכמונין לו עדים וגם אין מותרין בו בפירוש אלא אומרים לו הדין גניח אצלכם ונעבר ועבר וצ"ל ובגמ' מיתות דהתראה פרק ד' מיתות (לקמן דף טו). **כאשה** תביעה. ובגון דאמר שבעל חוב וכו' על דא לאו הכי מתוך שאין נהנין שכיולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת כדאמרין בריש הוי בודקין (לקמן דף מא).

והכ"א תבעו ממון כו'. ברייתא היא: תבעו ממון תחילה. דלא בא לידון בעדים אלא על פיו ולהפסידה כתובתה מודינן דבשלשה: תבעו נפשות תחילה. דאמר להביא עדים: אפילו ממון. כגון אם לא מצא עדים ואמר דונו לי מיהא להפסידה כתובה אפי"כ בעינן עשרים ושלשה משום כבוד ראשונים: **אלא לעולא**. דאמר רבנן ללעו חיישי שמעו עדים ויבואו

- 1 **מיתניב**, וְהַכְּמוּם אֹמְרִים, הִבְעוּ מִמּוֹן, בְּשִׁלְשָׁה. הִבְעוּ
- 2 נְפֻשׁוֹת, בְּעֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה. בְּשִׁלְשָׁה (לְרָבָא), הִבְעוּ
- 3 מִמּוֹן תְּהִלָּה בְּשִׁלְשָׁה. הִבְעוּ נְפֻשׁוֹת תְּהִלָּה, אֶפְיֻלוּ
- 4 מִמּוֹן בְּעֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה. אֶלְא לְעוּלָא, קִשְׂיָא. אָמַר
- 5 רַבָּא, אֵינִי וְאֵרִי שְׁפַחְתִּירָה תְּרִימָנָא, וּמְנוּ רַב חֵיָא
- 6 בַּר אֲבִין, הֵכָא בְּמָאי עֲסָקִינוּ, שְׁהִיבֵא תַּפְעַל עֲדִים
- 7 שְׂוִינְתָהּ, וְהִיבֵא הָאָב עֲדִים, וְהוּימוּם לְעַדִי תַּפְעַל.
- 8 בָּא לְגִבּוֹת מִמּוֹן מִפְעַל, בְּשִׁלְשָׁה. וּבְמִקּוּם נְפֻשׁוֹת,
- 9 בְּעֶשְׂרִים וְשִׁלְשָׁה. אֲבִי אָמַר, דְּכֹלִי עֲלָמָא חֵיָישִׁין
- 10 לְלַעו, וּמִשּׁוּם כְּבוֹדָן שֶׁל רֵאשׁוֹנִים, הֵכָא בְּמָאי עֲסָקִינוּ,
- 11 כְּגוֹן דְּאִתְרוּ בַּהּ סַתְּם, וְהָאִי תַנָּא הוּא, דְּתַנְיָא, וְשִׁאָר
- 12 כִּל חֵיבֵי מִיתוֹת שְׁפַחְתִּירָה אֵין מְמִיתִין אוֹתָהּ, אֶלְא
- 13 בְּעֵרָה וְעֲדִים וְהִתְרָאָה וְעַד שְׂוִידְעוּתָהּ שְׁהוּא חֵיב
- 14 מִיתָה וְעֲדִים דִּין. רַבִּי יוֹהֲרָה אָמַר, עַד שְׂוִידְעוּתָהּ חֵיב
- 15 בְּאִיּוֹה מִיתָה הוּא תְּהַרְגֵי. רַב פִּפְאֵא אָמַר, הֵכָא, בְּאִשָּׁה
- 16 חֵבִירָה עֲסָקִינוּ, וְקִמְפִּלְגֵי בְּפִלְגוּתָא דְרַבִּי יוֹסִי בַר
- 17 יוֹהֲרָה וְרַבְּנָן. דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסִי בַר יוֹהֲרָה אָמַר,
- 18 חֵבֵר אֵין צְוִירָה תְּהַרְאָה, לְפִי שְׁלָא גִיתְנָה תְּהַרְאָה
- 19 אֶלְא לְתַבְחִין בִּין שׁוּגֵג לְמוּדֵי. רַב אֲשִׁי אָמַר, כְּגוֹן
- 20 דִּאתְרוּ

מגריסין בתירוצא דרב חייא בר אבין בא לגבות ממון מבעל דפרישי דרבי חייא דהאי תבעו ממון אמאה סלע מכלל דעד השתא הוה שמעינן תבעו ממון אבעל ואיהו תבע להפסיד כתובה: **אבי אמר**. אי הביא עדים דכולי עלמא חוששין ללעו ובעינן עשרים ושלשה דילמא שמעי סהדי ואתו ומדבעינן עשרים ושלשה ברישא אפילו ממון בעשרים ושלשה דחוששין לכבודן של ראשונים והכא בפלוגתא דמתניתין כגון שהביא עדים שהתילת חוששין ללעו דלן ר'בי ליכא למיחש סהדי אחרוני והאי אמרי באפי פלגא דהתרו בה מיתה סתם ולו הכיורו לכו סקילה כדן נערה המאורסה רבי מאיר סבר לו ליכא הכא דיני נפשות והבני שלשה סגי למידן דיני ממונות דכתובה דכי נמי יומוו שלם מאה כסף ורבנן סברי כיון דאתרו ביה מיתה דיני נפשות איכא ומיקטלא האי תנא הוא וכו' וברייתא דקתני לרבנן תביעת ממון בשלשה כדתרצה בר חייא בר אבין: **שאר כל חייבי מיתות כו**. גבי מסית קאי דרזמנא אמר (דברים יג) לא תחמול ולא תכסה ונתרג' בלי התראה על ידי הכמנת עדים: ערה. כ"ג: ועד שיודיעוהו. עדי בשעת התראה שהוא חייב מיתה כדן דין אם יעבור בעירה זו ומיהו אע"ג דלא מוכרי ליה איזו מיתה התראה היא מוחיבי רבנן: **כפ. אבא**. כדאבי נמי סבירא ליה דחוששין ללעו ולכבודן של ראשונים והאי דאמר רבי מאיר בג' כגון שהביא עדים מותרת להזמנתו דלן ואמרו שלא התרו בה לפי שהאשה חבירה היא ולא הוצרכנו להתרות בה רבי מאיר סבר אף על גב דחבירה היא לא מיקטלא הלכך לא צריכין לאיכופי הו עשרים ושלשה אלא שלשה דלן דיני ממונות דכתובה ורבנן סברי כרבי יוסי בר' יודה: **אלא להבין**. שלא יכול לומר סבור הייתי שמתו:

דאתרו

הואי קרא דאין סברא חלקי בני מסית לשאר חייבי מיתות והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכמונין לו עדים וגם אין מותרין בו בפירוש אלא אומרים לו הדין גניח אצלכם ונעבר ועבר וצ"ל ובגמ' מיתות דהתראה פרק ד' מיתות (לקמן דף טו). **כאשה** תביעה. ובגון דאמר שבעל חוב וכו' על דא לאו הכי מתוך שאין נהנין שכיולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת כדאמרין בריש הוי בודקין (לקמן דף מא).

תבעו ממון בשלשה היכי משכחת לה לעולם עשרים ושלשה לרבנן בעינן משום דחוששין ללעו: והיומום. דהו ליכא למיחש ללעו דאע"ג מילתא דאזני סהדי ובמך והני סהדי שקרי נינהו ואפילו להפסידה כתובתה לא מוזימינן דהשתא בתר סהדי שקרי קא מהדר ושקרי משקר ובעי למיתב מאה סלע לכא ולו תהיה דאזני סהדי ובמך ממון דקאמרי רבנן אתביעת מאה סלע שהאב תובע קאי והכי קאמר בא האב לגבות ממון מבשל שנתא כבר שקר בשלשה הדמנה אחריתי נמי איתא דאזני סהדי ראשונים ליכא למימר הכא דיינא אחרניא הוא דמעיקרא בעל הוה תובע והשתא אב קא תבע: ובמקום דאיכא דיני נפשות. כלומר וכל היכא דאיכא נפשות תבטול תחילת הדין אפילו אין לו עדים יש לחוש שמו ישמעו ויבואו עדים עשרים ושלשה בעי ואת דמפרשי על תביעת ממון דהא שמתנא אמאה כסף דאב תבע לבעל ואי אפשר לומר כן דהא לא מחיבי בעל מאה סלעים אא"כ הביא עדים והוזמו דכל זמן שלא הביא עדים נאמן אף להפסידה כתובה כדפרישית לעיל לא בשחומן עדי מיידי מתניתין הו ליכא למימר חוששין ללעו ועוד

מגריסין בתירוצא דרב חייא בר אבין בא לגבות ממון מבעל דפרישי דרבי חייא דהאי תבעו ממון אמאה סלע מכלל דעד השתא הוה שמעינן תבעו ממון אבעל ואיהו תבע להפסיד כתובה: **אבי אמר**. אי הביא עדים דכולי עלמא חוששין ללעו ובעינן עשרים ושלשה דילמא שמעי סהדי ואתו ומדבעינן עשרים ושלשה ברישא אפילו ממון בעשרים ושלשה דחוששין לכבודן של ראשונים והכא בפלוגתא דמתניתין כגון שהביא עדים שהתילת חוששין ללעו דלן ר'בי ליכא למיחש סהדי אחרוני והאי אמרי באפי פלגא דהתרו בה מיתה סתם ולו הכיורו לכו סקילה כדן נערה המאורסה רבי מאיר סבר לו ליכא הכא דיני נפשות והבני שלשה סגי למידן דיני ממונות דכתובה דכי נמי יומוו שלם מאה כסף ורבנן סברי כיון דאתרו ביה מיתה דיני נפשות איכא ומיקטלא האי תנא הוא וכו' וברייתא דקתני לרבנן תביעת ממון בשלשה כדתרצה בר חייא בר אבין: **שאר כל חייבי מיתות כו**. גבי מסית קאי דרזמנא אמר (דברים יג) לא תחמול ולא תכסה ונתרג' בלי התראה על ידי הכמנת עדים: ערה. כ"ג: ועד שיודיעוהו. עדי בשעת התראה שהוא חייב מיתה כדן דין אם יעבור בעירה זו ומיהו אע"ג דלא מוכרי ליה איזו מיתה התראה היא מוחיבי רבנן: **כפ. אבא**. כדאבי נמי סבירא ליה דחוששין ללעו ולכבודן של ראשונים והאי דאמר רבי מאיר בג' כגון שהביא עדים מותרת להזמנתו דלן ואמרו שלא התרו בה לפי שהאשה חבירה היא ולא הוצרכנו להתרות בה רבי מאיר סבר אף על גב דחבירה היא לא מיקטלא הלכך לא צריכין לאיכופי הו עשרים ושלשה אלא שלשה דלן דיני ממונות דכתובה ורבנן סברי כרבי יוסי בר' יודה: **אלא להבין**. שלא יכול לומר סבור הייתי שמתו:

דאתרו

הואי קרא דאין סברא חלקי בני מסית לשאר חייבי מיתות והתראה נמי צריך במסית אלא משום שמכמונין לו עדים וגם אין מותרין בו בפירוש אלא אומרים לו הדין גניח אצלכם ונעבר ועבר וצ"ל ובגמ' מיתות דהתראה פרק ד' מיתות (לקמן דף טו). **כאשה** תביעה. ובגון דאמר שבעל חוב וכו' על דא לאו הכי מתוך שאין נהנין שכיולין לומר לאוסרה על בעלה באנו אף היא אינה נהרגת כדאמרין בריש הוי בודקין (לקמן דף מא).

דאתרו ביה מלקות ולא אתרו ביה קטלא. דהא ודאי לא מיקטלא אלא לוקה דאין לך מיתת בית דין שלא נאמר בה לאו וקסבר לאו שניתן לאוהרת מיתת בית דין לוקין עליו כי אתרו בה מלקות ולא קטלא: משום ר' ישמעאל אמרו בעשרים ושלשה. טעמא מפרש בקטלא: (דף ה.) ואחז מן הערפים. והוי שם שלשה או ארבעה שיכולה עדות להתקיים בשאר: אמר ר' הרב

דאתרו ביה מלקות. ואחיא כמ"ד (מכות יג): לאו שניתן לאוהרת מיתת ב"ד לוקין עליו ואם היינו יבולין לפרש במלקות של מוציא שם רע היה מתיישב ותימה דמשמע הכא דסבר ר' מאיר מכות בגי' אם כן הוה ירישו קרא והצדיקו לענין עדים וזמנין דלוקו כדלקמן (דף י.) ומה הוה משני ביה דפרחי תיפוק ליה מלא תנעה ולא מצי לשנויי כהמנין לקמן משום דהוי לאו שאין בו מעשה

- 1 עקיבא. במסכת מכות: לא בא שלישי כו'.
2 דמשמע שנאמר (דברים טו) על פי שנים
3 עדים (קום) כל שכן שלשה למת נאמר לא
4 שלש עשרה אלא להחמיר עליו לומר חומר
5 בעדי שקר ששלישי זה אע"פ שלא היה זה
6 נידון על פיו לנמיה שהרי בשנים שהעידו
7 תחלה נמי היה נידון אפילו הכי עשה הכתוב
8 את דינו כיוצא באלו שאם הוזהר יתרו אף
9 השלישי מפני שניטפל לעוברי עברה: קל
10 והומר ששלם שכר וכו'. דקימא לן מדה
11 טובה מרובה ממדת פורענות הלכך קל
12 וחומר הוא: כמה דברים אמורים. עדותן
13 בטלה: בדיני נפשות. דרחמנא אמר (במדבר
14 לח) והצילו העדה המזהירין בתר זכותא
15 לבטל העדות ולא יתרגל לא הווא להו די:
16 רבי אומר אחד דיני ממונות ואחד דיני
17 נפשות. שוין בכך עדותן בטלה: ואימתי.
18 בדיני נפשות עדותן בטלה: בזמן שהתרו.
19 הקרוב או הפסול בעוברי עברה שגילו
20 דעתם שאף הם נעשים עדים והיה הכתוב
21 הקיש שלשה לבטל העדות אם יש קרוב או
22 פסול אבל לא התרו הקרוב והפסול בעוברי
23 עברה אלא שתקו ובכורים התרו בהן אין
24 בשאר:

- 1 דאתרו [בה] מלקות ולא אתרו [בה] קטלא.
2 וקמפלגי בפלוניתא דרבי ישמעאל ורבנן. דתנן,
3 מכות, בשלשה. משום רבי ישמעאל אמרו, בעשרים
4 ושלשה. רבינא אמר, כגון שנמצא אחד מן העדים
5 קרוב או פסול, וקמפלגי בפלוניתא דרבי יוסי ורבי,
6 אליפא דרבי עקיבא. דתנן רבי עקיבא אומר, לא
7 בא שלישי אלא להחמיר עליו לעשות דינו כיוצא
8 באלו, אם כן עשה הפתוב את הניטפל לעוברי
9 עברה פעוברי עברה, על אחת כמה וכמה שישלם
10 שכר את הניטפל לעושה מצוה, פעושה מצוה. ומה
11 שנים, נמצא אחד מהן קרוב או פסול, עדותן בטלה.
12 אף בשלשה, נמצא אחד מהן קרוב או פסול, עדותן
13 בטלה. ומניין שפאפילו מאה, תלמוד לומר 'עדים'.
14 אמר רבי יוסי, כמה דברים אמורים, בדיני נפשות.
15 אבל בדיני ממונות, התקיים עדות בשאר. רבי
16 אומר, אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות, ואימתי,
17 בזמן שהתרו בהן, אבל בזמן שלא התרו בהן,
18 מה

נחרגין עד שיהו עדים וזמנין אף שלשה וכו' ומצי למימר דפליג אדרש"י וס"ל נחרגין אע"פ שאין שלשתן זומנין דאין להקיש שלשה לשנים לענין זה דכיון דבתיב (דברים יט) ועשיתם לו כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בדיהם להרוג בפני עצמם וכןקטטרס פירש במכות (שם) לא בא השלישי להקל עליו דלהקל עליו לא צריך קרא דבתיב (שם) וזהוה עד שקר העד משמע כל העדות ואינן נחרגין עד שיחזמו כולן ולא בא כתובת אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש שא בא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"פ דרש"י מודה דשלשתן נחרגין ה"מ כשבאו בתוך כדי דיבור כדמפרש התם במגילה אבל רבי עקיבא סבר שנעשה אע"פ שאבא כמדנקט וטפל להו דית לרבי עקיבא והקישא דעד שיהו שלשתן זומנין ובראו בבת אחת בזה אתרו זה נמי יקישם

דא"כ
החמיר עד שיהו עדים וזמנין אף שלשה וכו' ומצי למימר דפליג אדרש"י וס"ל נחרגין אע"פ שאין שלשתן זומנין דאין להקיש שלשה לשנים לענין זה דכיון דבתיב (דברים יט) ועשיתם לו כאשר זמם הרי זממו שנים שיש כח בדיהם להרוג בפני עצמם וכןקטטרס פירש במכות (שם) לא בא השלישי להקל עליו דלהקל עליו לא צריך קרא דבתיב (שם) וזהוה עד שקר העד משמע כל העדות ואינן נחרגין עד שיחזמו כולן ולא בא כתובת אלא להחמיר עליו אבל אין לפרש שא בא השלישי להקל עליו גרידא אלא גם להחמיר עליו אע"פ דרש"י מודה דשלשתן נחרגין ה"מ כשבאו בתוך כדי דיבור כדמפרש התם במגילה אבל רבי עקיבא סבר שנעשה אע"פ שאבא כמדנקט וטפל להו דית לרבי עקיבא והקישא דעד שיהו שלשתן זומנין ובראו בבת אחת בזה אתרו זה נמי יקישם

בזמן שהתרו בהן. מפרש ב"פ' דמכות (דף ו. ו) (שם) הכי אמרין להו לאסהודי אתרו או למיחזי אתרו אי אמרי לאסהודי אתנא נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ואי אמרי למיחזי אתנא מה יעשו שני אחים כו' ונראה לר"י דמשום שנתכוננו להעיד לא אמרין נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אלא שהולכים ומעידים כולן בב"ד אבל משום ראייה למה שנכתבו להעיד לא דאי לא תימא הכי לא גיטין שנתכוננו אתון בפני קרובים או פסולים ויהו פסולים או יתכן אלו 'לד' יוסי אפילו לא יתכן והאי דקאמר מה יעשו ב' אחים ודאי יבולין לתקן שלא ילכו שניהם להעיד אבל פעמים שלא ידע זה בזה ויעיד האחד אע"פ שהעיד אחיו כבר בב"ד אע"פ שהשני העיד לאחר כדי דיבור מ"מ עדותן בטלה דשייך מפיר לאקשוי לתך מילתא שלשה לשנים אפילו בזה אתרו זה כיון דבשעת ראייה רואין יחד ומתכוננין להעיד לכך עדותן בטלה אפילו העידו זה אתרו זה אע"פ דלענין שלשתן זומנין לא הוקשו אלא כשהעידו בתוך כדי דיבור דהתם הוזהר משעת העדאת עדים קא אתיא אוע"ג דפרחי במכות (שם) הרוג יציל אע"פ שאינו הולך להעיד בב"ד ה"מ מעיקרא דאבת לא איסק אזועתיה קום דבר במקמימי דבר הכתוב מדבר אבל לבסוף דמסיק יקום דבר במקמימי דבר ר' וי' לא צריכי לשנויי קמאי דממעטי' הגורג וההורג מיקום אחד דיני ממונות (לקמן דף לד:) שלשה שנכנסו לבקר את החולה כו' משמע דאורנין נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ור' וי' לא צריכי לשנויי קמאי דממעטי' הגורג וההורג מפיק נראה לר"י דלקדק דלא אמרין אין עד נעשה דין אלא עד המעיד דאי לא תימא הכי קשיא דרב יהודה ארוב יהודה דהא ב"פ' דמכות (דף ו. ו) (שם) פסיק רב יהודה הלכה כרבי יוסי דבראייה עלמא נעשה עד אע"פ שאינו מכויך להעד ורב יהודה קאמר (ב"ב דף קיג) גבי ג' שנכנסו לבקר את החולה וכו' רצו עושיין דין ואמאי לא בראייה בעלמא נעשה עד ועד לר"י פירוש ליה לרבי יוסי לא תתא שמיעה גדולה מרבייה לא בעדות הורחש (ר"ה דף כה: ושם) בראויה שוה רב"ד לר' כסנהדרין באחד שהראו את הנפש שראוהו אע"פ שראוהו ביום ומיהו נראה לרש"א דבי' יוסי לר' כרנן לית ליה שריעה דר' וי' יוסי ברבי אבחי' ועל כפיהו דהא ר' וי' יוסי הוא דאמר עד שיהיו פ' שני עדים מתרים בו כדאמר בסנהן וכמו ששנים אין יבולין להעיד אא"כ התרו בו כך שלשה וכו' אלמא אתון יהו חשבוני עדים אבל השאר לא וכן נראה הדברים דאם החזמו כולן לא היו נרשין אתון שלא התרו בו ולא מינין שהותיהו בלא סהדותא דאחריני' ולא אמרין נמצא אחד מהן קרוב או פסול אלא באותן שהתורו רואין דיני ממונות אתא לא דאוספי לא דמשמע דאב' דלד' יוסי דבראייה אמרין נמצא אחד מהן קרוב או פסול בו מקדמין וקמפלגי בפלוניתא דרבי וי' יוסי היינו במה שנתולקו במשנה זו אבל ג' משנת אחת יש ללמוד דבעי ר' יוסי התראיה ושמא רב יהודה פסק לגמרי כו' יוסי אי נמי לא פסק בוותיה אלא במאי דקאמר אבל בדיני ממונות תתקיים העדים בשאר גרידא אבל בכונת עדות סבר כרבי והאי דקאמר במכות (שם) הכי אמרין להו לרבי קאי וכן מוכח דקאמר אי אמרי למיחזי אתנא מה יעשו שני אחים כו' ר"פ הכי אמרין להו דעל כרנן התראיה לא דוקא בדיני ממונות לא שיכא התראיה אלא ודאי לא בעי אלא שנרע שנתכוננו להעיד והכי אמרין להו וכו':

פלוני בא על אשתי אבל לא להורגה. לפי שקרוב הוא אצלה ואע"ג דמהימנין ליה בהאי חידושיה לגבי חבירה לא מהימנין ליה לגבי אשתו והיינו פלגין דיבורא דהא חד דיבורא הוא ולגבי האי מהימין ולא מהימין לגבי האי. אצל אשתו לא אמרינן. אדם קרוב לעון פלגין דיבורא והואיל ומהימין אהורא דיבורא למיקטליה לחבירה ליסתולה נמי לידיה

אצל אשתו לא אמרינן. אע"ג דמתיי' היא בזה בורר (דף כז) דבעל כאשתו לענין ערות ס"ד הבא דממנת מנו דמהימין להורגו מהימין להורגה: **משום** דהוי לאו שאין בו מעשה. וה"ה דה"מ ימירם משום דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואפי' גלי לן והיה אם בן הכותב רשע ולבדל שלא יוכל לבא לידו חיוב מיתה אבל אם אפשר לו לבא לידו חיוב מיתה לא לקי בדאמר במבורה (בבא קמא דף ע"ג ע"ב) ונשט תסתיים דרבי אלעזר דאמר הוכחשו רשע ולבסוף הומוא אין נהרגין אד"ר אלעזר עדים שהוכחשו בפנש לוקין ואי ס"ד הוכחשו ולבסוף הומוא נהרגין הוה ליה לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואם תאמר דהבא משמע דלוקין אלא דלא תענה משום דגלי לן קרא דהדיק אם בן הכותב רשע ולבסוף רשע ויב"ק (דף ו"ש) גבי מעידים אנו באיש פלוני שהוא או גרשה משמע דלכ"ע לוקי ובמעידים אנו באיש פלוני שחייב לחבירו מתיים וזו (ש"ד) הוה נמי לוקי לכ"ע אי אבדו מאתים כדי רשעתו ובב"ק דמכות (שם) גבי מעידים אנו באיש פלוני שחייב מלקות מ' ובמצאנו וזמנין קאמרי רבנן דאין לוקין אלא מ' ואמרינן בגמרא (שם) האי לא תענה רבנן מבי עבדי ליה מביעי ליה לאזהרת עדים וזמנין ו"ל דהתם ודאי כיון דלקי מן מכאשר נזם ואי אפשר להלקותם בלא אזהרה דלא ענש הכותב א"כ הוהי רשע וזמנין מלא תענה רבנן האי דלקי מן מכאשר רשע וזו משום אזהרה דלא תענה ולכך אי אפשר להלקות פ' על לאו אחד אבל בנן גרשה או בן חלוצה שפיר לקי מלא תענה וכן גבי מאתיים וזו אי לאו כדי רשעתו וזו לוקי מלא תענה דממון לא בעי אזהרה:

1 קמ"ל: נהרגין. משום פלוני. ואין משלמין 2 כמון. טובה הגאת כתובתה שרצו להפסידה 3 מאי טעמא שיהי' לא הוכירו כפי האשה 4 ולמאן מפסדי: בעל על בתו של פלוני נהרגין. 5 משום שניהם שבאו להרוג אותו ואותה: 6 ומשלמין כמון. שבאו להפסידה כתובתה כן 7 האירוסין ומשלמין טובה הגאת כתובה כדון 8 כל וזמניי תנובה ולא פליגא דרבא אדרב 9 יוסף דאמר לעיל עדי הבעל נהרגין ואין 10 משלמין ממון דהתם כיון גדיסת הנך 11 תשלומה דכתובה ידידה בעי מיהו וכו' 12 דעלמ' מקטלי לא משלמי לה ממון אבל 13 היכא דלא ניסת הנך תשלומין דהזמה דאב 14 ניהו דכל שבח נעוריה לאביה יהוה ליה 15 ממון וזה לאב ונפשותו לא משום דעורל 16 נערה: מיקטלי: רב הושע. ולא הוכירו שער 17 של מי: ואין משלמין. דמי השור ולא ידעין 18 מנ: ממון ליה. פלוני הוה: הנפשות. בשביל 19 פלוני הרובע: פלוני כע שורי. הוא ואחר 20 מצטרף אנו: מהו. רוח. רוחו. מ' מיקטלי אלא 21 שור מי מיקטלי: מי אמרינן אדם קרוב אצל 22 ממונו. ופלגין דיבורא להימניי אחבירה ולא 23 אשור או דילמא לא אמרינן לענין פלגי 24 דיבורא אדם קרוב אצל ממונו אע"פ דפלגין 25 ליה לעיל אצל עצמו: הדר פשטה. לא 26 אמרינן אדם קרוב אצל ממונו לענין פלגי 27 דיבורא השור יסקל וכי אמרינן בתמורה 28 (דף כח.) רובע או נרבע על פי הבעלים אסור 29 לגבה ומותר להדיט דאינו נסקל הני מילי 30 היכא דלא העידו הבעלים על הרובע מי 31 הוא או העידו ולא היה עד שני עמהם אבל 32 הבא דגברא מיקטלי על פי בעל השור לא 33 פלגין דיבורא משום ממון. ושפסום. גבי 34 מלקות כתיב: רמו לעדים וזמנין שלוקין. 35 היכא דאין הומה יכולה להתקיים בהם כגון 36 מעידין אנו פלוני שהוא או נהרשה 37 ונמצאו וזמנין והרי הם כהנים אין אומרים 38 יעשה זה בן גרשה תחתיו אלא סופג את 39 הארבעים מנול: משום. דב"ד הצדיק את 40 הצדיק והרשעה את הרשע והיה אם בן 41 הכות את הרשע צדיק צדיק למיה הוכרה 42 כאן וכי משום צדיק צדיק מתחייב רשע 43 מלקות אלא דאי עדים (וזמנין) רמזי הכא 44 דאעדים קאי דהי' והי' אם בן הכות רבי 45 קאמר עדים שהרשעו צדיק הומוא והצדיק 46 עדים אחריהם את הרשעים והרי נעשו 47 רשעים את העדים הראשונים וילקו ואם 48 אינו ענין לעדות ממון דהא אין לוקי 49 ומשלמין תניהו ענין לבן גרשה וכיוצא בן 50 לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו. מאם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו' באלו הן הלוקין (מכות דף י"ג.) מלקות בפקום מיתה ענינה דכיון דעבר על אזהרת בראתו לא למות ומיתה זו קנס עליו הכותב ורובא כחאת מן המיתות וכי היכי דסקילה פני ענינה ורובא ענינה דהיינו משום מלקות בראתו מן המיתות: אי למות גופיה הוהי' הוא: אומרי' למא לי. דקתינו באלו הן הלוקין (שם דף כ"ב.) דאומרי' אותו אם אלא יכול לקבל ארבעים מלקין אותו לפי מה שיכול לקבל: ונקלה. בשעת מלקותה היא אחיך שיכה את החי ולא את המת וכיון דמית ליה בפלגא כי מחי על אידך פלגא לאו על החי הוא: אמרוהו לקבל עשרים. וראו שאין יכול לקבל עשרים ואחת. ואם יכיהו עשרים ואחת ימות בה: אין מכין אותו אלא. שמונה עשרה דמכות הראיות להשתלש לשלשה חלקים בעינין שמכה שתי ידות מאחוריו ושליש מלפניו ומקרא נפקא לן באלו הן הלוקין (שם דף כ"ג.)

פלוני בא על אשתי, הוא ואחר מצטרפין להורגו, אבל לא להורגה. מאי קא משמע לן, דמפלגין קרוביבורא, היינו הך. מהו דתימא, אדם קרוב אצל עצמו אמרינן, אצל אשתו לא אמרינן, קא משמע לן. ואמר רבא, פלוני בא על נערה המאורסה, והאומר, נהרגין ואין משלמין כמון. בתו של פלוני, והאומר, נהרגין ומשלמין כמון, כמון ליה ונפשות ליה. ואמר רבא, פלוני רבע השור, והאומר, נהרגין ואין משלמין כמון. שורו של פלוני, והאומר, נהרגין ומשלמין כמון, כמון ליה ונפשות ליה. הא, הו' למה לי, היינו הך. משום דקא פעי בפעי עלויה. דרובי רבא, פלוני רבע שורי, מהו: מי אמרינן אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו, או דילמא אמרינן אדם קרוב אצל ממונו. בטר דבעיא, הדר פשטה, אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם קרוב אצל ממונו: מכות בשלשה כו': מנהי מילי, אמר רב הונא, אמר רבא, 'ושפסום' שנים, ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אהר, הרי פאן שלשה. אלא מעתה, 'הצדיקי' שנים 'והרשעו' שנים, הרי פאן שבעה. הוא, מיבעי ליה כדעולא, דאמר עולא, רמו לעדים וזמנין מן התורה מניין. רמו לעדים וזמנין, והא כתיב, פאשר זמם. אלא, רמו לעדים וזמנין שלוקין מניין, דכתיב 'הצדיקי את הצדיק והרשעו את הרשע' משום 'הצדיקי את הצדיק והרשעו את הרשע' והיה אם בן הכותב הרשע, אלא, עדים שהרשעו את הצדיק, ואחר עדי אחריו 'הצדיקי את הצדיק דמעיקרא, ושיניהו להנך רשעים, 'והיה אם בן הכותב הרשע'. ותיפוק ליה מ'לא תענה', משום דהיה ליה לאו שאין בו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו: משום רבי ישמעאל אמרו בעשרים ושלשה: מאי טעמא דרבי ישמעאל, אמר אביי, אתני' רשע' רשע' מחייבי מיתות. כתיב הכא 'והיה אם בן הכותב הרשע', וכתיב התם 'אשר הוא רשע למות', מה להלן בעשרים ושלשה, אף פאן בעשרים ושלשה. רבא אמר, מלקות בפקום מיתה עומדת. אמר רב אהא בריה דרבא לרב אשי, אי הכי, ואמרינן למה לי. למחיה, ואי מחית לימות. אמר ליה, אמר רבא 'ונקלה אחיד לעיניו', פי מחית, אנפא דתיי מחית. אלא, הא דתיניא, אמרוהו לקבל עשרים, אין מכין אותו אלא מכות הראיות להשתלש, וכמה הן תמני כרי. למחיה

למחיה

שכבר

קידושו בשמים. י"מ רבי' של מעלה מקדשין אותו לעולם בשעת המולד ואין נראה דאם כן בזמנו נמי כבר קדשו בשמים אלא נראה כפירוש הקונטרס בפ"ב דר"ה בדיוס שלשים מתמינים ב"ד של מעלה לב"ד של מטה שמה יעבור אבל יום שלשים ואחד שלא אפשר שלא קדשו דיום מקדשין אותו בשמים מן השחר והא דאמר בירושלמי רבא בר ורדא בשם רב טעמא דר' אלעזר בר' צדוק שבעה שב"ד שלמעלה וראין

1 אשן מקדשין אותה מקדשין שן של ליישבו
2 כפירוש הקונטרס וראין פירש ששה שב"ד
3 שלמעלה וראין אשן מקדשין אותו מלמטה
4 ביום ל' מקדשין אותו מן המן הבוקר ביום ל"א
5 דאין אשן ספק דודאי יקבע היום.
6 ואיירי דתנא עיבור שנה. פירש הקונטרס
7 דהתם לא סגי דלא תני עיבור
8 דאמריה בעי שקדשו אדר השני שלשם אדר דאי
9 שתקי ממילא מיקבע לשם ניסן מה שפירש
10 שקדשו אדר השני לשם אדר לא דק לולשן
11 קידוש אן להזכיר להאי תנא דלא בעי קידוש
12 לא מלא ולא חסר ואן אומר בו מקדש מקדש
13 ושמע לו לומר שקובעין אותו לשם אדר ומה
14 משיעור מתוך פ' בדיוס שלשים קובעין אותו
15 לשם אדר שני אן נראה דאמרתינן לקמן (דף יב)
16 אן מעברין את השנה ביום שלשים של אדר
17 הואיל וראוי לקובעו ניסן אלא צריך לומר
18 דאמריה של עיבור השנה בעת קידוש
19 השבעה שתהא השנה מעוברת קודם שלשים
20 של אדר ובשעה שבאו עדים שרוא את החדש
21 אפילו השנה אותו סתם לית לה בן האמילא דאי
22 אדר השנה **לישוב** חדש אן קידוש חודש

23 מני ר"א. תימא א"כ תוקשי ר' מאיר אדר'
24 מאיר דבמתני קתני עיבור החדש בשלשה
25 ועיבור השנה בג' דברי ר"מ וליעל קתני
26 בברייתא קידוש החדש ועיבור השנה בג' דברי
27 ר"מ ואן לומר דברי ר"מ דמתניתין אעיבור שנה
28 קאי ולא אעיבור החדש מוקאמר דאידי דבעי
29 למתני עיבור שנה גתא נמי עיבור חדש משמע
30 דחד תני תרתייהו:
31 **שבעה** רואי פני מלך. פירש בקונטרס
32 דאאשורוש קאי ואן נראה
33 שתקנו כנגד שרי הגוים ומפרש ר"ה דהם שרי
34 ישראל דאשכחן בסוף מלכים (ב כה) דהגלל
35 בנוראין ג' אשכחן סוף ה' רואי פני המלך
36 ובסוף ירמיה (גב) כתיב ושבעה אנשים מרואי
37 פני המלך וכן מוכח בירושלמי ומונה אותן בגי'
38 סנהדרין גרזלה וזכי איתא התם אית תנא שנה
39 ע"א שבעה ורבי ר' טבוחין את שבעים ואחד
40 שומרי חסף הרי שלשה ושבעה אנשים מרואי
41 פני המלך הרי עשר וששים אש מעם הארץ
42 הרי שבעים ומן העיר לקח סריס אחד אשר הוא
43 פקיד על אשכי המלחמה הרי שבעים ואחד
44 ולמה קרא אותו סריס שיושב ומסרס בהלכה
45 כתוב אחד אומר ה' וכתוב אחד אומר שבעה
46 להביא שני סופרי הדיינין.
47 בת

39 מרואי פני המלך, שבעה רואי פני המלך.
40 מעמא לא פריש לן מר הכי. אמר להו, לא הוה ידענא דצרכיותו. מי בעיתו מנאי מילתא
41 ולא אמרי לבו: זמן, גשיא, צריה, גדי, סימן: תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא
במומנון

אומרים צריכה. הולכין אחר הרוב ומוסיפין עוד שנים להשלמת המנין ומעברין כנגד ברבת כהנים. בפסוק ראשון ג' תיבות והשני ה' ושלישי ז' תיבות: שלשה כנגד שומרי חסף כו'. לומר אשכחא דמלכותא דארעא שלשה ממונין וחמשה ממונין ופרש ממונין ג' כנגד שומרי חסף בצדקיהו (מלכים ב כה) גבי גלות נבחרואין והתם נמי משכחת חמשה מרואי פני המלך ובאשורוש (אסתר א) אשכחן שבעה שרי פרס ומדי ועיבור שנה מטבסטי מסכות שמים אחר ליישב כדי השנים על כונן.

למחיה עשרים וחדא. דהא אבתי חי הוא ואגבא דחיי מחי: חישוב לא קתני. נדימא שצריך שלשה לחשב אם יעברו את החדש דבושכבנא תליא אע"פ שצריך לעברו כגון משום יריקא ומשום מתיא אפילו הכי חושבנא בעי דרתנן במסכת ערכין (דף ח) אן פותחין מארבעה חדשים בעברין ביום ולא נראה לעבר יותר על שמנה אבל תשעה מעוברין לא עבדינן דאם כן קדים ואתי סידרא לתלת יומי ומחזו שיקרא הלכך צריך לחשב את תולדות הלבנה אם תקדום שלש: אם לא שנים ובעינת החדש לא מעברין ליה דתמיהי בה אינשי: קידוש לא קתני. נדימא דצריך ג' לקבל עדות החדש מפי העדים ולומר מקדש החדש: אמר אביי, תני קידוש שלשה ולומר מעובר החדש אמריה זו למה: לא לקדשה ביום שלשים. ומילא כי מקדשין ליה למחר מעבר החדש שעבר דיום שלשים בתריה שדית ליה: תני קידוש. ועל כל חדש השנה קאי: והא עבור קתני. דרך תנא טועה בגיטרא לחסר תיבה על ידי שכחה אבל אין נחלק לומר בין גירסת קידוש לירסת עיבור: ביום עיבור. יום עיבור הוא יום שלשים שממנו נעשה החדש מעובר שצרוצן לעבור: קידוש ביום עיבור. כגון בחדש שבע עיבור צריך שלשה לקדש ראש חדש שבת כו' לחדש שעבר: לאחר עיבור. אם עשו חדש שעבר מלא וקבעו ר"ח ביום ל' ואחד אן אומרין בו מקדש מקדש: בזמנו. ליה ל' דתולדות ביום ל' הוא דאין חדש שלוש חרות מב' יום ומחצה ותשצ"ג חלקים: שכבר קדשוהו בשמים. ב"ד שלמעלה אנתאמול: פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו. שא"צ לעשות חיוב דלבר שהרי בזמנו נא: חישוב דעיבור. לחשב אם ועברוהו דאילו קידוש סבר תנא דידן דלא צריך לקדשו לא מלא ולא חסר וכר"א דהו' שמעון לקמן ואידי דתני עיבור השנה ב"ד תני עיבור דעיבור השנה והתם לא גתא דלא תני עיבור דאמריה בעי שקדשו אדר השני לשם אדר דאי שתקי ממילא לשם ניסן מיקבע תנא נמי גבי חדש עיבור החדש וקרייה נמי לחישוב עיבור אשמעיתן דחישבו בעינן ב"ד קידוש לא בעינן ל' לשם למלא ולא לחסר כר"א: שנים אתה מקדש. שנת של כל יובל ויובל מקדשין ב"ד לשם יובל: א' אומר ליישב. א' מן השלשה אומר צריך ליישב ולעין אם צריכה לעבר שנה זו מפני האביב או התקופות או פירות האילנות כדלקמן (דף יא): ושנים אומרים. אינו צריך להושיב ב"ד על כך ששנא כאן ספק דודאי אינה צריכה לעבר: בשל פלג יחיד במיעוטו. ולא ישבו החמשה עוד לעיני דבדבר. שנים אומרים ליישב ואחד אומר שלא ליישב. הולכין אחר השנים ויושבין ליישא וליתין אן צריכה לעבר אם לא ומשא ומתן של עיבור צריך חמשה לפיכך מוסיפין עוד שנים ולקמן מפרש שלשה וחמשה ושבעה כנגד מה שנים אומרים צריכה. לעבר ושלשה אומרים אן צריכה מטלו שנים במיעוטן ועומדין והולכין להם: שנים אומרים אינה צריכה ושלשה

למחיה עשרים וחדא. דהא אבתי חי הוא ואגבא דחיי מחי: חישוב לא קתני. נדימא שצריך שלשה לחשב אם יעברו את החדש דבושכבנא תליא אע"פ שצריך לעברו כגון משום יריקא ומשום מתיא אפילו הכי חושבנא בעי דרתנן במסכת ערכין (דף ח) אן פותחין מארבעה חדשים בעברין ביום ולא נראה לעבר יותר על שמנה אבל תשעה מעוברין לא עבדינן דאם כן קדים ואתי סידרא לתלת יומי ומחזו שיקרא הלכך צריך לחשב את תולדות הלבנה אם תקדום שלש: אם לא שנים ובעינת החדש לא מעברין ליה דתמיהי בה אינשי: קידוש לא קתני. נדימא דצריך ג' לקבל עדות החדש מפי העדים ולומר מקדש החדש: אמר אביי, תני קידוש שלשה ולומר מעובר החדש אמריה זו למה: לא לקדשה ביום שלשים. ומילא כי מקדשין ליה למחר מעבר החדש שעבר דיום שלשים בתריה שדית ליה: תני קידוש. ועל כל חדש השנה קאי: והא עבור קתני. דרך תנא טועה בגיטרא לחסר תיבה על ידי שכחה אבל אין נחלק לומר בין גירסת קידוש לירסת עיבור: ביום עיבור. יום עיבור הוא יום שלשים שממנו נעשה החדש מעובר שצרוצן לעבור: קידוש ביום עיבור. כגון בחדש שבע עיבור צריך שלשה לקדש ראש חדש שבת כו' לחדש שעבר: לאחר עיבור. אם עשו חדש שעבר מלא וקבעו ר"ח ביום ל' ואחד אן אומרין בו מקדש מקדש: בזמנו. ליה ל' דתולדות ביום ל' הוא דאין חדש שלוש חרות מב' יום ומחצה ותשצ"ג חלקים: שכבר קדשוהו בשמים. ב"ד שלמעלה אנתאמול: פלימו אומר בזמנו אין מקדשין אותו. שא"צ לעשות חיוב דלבר שהרי בזמנו נא: חישוב דעיבור. לחשב אם ועברוהו דאילו קידוש סבר תנא דידן דלא צריך לקדשו לא מלא ולא חסר וכר"א דהו' שמעון לקמן ואידי דתני עיבור השנה ב"ד תני עיבור דעיבור השנה והתם לא גתא דלא תני עיבור דאמריה בעי שקדשו אדר השני לשם אדר דאי שתקי ממילא לשם ניסן מיקבע תנא נמי גבי חדש עיבור החדש וקרייה נמי לחישוב עיבור אשמעיתן דחישבו בעינן ב"ד קידוש לא בעינן ל' לשם למלא ולא לחסר כר"א: שנים אתה מקדש. שנת של כל יובל ויובל מקדשין ב"ד לשם יובל: א' אומר ליישב. א' מן השלשה אומר צריך ליישב ולעין אם צריכה לעבר שנה זו מפני האביב או התקופות או פירות האילנות כדלקמן (דף יא): ושנים אומרים. אינו צריך להושיב ב"ד על כך ששנא כאן ספק דודאי אינה צריכה לעבר: בשל פלג יחיד במיעוטו. ולא ישבו החמשה עוד לעיני דבדבר. שנים אומרים ליישב ואחד אומר שלא ליישב. הולכין אחר השנים ויושבין ליישא וליתין אן צריכה לעבר אם לא ומשא ומתן של עיבור צריך חמשה לפיכך מוסיפין עוד שנים ולקמן מפרש שלשה וחמשה ושבעה כנגד מה שנים אומרים צריכה. לעבר ושלשה אומרים אן צריכה מטלו שנים במיעוטן ועומדין והולכין להם: שנים אומרים אינה צריכה ושלשה צריכה. הולכין אחר הרוב ומוסיפין עוד שנים להשלמת המנין ומעברין כנגד ברבת כהנים. בפסוק ראשון ג' תיבות והשני ה' ושלישי ז' תיבות: שלשה כנגד שומרי חסף כו'. לומר אשכחא דמלכותא דארעא שלשה ממונין וחמשה ממונין ופרש ממונין ג' כנגד שומרי חסף בצדקיהו (מלכים ב כה) גבי גלות נבחרואין והתם נמי משכחת חמשה מרואי פני המלך ובאשורוש (אסתר א) אשכחן שבעה שרי פרס ומדי ועיבור שנה מטבסטי מסכות שמים אחר ליישב כדי השנים על כונן.

בית קול יש אמורים שלא היו שומעין קול היוצא מן השמים אלא מתוך אותו קול יוצא קול אחר כמו פעמים שאדם מכה בכח ושומע קול אחר היוצא ממנו לתרומקו ואותו קול היו שומעין לכך קורין אותו בת קול: **מפני** הדרכים והגשרים. האי דלא חשיב ג' סימנן דלקמן משום דעל שנים מהן מעברין אבל לא הני אפילו אחד מהני מעברין וברייחיהו דבסמוך גבי גריים וטלאים וגולות שלא פרוחו נמי לא חשיב להו משום דאיהו דבסמוך אפי' אינשים מהם אין מעברין עליו ואפי' שיעשין אותו סעד עד אחד מג' סימנים: **ואלפי** גלויות ישראל שנעקרו ממקום. משום דהוה דיתבי בא"י א"ן צריך לעבר דאפי' האחרון יכול להגיע מר"ח ניסך עד פסח כדתיבא פ"ק הדיעבתי (דף ג') גבי שאלת ג' עשרים יום יום אחר הרה. כד שיעע האחרון שישראל לנהר פרוחו.

רשב"ג אומר חדש. הבא משמע דחדש סתם הוא חדש חסר וכן בחדש המדיר (כתובות דף ע"א). גבי חדש מלא וחדש חסר איכא בינייהו וקשה דבסוף תולוצ' (בבמות דף מה ושם) אמרינן ירח שלשים ימים שלשים וכן בפרק קמא דבזיר (ה' ושם) פריך ואימנו שלשים כדכתיב עד חדש ימים וי"ל דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד א"כ הבא ובהמדיר דקאמר ח"ק שלשים מוכחא מילתא דאיך תנא חדש חסר: **ויע' תוס' כתובות ע"א ד"ה רבי**: ממעטני

במומנות להן. שהזמין הנשיא מבערב: **השכימו** לי. מחז' ר' לעלייה המיוחדת לישב בה בית דין ולא לעבר שנה עלית'. להטורף עמכם עכשו: **אלא** ללמוד. תורה מבט היאך תלכו: **מחמת כסופא** ורעבה. שלא יכירו מי היה העולה שלא ברשות ולענין: **שיבועת האבא**. שאכלת השום ונדה הריה: **חס** ושלום. שאוכל השום בבואו לבית מדרשו אלא כדי

שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי כדו שיצאו כולם ולא יבינו מי הוא: **משמואל** הקפון. כדאמר: **אנחנו מפילני**. הוא לא נשא גייה הדברים עצמו בכלל של האל להלבין פניהם: **מיהושע**. ממועשה יהושע שלא רצה הקדוש ברוך הוא לגלות לו מי הוא החוטא להכניס את כולו בכלל שנאמר חטא ישראל במעשה דעבך: **דיליסור**. רכיל: **מאנתם**. כולו בכלל והרי כולו לא יצאו ללקוט אלא מקצת דכתיב (שמות טו) יצאו מן העם ללקוט גוה: **שמרתו נביאים** כולו. משום שמואל הקטן נקט לה הכא: **אף הוא**. הוכיח סופו ששרתה עליו שכיהנה שנתנבא בשעת מיתתו: **שמעון וישמעאל** לחרבו. רשב"ג הנשיא ורבי שמעאל בן אלעיש כ"ג יתרגו בחרבו והבירו. כולו רבי נתניא לא תרדיו: **לקבלא**. לשאר מיתות ר"ע במסרקות של ברזל בפרק הרוואה (ברכות דף ס"א) ר' חנניא בשריפה במסכת ע"ז (דף י"ה). **לזכר** בני אותו הספר: **אין** מספדיין על הרוגי מלכות. מפני יראת המלך מיהרו לקבור: **לישול** רשות. לדבר על עסקי ציבור. **מפני** הדרכים. שנתקלקלו בימות החורף ומפני הגשמים ועדיין לא נתקנו ולא יוכלו עולי רגל לבא: **תנוד** פסחים. שצולין בהם פסחיהם ונמוקין בנשמי החורף וצריכין חמה להתחייב: **ומפני** גלויות ישראל. בני הגולה והחורבן הגשמי ועדיין לא דין שנעקרו ממקומן לעלות לרגל לעשות פסחיהם ועדיין לא הגיעו שאם לא יעברוה לא ירגילו לבא בפסח: **לא מפני** השלל. שלא יחדלו בכך מלבווא: **גריים** וטלאין. שזן דקא אין מעברין עליהן כדי שיגדלו ויעשו מהם פסחים שהרי יכול להקריב קטנים: **וגולות**. שצריכין לקניי יולדות שבכל א"י וכן זבין חובת סבולן משוחן קניניה: **עד** לעלות לרגל אעפ"כ אין מעברין על כך שיכולין להביא בני יונה כסרים שבהם קטנים: **אבל** עושין אותו סעד. איך וסמך לדבריהם לעבר את השנה כן אצריכה לעבר מפני א' מן הדברים שמעברין עליהן כגון על האביב ועל פירות האילן ואמרו: **לקמן** על שנים מהן מעברין ועל א' מהן אין מעברין הללו גריים מלאים וגולות נעשו סעד מעברין לתאחד מהם ומעברין: **וימנא דאיכא** לא מסא. הוא אחד מן הסימנים שמעברין עליהם כדלקמן: **חדש**. כ"ט ימים:

בבמומנות להן. מעשה ברבן גמליאל שאמר לו שבימו לי שבעה לעלייה. השכים ויצא שמונה, אמר, מי הוא שעלה שלא ברשות. ורד. עמד שמואל הקפון ואמר, אני הוא שעליתי שלא ברשות, ולא לעבר השנה עליתי, אלא ללמוד הלכה למעשה הוצרכתי. אמר לו, שב בני שב, ראיות כל השנים פולין להתעבר על ידך, אלא אמרו חכמים, אין מעברין את השנה אלא בבמומנות להן. ולא שמואל הקפון הנה, אלא איניש אחרניא, ומחמת כסופא הוא דעבד. כי הא דתיב רבי יקא דר"ש, הריח ריח שום. אמר, מי שאכל שום, יצא. עמד רבי חייה ויצא, עמדו פולין ויצאו. בשחר, מצאו רבי שמעון רבבי לרבי חייא, אמר ליה, אתה הוא שציערת לאבא. אמר לו, לא תהא פואת בישראל. ורבי חייא מתיבא גמיר לה, מרבי מאיר, דתיניא. מעשה באשה אחת שבאתה לבית מדרשו של רבי מאיר, אמרה לו, רבי, אהך מפס קדשני בביתא, עמד רבי מאיר וכתב לה גט פרישות ונתן לה, עמדו פתבו פולין ונתנו לה. ורבי מאיר מתיבא גמיר לה, משמואל הקפון. וישמואל הקפון מתיבא גמיר לה, משכניה בן יחיאל, דכתיב ויען שכניה בן יחיאל מפני עלים ויאמר לעורא, אנחנו מעלנו באלהינו ונזשב נשים נבריות מעמי הארץ, ועתה יש מקוה לישראל על זאת. השכניה בן יחיאל מתיבא גמיר לה, מיהושע, דכתיב ויאמר אל יהושע קום דף למה זה אתה נופל על פניך, חטא ישראל. אמר לפניו רבונו של עולם, מי חטא. אמר לו, וכי דיליסור אני דף הקל גולות. ואינעית אימא, ממששה, דכתיב עד אנה מאנתם. תנו רבנן, משפחתו נביאים האחרונים, חגי וזכריה ומלאכי, בסתלקה רוח הקודש מישארל, ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול. פעם אחת, היו מסובין בעליית בית גוריה ביירוח, ונתנה עליהם בת קול מן השמים, יש פאן אהך שראוי שתשרה עליו שכניה (במשנה רבינו), אלא שאין דורו זכאי לקד, נתנו חכמים את עיניהם בהלל הגון. וכשפאת, אמרו עליו הי חסיד הי עניו, תלמידו של עזרא. שוב פעם אחת, היו מסובין בעליה בבינה, ונתנה עליהם בת קול מן השמים, יש פאן אהך שראוי שתשרה עליו שכניה אלא שאין דורו זכאי לקד, נתנו חכמים את עיניהם בשמואל הקפון. וכשפאת, אמרו עליו הי חסיד הי עניו, תלמידו של הלל. אף הוא אמר בשעת מיתתו, שמעון וישמעאל לחרבא וחרבאיה לקטלא, וישאר עמא לבזיא, ועקן סגינא עתידין למית' על עלקא. ועל הוודה בן בבא בקיש לומר בן אלא שגמורפה שעה, שאין מספדיין על הרוגי מלכות. תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא אם בן יצאה נשיא. ומעשה ברבן גמליאל שהלך ליפול לרשות אצל שלטון אהך שפסוריא, ושהה לבא, ועברו את השנה על כנת שירצה רבן גמליאל רבן וכשפא רבן גמליאל אמר רוצה אני נמצאת שנה מעוברת. תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא אם בן היתה צריכה מפני הדרכים ומפני הגשרים, ומפני תנודי פסחים ומפני גלויות ישראל שנעקרו ממקומן ועדיין לא הגיעו. אבל לא מפני השלג ולא מפני הצידה, ולא מפני גלויות ישראל

שלא עקרו ממקומן. תנו רבנן, אין מעברין את השנה לא מפני הגדדים ולא מפני הטלאים, ולא מפני הגולות שלא פרוחו, אבל עושין אותן סעד לשנה. פיצה, רבי ינאי אומר משום רבן שמעון בן גמליאל, מהודיעין אנחנו לכו דגוללא רביכון, ויאמרין דערקו, וימנא דאיכא לא מסא, ושפרת מילתא באנפאי ואוספית על שתא דא תלתין יומין. מיתבי, כמה עיבור השנה, שלשים יום. רבן שמעון בן גמליאל אומר, חדש. אמר רב פפא, רצו, חדש. רצו, שלשים יום. מאי איפא בן הקפאי

39
40
41
42

ממעטני

דיותא. מה שהקשתי על פירוש הקונטרס בסוף כירה (שבת מז. ד"ה בגלילא) והמוציא יין (שם ע"ג) מפרש שם: **מן** עומרי שיבילאי. והא דתניא בפרק בתרא ומעשר שני (מ"ח) אמר ר' יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי התיבם שמביטין מתור והקטניו פירותיכם עד שלא הגיע שעת ביעור עד שבא ר' עקיבא ולימד כל פירות שלא באו לעונות מעשרות פטורים מן הביעור. הבא ר"ג קודם לרבי עקיבא היה.

בתר

דעברוהו. פירוש יהיה לו חבר ר' אלעזר בן עזריה שהיה נשיא עמו לכך אמר באנפי חבראי: **א** דילמא מעברין. פירש בקונטרס משום דתקופה דאורייתא כדכתיבי (שמות ל"ד) חג האסיף תקופת השנה קדושה דאביב נמי דאורייתא כדכתיבי (דברים טו) עמור את חג האביב וכן פירות האילן (שמות ג"ב) וחג הקציר כבורי מעשיך ונראה להיטו טעמא דתקופה פשוט דאי אפשר לטעמי בה אבל בפירות האילן ובאביב עבידי דטעו בהו: **א**ין מעברין השנה אלא ביהודה. והא דר' עקיבא עיבר השנה בנהדרעא בריש פרק האשה שלום (בבבא ד"ג קטו. ושם) ונהדרעא מחוצה לארץ שאני רבי עקיבא שלא הניח כמותו בארץ ישראל כדאמרין בסוף ברכות (דף ג"ט.) וא"ת והא אמרין ביה בורר (למקדו. דו. ושם ר' יוחנן ב"ד זונקין וזו ח"י) תירוצק פה. קאזלי לעבר השנה בעסיא ועסיא חוצה לארץ כדמוכח בחוקת התיבם (כ"ב דף מז. שם) דאמר כל שהראה הקב"ה לישא חייב במעשר למעטי דטרסקים עמיא ואספמאי ואין לומר דלא הניחו כמותם דהא ר"ל קרי להו רועי בקר ויש לומר דעבראי דהתם היינו חישוב בעלמא כמו ועבר' ג' שנים וז' אחר וז' דביעור עקיבא לקמן (דף ב"ב) דהווי ב"ד לעבר בארץ ישראל תדע דהתם שנה שביעית היתה ונתניא לקמן דאין מעברין בשביעית וא"ל דר' עקיבא חושבנא בעלמא עבד בנהדרעא אלא דאדרבי עקיבא שלא הניח כמותו סמוכו אדרבי שמואל יחוצדק אל דעבר' הודור וסמוכו אדרבי חושבנא דבבבכות (דף ס"ג.) משמע מעובראי דהנניה דקביעות ממש עבד וביהושלמי בארץ כהדיא בדשאן וכליל עבדו ונתניא מעברין ישראל מעברין אותה בחוצה לארץ ירמיה יחוקאל ברוך בן נריה עשה בחבץ לארץ והדר מייחי עובד' דהנניה קשה קצת דבבבכות (שם) נפקא לן דתניא ב"ד מצוין חוצה ותנא וגו' והכא מייחי מלשכנו תדרש:

ראובה

מעוברת. ואין מקדשין את החדש אלא ביום. ואם קדשהו בלילה, אינו מקודש. אמר רבי אבא, מאי קרא 'תקעו בחדש שופר בפקסה ליום הגגו, איתו חג שהחדש מתפקסה בו, הוי אומר זה ראש השנה, וכתוב 'כי חוק לישראל הוא משפט אלתי ועקב, מה משפט ביום, אף קידוש החדש ביום. תנו רבנן, אין מעברין את השנה בשני

מעברין מעפני שעיבורה אתה רשבי"ג למיפול: על שלש אצרות. שלא הגיע אביב שלהן או שראוין ב"ד שנתאחר בהן זמן ביטול פירות האילין מעברין שלשתן מנאי"י. ועל שתיים מהן. אפילו על עבר הירדן והגליל והדואל וברובא דאי"י. ואם אביב לא קרינן ביה חדש האביב ועל אחת מהן אין מעברין אפילו לא הגיע ביהודה הגיע בעבר הירדן והגליל ומביאי עומר מעבר הירדן או מגליל דנתן במנחות (דף ס"ד) כרמל ק"ו ומלא בעינן מיכן אמרו אין מעברין עומר אלא מן הקרוב לירושלים והיינו הירדן לא ביכר הקרוב לירושלים מביאי אותו ממקום רחוק ומעט עומר מגנות צריפין כ"ו ושתי הלחם מבקעת עין סוכה ובזמן יהודה אחר. מן המאוחרות הכל שמוחין לפי שאין עומר בא להיות מצוה מן המוכרח אלא מיהודה הלכך אם ביטל ביהודה ועיברה בשביל השתיים כשמגיע זמן העומר כבר יבישו תבואות שמוחין ואנו ר' ומלא בעינן גזרין ולאביא משאר אצרות ועוד שאם ביכר קדשה ורואין ציבור שראוי להביא העומר ובי"ד מעברין בשביל השתיים מוארכין עליות זמן אסור חלק קשה להם הדין אלא בשלא ביכר הירדן ובאחת מההשתי אין קשה להביא אע"פ שראוי להביא מהאי לפי שמתוולד להאי מיהודה: אין מעברין את השנה אלא בב"ד דקבוע ביהודה: שכנו של פקוס. וירושלים הוא ביהודה: שהחדש מתכסה כ"ו. שהלכנא אינה נראית בעליל לכל העולם דכתיב חדש בכסה: הוי אומר זה ראש השנה. שהגה בראש חדש הוא אבל שאר חגים באמצע החדש הם וכתבי כי חק כלומר חק שישאל עושין באותו חג הדיני קידוש החדש הוי הוא ממשפט ומשפט ביום דכתיב ביום הגזלול את בניו כדרשין באחד דיני ממונות (לקמן דף ל"ד):

תקפי קפא. רבן גמליאל שהיה נוהג שררה הוורק מורא בתלמידים כדאשכחן בבבכות (דף לו.) ובבבכות (דף כ"ז) ובראש השנה (דף ק"ה.) דצריעה לר' יהושע ואפ"ה קתני ביה ושפרא מילתא באנפאי וברבנן אמרי רבן שמעון ברי דהיה מעינותי בתיא"י כדאמרין בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף פה.) לא אמר באנפי חבראי: דומן **ביעורא פטא.** שנה שלישית או שלשה שלשית: כל מי ששיחה מעשותיו ש שנת ראשונה ושנה חייב לעבור עכשיו תרומה ניתן לבחון ומעשה ראשון ללוי ומעשר עני לעני ומעשר שני מתבער בכ"מ שהוא שאם לא אכלו לירושלים קודם פסח היה מבערו ערב פסח ומתודה בערתי הקודש: **ממעטני יוחא.** מקום קרוב חיותים להתחמם זה על זה בגליל הוי זיתים מרובין וברדום חטים מרובין לגליל הדרום מא"י חן ואין צריך להודיע על העיבור שקרובים חן לב"ד אבל לפני גולה שחוקים מא"י צריך להודיעם על העיבור שלא יאכלו חמץ בפסח וילמא חבר דעברוהו. לרובן גמליאל מנשיאותו נעשה עניו: על האביב. אם לא ביטלה התבואה מעברין דקרא קרובי (שמות י"ג) בחדש האביב ואית דמפרשים לפי שאין להם מתיבין להקריב העומר וקשה ל' דאמרין לקמן על שלש ארצות מעברין את השנה על שתיים מזה מעברין ואם ביטלה תבואה ביהודה ולא ביטלה בעבר הירדן ובגליל מעברין השנה ואי טעמא מיהודה עומר אחר ביהודה ביטלה התבואה ביהודה ועל פירות האילין. ואם מתאחר בשולש יתיר זומן העצרת מעברין שעצרת זמן הבאת ביכורים דכתיב (מדבר כ"ב) וביום הביכורים ואם לא יביאם בבואו לרגל צריך לטרוח ולעלות פעם אחרת: ועל התקופה. בין על תקופת תמוז שמתעכבת ונמשכת שאין תקופת תשרי נופלת עד עובר החג מעברין נפקא לן לקמן בארץ קרוב על תקופת טבת שנמשך זמנה עד ט"ז בניסן שזבאת העומר דלה בתוך תקופת טבת מעברין לדחות את המעודות כדלקמן (דף ג"א): ובזמן שאביב אחר. מן השנים שמתעברת שנה עליהן הכל שמוחין שאין חוששין בהיות הפסח לפי שאין התבואה ראויה ואין אסור חדש נארך עליהם אבל כשאביב ראוי לקצר השנה מתעברת על הפירות והתקופות העצין שזמן אסור חדש נארך עליהן: וי"ג רשבי"ג אומר על התקופה וי"ג אף איבעיא להו על התקופה שמוחין. ואם התקופה נופלת כתיקונה בתחלת תשרי וחס מעברין השנה בשביל דברים אחרים ודוחין את החג בתוך ימות החורף חדש נמצאו עולי גרלים מנטעין בשמים לפי שהעיתים הולכין אחר תקופת החמה לפיכך כשהיא צריכה לעבר על פירות האילין וההמטור הפסח עמו וי שמוחין או דילמא על התקופה לחודה

תקפאי קדמאי לענינותי בתיא. דתניא, מעשה ברבן גמליאל שהיה יושב על גב מעלה בנהר הנית, והיה יוחנן סופר הלך עומד לפניו ושלש אצרות התוכות לפניו מנחות. אמר לו, מול איגרתא קדא, וכתוב לאתנא בני גלילאה עליאה ולאחנא בני גלילאה תתאה, שלומכון יסגא. מהודעין אנתא לכון דזמן ביעורא מטא, לאפושוי מעשרא ממעטנא דיותא. ומול איגרתא קדא, וכתוב לאתנא בני דרומא, שלומכון יסגא. מהודעין אנתא לכון דזמן ביעורא מטא, לאפושוי מעשרא מעמרי שיבילאי. ומול איגרתא קדא, וכתוב לאתנא בני גלילאה דבמדי ולשאר כל גלילאה דישאל, שלומכון יסגא לעלם. מהודעין אנתא לכון דגלילאה רפיכון ואימריא דעדכון וזמנא דאביבא לא מטא, ושפרא מילתא באנפאי ובאנפי חברי"י ואוסיפית על שתא דא ימוין תלתין. דילמא, בנהר דעברוהו: תנו רבנן, על שלשה דברים מעברין את השנה. על האביב, ועל פירות האילין, ועל התקופה. על שנים מהן מעברין, ועל אחד מהן אין מעברין, ובזמן שאביב אחד מהן, הפל שמוחין. רבי שמעון בן גמליאל אומר, על התקופה. איבעיא להו, על התקופה שמוחין, או על התקופה מעברין. תיקו: תנו רבנן, על שלש אצרות מעברין את השנה. יהודה, ועבר הירדן, והגליל. על שתיים מהן מעברין, ועל אחת מהן אין מעברין. ובזמן שהיה אחת מהן, הפל שמוחין, שאין עומר בא אלא מיהודה. תנו רבנן, אין מעברין את השנים אלא ביהודה, ואם עיברה בגליל, מעוברת. העיר הנגדה איש אונו, אם עיברה בגליל, אינה מעוברת. אמר רבי יהודה פריה דרבי שמעון בן פון, מאי טעמא דהנגדה איש אונו, אמר קרא לישכנו תדרשו ובאת שמה, כל דרישה שאחת דורש, לא יהו אלא בשכנו של מקום. תנו רבנן, אין מעברין את השנה אלא ביום, ואם עיברה בלילה, אינה מקודש. ואם קדשהו בלילה, אינו מקודש.

שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון – בשלא חלקו.

אמר רבי לעזר:

[דף ו' ע"ב]

והן שחלקו גדיים כנגד תישישם, ותישישם כנגד גדיים. אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים, ותישישם כנגד תישישם – הוא חלקו משעיה הראשונה.

אמר רבי יוחנן: אפילו חלקו גדיים נגד גדיים, ותישישם נגד תישישם – בלקוחות הן ופטורין מן המעשר. בההוא

[דף ז' ע"א]

דתנינן תמן: חלקותה, ושניתן לו במתנה – פטור מעשר בהמה.

רבי תייא, רבי חזקיה, רבי ירמיה בעי: ולמה לית נן אמרין: פעמים שהן חייבין בזה ובה, ופעמים שהן פטורים בזה ובה. היך עבידא? (חלקו את הנכסים ואחר כך חלקו את הבהמה – חייבין בזה ובה.)

חלקו את הבהמה ואחר כך חלקו את הנכסים – פטורין מזה ומזה.

חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה – חייבין בזה ובה. חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכסים – פטורים מזה ומזה.

אמר רבי מנא: הדיא דאת אמר – בשלא היתה הבהמה רוב. אבל אם היתה הבהמה רוב – הן הן עיקר נכסים.

רבי אבין אמר: רבי שמעי בעי: מפני שעשיתן באדם אחד אצל מעשר בהמה, את פוטרו מן הקלבון? אמר ליה: לא שניא היא? שהוא נותן סלע אחת שלימה. מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו – חייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון. ותנינן: חייבין בקלבון, ופטורין במעשר בהמה.

רבי בא בשם אבא בר רב הונא: היא שני

[דף ז' ע"ב]

אחין שירשו את אביהן, היא שני גיסין שירשו את חמיהן.

לאיכן היו הקלבנות נופלין?

רבי מאיר אומר: לשקלים.

רבי לעזר אומר: לנדבה.

1 הגר"א גורס כאן: מאי טעמא דרבי מאיר? סבר רבי מאיר: השוקל שקלו שלם – שהוא חייב שני קלבנות, דאמר רבי מאיר: בשם ששקלו תורה – כך קלבנו תורה. דתני: רבי מאיר אומר: כמין מטבע של אש וכו'.

רבי שמעון שזורי אומר: ריקועי זהב, וצפוי לבית קודש הקדשים.
 בן עזאי אומר: שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן.
 ויש אומרים: להוצאת דרכים.

הדרן עלך פֶּרֶק בְּאֶחָד בְּאֶדָר

פֶּרֶק שֵׁנִי

הַלָּכָה א'

מתני' מצרפין שקלים לדרבנות מפני משוי הדרד.

כשם שהיו שופרות במקדש – כך היו שופרות במדינה.

בני העיר ששלוהו את שקליהן ונגנבו או שאבדו, אם נתרמה התרומה – נשבעין לגיבויין. ואם לאו – נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין תחתיהן. נמצאו או שהחזירוהו הגנבים – אלו ואלו שקלים, ואין עולין להן לשנה הבאה.

גמרא ויעשו אותן מרגליות! שפא תזיל המרגליות, ונמצא ההקדש מפסיד.

בהיא דתנינן תפון: וכולן נפדין בכסף ובשעה כסף, חוץ מן השקלים.

ואין פודין בכלים. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: שפא יזילו הכלים, ונמצא ההקדש מפסיד. אוף הכא נפוי: שפא תזיל המרגליות ונמצא ההקדש מפסיד.

מתניתא – בתקלין חדתיין. אבל בתקלין עתיקין – לא בדיא.

ותני בן: עתיקין במקדש. ואין עתיקין במדינה.

מתניתא – בשומר הינם. אבל בשומר שכר – לא בדיא.

אמר רבי אבא: ואפילו תימר בשומר שכר. נגנבו – בלסטים מזויין. אבדו – שטבעה ספינתו בים.
 אומר רבי יוסטי ברבי סימון: אתיא כמאן דאמר: תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות.

[דף ה' ע"א]

ברם כמאן דאמר: אין תורמין לא על הגבוי ועל העתיד לגבות – לא בדיא.

בני העיר ששלוהו את שקליהם כו'. אומר רבי אלעזר: דרבי שמעון היא. דרבי שמעון אומר: קדשים שהוא חייב באחריות – בנכסיו הן.

אמר רבי יוחנן: דברי הכל היא, משום שבועת תקנה.

על דעתיה דרבי יוחנן ניהא נשבעים לגזברים, ואם לאו – נשבעים לבני העיר, ובני העיר שוקלים אחרים

תהתיקו, משום שבועת תקנה.

אלא לרבי לעזר, נשבעים לבני העיר – הדיא היא דרבי שמעון. נשבעים לגזברים, גזברים מאי עבדתיהו?

נשבעים לבני העיר במעמד גזברים, כי היכי דלא לחשדינהו.

אי נמי, דלא נשוו להו פושעים.

אף על פי שקבלו בני העיר לשלם – אין ההקדש יוצא בלא שבועה.

הפריש שקלו ואבד, רבי יוחנן אומר: תניב באחריותו עד שימסרנו לגזבר.

רבי שמעון בן לקיש אומר: הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא.

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש! נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תהתיקו?

לא, עוד היא משום שבועת תקנה.

תני: הראשונים – נופלים לתיקלין חדתי. והשניים – נופלין לתיקלין עתיקין.

אלו הן הראשונים ואלו הן השניים?

רבי פנחס בן רבי הנביא ורבי אבא מרי, חד אבא מרי, חד אומר: אלו ששלחו בני העיר תחילה. וחרנה אומר: אלו

שהגיעו לידי גזברין תחילה.

[דף ח' ע"ב]

הלכה ב'

מתני' הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו, ושקלו על ידי עצמו, אם נתרמה התרומה – מעל.

השוקל שקלו מן ההקדש, ונתרמה התרומה וקרבה הבחמה – מעל. ממעשר שני ודמי שביעית – יאכל כנגדו.

גמרא השוקל כו'. אנו תנינן: אם קרבה הבחמה. ותני דבי רבי: אם נתרמה התרומה. ונוסח אחר:

אנו תנינן: אם נתרמה התרומה. ותני דבית רבי: אם קרבה הבחמה! אומר רבי לעזר: מאן תנא אם

קרבה הבחמה – רבי שמעון, דרבי שמעון אומר: מייד וכו'. מאן תנא אם נתרמה התרומה – רבי

שמעון היא, דאמר רבי שמעון: מייד הנה מקבל מעותיו, והבבנים זריזים הן.

וקשיא, אילו הגזב עולתו של חבירו, ושחטה סתם, סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת?

אמר רבי יודן: תיפתר במסוים משל בית רבן גמליאל, שהיה מתכוין ודוחפו לתוך הקופה, והש לומר

שפא לשיריים הן נופלין.

וכי יש מעילה בשיריים? אלא כרבי מאיר, דרבי מאיר אומר: מועלין בשיריים. עוד היא במסוים של

בית רבן גמליאל שהיה מתכוין ותורמו לשמו.

מה נהנה? אמר רבי אבין בשם רבנן דתמון: מפנין שבית דין ראויין למושפן, ולא מישפנו – כמו שנהנה. ממעשר שני וכו'. דכתיב (ויקרא כו): אַךְ בְּכֹר אֲשֶׁר יִבְכַר לֵה' בְּבִהְמָה, לֹא יִקְדִּישׁ אִישׁ אֶת־ו – כל שהוא קודש, אין קדושה חלה עליו.

[דף ט' ע"א]

ביצד הוא עושה? מביא סלע של חולין, ואומר: "מעות מעשר שני בכל מקום שהן – יהו מחוללין על סלע זו", ואתה סלע נתפס לשם מעשר שני, והשאר – נעשו שקלים.

הלכה ג'

מתני' המכנס מעות ואמר: "הרי אלו לשקלי" – בית שמאי אומרים: מותרן נדבה. ובית הלל אומרים: מותרן חולין.

"שאביא מהן שקלי" – שוין שהמותר חולין.

"אלו לחטאתי" – שוין שהמותר נדבה. "שאביא מהן חטאתי" – שוין שהמותר חולין.

אמר רבי שמעון: מה בין שקלים לחטאת? אלא, של שקלים – יש להן קיצבה, ולחטאת – אין לה קיצבה.

רבי יהודה אומר: אף לשקלים אין להן קיצבה, שפשעלו ישראל מן הגולה, היו שוקלין דרפונות. חזרו לשקול סלעים. חזרו לשקול טבעין. ביקשו לשקול דינרין, ולא קבלו מהן.

אמר רבי שמעון: אף על פי כן – יד כולץ שוה. אבל חטאת – זה מביא בסלע, וזה מביא בשתיים, וזה מביא בשלש.

גמרא המכנס וכו'. רבי יוסי בשם רבי לעזר: מה פליגינן? במכנס פרוטרוט. אבל באומר: "אלו לשקלי" – כל עמא מודיי: שהמותרן נדבה.

רבי חייא ורבי ביבא בשם רבי לעזר: מה פליגינן? במכנס פרוטרוט. אבל באומר: "אלו לשקלי" – כל עמא מודיי שהמותרן חולין.

אמר רבי חייא (הוקחה): מתניתא מסייעא לרב ביבי. דתנן: אמר רבי שמעון: מה בין שקלים לחטאת? אלא שהשקלים – יש להן קיצבה, ולחטאת – אין לה קיצבה.

מה אנן קיימין? אם באומר: "שאביא מהן שקלי" – כל עמא מודיי שהמותרן חולין; אם באומר: "שאביא מהן חטאתי" – כל עמא מודיי שהמותר חולין. אלא כן אנן קיימין: באומר: "אלו לשקלי".

שקלים, על ידי שקצבתן מן התורה – מותרן חולין. חטאת, על ידי שאין קצבתה מן התורה – מותרה נדבה.

מה עבד לה רבי יוסי בשם רבי אליעזר? פתר לה: במכנס פרוטרוט, וכבית הלל.

והא תנינן:

[דף ט' ע"ב]

מותר שקלים – חולין! פתר לה: במכנס פרוטרוט, וכבית הילל.

המפריש שקלו וסבר שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב – לא קדש.

המפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחד – אותו השני מה את עבד ליה?

נשמעינה מן הדא: הפריש הפאתו וסבר שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב – לא קדשה.

הפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחת – אותה שניה מה את עבד לה?

אלא רועה. הכי נמי לנדבך. וכא היאך אומר אתה אלו?

*

רבי יודא אומר בוי. דרבננות – דינרין. חזרו לשקול סלעין, בשמועז, חזרו לשקול טבעין – פלגי

סלעין. בקשו לשקול דינרין קרטין, ולא קבלו עליהן.

מן הדא (נהמיה ט): – והעמדנו עלינו מצות, לתת עלינו שלישיית השקל בשנה לעבודת בית

אלהינו.

רבי חלקיה בשם רבי אחא: מכאן – שצריך אדם לשלש שקלו שלשה פעמים בשנה.

מכאן – שאין מטריחין על הציבור יותר משלש פעמים בשנה.

אמר רבי אבין: מכאן – לשלש סאין. מכאן – לשלש קופות. מכאן – לשלש הפרשות.

בתיב (שמות ט): זה יתנו כל העובר על הפקודים. רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אמר: לפי שהטאו

במחצית היום – יתנו מחצית השקל.

והרנה אמר: לפי שהטאו בשש שעות ביום – יתנו מחצית השקל, דעבד שיתא גרמסין.

רבי יהושע בי רבי נחמיה בשם רבן יוחנן בן זבאי: לפי שעברו על עשרת הדברות – יהיה נתן כל

אחד ואחד עשרת גרה.

רבי ברכיה, רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש: לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף – יהיה כל

אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף.

רבי פנחס בשם רבי לוי: לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה

– לפיכך יהיה כל אחד ואחד נתן שקלו טבעה.

הלכה ד'

מתני' מותר שקלים – חולין. מותר עשירית האיפה, מותר קיצי זבין, קיצי זבות, וקיצי יולדות הפאת

ואשמות – מותרן נדבך.

זה הכלל: כל שהוא בא לשם תפאת ומשום אשמה – מותרן נדבחה.

[דף י"ע"א]

מותר עולה – לעולה. מותר מנחה – למנחה. מותר שקלים – לשקלים. מותר תפסח – לשקלים. מותר נזירים – לנזירים. מותר נזיר – לנדבחה.

גמרא אמר רבי יוסי: עד דאנא תפון, שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל: הפריש שקלו ומת? אמר ליה: יפלו לנדבחה.

מותר עשירית האיפה שאל? רבי יוחנן אמר: יוליכם לים המלח. רבי לעזר אמר: יפלו לנדבחה. מתניתא פליגא על רבי יוחנן? מותר שקלים – חולין. מותר עשירית האיפה, מותר קיני זבים וקיני זבות, מותר קיני יולדות, תפאת ואשמות – מותרן נדבחה.

מה עבד לה רבי יוחנן? פתר לה: מותר עשירית האיפה של מנחת חומא של כל ישראל. רבי יוסי אמר: על דא עליל אבא בר בא, דאינון אמרין: מניין שתפסח משתנה לשם שקלים? תלמוד לומר ^(ע"א ג, ט) ואם מן הצאן קרבנו לזבח שקלים – כל שהוא מן הצאן – בא שקלים.

היתבון: הרי עולה! מן הצאן – דבר שאינו בא אלא מן הצאן, יצאה עולה שהיא באה אפילו מן הפקר.

היתבון: הרי אשם! אמר רבי (ביבא) בון בר כהנא: מן הצאן – דבר שהוא בא מקל הצאן, יצא אשם שאינו בא אלא מן האילים בלבד.

התיב רבי בון: בכל אתר אתר אמר: "מן" – למעט, והכא אתר אמר: "מן" – לרבות! אמר רבי מנא: הכא נמי "מן" – למעט מיעוט, שאינו בא בן שתי שנים. מיעוט, שאינו בא נקיבה.

וגבי אשם נמי, "מן" ^(ע"א ד) – למעט הוא, שאינו בא אלא מן האילים בלבד.

היתבון: והכתיב ^(ע"א א) ואם מן הצאן קרבנו מן הבשבים או מן העזים לעלה, מעתה, מותר תפסח בא עולה!

אמר רבי אבון: משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה, ואין משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: משנין קדשים קלים לשם קדשים קלים, ואין משנין קדשים קלים לשם קדשי קדשים.

רבי יוחנן אמר: על דא עליל רבי חנינה, דאינון אמרין: אין תפסח משתנה לשם שקלים, אלא אם בן שחטו לשם שקלים. ואני אומר: אפילו שחטו לשם עולה.

אמר רבי אילא: טעמא דרבי יוחנן, אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים – פל שהוא זבח – בא שלמים.

ומשתנה למהשבת פסול, היך עבידא? שהתה לשם עולה על מנת לזרוק דמו למחר, מפל מקום פסול הוא! אין תימר משתנה למהשבת פסול – פיגול. אין תימר אין משתנה למהשבת פסול (פיגול) – פסול.

לשמו ושללא לשמו בשאר ימות השנה – רבי בון בר הניא בשם שמואל בר אבא: מכיון שאין לו שם – נעשה בשוחטו לשמו ושללא לשמו בשתיקה, והוא בשר.

[דף י"ע"ב]

אמר ליה: אם בן הוא, אפילו שחטו לשמו על מנת לזרוק דמו שללא לשמו, יעשה משעה הראשונה בשוחטו לשמו ושללא לשמו בשתיקה, ויהא בשר!

אמר רבי אבא מרי אחיה דרבי יוסי: מה נאמר בשתיקה בשר? או נאמר בשתיקה פסול?

*

מותר גזיר לנדבה. רב הסדא

אמר: והוא שיקרבה חטאתו בפוף. אכל אי קרבו שלמים בפוף – מותרן שלמים.

אמר רבי זעירא: אפילו קרבן שלמים לבפוף – הלכה היא בגזיר שתהיה מותרה נדבה.

מתניתא מסייעא לדין, ומתניתא מסייעא לדין.

מתניתא מסייע לרבי זעירא. אלו הן מעות סתומין? כל שדמי חטאת מיתות מעורבות בהן, ואפילו הפריש דמי חטאת מתוכה – מעות סתומין הן.

מתניתא מסייעא לרב הסדא, "אלו לחטאתי והשאר לשאר גזירותי" וכת – מועלין בכולן ואין מועלין במקצתן. ולא אמר: אם מת – יפלו לנדבה!

*

רב הסדא אמר: מותר לחמו של גזיר – יורקב.

אמר רבי יוסי: ויאות! להקריבו בפני עצמו אין את יכול, אין לך לחם קרב לעצמו. להקריבו עם גזירות אחרת אין את יכול, שאין לך גזירות באה בלא לחם. לפום בן צריך מימר: מותר לחמו של גזיר – יורקב.

סברין מימר: הוא לחמו, הוא מותר נסכיו. אמר רבי יוסי בר רבי בון: מותר נסכיו – קדשי קדשים אינון, ויפלו לנדבה.

על דעתיה דרבי יוסי בר רבי בון, שמואל אליבא דרב הסדא במותר נסכים, ורבי הניא (הסדא) ורבי אלעזר, שלשתן אמרו דבר אחד!

רבי חייא (חסדא) – אהו דאמרן.

שמואל, דאמר רבי יוסי: עד דאנא תמן, שמעית קל רב יהודה שאיל לשמואל: הפריש שקלו ומת? אמר ליה: יפלו לנדבה.

רבי אלעזר (אופר), מותר עשירית האיפה – שלו. רבי יוחנן אמר: יוליכם לים המלח.

רבי אלעזר אומר: יפלו לנדבה.

הלכה ה'

מתני' מותר שבויים – לשבויים. מותר שבוי – לאותו שבוי. מותר עניים – לעניים. מותר עני –

לאותו עני. מותר הפתים – לפתים. מותר הפת – ליורשיו.

רבי מאיר אומר: מותר הפת – יהא מונח עד שיבא אליהו.

רבי נתן אומר: מותר הפת – בונין לו נפש על קברו.

גמרא גבו לו בחזקת שאין לו, ונמצא שיש לו – רבי ירמיה סבר מימר: מותר הפת – ליורשיו. אמר

ליה רבי אידי דהומטרא: הניע עצמו דלא בונן אלא ליה! אמר ליה: אנא לא אמרית, את מן קד?

תני בשם רבי נתן: מותר הפת – יבנה לו נפש על קברו, ויעשה לו זלוף על גבי מיטתו.

תני:

[דף י"א ע"א]

אין פודין שבוי בשבוי, ואין גובין טלית בטלית, ואין ממחין ביד פרנסים לכה.

תני רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין עושין נפשות לצדיקים, דברייהם – הן הן זכרונן.

רבי יוחנן תהו מסמיה ואזל, עאל רבי חייא בר אבא, ותיה רבי אליעזר חמי ליה ומפמר ליה מקמיה.

ואמר: הלזן תרתין מיליהו חדין, בבלאה עביד ביה. חדא, דלא שאיל בשלומיה. וחדא, מיפמר.

אמר ליה רבי יעקב בר אידי: כה נהיגין גהון, דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה, דאינון נהגון

ומקמיין (אייב כח) ראוני נערים ונחבאי, וישישים קמו עמדו.

אמר ליה: מהו למיעבר קמי דאדורא צלמי? אמר ליה: מה את פליג ליה יקר? עבור קמיה וסמי עינוי

אמר ליה: יאות רבי אליעזר עביד דלא עבר קמו.

ועוד עביד הא בבלאה, דלא אמר שמעתא משמיה.

נכנסו לפניו רבי אמי ורבי אסי, אמרו לו, רבי! כה היה מעשה בבית הפנסת של טרסיים, בנגר שיש

בראשה גלוסטרא, שגחלקו

רבי אליעזר ורבי יוסי, עד שקרעו ספר תורה בחמתו. קרעו סלקא דעתה? אלא שנקרע ספר תורה.

והיה שם זמן אחד ורבי יוסי בן קסמא שמו, אמר: "תמיתני אם לא תהו בית הכנסת זה עבודה זרה".
ותור ואמר: הכדין מחבריה?

בכנס לפניו רבי יעקב בר אידי, אמר ליה: בתיב (יהושע יא): **כִּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה עֲבֹדוּ בְּנֵי צֹוֹה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְגו'.** וכי כל דיבור ודיבור שהיה יהושע יושב ודורש, היה אומר: "כך אמר משה?"
אלא יהושע יושב ודורש, ויודעין הכל, שהתורה של משה היא.
אף אתה אליעזר יושב ודורש, והכל יודעין שהתורה שלך היא?
אמר להן: מפני מה אין אתן יודעין לרצות כבן אידי חבירינו.
ורבי יוחנן, מאי פולי האי דבעי דנימרון שמעתא משמיה?

דאף דוד ביקש עליה רחמים! שנאמר (תהלים סא): **אָגוּרָה בְּאַהֲלֵךְ עוֹלָמִים אַחֲסָה בְּסִתְרֵי בְּנֵי־יָדָה.** וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקיים לעולמים? אלא כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא:
רבנו של עולם! אֲזַכֶּה שִׁיחֵי דְבָרֵי גְאֻמְרִין בְּבִתֵּי כְּנַסְיֹות וּבְבִתֵּי מְדַרְשֹׁות.
שמעון בן גזירא בשם רבי יצחק: כל תלמיד חכם שאומרים דבר הלכה מפיו בעולם הזה – שפתיו
רוחשות עמו בקבר.

שנאמר (שיר השירים ז): **וּחִכּוֹ כַּיִּין הַטּוֹב וְגו' דוֹבֵב שִׁפְתֵי יְשִׁינִים.** מה כומר של ענבים זה, פיון שמניח
אדם אצבעו עליו – מיד דובב, אף שפתותיהם של צדיקים, פיון שאומרים דבר הלכה מפיהם של
צדיקים – שפתותיהן מרחשות עמוז בקבר.

מה הנאה לו? בר גזירא אמר: כהדין דשתי קונדיטון. רבי יצחק אמר: כהדין דשתי חמר עתיק, אף
על גב דלית ליה, אף על גב דשתי ליה – טעמא בפומיה.

רב גידל אמר: האומר שמועה בשם אומרה – יראה בעל שמועה כאלו עומד לנגדו, שנאמר (תהלים
לט) **אֵף בְּעֵלִים יִתְהַלֵּךְ אִישׁ.**

בתיב (משלי ט): **רַב אָדָם יִקְרָא אִישׁ חֲסֹדוֹ – זֶה שְׂאֵר כָּל אָדָם. וְאִישׁ אֲמוּנִים מִי יִמְצָא – זֶה רַבִּי זְעִירָא, דְּאָמַר רַבִּי זְעִירָא: לִיתְנָן צְרִיכִין חֲשֵׁשִׁין לְשִׁמְעֵתִיהָ דְרַב שֵׁשֶׁת, דְּהוּא**

[דף י"א ע"ב]

גברא מפתחא.

אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי: חכים רבי לבר פתייא דאת אמר שמעתא משמיה? אמר ליה: רבי
יוחנן אמרה משמיה.

אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי: חכים רבי לרב דאת אמר שמעתא משמיה? אמר ליה: רבי אדא
בר אחבה אמרה משמיה.

אין דור שאין בו ליצנין כדורו של דוד!

מה היו פרוצי הדור עושין? היו הולכין אצל חלונותיו של דוד, אומרין לו: דוד דוד, אימתי יבנה בית המקדש? אימתי בית ה' נלך?

ותיה דוד אומר: אף על פי שמתכוונין להכעיסני, יבא עלי אם לא הייתי שומח בדבריהם, דכתיב (תהלים קכב): שמתתי באמרים לי בית ה' נלך.

והיה כי ימלאו ימיה ושכבת את אבתיך (שמואל ב' ו, יב). אומר לו הקדוש ברוך הוא לדוד: ימים שלמים אני מונה לך, ולא ימים חסרים.

כלום שלמה בנה יבנה בית המקדש אלא להקריב קרבנות ציבור! חביב עלי צדקה ומשפט שאהה עושה, יותר מן הקרבן! שנאמר (משלי כא): עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח.

הדרן עלה מצרפין שקלים

פרק שלישי

הלכה א'

מתני' בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה: בפרום הפסת, בפרום העצרת, בפרום ההג.

והן גרנות של מעשר בהמה; דברי רבי עקיבה.

בן עזאי אומר: בעשרים ותשעה באדר, ובאחד בסיון, ובעשרים ותשעה באב.

רבי לעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בניסן, באחד בסיון, בעשרים ותשעה באול. ולא אמרו באחד בתשרי, מפני שהוא יום טוב ואי אפשר לעשר ביום טוב, לפיכך הקדימוהו בעשרים ותשעה באול.

גמרא אומר רבי אבהו: כל הן דתנינן פרם – פלגא. פלגא דשלשים יום קודם למועד שדורשים בהלכותיו.

והן גרנות וכו'. אומר רבי יוחנן: מפני שהן פירקי לידה.

רבי אחא ורבי תנחום בר חייה בשם רבי יהושע בן לוי: כדי שתהיה בהמה מצויה לעולי רגלים. אומר רבי יודן: שלא יבא לידי בל תאחר.

אמר רבי יוסה: כל המישהה טבלו – עובר בבל תאחר.

[דף י"ב ע"א]

תמן תנינן: רבי מאיר אומר: באחד באלול – ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בתשרי. בן עזאי אומר: האלוליים – מתעשרין בפני עצמן.

אמר רבי הונא: טעמא דרבי מאיר, עד כאן – הן מתמצות לילך מן הישנות, מכאן ואילך – הן מתהילות לילך מן החדשות.

רבי יוסה בר רבי בון בשם רב הונא: טעמא דרבי אלעזר ורבי שמעון, (תהלים סד) **לְבָשׁוּ כָרִים הַצֵּאן** – אלו הבכורות. **וְעַמְקִים יַעֲטֹפוּ בָר** – אלו האפילות. **יִתְרוּעְעוּ אַף יִשְׂרוּ** – אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר.

אמר בן עזאי: הואיל ואלו אומרים כך, ואלו אומרים כך – יהו האלוליים מתעשרין בפני עצמן! הא ביצד? נולד לו (בה) המשה באב, והמשה באלול, והמשה בתשרי – אין מצטרפין. נולד לו (בה) המשה בתשרי, והמשה באב – הרי אלו מצטרפין.

ובן עזאי מקריע על דברי תלמידיו! אתא רבי ירמיה ורבי מיישא בשם רבי שמואל בר רב יצחק: **שֶׁבֶן נִחְלְקוּ עֲלֶיהָ אַבֹּת הָעוֹלָם.**

ומאן נינהו אבות העולם? תנא רבי יונה קומי רבי ירמיה: רבי ישמעאל ורבי עקיבא! זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה דרבי עקיבא. אין תימר רביה, אית בר נש אמר לרביה: "הואיל ואלו אמרו כך, ואלו אמרו כך!"

רבי אבון בשם רבי שמואל בר רב יצחק שמע לה מן הדא, אמר לו בן עזאי: על החלוקין אנו מצטרעין, אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין! זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה לרבי עקיבא. אין תימר רביה, אית בר נש אמר לרביה: "אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין!"

תמן תנינן: כל הנולדין מאחד מתשרי עד עשרים ותשעה באלול – הרי אלו מצטרפין. המשה לפני ראש השנה והמשה לאחר ראש השנה – אין מצטרפין. המשה לפני הגורן והמשה לאחר הגורן – הרי אלו מצטרפין.

אמר רבי יוסה: הדא אומרת: מעשר בהמה – לא עשו אותו לא כהנט ולא כשליש. אין תימר כהנט, ליתני: כל המעופרים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול.

[דף י"ב ע"ב]

אין תימר כשליש, ליתני: כל הנולדים עד עשרים ושנים באלול.

רבי שמאי בשם רבי ביבי ברבי חייא: כשליש עשו אותה, ברבי שמעון. דאמר רבי שמעון: מהוסר זמן – נכנס לדיר להתעשר.

קם רבי מנא עם רבי שמואי, אמר ליה: את אמרת הדיא מילתא? תמן תנינן: בן עזאי אומר: האלויליים – מתעשרין לעצמן. לא אפילו נולד עד עשרים ותשעה באילול, אית לך מיכר: בן עזאי פריש שמעון ולא פריש?¹

כמה דאת אמר על דרבינן: מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן, בן את אמר על דבן עזאי: מניחן לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלוילים.

אמר רבי הויה: זאת אומרת: ימים שהבכור מחוסר זמן פהן – עולין לו לתוך שנתו.

אמר רבי מנא אמר רבי יונה: אבא שמע לה מן הדיא (דברים מ, יט): **כל הבכור אשר יולד וגו' הזכר תקדיש** – הא ביצד? משעת לידתו את מונה לו שנה.

הלכה ב'

מתני' בשלש קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה, וכתוב עליהן: אל"ף ב"ת גימ"ל. רבי ישמעאל אומר: יונית כתוב עליהן: אלפ"א בית"א גמ"א.

אין התורם נכנס לא בפריגוד הפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע, שמוא יעני, ויאמרו מעון הלשכה העני, או שמוא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר, שאדם צריך לצאת ידי הפריית פדיון שהוא צריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב, כב): **והייתם נקיים מה' ומישראל**. ואומר (משלי ג, ד): **ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם**.

[דף י"ג ע"א]

גמרא תמן תנינן: מפנין אפילו ארבע וקמש קופות. רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: כמה היא שיעורן של קופות? אמר ליה:

נלמוד סתום מן המפורש. דתניא: בשלש קופות של שלש סאין, שהן תשעה סאין, שהן עשרים ושבע סאין, תורמין את הלשכה, וכתוב עליהן אל"ף ב"ת גימ"ל.

מפני מה כתוב עליהן אל"ף ב"ת גימ"ל? לומר: מסתפק מן הראשונה קודם לשנייה, ומן השנייה קודם לשלישית.

*

תמן תנינן: המוציא יין – פדי מזינת הכוס. רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: כמה שיעורן של כוס? אמר ליה: נלמוד סתום מן המפורש. דתני רבי הויה: ארבע כוסות שאמרו – ישנן רביעית של יין האיטלקי.

אמר רבי יוסי בר אבין משום רבי יוחנן: דרבי יהודה היא! דתני: מים – פדי גמיעה. רבי יהודה אומר: פדי מזיגת הכוס. יין – פדי גמיעה. רבי יהודה אומר: פדי מזיגת הכוס.

מזוג בכמה? נשמעינה מן הדא: מים – פדי גמיעה. רבי יהודה אומר: פדי מזיגת הכוס. יין – פדי גמיעה. רבי יהודה אומר: פדי מזיגת הכוס. הדא אמרה: מזוג – פדי מזיגת הכוס.

במה שיעורן של פוס? רבי אבין אמר: מיטרטון ורביעי.

מהו לשותותן בכרף אחד? מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי: הלל, אם שמען בבית הכנסת – יצא. הדא אמרה: אם שתאן בכרף אחד – יצא.

מהו לשותותן בפסקין? כלום אמרו: "שישתה", לא פדי שישתה ולא שישתפר! אם שתה בפסקין, אף הוא אינו משתפר.

*

מהו לצאת בין של שביעית? תני רב אשיאי: יוצאין בין של שביעית.

מהו לצאת בקונדיטין? מדתני בר קפרא: קונדיטין – פניו, הדא אמרה: יוצאין בין קונדיטין.

מהו לצאת בין מזוגין? מדתני רב הויא: ארבעה כוסות שאמרו – יוצאין בהן בין חייזין ובין מזוגין, ובכלב שיהא בהן טעם ומראה יין.

אמר רבי ירמיה: מצוה לצאת בין אדם, שנאמר (משלי כג): אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו וגו'.

תאני: מבושל – כמותובל.

מהו לצאת בין מבושל? אמר רבי יונה: יוצאין בין מבושל.

רבי יונה למעמיה, דרבי יונה בד תוה שתי ארבע פסי דפסקא, תוה חזיק רישא עד חגא.

מיתיה תדא מטרוניתא אפוי נהירין, אמרה: סבא סבא, תדא מהני תלת מילין אית בה, או דשתי תמרא אתה, או דמלוי בריבית אתה, או דמנדל חזירי אתה!

אמר לה: תיפח רוחא דתהיא איתתא! דתדא מאלין תלת מילא לית בי. אלא: אולפני

[דף י"ג ע"ב]

שכיח לי, דהכין פתיב (סגולת ח): חכמת אדם תאיר פניו!

רבי אבהו אתי לטיברי, חמוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי נהורין, אמרו: תלמידים לרבי יוחנן: אשכח רבי אבהו סימא. אתא לגביה, אמר ליה: מאי אורייתא דתתא שמעת? אמר ליה: תוספתא

עתיקא! קרא עליה: חכמת אדם תאיר פניו.

*

אמר רבי חנין: לוגא דאורייתא – תמונתא עתיקא דמורייתא דציפורי.

אמר רבי יונה: והכמנא לה, דבית רבי ינאי הוה מכילין בה דבש.

תני: חצי שמינית טברנית

הישנה.

אמר רבי יוחנן: הדין היא, ולמה קרי ליה עתיקה? מן בגין דהוה (ביומי) [ביומוי].

אית דאמרי: דהות זעירא ורבתא. ואית דאמרי: דאזעירא, ולא אזעירא כמה דהות.

*

כמה הוא שיעור של כוס?

רבי יוסי בשם רבי יוסי בן פזי, ורבי יוסי בר ביבי בשם רבי שמואל: אצבעיים על אצבעיים, על רום

אצבע, ומחצה ושליש אצבע.

*

תני: ובש – פזות; דברי רבי נתן.

רבנן דקיסרין ורבי יוסי בר ביבי בשם שמואל: אתיא דרבי נתן כרבי שמעון, כמה דרבי שמעון אמר:

כרביעית, כן אמר רבי נתן: כרביעית, לכשיקראש ויהא בו פזות.

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: מעשה בפירדת רבי שמתה, ומתרו את דמה משום נבילה.

ושאל רבי אליעזר את רבי סימון: עד כמה? ולא אשגח ביה. ושאל לרבי יהושע בן לוי, ואמר ליה:

עד רביעית – טהור, יותר כרביעית – טמא. ובאש לרבי אליעזר על דלא חזר ליה רבי סימון

שמועתא.

רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא. אמר ליה רבי יצחק בר ביסנא: כהנה עד רביעית טהור, יותר

מכאן טמא? וכעט ביה.

אמר ליה רבי זריקא: בגין דשאל לך, את כעט ביה? אמר ליה: בגין דלא הות דעתי בי – בעיטנא

ביה.

דאמר רבי חנן: והיו תייד תלאים לך מנגד (דברי סבת) – זה שלוקח חטים לשנה. ופחדת לילה ויומם

(שם) – זה הלוקח מן הסדקי. ולא תאמין בתייד (שם) זה הלוקח מן הפלטור, ואנא סמיכנא אפלטור.

ומהו כדון?

העיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילה – שהוא טהור. מהו טהור? טהור מלהכשיר. אבל לטמות

– מטמא.

תמן תנינן: דם השרץ – כבשרו, מטמא ואינו מכשיר, ואין לנו פיוצא בו. ושיעור טומאתו, שדמו

מטמא כבשרו.

אמר רבי יוסי: פליגי בה תריין אמוראיין, חד אמר: טמא, וחד אמר: טהור. מאן דאמר: טמא – פרבי יהודה, ומאן דאמר: טהור – פרבי יהושע בן פתורה.
אמר ליה רב אבדומה דמון נהויתה: ויאות! דרבי יהודה מורינא – דבי נשיאה תהו.

*

שפא ישני ויאמרו בו'. תני רבי ישמעאל: קוץ – לא יתרום, מפני החשד.
תני: הגזברין – היו מפספסין בקילקין.

תני:

[דף י"ד ע"א]

מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא.
וימלא פומיה מוין אמר רבי תנחומא: מפני הברכה.

*

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן: בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו, שאדם צריך לצאת ידי תפלות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

בתורה מניין? דכתיב (במדבר לט): והייתם נקים מה' ומישראל.

בנביאים מניין? דכתיב (יהושע כב, כב): אל אלהים ה' וגו' וישראל הוא ידע.

בכתובים מניין? דכתיב (משלי ג): ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם.

גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בר רבי בון: איזהו המחוור שבפולס? אמר ליה: והייתם נקים מה' ומישראל.

הלכה ג'

מתני' של בית רבן גמליאל תיה נכנס ושקלו בין אצבעותיו, וזרקו לפני התורם, והתורם מתפווין ודחפו לתוך הקופה.

אין התורם תורם עד שהוא אומר להם: "אתרום"? והן אומרים לו: "תרום, תרום, תרום" שלש פעמים.

תרום את הראשונה והיפה בקטבליאות. השנייה והיפה בקטבליאות. השלישית לא תיה מחפה. ולמה תיה מחפה? שפא ישפח ויתרום מן הדבר התרום.

תרום את הראשונה – לשם ארץ ישראל. והשנייה – לשם פרקים המוקפין לה. והשלישית – לשם בבל ולשם מדי ולשם

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רְבִיעִי

א. רבי יהודה אומר: הפרסאות - שביעית שלהן מוצאי שביעית, שהן עושין לשתי שנים. אמר לו: הרי הן אצלך בטבריא ואינן עושות אלא בנות שנתן. הטומן את הלוף בשביעית, רבי אומר: דרך ארץ טמנו בעציץ כדי שלא יצמח, אף על פי שאין ראיה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (ירמיה לב, י): "ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים":

ב. הלוף שעברה עליו שביעית, רבי אליעזר אומר: אם שהה שלש שנים - נתן לעניים רביע. אם שהה שתי שנים - נתן לעניים שלישי. שנה אחת - נתן לעניים מחצה. מאימתי מתר אדם לקח הלוף במוצאי שביעית מכל מקום? רבי יהודה אומר: מיד. אמר רבי יהודה: מעשה והיינו בעין כושי, והיינו אוכלין לוף במוצאי החג של שביעית, על פי רבי טרפון. אמר לו רבי יוסי: משם ראיה? עמכם הייתי, ומוצאי פסח היה:

ג. אין מוכרין פרות שביעית לחשוד על השביעית. אחד זרעים הנאכלין, ואחד זרעים שאינן נאכלין. בית שמאי אומרים: לא ימכר לו שדה בשביעית, ובית הלל מתירין:

ד. ואיזו היא ארץ ישראל? מנהר דרומה של כזיב ואילך עד כזיב. סמוך לעמון ומואב, ארץ מצרים - שתי ארצות הן, או נאכל ונעבד, או לא נאכל ולא נעבד. עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר - מושיבין עליהן שומר, כדי שלא יפוצו נכרים, ויבזו פרות שביעית:

ה. עירות המתרות בתחום ביתו³ ונאסרו: - כגון ציר, וציר, ונשמי, וזיוון, ויגרי טב, ודגב, חורבתא, וברכה דבית חרב. עירות האסורות בתחום צנא: שני, וכצת, ופומא ציבא, וחניתא עיליתא, וחניתא ארעיתא דאשמיעא, ובית מזיל פריא, ועמק מזיל. עירות שחיבות במעשרות בתחום: ציציתה, ועינישת, ועין תרעא, ורומברך, עין יערים, וכפר יערים, דכב, חצפאיא, וכפר צמח. רבי התיר כפר צמח. תחום ארץ ישראל: פרשת אשקלון, ואומר, מגדל, שרשינה, ידור, ושורא דקיסרא, שורא דעכו, וריש מייא דגעתינ, ועתינ, גרמא, וכברתא, וכזניתא, וקצטרי דגלילה, וקושעאיא דראתינ, ומלתא דכור, וטריי רבתא, ותפנית, וסנפתה, וסוחרתתא דיתר, וממציא דגתא, ומדפה וטרחשה, ונחלה דיפצאל, ועולשתא, ואולם רבתא, ומגד⁴ חרוב, ורקגתא דעיון, ומישא, ותקרא כרבא סינגורא, ותנגלא עיליאי דקסרין, וקנת, ורפה, וטרכתא דמתחת לבצרת, ויגר שהדווא, ונמרים, מלח דתראי, ויבקא, וחשבון, ונהלא, ורפת, וחונדא, ועמון ומואב, ורקס גאה, ונגנייה דאשקלון, ודרך הגדולה ההולכת למדבר:

ו. מודה רבי עקיבה: שאין זורעין, ואין חורשין, ואין מנכשין בסוריא, לפי שאין פיוצא בהן. הנותר בארץ, שכל פיוצא בו מתר בארץ - עושין אותו בסוריא. אין עושין אותו במחבר בקרקע בסוריא. אבל עוקרין ואוגד על ידיהן. ובלבד שלא יהא הוא מלקט, והן אוגדין על ידי. בזרין ודרך על ידיהן. מוסקין ואוטם על ידיהן. במה דברים אמורים? במציא פרות לחברו מתוך ביתו, או ששלח לו חברו פרות. אבל הלוקח לו מן השוק - הרי זה מתר, מלקט ביד ואינו חושש:

³ יש גורסים: 'עיוי' (אור הגנוז).

⁴ בירושלמי: 'ומגדל'.

¹ צריך לומר: 'מצד דרומה' (חסדי דוד).

² יש גורסים: 'סימן'.

זיתים מחוצה לארץ לארץ, ועוטנין אותן בארץ. ולא הוצני פשתן מחוצה לארץ לארץ, ושורין אותן בארץ. מביאין גרוגרות וצמוקין מחוצה לארץ, אבל לא מחוצה לארץ לארץ לעשותן בארץ. רבי התייר, שיהו מביאין אותו מחוצה לארץ לעשותן בארץ:

יג. כל אילן שחנטו פרותיו קדם חמשה עשר בשבט - הרי הן לשעבר. לאחר חמשה עשר בשבט - הרי הן לעתיד לבא. רבי נתמיה אומר: במה דברים אמורים? באילן שעושה שתי ברכות בשנה, אבל אילן שאינו עושה אלא ברוך אחת, כגון: הזתים והתמרים והתרובין, אף על פי שחנטו פרותיו קדם חמשה עשר בשבט - כאלו לא חנטו אלא לאחר חמשה עשר בשבט:

יד. רבי שמעון אומר: מהוצאת עלין עד הפגים - חמשים יום. מן הפגים ועד שיהיו נובלות - חמשים יום. ומשהן נובלות עד התאנים - חמשים יום. רבי אומר: בלן - ארבעים ארבעים יום. וכלן קדם הזמן הזה - הרי הן לשעבר. לאחר הזמן הזה - הרי הן לעתיד לבא:

טו. מעשה ברבי עקיבה שלקט אתרוג באחד בשבט, ונהג בו כדברי בית שמאי וכדברי בית הלל. רבי יוסי יהודה אומר: כדברי רבן גמליאל וכדברי רבי אליעזר. אבטולמוס ברבי יוסי העיד משום חמשה זקנים: שאתרוג - כשעת לקיטתו למעשר. ורבותינו נמנו עליו באושא: שאתרוג - כשעת לקיטתו למעשר ולבעור:

טז. רבי שמעון אומר: אתרוג שנכנס מערב שביעית לשביעית, או שיצא משביעית למוצאי שביעית - פטור מן המעשרות, ופטור מן הבעור. שאין לה דבר שחיב במעשרות, אלא דבר שגדל בחובה ונלקט בחובה. אין לה דבר שחיב בבעור, אלא דבר שגדל בשביעית ונלקט בשביעית:

ז. בצלים שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שיצאו משביעית למוצאי שביעית, אם עשו כיוצא בהן - מתרין, ואם לאו - אסורין. אמר רבי יוסי: מעשה שזרעו כרם גדול בצלים בציפורי למוצאי שביעית. זרעהו שעורין, והיו פועלין יורדין ומנכשין בתוכו ומביאין ירק בתוך קפותיהן. ובא מעשה לפני רבי יוחנן בן נורי, ואמר: אם עשו כיוצא בהן - מתרין, ואם לאו - אסורין:

ח. אוכלין עלי ירק, מן האפיל על הבכיר, מן הרחוק על הקרוב. התר מקום אחד - התרו כל המקומות. הלוף והשום והבצלים, התרו יבשים - התרו לחין. לא התרו יבשים עד שתגיע הגרן. אין מינו מתיר את שאין מינו, ואין מתירין את מינן אלא על פי חכם, וכלן למוצאי שביעית - תיבות במעשרות:

ט. ירק שנטעו בערב ראש השנה של שביעית - הרי זה לא יטול ממנו בשביעית עד שירבה חדש. רבי שמעון בן אלעזר אומר: נוטל הימנו שלו, ומכניס לתוך ביתו, אף על פי שאין כיוצא בהן נמכר בשוק:

י. בראשונה היו אומרים: אין כובשין ואין מיבשין יבשת וכבשת מחוצה לארץ לארץ. אין מביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ. רבותינו התיירו שיהו מביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ. וכשם שמביאין ירקות מחוצה לארץ לארץ - כך מביאין תבואה וקטניות מחוצה לארץ לארץ. רבי ובית דינו התיירו לקח ירק במוצאי שביעית מיד:

יא. פרות שביעית שבאו לארץ - אין מוכרין אותם, לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין, אלא הרי הן כפרות הארץ:

יב. מביאין שחלים וקרוסטמלין מחוצה לארץ לארץ, אבל לא מחוצה לארץ לארץ לעשותן בארץ. אין מביאין ענבים מחוצה לארץ לארץ, ודורכין אותן בארץ. ולא

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פְּרָק חֲמִישִׁי

א. פְּרוֹת שְׁבִיעִית שִׁיזְאוּ לְחוּצָה לְאֶרֶץ - מְבַעֲרִין בְּמִקְוֵיָם; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: מְבִיאֵן לְאֶרֶץ וּמוֹכְרִין בְּאֶרֶץ, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה, ז): "בְּאֶרְצָךָ תִּהְיֶה כָּל תְּבוּאָתָה לְאָכֹל";

ב. אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מִחוּצָה לְאֶרֶץ לְאֶרֶץ. אָמַר רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אֲנִי רֵאִיתִי אֶת שְׁמַעוֹן בֶּן כְּהֵנָא שֶׁהָיָה שׁוֹתֵה יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה בַּעֲכוּף, וְאָמַר: 'זֶה בְּיַדִּי מִקְלָקְלִיא', וְגִזְרוּ עָלָיו שִׁישְׁתָּהוּ בִּסְפִינָה;

ג. עַלֵּה תַמְכָּה, וְחִרְחִיבֶנָּה, עַלֵּי וְרַד, וְעַלֵּי מִלַּת - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית, וְיֵשׁ לָהֶן בַּעוֹר, וְלִדְמִיָּהֶן בַּעוֹר. עֶקֶר הַמְּלָפְפִים, עֶקֶר וְרַד, וְעֶקֶר מִלַּת - אֵין לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית, אֵין לָהֶם בַּעוֹר, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן בַּעוֹר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: דְּמִיָּהֶן מִתְּבַעְרִין בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. אָמְרוּ לוֹ: לָהֶם - אֵין בַּעוֹר, קַל וְחֹמֶר לִדְמִיָּהֶן! אָמַר לָהֶם: מִחֲמִיר אֲנִי בְּדָמִים יוֹתֵר מִן הָעֶקֶר. שְׁמֹן שֶׁל שְׁבִיעִית - מְדַלִּיקִין בּוֹ. מְכָרוּ וְלָקַח בּוֹ שְׁמֹן אַחֵר - אֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ;

ד. הַלְשִׁישׁוֹת, וְהַלְבִּיצִין, וְהַלּוּעֵנִין, וְהַבּוֹרִית, וְהַאֲהֵל - יֵשׁ לָהֶן שְׁבִיעִית, וְלִדְמִיָּהֶן שְׁבִיעִית. יֵשׁ לָהֶן בַּעוֹר, וְלִדְמִיָּהֶן בַּעוֹר. עֶקֶר חֲרוּב, וְעֶקֶר הָאוּגָה, וְעַלֵּי הָאוּג, וְהַפְּרַחֲבִילָה, וְהָאֶרֶן - אֵין לָהֶם בַּעוֹר, וְלֹא לִדְמִיָּהֶן בַּעוֹר. דִּין אוֹצֵר וְזֹרַע אֶסְטִיס שֶׁנֶּזְרָעִים בְּשְׁבִיעִית - קִדְּשַׁת שְׁבִיעִית חָלָה עֲלֵיהֶן;

ה. הַצְּבָעִין וְהַפֶּטְמִין - לּוֹקְחִין מֶרְסֵן מִכָּל מְקוֹם וְאֵין נִמְנָעִין. אֵין מוֹכְרִין אוֹתָהּ מִחֲרוּזוֹת מִחֲרוּזוֹת, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן אֵיבְרִין אֵיבְרִין עַל גְּבֵי מִטּוֹת;

ו. לֹא יֵהָא מְבִיא כְּלָבִים כּוּפְרִין, וְחִלְדוֹת הַסְּנָאִין, וְחִתּוּלִין, וְקַפּוּד - לְמַכְרֵן לְנִכְרֵי וְלְהַשְׁכִּיר עֲלֵיהֶן. אֲבָל מוֹרִיס, וְגַבִּינַת בֵּית

אוֹנִיקִי⁵, וְהַפֶּת וְהַשְּׁמֵן - שֶׁהֵן מִתָּר - לְמוֹכְרֵן לְנִכְרֵי וְלִשְׂכָּב עֲלֵיהֶן;

ז. לֹא יֵהָא לּוֹקֵט יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק. אֲבָל הוּא לּוֹקֵט וּבְנֵו מוֹכֵר עַל יָדוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר: אִף יִשְׁכַּר פּוֹעֲלִים וְיִכְנִיס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ;

ח. לָקַח הַבְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בְּנֵו אוֹ לְרַגְל, וְלֹא צָרִיף לוֹ - מִתָּר לְמוֹכְרוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, שְׁלֹא יִמְכַר אֶלָּא בְּדַמְיוֹ. לּוֹלְבֵי הָאֱלֵה, וְהַבְּטָנָה, וְהָאֶטְדִים, וְהָאֶדְל. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: לְעֵלִים עִם הַלּוֹלְבִין - אֵין בַּעוֹר. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: לּוֹלְבִין עִם הָעֵלִין - יֵשׁ בַּעוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: לּוֹלְבִין - אֵין בַּעוֹר, אֲבָל לְעֵלִים - יֵשׁ בַּעוֹר מִפְּנֵי שֶׁנֶּשְׂרוּ מֵאֲבִיָּהֶן. וְכֵלֵן שֶׁנִּכְנְסוּ מֵעֶרֶב שְׁבִיעִית לְשְׁבִיעִית, אוֹ שִׁיזְאוּ מִשְׁבִּיעִית לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - נְדוּנִין כְּאֵילָן, חוּץ מִן הָאֶדְל - שֶׁנְּדוּן כְּיֶרֶק. הַעִיד רַבִּי יוֹסִי בֶּן יְדֻעָה הַבְּשֵׁם לְפָנָי רַבִּי עֲקִיבָה מִשּׁוּם רַבִּי טְרַפּוֹן: שִׁישׁ לְקַטֵּף - שְׁבִיעִית. עַלֵּי זֵיתִים וְעַלֵּי קָנִים וְעַלֵּי חֲרוּבִין - אֵין לָהֶן בַּעוֹר, לְפִי שְׂאִין כְּלִין;

ט. הַנֶּרֶד חֲדָשׁ שְׁכַבְשׁוּ בְּשִׁמֹן יֵשֵׁן - יִלְקֹט אֶת הַנֶּרֶד וְהַשְּׁמֵן מִתָּר. יֵשֵׁן בְּחֲדָשׁ - חֵיב בְּבַעוֹר. הַחֲרוּבִין חֲדָשִׁין שְׁכַבְשׁוּ בִּיָּין יֵשֵׁן - יִלְקֹט אֶת הַחֲרוּבִין וְהֵיָן מִתָּר. יֵשֵׁן בְּחֲדָשׁ - חֵיבִין בְּבַעוֹר;

י. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חֲבִילֵי אוֹזֹב, וְהַפָּאָה, וְהַקּוֹרְנִית שֶׁהַכְּנִיסֵן לְעֵצִים - אֵין מְסִיקִין בָּהֶן. לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה - אֵין מְסִיקִין בָּהֶן. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף קָלְחִין שֶׁל בֵּית הַשְּׁלַחִין שִׁיבְשׁוּ - אֶסְוִרִין בְּהֵנָּה;

יא. חֲצִיר וְיִרְקוֹת שְׂדֵה שֶׁלְקַטְן לְהֵטִין בָּהֶן⁶ - אֵין רִשְׁאֵי לְהֵטִין בָּהֶן. לְמֵאֲכָל בְּהֵמָה -

⁵ - יֵשׁם כְּפָר שָׂרֵב עֲגָלִים הַנְּמַצְאִים שֵׁם קָרְבִים לְעֹבְדָה וְרָה' (רַבִּי עֹבְדָה מִכְּרַטְנֹרָא עֲבֹדָה וְרָה ב, ד).

אין רשאי להטיין בהן. עידית שלקטה למאכל בהמה - הרי זה צריך לבער. נתנה תחת הכר - הרי היא כמבערת. תבן של שביעית - אין נותנין אותו לתוך הכר ולא לתוך הטיט. אם נתנוהו אחרים - הרי הוא כמבער:

יב. תנור שהסיקו בתבן ובקש של שביעית - יוצן. מוכרין אוכלי אדם ואוכלי בהמה - לקח בהן אכל אדם. ואין מוכרין אוכלי בהמה - לקח בהן אוכלי בהמה, ואין צריך לומר: אוכלי אדם - לקח בהן אוכלי בהמה:

יג. פרות שביעית - אין מאכילין אותן לבהמה, ולחיה ולעופות. אם הלכה בהמה מאליה לתחת תאנה ואוכלת בתאנים, לתוך חרוב ואוכלת בחרובין - אין מחיבין אותה להחזירה, משום שנאמר (ויקרא כה, ז): "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תחיה כל תבואתה לאכל":

יד. מאכילין את אכסניא פרות שביעית. ואין מאכילין, לא את הנכרי ולא את השכיר פרות שביעית. ואם היה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, או שקצצו מזונותיו עליו - מאכילין אותו פרות שביעית:

טו. אין בית דין פוסקין לאשה פרות שביעית. אבל נזונית היא משל בעלה. ספיחין של שביעית - אין תולשין אותן ביד. אבל חורש כדרכו. ובהמה - רועה כדרכה:

מסכת שביעית פרק שישי

א. שביעית - נתנה לאכילה לשתיה ולסיכה, לאכול דבר שדרכו לאכל,

ולשתות דבר שדרכו לשתות, ולסוף דבר שדרכו לסוף. פיצד לאכל דבר שדרכו לאכל? אין מחיבין אותו לאכל קנובת של ירק, ולא פת שעפשה, ולא תבשיל שעבר צורתו. פיצד לשתות דבר שדרכו לשתות? אין מחיבין אותו להיות גומע אניגרון ואסנגרין, ולשתות יין בשמרינו:

ב. החושש בגרונו - לא יערענו שמן, אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון וכולע. החושש בשניו - לא יגמע בהן את החמץ ויהא פולט, אבל מגמע וכולע ומטביל כדרכו ואינו חושש:

ג. פיצד לסוף דבר שדרכו לסוף? סף אדם שמן על גבי מכתו, ובלבד שלא יטול במוך ויתן על גבי מכתו. החושש בראשו, וכל מי שעלו בו חטטין - סף את השמן ואין סף יין וחמץ, שהשמן - דרכו לסיכה, יין וחמץ - אין דרכן לסיכה:

ד. יין של שביעית שנפל לתוך המוריס - צריך לבער. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הרי הוא כמבער. נותן אדם דבילה וגרוגרות לתוך התבשיל, כדרך שנותן את התבלין, ולא יסחטם להוציא מהן משקין, ובתבלין - מתר מפני שהיא מלאכתן. צורר את התבלין ונותנן לתוך התבשיל, אם בטל, טעמן - מתרים, ואם לאו - אסורין:

ה. אין עושין את היין אלוניתית, ואת השמן ערב, ואם עשה את היין אלוניתית ואת השמן ערב - סף את השמן ואין סף מיין וחמץ. שהשמן - דרכו לסיכה, ויין וחמץ - אין דרכן לסיכה:

ו. לא יתן אדם שמן של שביעית על גבי טבלא של שיש להתעגל עליה. רבן שמעון בן גמליאל מתיר שמן של שביעית. אין סכין אותו בידים טמאות. נפל על בשרו - משפשפו אפלו בידים טמאות:

ז. שמן של שביעית - אין חוסמין בו תנור וכירים. ואין סכין בו מנעל וסנדל. לא יסוף את רגלו שמן והוא בתוך מנעל. ולא יסוף

6 ב'חסדי דוד' גרס לפי הירושלמי: 'חציר וירקות שדה שלממן להטן בהם - רשאי להטן בהם. למאכל אדם - אסור להטן בהם'.

ירק - אַחַד מוֹכֵר עַל יְדֵי כֶּלֶן, וּבִלְבַד שֶׁלֹא יַעֲשֹׂהוּ פְּלִטָּר:

טו. חֲנוּנֵי שְׁהִיָּה מְגִדֵּל יֶרֶק שֶׁל שְׁבִיעִית - לֹא יֵהָא מַחֲשָׁב שְׁכָרוּ מִיֶּרֶק, אֲלֵא מַחֲשָׁב הוּא מִיַּיִן וּמִשְׁמָן, שְׁכָר בְּטָלָה:

טז. לֹא יֵאמֵר אָדָם לַחֲבֵרוֹ: 'הֲעֵלָה אֶת הַפְּרוֹת אֵלַי לִירוּשָׁלַיִם לְחֵלֶק'. אֲלֵא אוֹמֵר לוֹ: 'הֲעֵלָם שְׁנֵאֲכֵלֶם בִּירוּשָׁלַיִם וְשִׁנְשַׁתְּהָ אֲנִי וְאַתָּה'. וְכֵן לֹא יֵאמֵר אָדָם לְעַנִּי: 'הֵילֵךְ סֹלַע זֶה וְהֵבֵא לִי לֶקֶט הַיּוֹם'; 'הֵבֵא לִי שְׂכָחָה הַיּוֹם'; 'הֵבֵא לִי פֶּאֶה הַיּוֹם'. אֲלֵא אוֹמֵר לוֹ: 'בְּלֶקֶט שֶׁתְּבִיא הַיּוֹם'; 'בְּפֶאֶה שֶׁתְּבִיא הַיּוֹם':

יז. וְכֵן מִי שְׁהִיתָה בִּידוֹ סֹלַע שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמְבַקֵּשׁ לֶקַח בָּהּ חֵלֹק - הוֹלֵךְ אֲצֵל חֲנוּנֵי וְאוֹמֵר לוֹ: 'תֵּן לִי בְּזֶה פְּרוֹת', וְנוֹתֵן לוֹ. וְהֵלָה אוֹמֵר לוֹ: 'הֲרֵי פְּרוֹת הָאֵלֹה נִתְּנִין לָךְ בְּמִתְּנָה'. וְהֵלָה אוֹמֵר: 'הֲרֵי סֹלַע נִתּוֹן לָךְ בְּמִתְּנָה'. וְהוּא נוֹתֵן לוֹ חֵלֹק בְּמִתְּנָה. פְּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין לּוֹקַחֲזֵין בְּהֵן מִים וּמְלַח. [רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: לּוֹקַחֲזֵין בְּהֵם מִים וּמְלַח]:

יח. פְּרוֹת שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן, לֹא לְתוֹךְ הַמִּשְׁרָה, וְלֹא לְתוֹךְ הַכְּבוֹסָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: נוֹתְנִין אוֹתָן לְתוֹךְ הַכְּבוֹסָה. הַחֲמִרִין, וְהַגְּמָלִין, וְהַסַּפְּנִין, שְׁהִיוּ עוֹשִׂין בְּשְׁבִיעִית, שְׁכָרְן - שְׁבִיעִית:

יט. זִיתִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בְּקֵתָבִי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינּוֹ הִתְקִינוּ, שְׁהִיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן בְּקוֹתֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: טוֹחֲנִין בְּרַחֲמִים שֶׁלֹא נִטְחָן בָּהּ בִּשְׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כּוֹתֵשׁ וּמְקַפֵּה בְּעֶרְבָה:

כ. עֲנָבִים שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין דוֹרְכִין אוֹתָן בְּגַת, אֲבָל דוֹרְכִין אוֹתָן בְּעֶרְבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דוֹרְכִין בִּיד, בְּחֻבִּית. תְּאֵנִים שֶׁל

אֶת רִגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹךְ סִנְדֵּל. אֲבָל סָךְ אֶת רִגְלוֹ וְנוֹתְנָה לְמַנְעֵל. סָךְ אֶת רִגְלוֹ וְנוֹתְנָה לְסִנְדֵּל. סָךְ אָדָם אֶת עֲצָמוֹ שְׁמָן שֶׁל שְׁבִיעִית, וּמִתְעַגֵּל עַל גְּבִי קִטְבְּלִיא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ:

כא. אֵין מְפַטְמִין שְׁמָן שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל לּוֹקַחֲזֵין שְׁמָן עָרַב לְסִיכָה מְכַל מְקוֹם. שְׁמָן שֶׁל שְׁבִיעִית - אֵין נוֹתְנִין אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמְדוּרָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: טוֹבֵל בְּהֵן עֵץ, וְנוֹתְנּוֹ לְתוֹךְ מְדוּרָה. מְסִיקִין בְּגִפְתַּת וּבִזְגִין שֶׁל שְׁבִיעִית. אֲבָל אֵין מְדִלִיקִין בְּאַגּוּזִים, וְאֵין מְסִיקִין בְּזִיתִים:

כב. אֵין מוֹכְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית: לֹא בְּמִדָּה, וְלֹא בְּמִנְיָן, וְלֹא בְּמִשְׁקָל. וְלֹא יֵהָא מוֹדֵד אֶת הַחֻבִּית וּמוֹכְרָה כְּמוֹת שְׁהִיא. כְּלֶפְלָה, וּמוֹכְרָה כְּמוֹת שְׁהִיא. אֲלֵא אוֹמֵר לוֹ: 'חֻבִּית זֶה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ בְּדִינָר', 'כְּלֶפְלָה זֶה אֲנִי מוֹכֵר לָךְ בְּטִרְסִית':

כג. לֹא יִמְלֵא אֶת הַכְּלֶפְלָה וְיוֹצֵא וּמוֹכְרָה בְּשׁוֹק. אִף בְּשֶׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ - אָסוּר, שְׁזוֹ דֶּרֶךְ הַרְמִיּוֹת:

כד. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: אֵין מוֹכְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית בְּמַעוֹת, אֲלֵא בְּפְרוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹא יִקַּח בְּהֵן קָרְדֵם. וּבֵית הֵלֵל מַתִּירִין. אֵין מוֹכְרִין פְּרוֹת שְׁבִיעִית לְחֲשׂוֹד עַל הַשְׁבִּיעִית, אֲלֵא מִזּוֹן שֶׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדְבַר הַמִּתְקִים. אֲבָל דְּבַר שְׂאִין מִתְקִים, אֲפִלוּ מֵאֶה סְעוּדוֹת - מִתֵּר:

כה. אֵין מוֹכְרִין וְאֵין לּוֹקַחֲזֵין מִן הַכּוֹתֵי וּמִן הַנְּכָרֵי פְּרוֹת שְׁבִיעִית. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: מוֹכְרִין לְכוֹתֵי עַד אַרְבַּע אֶסְרוֹת:

כו. הַלּוֹקַח מִן הַנַּחְתּוּם כֶּכָּר בְּפוּנְדִיּוֹן, וְאֵמֵר לוֹ: 'שְׂאֲלֶקֶט יֶרֶקוֹת שְׁדָה וְאָבִיא לָךְ' - מִתֵּר. רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹסְרִין:

כז. חֲמֹשֶׁה שְׁהִיוּ מְלַקְטִין יֶרֶק - לֹא יֵהָא אַחַד מוֹכֵר לְכֹלָם, אֲלֵא אַחַד מֵהֵן מוֹכֵר שְׁלוֹ וְשִׁלְהֵן. חֲמֹשֶׁה אַחֲזִין שְׁהִיוּ מְלַקְטִין

7 עֵץ גָּדוֹל שֶׁנוֹתְנִים עַל הַזִּיתִים בְּבֵית הַבַּד, וְאָסוּר, דִּתְנוּהּ כְּדֶרֶךְ הַבּוֹצְרִים.

שביעית - אין עושין אותן דבֿלה, אָבֿל עושין אותן גְּרוּגְרוּת. רבי יהודה אומר: מִמַּעַד וּמִנֶּגֶב בַּיָּד:

כא. מִפְּרִיזֵי רְמוּנֵיז לַעֲשׂוֹתָן פֶּרֶד⁸. וְסוֹחֲטִים עֲנָבִים לַעֲשׂוֹתָן צְמוּקִים. אֵין לֹקְחִין תְּרוּמָה בְּדָמֵי שְׁבִיעִית, שְׁלֹא יִבְיֹאֵה לִיָּדֵי פְּסוּל. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר:

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. אֵין מִחֻלְלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל פְּרוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם חָלְלוּ - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׁבִיחָן. פְּרוֹת שְׁבִיעִית וּפְרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּתְעַרְבוּ - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׁבִיחָן. פְּרוֹת שְׁבִיעִית שְׁלֶקַח בֵּהֶן דְּבָרִים אַחֲרֵים - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׁבִיחָן. פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁלֶקַח בֵּהֶן דְּבָרִים אַחֲרֵים - יֵאָכְלוּ כַּחֲמוֹר שְׁבִיחָן:

ב. חֹמֶר בְּשְׁבִיעִית שְׁאֵין בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנִי שְׁאֵין בְּשְׁבִיעִית. שֶׁהַשְּׁבִיעִית עֲשֵׂה בֵּה אֶת הַמִּפְקָר - כְּשִׁמּוֹר. וּפְסֻלַּת אוֹכְלִין - כְּאוֹכְלִין. וְאוֹכְלֵי אָדָם כְּאוֹכְלֵי בַּהֲמָה. וְקַלְפֵי אַגֻּזִים וְקַלְפֵי רְמוּנֵיז כִּיּוֹצֵא בֵּהֶן, מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ג. שְׁבִיעִית - מִתְחַלֶּלֶת עַל הַכֹּל. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵין מִתְחַלֶּל אֶלֶּא עַל הַמַּעוֹת בַּלְבָּד. שְׁבִיעִית - מִתְבַּעֶרֶת מִכֹּל מִיֵּן וּמִיֵּן. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - כֹּל הַמֵּינִים מִתְבַּעֶרִין כְּאַחַד. שְׁבִיעִית הִיא וְדָמֶיהָ אֲסוּרִין. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי - אוּ הוּא אוּ דָמֵי אֲסוּרִין. שְׁבִיעִית - אֵין לֹקְחִין בֵּה זְבָחֵי שְׁלָמִים, מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי:

ד. חֹמֶר בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי, שְׁמַעֲשֵׂר שְׁנִי - קוֹנֵה אֶת הַקֶּנֶקֶן וְאוֹסֵר דָּמִיו. עֲרוּבֵינ⁹, סִפְק עֲרוּבוּ - כֹּל שֶׁהוּא, וְטַעוֹן חֲמֵשׁ, וְטַעוֹן וְדוּי, וְאוֹסֵר לְאוֹנֵן, וְלֹא הֵתֵר לְאַכִּילָה אֶלֶּא

⁸ שְׁמוּצִיא לְחֻלּוּחִית הַרְמוֹז וְנִעֲשָׂה כְּמוֹ צְמוּקִים בְּעֲנָבִים.

⁹ שֶׁנִּתְעַרְבַּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי בַחֲלִין.

בְּפִדְיוֹן, וְאֵין מְדַלִּיקִין בּוֹ אֶת הַנֵּר, מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּשְׁבִיעִית:

ה. אַחַד שְׁבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - מִחֻלְלִין אוֹתוֹ עַל חֵיָה וְעוֹף, וְעַל בַּהֲמָה בְּעַלְת מוֹם, בֵּין חַיִּים וּבֵין שְׁחוּטִין; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא אָמְרוּ, אֶלֶּא בְּזִמְן שֶׁהֵן שְׁחוּטִין:

ו. אַחַד שְׁבִיעִית וְאַחַד מַעֲשֵׂר שְׁנִי - אֵין פּוֹרְעִין מֵהֵן מְלִיָּה וְחוּב. אֵין מְשַׁלְּמִין מֵהֵן גְּמוּלִין, וְאֵין פּוֹדִין בֵּהֶן שְׁבוּיִז, וְאֵין עוֹשִׂין בֵּהֶן שׁוֹשְׁבֵינּוֹת, וְאֵין פּוֹסְקִין מֵהֶן צְדָקָה. אָבֿל מְשַׁלְּמִין מֵהֶן דְּבַר שֶׁל גְּמִילוּת חֻסְדִים, וְצָרִיכִין לְהוֹדִיעַ, וְנוֹתְנִין אוֹתָן לְחֵבֵר עֵיר בְּטוֹבָה:

ז. שְׁלֹש אֲרָצוֹת לְבַעוֹר: יְהוּדָה, וְעַבְרָה הִירְדוֹ, וְהַגְּלִיל. שְׁלֹשְׁתָּן - שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת. לְמָה הִזְכֵּרוּ הֵרֵךְ הַעֲמַק וְהַשְּׁפֵלָה? לְפִי שְׁאֵין אוֹכְלִין מִבְּהַר עַל שְׁבַעֲמַק, וְלֹא מִבְּעֲמַק עַל שְׁבַהֲר. אֶלֶּא: הַר וְהוֹרוֹ, עֲמַק וְעֲמַקוֹ, שְׁפֵלָה וְשְׁפֵלָתוֹ:

ח. וּבְסוּרְיָא - לֹא אָמְרוּ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת, אֶלֶּא אוֹכְלִין מִן הָרֵאשׁוֹן, עַד שִׁיכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׁבָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר: לֹא אָמְרוּ שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת - אֶלֶּא בִּיהוּדָה. וְשָׂאֵר כֹּל אֲרָצוֹת - אוֹכְלִין וְהוֹלְכִין עַד שִׁיכְלָה מִבֵּית-אֵל וּמִגְדֵּרָה שֶׁל קְסָרִין. אֵיזָה הוּא הַר שְׁלָה? זֶה הַר הַמְּלֶךְ. שְׁפֵלָה? זֶה שְׁפֵלַת דְּרוֹם. לוֹד - עֲמַק שְׁלָה מֵעֵין גְּדִי וְעַד יְרִיחָו:

ט. אֵיזָה הוּא עֲמַק שְׁבַגְלִיל? כְּגוֹן גְּנוֹסֵר וְחֻבְרוֹתִיָּה. רַבִּי שְׁמַעוֹן כֵּן אֶלְעָזֵר אֹמֵר: אֵיזָה הוּא הַר שְׁבַעֲבֵר הִירְדוֹ? כְּגוֹן חֲרִים וְכַמְרוּגְדֵר וְחֻבְרוֹתִיָּה. שְׁפֵלָה שְׁלָה - חֻשְׁבוֹן וְכָל עָרֵיהָ שְׁבַמִּישׁוֹר, דִּיבּוֹן וּבְמֹת בְּעַל וּבֵית בְּעַל מְעוֹן. עֲמַק שְׁלָה - כְּגוֹן בֵּית נִמְרָה רְמֵתָה וְחֻבְרוֹתִיָּה. רַבֵּן שְׁמַעוֹן כֵּן גְּמַלְיָאֵל אֹמֵר: סִימָן לְהָרִים - מִלִּין. סִימָן לְעֲמַקִּים - דְּקָלִים. סִימָן לְנִחְלִים - קִנְיִים. סִימָן לְשְׁפֵלִים - שְׁקָמִים. אֶף עַל פִּי שְׁאֵין

רְאִיָּה לְדָבָר - זָכַר לְדָבָר (מְלָכִים-א, י, כז): "וְאֵת הָאֲרָזִים נָתַן כְּשִׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׂפֵלָה לְרֹב":

י. אוֹכְלֵי מִבֵּית-הַמֶּלֶךְ עַד שִׁיכְלָה מִבֵּית-אל. אֵף עַל פִּי שְׂאִין רְאִיָּה לְדָבָר, זָכַר לְדָבָר (בְּרַאשִׁית מֵט, כז): "בְּנִימִין זָאב יִטְרֹף" - זוֹ אֲרָצוֹ שְׁחוֹטֶפֶת. "בְּבֹקֶר יֹאכַל עֵד" - זוֹ יְרִיחוֹ שֶׁמְקַדְמֶת. "וְלַעֲרֹב יִחַלֵּק שָׁלֵל" - זֶה בֵּית-אל שֶׁמְאַחֶרֶת. אוֹכְלֵי בְּדַבְלָה - עַד שִׁיכְלוּ סִגְרִיּוֹת. וּבְנֵי גִלִּיל הָעֵלְיוֹן - עַד שִׁיכְלוּ לוֹפְסֵי בֵּית דֶּגֶן וְחִבְרוֹתֶיהָ. בְּגִלִּיל הַתְּחִתּוֹן - עַד שִׁיכְלוּ אֶהוֹנוֹת שֶׁל טוֹבִיַּתָּא:

יא. אוֹכְלֵי בְּתֵאנָה - עַד שִׁיכְלוּ בְּנֵי בֵּית-הַיְנִי. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הִזְכְּרוּ פְּגִי בֵּית-אוּנֵי אֲוֵנֵי אֵלָא לְמַעֲשָׂרוֹת בַּלְבָד. פְּגִי בֵּית-אוּנֵי וְאֶהֱיֵי טוֹבִיַּתָּא - חִיבִין בְּמַעֲשָׂרוֹת. וְאִין אוֹכְלֵי עַל הַסְּפִיחִין שְׂבַעֲכוּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: אוֹכְלֵי עַל הַסְּפִיחִין שְׂבַעֲכוּ, וְעַל הַדִּיפְרָא, אָבָל לֹא עַל סִתּוּנֵיּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֵף עַל סִתּוּנֵיּוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: דִּיפְרָה שְׂבַכְרָה, עַד שְׁלֹא כָּלָה הַקֵּיץ - אוֹכְלֵי עָלֶיהָ:

יב. אוֹכְלֵי בְּעִנְבִים - עַד שִׁיכְלָה דְלִיּוֹת שְׂבֹאֲכַל. אִם יֵשׁ אֶפִּיל מֶהֶן - אוֹכְלֵי עָלֶיהֶן. וְשָׂאֵר כָּל אֲרָצוֹת, אֶחָד לְחִרּוּבִין לְזִיתִים וְלִתְמָרִים. אוֹכְלֵי בְּזִיתִים - עַד שִׁיכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבַתְקוּעַ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמַר: אֵף עַל גּוֹשׁ חֶלֶב, כְּדִי שִׁיֵּהָא עֲנֵי יוֹצֵא וְלֹא יֵהָא מְבִיא רְבַע, בֵּין מְרֵאשׁוֹ וּבֵין מִתְחַתֵּיו. אוֹכְלֵי בְּתָמָרִים - עַד שִׁיכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבַצְעַר. רַבִּין שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: אוֹכְלֵי עַל מָה שְׂבַכְפִּיפִין, וְאִין אוֹכְלֵי עַל מָה שְׂבַשְׂעִיפִין. וְשָׂאֵר כָּל פְּרוֹת הָאֵילָן, כְּגוֹן: הָעֲגוּסִים, וְהַקְּרוּסְטִמִּילִין, וְהַפְּרוּדִין, וְהָעֲזָרְדִין - אוֹכְלֵי מִמָּה שְׂבָהָר עַל שְׂבַעֲמַק, וּמִמָּה שְׂבַעֲמַק עַל שְׂבָהָר. רַבִּי שְׂמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אוֹמַר: כֹּלֵן כְּחִרּוּבִין, אוֹכְלֵי עָלֶיהֶן - עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעֵה שְׁנִיָּה. אִין אוֹכְלֵי עַל הַיָּרֵק שֶׁל בֵּית-שֶׁלְחִין, לְפִי שְׂאִינוֹ כָּלָה:

יג. שְׂרָשֵׁי קוֹלְסֵי כְּרוּב שִׁיכְשׁוּ - אֶסוּרִין בְּהִנָּאָה. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמַר: קוֹלְסֵי כְּרוּב, אֵף עַל פִּי שִׁיכְשׁוּ - אוֹכְלֵי עָלֶיהֶן. כִּיּוֹצֵא בּוֹ: מְגַבֵּב בְּיָבֵשׁ - צְרִיף לְבַעַר:

יד. מְאִימְתֵי פוֹרְשֵׁין מְשַׁבְּלִין שְׂבַשְׂדוֹת? מְשַׁתְּרַד רְבִיעֵה שְׁנִיָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהַשְּׂנִים כְּתֻקְנָן. עַכְשָׁו שְׁנַתְקַלְקְלוּ שְׁנִים, אֶפְלוּ לֹא יֵרַד אֵלָא גֶשֶׁם אֶחָד בַּלְבָד - צְרִיף לְפָרֶשׁ. רַבִּין שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמַר: גֶּשְׁמִים שִׁיֵּרְדוּ שְׂבַעֲהָ יָמִים, זֶה אַחַר זֶה וְלֹא פְּסָקוּ - יֵשׁ כְּהֵן כְּדִי רְבִיעֵה רְאִשׁוֹנָה:

מִסְכַּת שְׂבִיעִית פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בְּרַאשׁוֹנָה הָיוּ שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין יוֹשְׁבֵינָן עַל פְּתָחֵי עִירוֹת, כָּל מִי שֶׁמְבִיא פְּרוֹת בְּתוֹךְ יָדוֹ - נוֹטְלִין אוֹתָן מִמֶּנּוּ, וְנוֹתְנִין לוֹ מֶהֶן מִזֶּן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת. וְהַשָּׂאֵר - מְכַנְּסִין אוֹתוֹ לְאוֹצַר שְׂבַעֲעִיר:

ב. הִגִּיעַ זְמַן תְּאֵנִים - שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וְאוֹרִין אוֹתָן, וְעוֹשִׂים אוֹתָן דְּבַלָּה, וּמְכַנְּסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שְׂבַעֲעִיר. הִגִּיעַ זְמַן עֲנָבִים - שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּבוֹצְרִין אוֹתָן, וְדוֹרְכִין אוֹתָן בְּגַת, וְכוֹבְשִׁין אוֹתָן בְּחִבִּיּוֹת, וּמְכַנְּסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שְׂבַעֲעִיר. הִגִּיעַ זְמַן זִיתִים - שְׁלוּחֵי בֵּית דִּין שׁוֹכְרִין פּוֹעֲלִין וּמוֹסְקִין אוֹתָן, וְעוֹטְנִין אוֹתוֹ בְּבֵית הַבַּד, וְכוֹנְסִין אוֹתָן בְּחִבִּיּוֹת, וּמְכַנְּסִין אוֹתָן לְאוֹצַר שְׂבַעֲעִיר, וּמְחַלְקִין מֶהֶן עֲרָבֵי שְׂבָתוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי בֵּיתוֹ:

ג. הִגִּיעַ זְמַן שַׁעַת הַבַּעוּר - עֲנִיִּים אוֹכְלֵי אַחַר הַבַּעוּר אָבָל לֹא עֲשִׂירִים; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמַר: אֶחָד עֲנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים - אוֹכְלֵי אַחַר הַבַּעוּר. רַבִּי שְׂמַעוֹן אוֹמַר: עֲשִׂירִים - אוֹכְלֵי מִן הָאוֹצַר אַחַר הַבַּעוּר:

ד. מִי שִׁישׁ לוֹ פְּרוֹת שְׂבִיעִית, הִגִּיעַ שַׁעַת הַבַּעוּר - מְחַלֵּק מֶהֶן לְשִׁכְנָיו וְלְקְרוּבָיו וְלְיֹדוּעָיו, וּמוֹצִיא וּמְנִיחַ עַל פְּתַח בֵּיתוֹ,

וְאוֹמֵר: 'אֲחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּל מִי שְׁצָרִיךְ לְטוֹל יָבָא וְיִטֵּל, חוֹזֵר וּמְכַנְּס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְאוֹכֵל וְהוֹלֵךְ עַד שְׁעָה שְׂיִכְלוּ:

ה. הַקֶּפֶת הַחֲנוּת - מִשְׁמַטָּה; דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵינָה מִשְׁמַטָּה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה - בְּכוֹתֵב מַעוֹת, וְדְבָרֵי חֻכְמִים - בְּכוֹתֵב פְּרוֹת:

ו. כְּתַבַּת אִשָּׁה, פְּגָמָה וְזִקְפָה - הֵרִי זֹה מִשְׁמַטָּה. פְּגָמָה וְלֹא זִקְפָה, זִקְפָה וְלֹא פְגָמָה - הֵרִי זֹה אֵינָה מִשְׁמַטָּה:

ז. הַמְּלוּהָ אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמִּשְׁכוּן, אָף עַל פִּי שֶׁחֹב מְרַבֵּה עַל הַמִּשְׁכוּן - הֵרִי זֹה אֵינוֹ מִשְׁמַטָּה. הַמְּלוּהָ אֶת חֲבֵרוֹ עַל הַמִּשְׁכוּן, אוֹ בַשֹּׁטֵר שֵׁישׁ בּוֹ אֶפְוִתִיקִי - הֵרִי זֹה אֵינוֹ מִשְׁמַטָּה:

ח. וּכְשֶׁם שֶׁהַשְּׂבִיעִית מִשְׁמַטָּה מְלוּהָ - כִּף שְׂבִיעִית מִשְׁמַטָּה שְׂבוּעָה. שְׁנָאֵמַר (דְּבָרִים טו, כ): "זֶה דְּבָר". דְּבָר שֶׁהַשְּׂבִיעִית מִשְׁמַטָּתוֹ - מִשְׁמַטָּה שְׂבוּעָתוֹ. וְדְבָר שֶׁאֵין הַשְּׂבִיעִית מִשְׁמַטָּתוֹ - אֵין מִשְׁמַטָּה שְׂבוּעָתוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הוּא מִשְׁמִיט, וְאֵין יוֹרְשִׁין מִשְׁמִיטִין, שְׁנָאֵמַר (שׁוֹ): "שְׂמוּט כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוֹ אֲשֶׁר יִשֶּׂה בְרַעְהוּ":

ט. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: פְּרוּזְבוּל הַמְּקַשֵּׁר, דִּינִין חוֹתְמִין מִבְּפָנִים, וְהַעֲדִים מִבְּחוּץ. אָמְרוּ לוֹ: אֵין מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין צְרִיכִין קִיוּם:

י. חֲמִשָּׁה שְׁלוֹו בַשֹּׁטֵר אַחַד, כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ קָרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. וְכָל מִי שֶׁאֵין לוֹ קָרְקַע - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֶפְלוֹ אַחַד שֵׁישׁ לוֹ קָרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. לְלוּהָ קָרְקַע, וְלַמְּלוּהָ אֵין קָרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. לוֹ אֵין קָרְקַע, וְלַעֲרַבִין לוֹ קָרְקַע - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. עֲצִיץ נְקוּב - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל, וְשֶׁאֵינוֹ נְקוּב - אֵין כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אָף שֶׁאֵינוֹ נְקוּב - כּוֹתְבִין עָלָיו פְּרוּזְבוּל. רַבִּי חֲצִפְיָה אוֹמֵר: כּוֹתְבִין לְאִשָּׁה עַל נִכְסֵי בַעְלָהּ:

יא. אֵימְתִי כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוּל? עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׂבִיעִית. כְּתַבוּ עָרַב רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁל מוֹצָאֵי שְׂבִיעִית, אָף עַל פִּי שְׁחֹזֵר וְקָרְעוֹ לְאַחַר מִכֵּן - גּוֹבֵה עָלָיו וְהוֹלֵךְ אֶפְלוֹ לְזִמְנֵי מְרַבֵּה. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל מְלוּהָ שְׁלֹאֲחַר פְּרוּזְבוּל - הֵרִי זֶה אֵינוֹ מִשְׁמַטָּה:

יב. הַגְּזֵלָן, וְשֶׁהִלוּהָ מַעוֹתָיו בְּרַבִּית שְׁעָשׂוֹ תְּשׁוּבָה, וְהַחֲזִירוֹ גְזֵלָן - אֵין מְקַבְּלִין מֵהֵן. כָּל הַמְּקַבְּלִין מֵהֵן - אֵין רוּחַ חֻכְמִים נוֹחֵה הַיָּמֵנוּ:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק רִאשׁוֹן

א. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲרַשׁ שְׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּבָנָיו שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן גּוֹדְגָדָה שֶׁהָיוּ חֲרָשִׁים, וְהָיוּ כָּל הַטְּהָרוֹת שְׂבִירוֹשָׁלַיִם נַעֲשׂוֹת עַל גִּבְסָם. אָמְרוּ לוֹ: מַשֶּׁם רְאִיָּה? טְהָרוֹת - אֵין צְרִיכוֹת מַחֲשָׁבָה, וְנַעֲשׂוֹת עַל גִּב חֲרַשׁ שׁוֹטָה לְחֵלִין. תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת - צְרִיכוֹת מַחֲשָׁבָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: תְּרוּמַת חֲרַשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן - לֹא תֵצֵא לְחֵלִין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא סִפְקֵי שׁוֹטָה בֵּית דִּין סִפְקֵי אֵין בּוֹ דַּעַת. כִּיצַד עוֹשִׂין? בֵּית דִּין מְמַנִּין לוֹ אֶפְסוֹרָפוּס וְהוּא תוֹרַם, וְהֵם מְקַיְמִין עַל יָדָיו. רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵיזְהוּ חֲרַשׁ? כָּל שֶׁהָיָה חֲרַשׁ מִתְחַלְתּוֹ. אֲבָל פִּקְחָ שְׁנַתְּחַרֵּשׁ - הוּא תוֹרַם וְהֵן מְקַיְמִין עַל יָדָיו:

ב. שׁוֹמֵעַ וְאֵינוֹ מְדַבֵּר - זֶה הוּא אֵלֶם. מְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ - זֶה הוּא חֲרַשׁ. זֶה וְזֶה - הֵרִי הֵן כְּפִקְחָ לְכָל דְּבָר:

ג. אֵיזְהוּ שׁוֹטָה? הַיּוֹצֵא יְחִידִי בְּלִילָה, וְהֵלֵךְ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְהַמְּקַרֵּעַ אֶת כְּסוּתוֹ, וְהַמְּאַבֵּד אֶת מָה שְׁנוֹתְנִים לוֹ. פְּעָמִים שׁוֹטָה וּפְעָמִים חָלִים: זֶה הַכֵּלֵל! כָּל זִמְנֵי שֶׁהוּא שׁוֹטָה - הֵרִי הוּא כְּשׁוֹטָה לְכָל דְּבָר, חָלִים - הֵרִי הוּא כְּפִקְחָ לְכָל דְּבָר:

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קָטָן שְׁתָּרַם - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֵׂה בְּקָטָן

שֶׁהֵנִיחוּ אֲבִיו בְּמִקְשָׁה, וְהָיָה תוֹרֵם, וְאָבִיו מְקִיָּם עַל יָדוֹ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים: תְּרוּמָתוֹ - תְּרוּמָה. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוּא שְׁתָּרֵם, אֲלֵא אָבִיו שְׂאֵמֵן אַחֲרָיו:

יא. רִשְׁאֵי בַעַל הַבַּיִת לְהַפְרִישׁ מֵעֶשֶׂר טָבֵל כְּדֵי תְרוּמַת מֵעֶשֶׂר שְׁבַמְעֶשֶׂר. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: בַּעַל הַבַּיִת שְׁתָּרֵם אֶת הַמֵּעֶשֶׂר - מֵה שְׁעֵשֶׂה עִשׂוּי:

ה. כִּיצַד תוֹרֵם אֶת שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ? הֲרִי שִׁירָד לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ וְלִקַּט וְתָרַם שְׁלֹא בְרִשׁוֹת, אִם חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. כִּיצַד יָדוּעַ אִם חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל אִם לֹא? הֲרִי שְׁבָא בַעַל הַבַּיִת וּמִצְאוֹ וְאָמַר לוֹ: 'כִּלְפָּה אֲצַל יְפוֹת', נִמְצְאוּ יְפוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל, וְאִם לֹא - הֲרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל. וְאִם הָיָה בַעַל הַבַּיִת מְלַקֵּט וּמוֹסִיף עָלֵיהֶן, בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזֵל:

יב. אֶפְטָרוּפִין תוֹרְמִין וּמֵעֶשְׂרִין עַל נִכְסֵי יְתוּמִים. מוֹכְרִין בְּתִים שְׂדוֹת וּכְרָמִים, בְּהֵמָה, עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת לְהֵאֲכִיל לְיְתוּמִים, וְלַעֲשׂוֹת לְהֵן סִפָּה וְלוֹלֵב וְצִיצִית, וְכָל מִצְוֹת הָאֲמִירוֹת בַּתּוֹרָה, וְלִקְנוֹת לְהֵן סִפָּר תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, וְכָל דְּבָר הַקְּצוּב מִן הַתּוֹרָה. אֲבָל אֵין פּוֹדִין עָלֵיהֶן שְׁבוּיָן, וְאֵין פּוֹסְקִין עָלֵיהֶן צְדָקָה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכָל דְּבָר שְׂאֵינוֹ קְצוּב מִן הַתּוֹרָה. וְאֵין רִשְׁאֵין לְהוֹצִיא עֲבָדִים בְּנֵי חוֹרֵין, אֲבָל מוֹכְרִין אוֹתָן לְאַחֲרִים, וְאַחֲרִים מוֹצִיאִין אוֹתָן בְּנֵי חוֹרֵין. רַבִּי אָמַר: אֹמַר אָנִי, שְׁנוֹתָן דְּמִי וּפּוֹדָה אֶת עֲצָמוֹ:

ו. הַגֵּנֵב, וְהַגּוֹזֵל, וְהָאֵנֶס - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמֵעֶשְׂרוֹתֵיהֶן מֵעֶשֶׂר, וְהַקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ. אִם הָיוּ בְעֵלִים מְרַדְפִין אַחֲרֵיהֶן - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וְאֵין מֵעֶשְׂרוֹתֵיהֶן מֵעֶשֶׂר, וְאֵין הַקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ. בְּעֵלֵי בְתִים סִיקְרִיקוֹן - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה, וּמֵעֶשְׂרוֹתֵיהֶן מֵעֶשֶׂר, וְהַקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ:

יג. אֵין מוֹכְרִין בְּרַחוּק לְקַח בְּקָרוֹב, בְּרַע לְקַח בְּיָפָה. אֵין דְּנִין לְחוּב וְלִזְכוּת, לְהַכְנִיס לְהוֹצִיא לְיְתוּמִין, אֲלֵא אִם כֵּן נָטְלוּ רִשׁוֹת מִבַּיִת דִּין. וְצִרְכִין אֶפְטָרוּפִין לְחַשֵּׁב עִם הַיְתוּמִין בְּאַחֲרוֹנָה; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אֵין לְיְתוּמִין אֲלֵא מֵה שֶׁהֵנִיחוּ לָהֶם אֶפְטָרוּפִין. מוֹכְרִין עֲבָדִים לְקַח בְּהֵן קְרָקְעוֹת. אֵין בֵּית דִּין עוֹשִׂין אֶפְטָרוּפִין נְשִׁים וְעֲבָדִים בְּתַחֲלָה. וְאִם מִנָּה אוֹתָן אֲבִיהֶן בַּחַיּוֹ - עוֹשִׂין אֶפְטָרוּפִין:

ז. הַבֵּן, וְהַשְּׂכִיר, וְהָעֶבֶד, וְהָאִשָּׁה - תוֹרְמִין עַל מֵה שֶׁהֵן אוֹכְלִין. אֲבָל לֹא יִתְרַמוּ עַל הַכֹּל, שְׂאֵין אָדָם תוֹרֵם דְּבָר שְׂאֵינוֹ שְׁלוֹ. הַבֵּן בְּשָׂל אֲבִיו, וְהָאִשָּׁה בְעֶסְתָּה - הֲרִי אֵלוֹ תוֹרְמִין, מִפְּנֵי שְׁתָּרְמוּ בְרִשׁוֹת:

יד. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אָמַר: יְתוּמִים שְׁסֻמְכוּ אֲצַל בַּעַל הַבַּיִת, אוֹ שְׁסֻמְכֶם אֲבִיהֶם, אוֹ שְׁסֻמְכוּם בֵּית דִּין - מֵעֶשֶׂר וּמֵאֲכִילָן מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֲלֵעָזָר אָמַר: יְתוּם בֶּן לֹוֹי שְׂגָדֵל אֲצַל בַּעַל הַבַּיִת, מֵעֶשֶׂר וּמֵאֲכִילוּ מִפְּנֵי תַקּוּן הָעוֹלָם. הָיָה לְמוֹד אֲצַל לֹוֹי, אוֹ כַהֵן, אוֹ עֲנִי - הֲרִי זֶה מֵאֲכִילָן מִשְׁלוֹ. אִם הָיָה בֶּן אִשְׁתּוֹ כַהֵן, אוֹ לֹוֹי, אוֹ עֲנִי - הֲרִי זֶה מֵאֲכִילָן מִתְּלָקָן:

ח. אָרִיס שְׁתָּרֵם, וְכָא בַעַל הַבַּיִת וְעַכְב, אִם עַד שְׁלֹא תָרַם עַכְב - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשְׁתָּרֵם עַכְב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. אֲבָל אֵין רִשְׁאֵי לְהוֹצִיא מֵעֶשֶׂר אֲלֵא עַל חֲלָקוֹ בְּלָבָד:

ט. פּוֹעֵל שְׁתָּרַם אֶת הַגֵּרָן - אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם אָמַר לוֹ בַעַל הַבַּיִת: 'כְּנוּס לִי גֵרְנִי' - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, שְׂאֵין הַגֵּרָן נִכְנָס אֲלֵא אִם כֵּן נִתְרַם:

י. פּוֹעֵלִים שְׁתָּרְמוּ אֶת הַבוֹר - אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בּוֹר קָטָן וְאַחֲרִים מִשְׁתַּמְשִׁין בּוֹ - תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:

טו. קָטַן שְׁאָמַר לְאַחַד בְּשׁוּק: הֵאֲכִילֵנִי מֵעֶשֶׂר מַחְלָקִי¹⁰ - מֵאֲכִילוּ מִפְּנֵי תְקוּן הָעוֹלָם. אִם הָיָה חָיֵב לוֹ מְזוֹנוֹת, אוֹ שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ כְּדֵי מְזוֹנוֹתָיו - מֵאֲכִילוּ מִשְׁלוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ בְּחֻלְקוֹ סִגְלָה:

טז. לֹא יִתְרַם בַּעַל הַבַּיִת מֵעֶשֶׂר, וְיִטַּל רְשׁוֹת מִן הַלּוּי. וְלֹא אֶת הַזְּרוּעַ וְהַלְחָיִים וְהַקֶּבֶה, וְיִטַּל רְשׁוֹת מִן הַכֶּהֵן. אָבָל מְלוֹה אוֹתָן לְהִיּוֹת מִפְּרִישׁ עֲלֵיהֶן מַחְלָקָן:

יז. מִפִּירֵי כְּהוֹנָה וְלוּיָהּ, אֵינָן רְשָׁאִין לְעִשׂוֹתָן כֵּן. בְּדָבָרִים הָאוֹבְדִין - מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמֹשִׁיב אֲבָדָה:

יח. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: מִי שֶׁבָּא בְּדֶרֶךְ, וּבִידוֹ תְּאֲנִים וְעֲנָבִים וּמִלְּפָפוֹנוֹת שְׁאִין יְכוּלִין לְהִגִּיעַ לְעִיר - מִשְׁלִיכֵן לְתוֹךְ הַנֶּקֶע אוֹ לְתוֹךְ הַסְּנַאִין¹¹. הָיָה עוֹבֵר בֵּין הַגּוֹיִם וּבֵין הַכּוֹתִיּוֹת, וּבִידוֹ דְּבָרִים שְׁאִין יְכוּלִין לְהִגִּיעַ לְעִיר - מִנִּיחֵן עַל גְּבֵי סַלַע. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: מִנִּיחֵן בְּאַפְנֵדְתּוֹ עַד שִׁסְרִיחוֹ:

יט. גּוֹי שֶׁתְּרַם שֶׁל חֲבֵרוֹ וְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֶפְלוּ בְּרִשׁוֹת - אֵין תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה. מֵעֲשֶׂה בְּפִינָא, בְּיִשְׂרָאֵל אֶחָד שְׁאָמַר לְגוֹי: 'תְּרוֹם לִי גִרְנִי! וְתִרְמָה, וְחִזְרָה תְּרוּמָה לְגִרְךָ, וּבָא מֵעֲשֶׂה לְפָנָי רַבֵּן גְּמְלִיאֵל, וְאָמַר: הוֹאִיל וְהַגּוֹי תְּרַם - אֵינָה תְּרוּמָה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר: גּוֹי שֶׁתְּרַם אֶת שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְהַבְּעָלִים מְקַיְמִין עַל יָדוֹ - תְּרוֹמָתוֹ תְּרוּמָה:

מִסְכַּת תְּרוּמוֹת פָּרָק שְׁנִי

א. הַמוֹכֵר פְּרוֹת לְחֲבֵרוֹ, וְאָמַר לוֹ: 'פְּרוֹת שֶׁמְכַרְתִּי לְךָ טְבָלִים הֵן'; 'בִּשְׂרַח בְּכוֹר הוּא'; 'יֵין נִסְךָ הוּא' - שׁוֹרֵת הַדֵּין אֵין נֶאֱמָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי מַה שֶׁהוּא אִישׁ:

ב. הָיָה מְקַרֵּב עִמּוֹ זְבָחִים, וְאָמַר לוֹ: 'נִתְפַּגְלוּ'. הָיָה עוֹשֶׂה עִמּוֹ טְהוֹרוֹת, וְאָמַר לוֹ: 'נְטֵמְאוּ' - נֶאֱמָר, לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן. אָבָל אָמַר לוֹ: 'זְבָחִים שֶׁהִקְרַבְתִּי עִמָּךְ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם נְטֵמְאוּ' - שׁוֹרֵת הַדֵּין אֵין נֶאֱמָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּן, אֶלָּא הַכֹּל לְפִי מַה שֶׁהוּא אִישׁ:

ג. הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל בְּנֵי הַחֲבוּרָה, וְאָמַר: 'שְׁלֹא לְשִׁמּוֹ שְׁחַטְתִּיו' - שׁוֹרֵת הַדֵּין אֵין נֶאֱמָר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עַד שְׁלֹא הִתְחִיל בּוֹ - נֶאֱמָר, מִשֶּׁהִתְחִיל בּוֹ - אֵינוֹ נֶאֱמָר:

ד. אֵין תּוֹרְמִין מִמֵּין עַל שְׂאִינוֹ מִינוֹ! אָבָל אָמְרוּ: כֹּל מִינֵי חֲטִיץ אֶחָד. כֹּל מִין אוֹפִילִין וְאִגּוּזִים וְשִׁקְדִים וְרִמּוֹנִים אֶחָד. תּוֹרְמִין וּמֵעֶשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הָיָה לוֹ תְּאֲנִים שְׁחוֹרוֹת וּלְבָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְכֵן שְׁנֵי מִינֵי חֲטִיץ - תּוֹרְמִין וּמֵעֶשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: אֵין תּוֹרְמִין, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: תּוֹרְמִין:

ה. כֵּיצַד אֵין תּוֹרְמִין מִן הַחֲדָשׁ עַל הַיֶּשֶׁן? אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת שְׁנָה זוֹ עַל פְּרוֹת שְׁנָה שְׁעִבְרָה. וְלֹא מִפְּרוֹת שְׁנָה שְׁעִבְרָה עַל פְּרוֹת שְׁנָה זוֹ. אָבָל שְׂדֵה שְׁנַעְשָׂה שְׁתֵּי בְּרִכּוֹת בְּשָׁנָה, וְכֵן שְׂדֵה בֵּית הַשְּׁלַחִין - תּוֹרְמִין וּמֵעֶשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. לְקַט יָרֵק בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה עַד שְׁלֹא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחִזּוֹר וְלְקַט מִשְׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמֵעֶשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שְׂדֵה חֲדָשׁ וְזֶה יֶשֶׁן:

ו. הֵיטָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה לְשְׁלִישִׁית, הָרֹאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מֵעֶשֶׂר שְׁנִי, וְהַשְּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מֵעֶשֶׂר עֲנִי. לְקַט אֶתְרוּג בְּעֶרֶב חֲמֹשֶׁה עֶשֶׂר בְּשָׁבָט עַד שְׁלֹא בָּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְחִזּוֹר וְלְקַט אַחַר מִשְׁבָּא הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין וּמֵעֶשְׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, מִפְּנֵי שְׂדֵה חֲדָשׁ וְזֶה יֶשֶׁן. הֵיטָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה לְרַבִּיעִית, הָרֹאשׁוֹן - מִתְעַשֵּׂר מֵעֶשֶׂר עֲנִי, וְהַשְּׁנִי - מִתְעַשֵּׂר מֵעֶשֶׂר שְׁנִי:

¹⁰ תִּינוּ מֵעֶשֶׂר עֲנִי מִהַחֲלָק שְׁלוֹ, שְׁאִין לוֹ מַה

לְאָכַל.

¹¹ קוֹצִים. סָנֵא - סִנְהָ.

ז. כיצד אין תּוֹרְמִין מן התלוש על המחבר? אומר: 'פרות תלושין אלו עשוין תרומה ומעשרות על פרות מחברין אלו'. או 'פרות מחברין אלו עשוין תרומה ומעשרות על פרות תלושין אלו' - לא אומר כלום. אבל 'פרות תלושין אלו עשוין תרומה ומעשרות על פרות מחברין אלו לכשיתלשו' - הרי זה אוכל מהן עראי, ועושה אותן תרומה ומעשרות על מקום אחר עד שיתלשו. נתלשו - דבריו קימים:

יא. איזו היא הארץ ואיזו היא חוצה לארץ? כל ששופע מטור אמנון ואילך - ארץ ישראל. מטור אמנון ולפנים - חוצה לארץ. נסין שביים¹⁴ - רואין אותן כאלו חוט מתוח מטור אמנון עד נחלי מצרים, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ. רבי יהודה אומר: כל שהוא כנגד ארץ ישראל - הרי הוא כארץ ישראל, שנאמר (במדבר לד, ו): "וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול". נסין שבצדדין - רואין אותן כאלו חוט מתוח מקפליציא עד אוקינוס, מנחל מצרים עד אוקינוס, מחוט ולפנים - ארץ ישראל, מחוט ולחוץ - חוצה לארץ:

יב. ספינה הבאה מחוצה לארץ והיו בה פרות, מחוט ולפנים, אם היא גוששת - חיבת לפי חשבון. והיוצאת לחוץ לארץ - אין חיבת לפי חשבון. רבי אליעזר אומר: עפר ארץ ישראל, כל מקום שהוא - חיב:

יג. אבל ערלה וכלאי הכרם - שוין לנכריים בארץ ישראל בסוריאי ובחוצה לארץ. אלא שרבי יהודה אומר: אין לנכרי כרם רבעי בסוריאי. וחכמים אומרים: יש לו. אומר רבי יהודה: מעשה בשביון ראש בית הכנסת של כזיב, שלקח מן נכרי רבעי בסוריאי ונתן לו דמיו, ובא ושאל את רבן גמליאל שהיה עובר ממקום למקום, ואמר לו: 'המתן עד שנהיה בהלכה', והתירו. אומר

ח. כיוצא בו: מי שהיה בא בדרך, והיתה בידו כלכלה של פרות שאינן מתקנין, אומר: 'הרי זה עשויה תרומה ומעשר על פרות שיש לי בתוך ביתי לכשיגיע לעיר' - הרי זה אוכל ממנה עראי, ועושה אותה תרומה ומעשר על מקום אחר עד שיגיע לעיר. הגיע לעיר - דבריו קימין. נאכלו פרות או נגנבו או שאבדו, עד שלא הגיע לעיר - כלכלה בטבלה, משהגיע לעיר - דבריו קימין. יתר על כן אומר רבי אליעזר בן יעקב: 'ערוגה תלושין יהיה תרומה על פרות ערוגה זו מחברין לכשיביאו שלישי ויתלשו', והביאו שלישי ונתלשו - דבריו קימין:

ט. כיצד אין תּוֹרְמִין מפרות הארץ על פרות חוץ לארץ? אין תּוֹרְמִין מפרות ארץ ישראל על פרות סוריאי. ולא מפרות סוריאי על פרות הארץ. ישראל שקנה שדה בסוריאי - הרי הוא כקונה בפרוד¹² שבירושלים, תורם ומעשר עליה:

י. ישראל ונכרי שקנו שדה בסוריאי - הרי הוא כטבל וכחלין שנתערבו זה בזה; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: חלקו

¹² פרוד של ירושלים - מגרשי ירושלים וכפריה. תרגום מגרשה - פרוודה (רמב"ם פרוש המשניות - מסכת חלה פרק ד משנה 18).

¹³ שטר.

¹⁴ איי הים.

לו: מָשֶׁם רְאִיָּה? אָף הוּא שְׁלַח לוֹ בְּיַד שְׁלִיחַ חָרָשׁ: מָה שְׁעֲשִׂיתָ עֲשִׂיתָ אֲבָל לֹא תִשָּׁנָה¹⁵ לַעֲשׂוֹת כֵּן:

יד. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַתְּבוּאָה שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ. כִּיצַד יוֹדֵעַ אִם הִבִּיאָה שְׁלִישׁ אִם לָאוּ? אִם זוֹרְעָה וּמְצַמַּחַת - הַדְּבָר יוֹדֵעַ שֶׁהִבִּיאָה שְׁלִישׁ. אִם זוֹרְעָה וְאִינָה מְצַמַּחַת - הַדְּבָר יוֹדֵעַ שְׁלֹא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ:

¹⁵ לַעֲשׂוֹת כֵּן שׁוּב.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים וּפְרָעָה חָלַם וְהִגָּה	וַהֲוָה מִסּוּף תְּרַמִּין שְׁנִין וּפְרָעָה חָלַם וְהָא קָאִים עַל עֵמֶד עַל־הַיָּאָר:
---	---

וַיְהִי מִקֵּץ – כְּמַרְגּוּמוֹ "מִסּוּף", וְכָל לַשּׁוֹן "קֵץ" סוּף הוּא. עַל הַיָּאָר – כָּל שְׂאָר נְהָרוֹת אֵינָם קְרוּיִין "יָאָרִים" חוּץ מִנִּילוּס, מִפְּנֵי שְׂכַל הָאָרֶץ עֲשׂוּיָהּ יָאָרִים יָאָרִים בִּיַּדֵי אָדָם, וְנִילוּס עוֹלָה בְּתוֹכָם וּמִשְׁקָה אוֹתָם, לְפִי שְׂאִין גְּשָׁמִים יוֹרְדִין בְּמִצְרַיִם תְּדִיר כְּשֶׂאָר אֶרְצוֹת.

וְהִגָּה מִן־הַיָּאָר עֲלֹת שְׁבַע פְּרוֹת יָפוֹת מִרְאָה וּבְרִיאַת בְּשָׂר וּתְרַעֲיָנָה בְּאָחוּ:	וְהָא מִן נְהָרָא סְלָקוּ שְׁבַע תוֹרָן שְׁפִירוֹן לְמַחְזֵי וּפְטִימָן בְּשָׂר וְרַעֲיָן בְּאָחוּא:
--	--

יָפוֹת מִרְאָה – סִימָן הוּא לִימֵי שׁוֹבְעֵי, שְׁהַבְרִיּוֹת נְרָאוֹת יָפוֹת זֹ לְזוֹ, שְׂאִין עֵין בְּרִיָּה צָרָה בְּתַבְרַתָּהּ. בְּאָחוּ – בְּאֶגֶם, מְרִישׁ"ק בְּלַע"ז, כְּמוֹ: "יִשְׁגָּא אָחוּ".

וְהִנֵּה שְׁבַע פְּרוֹת אַחֲרוֹת עֲלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיָּאָר רְעוֹת מִרְאָה וְדָקוֹת בְּשָׂר וּתְעַמְדָנָה אַצֵּל הַפְּרוֹת עַל־שַׁפַּת הַיָּאָר:	וְהָא שְׁבַע תוֹרָן אַחֲרָנִין סְלִיקָא בְּתַרְיָהוֹן מִן נְהָרָא בִישָׁן לְמַחְזֵי וְחִסְרָן בְּשָׂר וְקָמָא לְקַבְלָהוֹן דְּתוֹרְתָא עַל כִּיף נְהָרָא:
--	---

וְדָקוֹת בְּשָׂר – טִיבִי"ש בְּלַע"ז, לַשּׁוֹן "דַּק".

וַתֵּאכְלָנָה הַפְּרוֹת רְעוֹת הַמִּרְאָה וְדָקַת הַבְּשָׂר אֵת שְׁבַע הַפְּרוֹת יָפַת הַמִּרְאָה וְהַבְּרִיאַת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה:	וְאֵכְלָא תוֹרְתָא דְּבִישָׁן לְמַחְזֵי וְחִסְרָן בְּסַר יַת שְׁבַע תוֹרְתָא דְּשְׁפִירוֹן לְמַחְזֵי וּפְטִימָתָא וְאִתְעַר פְּרָעָה:
---	---

וַתֵּאכְלָנָה – סִימָן שְׁתָּהָא כָּל שְׂמַחַת הַשְּׁבַע וְשִׂפְחַת בִּימֵי הָרַעַב.

וַיִּישָׁן וַיַּחֲלֵם שְׁנֵית וְהִגָּה שְׁבַע שְׁבָלִים עֲלוֹת בְּקִנְיָה אַחַד בְּרִיאֹת וְטָבוֹת:	וְדַמּוּד וַחֲלֵם תְּנַנְיּוֹת וְהָא שְׁבַע שְׁבָלִין סְלָקוּ בְּקִנְיָא חַד פְּטִימָן וְטָבוֹן:
---	--

בְּקִנְיָה אַחַד – טוּדִי"ל בְּלַע"ז. בְּרִיאֹת – שֵׁינִי"ש בְּלַע"ז.

וְהִנֵּה שְׁבַע שְׁבָלִים דְּקוֹת וְשְׂדוּפַת קָדִים צְמֻחוֹת אַחֲרֵיהֶן:	וְהָא שְׁבַע שְׁבָלִין לְקִנּוֹ וַיִּשְׁקִיפּוּן קָדוּם צְמֻחוֹן בְּתַרְיָהוֹן:
---	---

וְשְׂדוּפוֹת – הַשְּׁלִידִי"ש בְּלַע"ז, "וַיִּשְׁקִיפּוּן קָדוּם": תְּבוּטוֹת, לַשּׁוֹן מִשְׁקוּף הַתְּבוּטוֹת תְּמִיד עַל יַדֵי הַדָּלֶת הַמְּכָה עָלָיו. קָדִים – רוּחַ מְזַרְחִית שְׁקוּרִין בִּישׁ"א.

וַתְּבַלְעֵנָה הַשְּׁבָלִים הַדְּקוֹת אֵת שְׁבַע הַשְּׁבָלִים הַבְּרִיאֹת וְהַמְּלֹאוֹת וַיִּיקֶץ פְּרָעָה וְהִגָּה חֲלוֹם:	וּבְלַעָא שְׁבָלִיָא לְקִינְתָא יַת שְׁבַע שְׁבָלִיָא פְטִימָתָא וּמְלִינְתָא וְאִתְעַר פְּרָעָה וְהָא חֲלָמָא:
---	---

הַבְּרִיאֹת – שֵׁינִי"ש [בְּלַע"ז. וְהִגָּה חֲלוֹם – וְהִנֵּה נִשְׁלַם חֲלוֹם שְׁלֵם לְפָנָיו וְהַצָּרָה לְפוֹתָרִים.

וַיְהִי בְּבִקְרָ וַתַּפְּעֵם רוּחוֹ וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־תְּרַטְמֵי מִצְרַיִם וְאֶת־כָּל־חַכְמֵיהֶם וַיִּסְפֹּר פְּרָעָה לָהֶם אֶת־חֲלָמוֹ וְאִין־פּוֹתָר אוֹתָם לְפָרְעָה:	וְהִנֵּה בְּצַפְרָא וּמִטְרָפָא רוּחִיה וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא יַת כָּל חֲרָשֵׁי מִצְרַיִם וַיַּת כָּל חַכְמֵיהָ וְאִשְׁתַּעֵי פְרָעָה לְהוֹן יַת חֲלָמִיה וְלִית דְּפִשָׁר יַתְהוֹן לְפָרְעָה:
---	---

וַתַּפְּעֵם רוּחוֹ – "וּמִטְרָפָא רוּחִיה", מִקְשָׁקְשַׁת בְּתוֹכוֹ כְּפַעְמוֹן. וּבְנִבּוּכַדְנֶצַּר אוֹמֵר: "וַתַּתְּפַעֵם רוּחוֹ", לְפִי שְׁהִיוּ שָׁם שְׁתֵּי פְעִימוֹת: שְׂכַחַת הַחֲלוֹם, וְהַעֲלַמַת פְּתוּרוֹ. תְּרַטְמֵי – הַנְּחָרִים בְּטִימֵי" מַתִּים, שְׁשׂוֹאֲלִים בְּעַצְמוֹת. "טִימֵי" הֵן עַצְמוֹת בְּלַשּׁוֹן אַרְמִי, וּבְמִשְׁנָה: בֵּית שְׁהוּא "מְלֵא טִמְיָא" – מְלֵא עַצְמוֹת. וְאִין פּוֹתָר אוֹתָם לְפָרְעָה – פּוֹתָרִים הָיוּ אוֹתָם, אֲבָל לֹא "לְפָרְעָה": שְׁלֵא הָיָה קוֹלוֹן נְכַנְס בְּאַזְנָיו, וְלֹא הָיָה לוֹ קוֹרַת רוּחַ בְּפִתְרוֹנָם, שְׁהִיוּ אוֹמְרִים: שְׁבַע בְּנוֹת אִתָּה מוֹלִיד וְשְׁבַע בְּנוֹת אִתָּה קוֹבֵר.

וַיַּדְבֵּר שָׂר הַמִּשְׁקִים אֶת־פְּרָעָה לֵאמֹר אֶת־חֲטָאֵי אֲנִי מִזְכִּיר הַיּוֹם:	וּמְלִיל רַב שְׁקִי עִם פְּרָעָה לְמִימַר יַת סוּרְחָנִי אֲנֵא מְדַכַּר יוֹמָא דִּין:
--	---

פְּרָעָה קָצַף עַל־עַבְדָּיו וַיִּתֵּן אֹתִי בְּמִשְׁמַר בֵּית שָׂר הַטְּבָחִים אֹתִי וְאֵת שָׂר הָאֲפִים:	פְּרָעָה רָגִיז עַל עַבְדוֹהִי וַיְהִי יַתִּי בְּמִטְרַת בֵּית רַב קְטוּלִיָא יַתִּי וַיַּת רַב נְחֻתוּמֵי:
--	---

ונחלמה חלום בלילה אחד אני והוא איש כפתרון
חלמו חלמנו:

איש כפתרון חלמו – חלום הראוי לפתרון שגפטר לנו, ודומה לו.

וחלמנא חלמא בליליא חד אנא והוא גבר כפשרון
חלמיה חלמנא:

ותמן עמנא עולים עברי עבדא לרב קטוליא
ואשתעינא ליה ופשר לנא ית חלמנא גבר כחלמיה
פשר:

ולשם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספרלו
ויפתר לנו את חלמתינו איש כחלמו פתר:

נער עברי עבד – ארורים הרשעים, שאין טובתם שלמה: מזכירו בלשון בזיון. נער – שוטה ואין ראוי לגדלה. עברי – אפלו לשוננו אינו מפיר. עבד – וכתוב בנמוסי מצרים שאין עבד מולך, ולא לובש בגדי שרים. איש כחלמו – לפי החלום וקרוב לענינו.

והנה כמא דפשר לנא פן הנה יתי אתיב על שמושי
ויתיה צלב:

ויהי כאשר פתרו לנו פן הנה אתי השיב על פני
ואתו תלה:

השיב על פני – פרעה הנזכר למעלה, כמו שאמר: "פרעה קצף על עבדיו". הרי מקרא קצר לשון, ולא פרש מי השיב, לפי שאין צריך לפרש: מי השיב? מי שבידו להשיב, והוא פרעה. וכן דרך כל מקראות קצרים, על מי שעליו לעשות הם סותמים את הדבר.

וישלח פרעה ויקרא את יוסף וארקהטויה מן בית אסירי
וספר ושני כסותיה ועאל לות פרעה:

וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור
ויגלה ויחלה שמלתיו ויבא אל פרעה:

מן הבור – מן בית הסוהר, שהוא עשוי כמין גומא. וכן כל "בור" שבמקרא לשון גומא הוא, ואף אם אין בו מים קרוי בור; פוש"א בלע"ז. ויגלה – מפני כבוד המלכות.

שני

ואמר פרעה ליוסף חלמא חלמית ופשר לית ליה ואנא
שמעית עלך למימר דאת שמע חלמא ומפשר ליה:

ויאמר פרעה אלי יוסף חלום חלמתי ופתר אין אתו
ואני שמעתי עליך לאמר תשמע חלום לפתר אתו:

תשמע חלום לפתור אתו – תאזין ותבין חלום לפתור אותו. תשמע – לשון הבנה והאזנה, כמו: "שומע יוסף", "אשר לא תשמע לשוננו"; אינטינדר"א [בלע"ז].

ואתיב יוסף ית פרעה למימר לא מן חכמתי אלהין
מן קדם יי יתתב שלמא דפרעה:

ויען יוסף את פרעה לאמר בלעדי אלהים יענה
את שלום פרעה:

בלעדי – אין החכמה משלי, אלא אלהים יענה, יתן ענה בפי ל"שלום פרעה".

ומליל פרעה עם יוסף בחלמי הא אנא קאים על פיה
נהרא:

וידבר פרעה אלי יוסף בחלמי הנני עמד על שפת
הנאר:

והא מן נהרא סלקו שבע תורן פטימן בסר ושפירן
למחזי ורעין באחוא:

והנה מן הנאר עלת שבע פרות בריאות בשור ויפת
תאר ותרעינה באחוא:

והא שבע תורן אחרנין סליקא בתריהון חסיכון ובישון
למחזי לחדא וחסירן בסר לא חזיתי דכותהון בכל
ארעא דמצרים לבישוי:

והנה שבע פרות אחרות עלות אחריתן דלות
ורעות תאר מאד ורקות בשור לא ראיתי כהנה
בכל ארץ מצרים לרע:

דלות – פחושות, כמו: "מדוע אתה פכה דל" דאמנון. ורקות בשור – כל לשון "רקות" שבמקרא חסרי בשור, ובלע"ז בלושי"ש [.

ואכלא תורתא חסיכתא ובישתא ית שבע תורתא
קדמיתא פטימתא:

ותאכלנה הפרות הרקות והרעות את שבע הפרות
הראשונות הבריאות:

ועלא למעיהון ולא אתידע ארי עלא למעיהון
ומחזיהון ביש פד בקדמיתא ואתערית:

ותבאנה אל קרפנה ולא נודע פייבאו אל קרפנה
ומראיתו רע כאשר בתחלה ואיקץ:

וְאָרָא בְחִלְמֵי וְהִנֵּה | שִׁבְעַ שְׁבָלִים עֲלֵת בְּקִנְיָ אֶחָד מְלֵאֵת וְטָבוֹת: וְחִזִּית בְּחִלְמֵי וְהָא שְׁבַע שְׁבָלִין סֶלְקוּן בְּקִנְיָ חַד מִלִּין וְטָבוֹ:

וְהִנֵּה שִׁבְעַ שְׁבָלִים צְנֻמּוֹת דְּקוֹת שְׁדָפוֹת קָדִים צְמֻחוֹת אַחֲרֵיהֶם: וְהָא שְׁבַע שְׁבָלִין נִצְוּ לְקַנְוּ שְׁקִיפּוֹן קְדוּם צְמֻחוֹ בְּתַרְיָהוּן:

צְנֻמּוֹת – "צוּנְמָא" בְּלִשׁוֹן אַרְמֵי "סְלַע", הֵרִי הוּן פְּעֵץ בְּלִי לְחֵלוֹם שְׁנִמְרוּקְנוּ מִן הַזֶּרַע. וְקִשׁוֹת פְּסֻלַע. וְתַרְגּוּמוֹ "נִצְוּ לְקַנְוּ": "נִצְוּ" – אִין בְּהוּן אֶלָּא הַנֵּץ, לְפִי שְׁנִמְרוּקְנוּ מִן הַזֶּרַע.

וְתַבְלַעְנָן הַשְּׁבָלִים הַדְּקוֹת אֶת שִׁבְעַ הַשְּׁבָלִים הַטָּבוֹת וְאָמַר אֶל־הַחֲרֻטָּמִים וְאִין מַגִּיד לִי: וּבְלַעָא שְׁבָלִיָא לְקִנְיָ יָת שִׁבְעַ שְׁבָלִיָא טָבְתָא וְאָמַרִית לְחֲרַשְׁיָא וְלִית דְּמַחְוֵי לִי:

וְיֹאמֶר יוֹסֵף אֶל־פְּרַעֲהַ תְּלוּם פְּרַעֲהַ אֶחָד הוּא אֶת אֲשֶׁר הָא־לֵהִים עֲשֵׂה הַגִּיד לְפְרַעֲהַ: וְיֹאמֶר יוֹסֵף לְפְרַעֲהַ תְּלוּם אֶחָד הוּא יָת דִּינִי עֲתִיד לְמַעֲבַד חַוִּי לְפְרַעֲהַ:

שִׁבְעַ פְּרֵת הַטָּבֹת שִׁבְעַ שָׁנִים הִנֵּה וְשִׁבְעַ הַשְּׁבָלִים הַטָּבֹת שִׁבְעַ שָׁנִים הִנֵּה תְלוּם אֶחָד הוּא: שִׁבְעַ תּוֹרְתָא טָבְתָא שִׁבְעַ שָׁנִיָא אַנְיִן וְשִׁבְעַ שְׁבָלִיָא טָבְתָא שִׁבְעַ שָׁנִיָא אַנְיִן תְּלוּם חַד הוּא:

שִׁבְעַ שָׁנִים וְשִׁבְעַ שָׁנִים – כִּלּוּן אִינּוּן אֶלָּא שִׁבְעַ, וְאֲשֶׁר נִשְׁנָה הַתְּלוּם פְּעַמִּים לְפִי שֶׁהַדְּבָר מְזַמֵּן, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ לּוֹ בְּסוּף: "וְעַל הַשָּׁנוֹת הַתְּלוּם...". בְּשִׁבְעַ שָׁנִים הַטָּבוֹת נֹאמַר: "הַגִּיד לְפְרַעֲהַ", לְפִי שֶׁהִיא סְמוּדָה. וּבְשִׁבְעַ שָׁנֵי רָעַב נֹאמַר: "הִרְאֵה אֶת פְּרַעֲהַ", לְפִי שֶׁהִיא הַדְּבָר מְפֻלֵּג וְרַחוּק נוֹפֵל בּוֹ לְשׁוֹן מְרָאָה.

וְשִׁבְעַ הַפְּרוֹת הַרְקוֹת וְהַרְעֵת הַעֲלֵת אַחֲרֵיהֶן שִׁבְעַ שָׁנִים הִנֵּה וְשִׁבְעַ הַשְּׁבָלִים הַרְקוֹת שְׁדָפוֹת הַקָּדִים יִהְיוּ שִׁבְעַ שָׁנֵי רָעַב: וְשִׁבְעַ תּוֹרְתָא חֲסִיכְתָא וּבִישְׁתָא דְסֻלְיָא בְּתַרְיָהוּן שִׁבְעַ שָׁנִיָא אַנְיִן וְשִׁבְעַ שְׁבָלִיָא לְקִנְיָ דְשְׁקִיפּוֹן קְדוּם יִהְיוּ שִׁבְעַ שָׁנֵי כַפְנָא:

הוּא הַדְּבָר אֲשֶׁר דְּבַרְתִּי אֶל־פְּרַעֲהַ אֲשֶׁר הָא־לֵהִים עֲשֵׂה הִרְאֵה אֶת־פְּרַעֲהַ: הוּא פִתְגָמָא דְמַלְלִית עִם פְּרַעֲהַ דִּינִי עֲתִיד לְמַעֲבַד אַחֲזִי יָת פְּרַעֲהַ:

הִנֵּה שִׁבְעַ שָׁנִים בָּאוֹת שִׁבְעַ גְּדוּל בְּכַל־אַרְצֵי מִצְרָיִם: הָא שִׁבְעַ שָׁנִיָא אַתִּין סַבְעָא רַבָּא בְּכַל אַרְעָא דְמִצְרָיִם:

וְקָמוּ שִׁבְעַ שָׁנֵי רָעַב אַחֲרֵיהֶן וְנִשְׁכַּח כָּל־הַשְּׁבַע בְּאַרְצֵי מִצְרָיִם וְכִלְהַרְעַב אֶת־הָאָרֶץ: וְיִקְוִמוּן שִׁבְעַ שָׁנֵי כַפְנָא בְּתַרְיָהוּן וְיִתְנַשְׂי כָּל סַבְעָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם וְיִשְׂיָצִי כַפְנָא יָת עַמָּא דְאַרְעָא: וְנִשְׁכַּח כָּל הַשְּׁבַע – הוּא פִתְרוּן הַבְּלִיעָה.

וְלֹא־יִנְדַע הַשְּׁבַע בְּאַרְצֵי מִצְרָיִם הַרְעַב הוּא אַחֲרֵיהֶן כִּי־כִבֵּד הוּא מֵאֵד: וְלֹא יִתְיַדַע סַבְעָא בְּאַרְעָא מִן קָדָם כַּפְנָא הוּא דִּיהִי בְּתַר כּוֹן אַרְי תְּקִיף הוּא לְחַדָּא:

וְלֹא יִנְדַע הַשְּׁבַע – הוּא פִתְרוּן "וְלֹא נִדְעָ כִּי בָאוּ אֶל קַרְבְּנָה".

וְעַל הַשָּׁנוֹת הַתְּלוּם אֶל־פְּרַעֲהַ פְּעַמִּים כִּי־נִכְוֹן הַדְּבָר מִעַם הָא־לֵהִים וּמִמֶּתֶר הָא־לֵהִים לַעֲשׂוֹתוֹ: וְעַל דְּאִתְנִי תְלוּם לְפְרַעֲהַ תְּרַמִּין זְמַנִּין אַרְי תְּקִין פִּתְגָמָא מִן קָדָם יְיָ וּמוֹחִי יְיָ לְמַעֲבַדְיָה: נִכּוּן – מְזַמֵּן.

וְעַתָּה יִרְא פְּרַעֲהַ אִישׁ נִבּוֹן וְתַכְּם וַיִּשְׁיָתְהוּ עַל־אַרְצֵי מִצְרָיִם: וְכַעַן יַחֲזִי פְרַעֲהַ גָבַר סוֹכְלָתוֹן וְחַפִּים וַיִּמְנִינִיהָ עַל אַרְעָא דְמִצְרָיִם:

יַעֲבִיד פְּרַעֲהַ וַיִּמְנֵי מִהִימְנִין עַל אַרְעָא וַיִּזְרְזוּן יָת אַרְעָא דְמִצְרָיִם בְּשִׁבְעַ שָׁנֵי סַבְעָא: יַעֲבִיד פְּרַעֲהַ וַיִּמְנֵי מִהִימְנִין עַל אַרְעָא וַיִּזְרְזוּן יָת אַרְעָא דְמִצְרָיִם בְּשִׁבְעַ שָׁנֵי סַבְעָא:

וְחַמֵּשׁ – פְּתַרְגּוּמוֹ: "וַיִּזְרְזוּן". נִכּוּן: "וְחַמֵּשִׁים".

וַיִּקְבְּצוּ אֶת-כָּל-אֹכְלֵי הַטְּבוֹת הַבָּאֵת הָאֵלֶּה וַיִּצְבְּרוּ-בָרָת תַּחַת יַד-פְּרַעֲזָה אֹכְלֵי בְּעָרִים וְשָׁמְרוּ:

וַיִּכְנָשׂוּן יֵת כָּל עֲבוּר שְׁנֵיָא טְבַתָּא דְאַתְנָן אֲלִין וַיִּיצְרוּן עֲבוּרָא תַחֲוֹת יַד מְהִימְנֵי פְרַעֲזָה עֲבוּרָא בְּקִרְוֵיָא וְיִטְרוּן:

את כל אכל – שם דבר הוא, לפיכך טעמו באל"ף ונקוד בפתח קטן. ו"אוכל" שהוא פועל, כגון: "פי כל אוכל חלב" – טעמו למטה בכ"ף ונקוד קמץ קטן. תחת יד פרעה – ברשותו ובאוצרותיו.

וְהָלָה הָאֹכֵל לְפִקְדוֹן לְאַרְץ לְשִׁבְעֵי שְׁנֵי הָרֶעֱב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָּה בְּאַרְץ מִצְרָיִם וְלֹא-תִפְרָת הָאֲרֶץ בְּרַעֲב:

וַיְהִי עֲבוּרָא גְנִיז לְעֵמָא דְאַרְעָא לְשִׁבְעֵי שְׁנֵי כַפְנָא דִּיהוֹנָן בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם וְלֹא יִשְׁתַּיְצִי עֵמָא דְאַרְעָא בְּכַפְנָא:

והיה האכל – הצבור כשאר פקדון הגנוז לקיום הארץ.

וַיִּיטֵב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פְרַעֲזָה וּבְעֵינֵי כָל-עֲבָדָיו:

וּשְׁפַר פִּתְגָמָא בְּעֵינֵי פְרַעֲזָה וּבְעֵינֵי כָל עֲבָדוּהִי:

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲזָה אֶל-עֲבָדָיו הַנִּמְצָא כִּזָּה אִישׁ אֲשֶׁר רִוַח אֶל-לֵהִימ בּוֹ:

וַאֲמַר פְּרַעֲזָה לְעֲבָדוּהִי הַנִּשְׁפַּח כְּדִין גְּבַר דְרוּחַ נְבוּאָה מִן קָדָם יְיָ בֵּיה:

הנמצא כזה – "הנשפח כדיון": אם גלף ונבקשנו הנמצא כמוהו? "הנמצא" לשון תמיהה, וכן כל ה"א המשמשת בראש תיבה ונקודה בחט"ף פתח.

שלישי

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲזָה אֶל-יּוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֶל-לֵהִימ אוֹתָךְ אֶת-כָּל-זֹאת אִין-נְבוֹן וְחָכָם כְּמוֹךְ:

וַאֲמַר פְּרַעֲזָה לְיוֹסֵף בְּתַר דְהוֹדַע יְיָ יְתָךְ יֵת כָּל דָּא לֵית סוּכְלָתָן וְחַפִּים כְּוַתָּךְ:

אין נבון וחכם כמוך – לבקש "איש נבון וחכם" שאמרת, לא נמצא כמוך.

אַתָּה תִּהְיֶה עַל-בֵּיתִי וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק כָּל-עַמִּי רַק הַכֶּסֶף אֲגַדֵּל מִמֶּךָ:

אַתָּה תִּהְיֶה מְמַנָּא עַל בֵּיתִי וְעַל מִימְרָךְ יִתְנֶן כָּל עַמִּי לְחוּד כּוֹרְסֵי מַלְכוּתָא הַדִּין אִיהִי יְקִיר מִמֶּךָ:

ישק – "יתנן", יתפרנס. כל צרכי עמי יהיו נעשים על ידך, כמו "ויבן משק ביתי", וכמו "נשקו בר". גרנישו"ן [בלע"ז]. רק הכסף – שיהיו קורין לי מלך. כסף – לשון שם המלוכה, כמו: "ויגדל את כסאו מכסא אדוני המלך".

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲזָה אֶל-יּוֹסֵף רֵאֵה נִתְתִּי אֶתְךָ עַל כָּל-אַרְץ מִצְרָיִם:

וַאֲמַר פְּרַעֲזָה לְיוֹסֵף חֲזִי דְמַנִּיתִי יְתָךְ עַל כָּל אַרְעָא דְמִצְרָיִם:

נתתי אתך – "דמניתי יתך". ואף על פי כן לשון נתינה הוא, כמו: "ולתתך עליון". בין לגדלה בין לשפלות נופל לשון נתינה עליו, כמו: "נתתי אתכם נבזים ושפלים".

וַיֹּסֶר פְּרַעֲזָה אֶת-טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל-יַד יוֹסֵף וַיִּלְבַּשׂ אֹתוֹ בְּגָדֵי-שֵׁשׁ וַיַּשֶּׂם רֶבֶד הַזָּהָב עַל-צַוְאָרוֹ:

וַאֲעֲדֵי פְרַעֲזָה יֵת עֲזָקְתִּיהָ מֵעַל יְדֶיהָ וַיְהִיב יֵתָה עַל יְדָא דִּיוֹסֵף וַאֲלַבִּישׁ יֵתִיהָ לְבוּשֵׁין דְּבוּץ וְשׁוּי מְנִיכָא דְדַהֲבָא עַל צַוְרִיהָ:

ויסר פרעה את טבעתו – נתינת טבעת המלך היא אות למי שנותנה לו, להיות שני לו לגדלה. בגדי שש – דבר חשיבות הוא במצרים. רבד – ענק, ועל שהוא רצוף בטבעות קרוי "רבד". וכן: "מרבדים רבדתי ערשי", רצפתי ערשי מרצפות. בלשון משנה: "מקף רובדיו של אבן", "על הרובד שבעזרה" והיא רצפה.

וַיַּרְכֵּב אֹתוֹ בְּמַרְכָּבַת הַמִּשְׁנָה אֲשֶׁר-לוֹ וַיִּקְרָאוּ לְפָנָיו אַבְרָהָם וַנְתוֹן אֹתוֹ עַל כָּל-אַרְץ מִצְרָיִם:

וַאֲרַכִּיב יֵתִיהָ בְּרַתְכָּא תַנְיִיתָא דִּילִיהָ וַאֲכַרִּיזוּ קַדְמוּהִי דִּין אַבְרָם לְמַלְכָּא וּמַנִּי יֵתִיהָ עַל כָּל אַרְעָא דְמִצְרָיִם:

במרכבת המשנה – השנייה למרכבתו, המהלכת אצל שלו. אברהם – כתר גומו: "דין אבא למלכא". "רד" בלשון ארמי "מלך" ב"השתפין": "לא ריכא ולא בר ריכא". ובדברי אגדה דרש רבי יהודה: "אברהם" זה יוסף, שהוא "אב" בחכמה ו"רד" בשנים. אמר לו רבי יוסי בן דורמסקית: עד מתי אתה מענת עלינו את הכתובים? אין "אברהם" אלא לשון ברבים, שהכל היו נכנסין ויוצאין תחת ידו, פעננו שנאמר: "ונתון אותו...".

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל־יוֹסֵף אֲנִי פְרַעֲה וּבִלְעָדִידָהּ לֹא־
יָרִים אִישׁ אֶת־יָדוֹ וְאֶת־רַגְלוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם:
בְּכָל אֶרֶעַא דְּמִצְרָיִם:

אֲנִי פְרַעֲה – שֵׁשׁ יָכַלְתָּ בְּנִדִי לַגְזוֹר גְּזֹרָה עַל מַלְכוּתִי, וְאֲנִי גּוֹזֵר שְׁלֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ "בִּלְעָדִידָהּ", שְׁלֹא בְרִשְׁוֹתָהּ. דָּבָר אַחֵר: "אֲנִי פְרַעֲה" – אֲנִי אֶהְיֶה מְלָךְ, "וּבִלְעָדִידָהּ..", וְזֶהוּ דוּגְמַת "רַק הַסָּפֵא". אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ – כְּתַרְגוּמוֹ.

וַיִּקְרָא פְרַעֲה שְׁם־יוֹסֵף צָפְנָת פַּעַנָּח וַיִּתְּנוּ־לּוֹ אֶת־
אֲסֹנֹת בַּת־פּוֹטִי פְרַעֲפֹהֶן אֵן לְאִשָּׁה וַיֵּצֵא יוֹסֵף עַל־
אֶרֶץ מִצְרָיִם:
וַיִּקְרָא פְרַעֲה שׁוֹם יוֹסֵף גְּבֵרָא דְּמַטְמָרְוֹן גַּלְיֹן לִיה וַיְהִיב
לִיה יַת אֲסֹנֹת בַּת פּוֹטִי פְרַעֲ רַבָּא דְּאוֹן לְאִתּוֹ וַיִּנְפֵק
יוֹסֵף שְׁלִיט עַל אֶרֶעַא דְּמִצְרָיִם:

צָפְנָת פַּעַנָּח – מְפָרֵשׁ הַצְּפוּנוֹת, וְאֵין ל"פַּעַנָּח" דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. פּוֹטִי פְרַע – הוּא פּוֹטִיפֵר, וְנִקְרָא פּוֹטִיפְרַע עַל שְׁנוֹסְתְרַס מֵאֲלִיו, לְפִי שְׁחַמַּד אֶת יוֹסֵף לְמִשְׁכַּב זָכָר.

וַיִּוֹסֵף בְּוַן־שְׁלֵשִׁים שָׁנָה בְּעַמְדוֹ לִפְנֵי פְרַעֲה מְלָךְ־
מִצְרָיִם וַיֵּצֵא יוֹסֵף מִלְפָּנֵי פְרַעֲה וַיַּעֲבֹר בְּכָל־אֶרֶץ
מִצְרָיִם:
וַיִּוֹסֵף בַּר תְּלָתִין שָׁנִין כַּד קָם קָדָם פְּרַעֲה מְלָכָא
דְּמִצְרָיִם וַיִּנְפֵק יוֹסֵף מִן קָדָם פְּרַעֲה וַעֲבַר בְּכָל אֶרֶעַא
דְּמִצְרָיִם:

וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ בְּשָׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבַע לְקַמְצִים:
וַיַּכְנִשׁוּ דְיִירֵי אֶרֶעַא בְּשָׁבַע שָׁנֵי סִבְעָא עֲבוּרָא
לְאוּצְרִין:

וַתַּעַשׂ הָאָרֶץ – כְּתַרְגוּמוֹ, וְאֵין הַלְשׁוֹן נִעְקָר מִלְשׁוֹן עֲשִׂיָה. לְקַמְצִים – קוֹמֵץ עַל קוֹמֵץ, יָד עַל יָד הֵיוּ אוּצְרִים.

וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־אֶכְלָו שָׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם וַיִּתְּנוּ־אֶכְלָו בְּעָרִים אֶכְלָ שְׁדֵה־הָעִיר אֲשֶׁר
סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ:
וַיַּכְנִשׁ יַת כָּל עֲבוּר שָׁבַע שָׁנֵיָא דְּהוּאָה בְּאֶרֶעַא
דְּמִצְרָיִם וַיְהִיב עֲבוּרָא בְּקַרְנוּיָא עֲבוּר חֲקַל קַרְתָּא
דְּבַסְתְרַנְהָא יְהִיב בְּגוּוָה:

אֶכְלָ שְׁדֵה הָעִיר אֲשֶׁר סְבִיבֹתֶיהָ נָתַן בְּתוֹכָהּ – שְׁכַל אֶרֶץ וְאֶרֶץ מַעֲמַדַּת פְּרוּתִיָה, וְנוֹתְנִין בְּתַבּוּאָה מַעֲפֵר הַמְּקוֹם וּמַעֲמִיד אֶת הַתְּבוּאָה מִלְרַקְב.

וַיַּצְבֵּר יוֹסֵף בָּר כְּחֹל הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי־חָדַל
לְסַפֵּר כִּי־אֵין מִסְפָּר:
עַד כִּי חָדַל לְסַפֵּר – "עַד כִּי חָדַל" לוֹ הַסּוֹפֵר "לְסַפֵּר", וְהָרִי זֶה מִקְרָא קִצֵּר. כִּי אֵין מִסְפָּר – לְפִי שְׁאֵין מִסְפָּר, וְהָרִי "כִּי" מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן "דְּהָא".

וַיִּלְוֶסֶף יַלְדֵי שָׁנֵי בְנֵים בְּטָרָם תְּבוּאָה שְׁנַת הָרַעֲב אֲשֶׁר
נִלְדָה־לוֹ אֲסֹנֹת בַּת־פּוֹטִי פְרַעֲפֹהֶן אוֹן:
וַיִּלְוֶסֶף אֶת־יְלִידוֹ תַרְיִן בְּנִין עַד לֹא עָלַת שְׁתָּא דְּכַפְנָא
דִּילִידַת לִיה אֲסֹנֹת בַּת פּוֹטִי פְרַעֲ רַבָּא דְּאוֹן:

בְּטָרָם תְּבוּאָה שְׁנַת הָרַעֲב – מִפְּאֵן שְׁאֲדָם אֲסוֹר לְשַׁמֵּשׁ מִטְתּוֹ בְּשָׁנֵי רַעֲבוֹן.

וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת־שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי־נִשְׁנִי אֶ־לְהֵימ
אֶת־כָּל־עַמְלֵי וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִי:
וַיִּקְרָא יוֹסֵף יַת שׁוֹם בּוֹכְרָא מְנַשֶּׁה אָרִי אַנְשִׁינֵי יֵי יַת
כָּל עַמְלֵי וְיַת כָּל בֵּית אָבִיא:

וְאֶת שֵׁם הַשְּׁנִי קָרָא אֶפְרַיִם כִּי־הִפְרִנִי אֶ־לְהֵימ
בְּאֶרֶץ עַנְיִי:
וְיַת שׁוֹם תְּנִינָא קָרָא אֶפְרַיִם אָרִי אַפְשִׁנִי יֵי בְּאֶרֶע
שְׁעַבּוּדִי:

רביעי פְרִשְׁת הָרַעֲב

וַתְּכַלֶּינָה שָׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבַע אֲשֶׁר הָנִה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:
וַשְׁלִימָא שָׁבַע שָׁנֵי סִבְעָא דְּהוּאָה בְּאֶרֶעַא דְּמִצְרָיִם:

וַתַּחֲלִינָה שָׁבַע שָׁנֵי הָרַעֲב לְבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף
וַיְהִי רַעֲב בְּכָל־הָאֶרְצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם הָיָה
לָתָם:
וַשְׁרִיאָה שָׁבַע שָׁנֵי כַּפְנָא לְמִיתִי כְּמָא דְּאָמַר יוֹסֵף
וַהוּוּ כַּפְנָא בְּכָל אֶרֶעַתָא וּבְכָל אֶרֶעַא דְּמִצְרָיִם הָנִה
לְחַמָּא:

ותרעב פל-ארץ מצרים ויצעק העם אל-פרעה ולקחם ויאמר פרעה לכל-מצרים לכו אלי-יוסף אשר-יאמר לכם תעשו:

ותרעב פל ארץ מצרים – שהרקיבה תבואתם שאצרו, חוץ משל יוסף. אשר יאמר לכם תעשו – לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו. וכשבאו אצל פרעה ואומרים "כך הוא אומר לנו", אמר להם: "ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני הרעב באים?" אמרו לו: "אספנו הרבה והרקיבה." אמר להם: "אם כן, פל אשר יאמר לכם תעשו – הרי גזר על התבואה והרקיבה, מה אם יגזור עלינו ונמות?"

והרעב היה על פל-פני הארץ ויפתח יוסף את-כל אשר בהם וישבר למצרים ויחזק הרעב בארץ מצרים:

על פל פני הארץ – מי הם "פני הארץ"? אלו העשירים. את פל אשר בהם – פתגמו: "ית פל אוצריא דבהון עבורא". וישבר למצרים – "שבר" לשון מְכַר ולשון קָנָן הוא: כאן משמש לשון מְכַר, "שברו לנו מעט אכל" לשון קָנָן. ואל תאמר אינו כי אם בתבואה, שאף בנין וחלב מצינו "ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב".

וכל-הארץ באו מצרימה לשבר אל-יוסף פיי-חזק הרעב בכל-הארץ:

וכל הארץ באו מצרימה – אל יוסף לשבר. ואם תדרשהו כסדרו, היה צריך לכתוב: "לשבר מן יוסף".

וירא יעקב כי יש-שבר במצרים ויאמר יעקב ויחזא ארי אית עבור מזדבן במצרים ואמר לבניו למה תתראו:

וירא יעקב כי יש שבר במצרים – ומהיכן ראה? והלא לא ראה אלא שמע, שנאמר: "הנה שמעתי" וגומר. ומהו וירא? ראה באספקלריא של קדש שעדין יש לו שבר במצרים; ולא היתה נבואה ממש, להודיעו בפרוש שנה יוסף. למה תתראו – למה תראו עצמכם בפני בני ישמעאל ובני עשו שבעים? כי באותה שעה עדין היה להם תבואה. ומפי אחרים שמעתי שהוא לשון כחישא: למה תהיו כחוישים ברעב? ודומה לו: "וימרו גם הוא יורא".

ויאמר הנה שמעתי כי יש-שבר במצרים רדו-שמה ושברו-לנו משם ונחנה ולא נמות:

רדו שמה – ולא אמר 'לכו', רמז למאתים ועשר שנים שנסתעבדו למצרים, כמנין רד"ו.

וירדו אחי-יוסף עשרה לשבר בר מצרים:

וירדו אחי יוסף – ולא כתב 'בני יעקב'; מלמד שהיו מתחרטים במכירתו, ונתנו להם להתנהג עמו באחונה, ולפדותו בכל מוון שיפסקו עליהם. עשרה – מה תלמוד לומר? והלא כתיב: "ואת בנימין אחי יוסף לא שלח". אלא לענין האחונה היו חלוקין לעשרה, שלא היתה אהבת כלם ושנאת כלם שנה לו; אבל לענין "לשבר בר" כלם לב אחד להם.

ואת-בנימין אחי יוסף לא-שלח יעקב את-אחיו כי אמר פן-יקראנו אסון:

פן יקראנו אסון – ובבית לא יקראנו אסון? אמר רבי אליעזר בן יעקב: מכאן שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

ויבאו בני ישראל לשבר בתוך הבאים פיי-הנה הרעב בארץ כנען:

בתוך הבאים – מטמינין עצמן שלא יכירום, לפי שצוה להם אביהם שלא יתראו כלם בפתח אחד, אלא שיפנס כל אחד בפתחו, כדי שלא תשלט בהם עין הרע, שכלם נאים וכלם גבורים.

ויוסף הוא השליט על-הארץ הוא המשפיר לכל-עם הארץ ויבאו אחי יוסף וישתחו-לו אפים ארצה:

וישתחו לו אפים – נשתחו לו על פניהם. וכן פל השתחוואה, פשוט ידים ורגלים הוא.

וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת-אָחִיו וַיִּפְרָם וַיִּתְנַפֵּר אֲלֵיהֶם וַיִּדְבֹר אֹתָם קִשּׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאִין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן לְשִׁבְרָאֵכֶל:

וַחֲזָא יוֹסֵף ית אַחוּהי וַאֲשַׁתְּמוֹדְעֵנוּן וַחֲשִׁיב מָא דִּימְלִיל עִמָּהוֹן וּמְלִיל עִמָּהוֹן קִשְׁיִין וַאֲמַר לְהוֹן מִנּוּ אַתִּיתוֹן וַאֲמַרו מֵאֶרְעָא דְכְנַעַן לְמִזְבֵּן עִבּוּרָא:

וַיִּתְנַפֵּר אֲלֵיהֶם – נִעְשָׂה לָהֶם כְּנִכְרֵי בְּדָבָרִים, לְדַבֵּר קִשּׁוֹת.

וַיִּפְרַר יוֹסֵף אֶת-אָחִיו וְהֵם לֹא הִפְרָהוּ:

וַאֲשַׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף ית אַחוּהי וַאֲנוּן לֹא אֲשַׁתְּמוֹדְעוּהי:

וַיִּפְרַר יוֹסֵף וְגוּמַר – לִפִּי שְׁהַנִּיחִם חֲתוּמֵי זָקוּן. וְהֵם לֹא הִפִּירוּהוּ – שְׁיִצָּא מֵאֲצֵלָם בְּלֹא חֲתִימַת זָקוּן, וְעִכְשָׁו מִצְאוּהוּ בְּחֲתִימַת זָקוּן. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה: וַיִּפְרַר יוֹסֵף אֶת אָחִיו – כְּשִׁנְמִסְרוּ בְּיָדוֹ, הִפִּיר שְׁהֵם אָחִיו וְרַחֵם עֲלֵיהֶם; וְהֵם לֹא הִפִּירוּהוּ, כְּשִׁנְפַל בְּיָדָם, לְנַהֵג בּוֹ אַחְוָה.

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִרְגָּלִים אַתֶּם לְרֹאוֹת אֶת-עֶרְוַת הָאָרֶץ בְּאֵתָם:

וַאֲדַכֵּר יוֹסֵף ית חֲלֻמֵיָא דְהָהּ חֲלִים לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲלִילֵי אַתּוֹן לְמַחְזֵי ית בְּדַקָּה דְאַרְעָא אַתִּיתוֹן:

אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם – עֲלֵיהֶם; וַיִּדַע שְׁנַתְקִימוּ, שְׁהֵרֵי הִשְׁתַּחֲוּוּ לוֹ. עֶרְוַת הָאָרֶץ – גִּלּוּי הָאָרֶץ, מֵהִיכָן הִיא נּוֹחָה לְהַכְּבִשׁ; כְּמוֹ: "אֵת מִקְרָה הָעֵרְוָה", וְכְמוֹ: "עֶרֶם וְעֵרְוָה"; וְכֵן כָּל עֵרְוָה שְׁבַמְקַרְא, לְשׁוֹן גִּלּוּי. וַתְּרַגְּוּם אוֹנְקְלוֹס: "בְּדַקָּה דְאַרְעָא", כְּמוֹ: "בְּדַקָּה הַבַּיִת", רַעוּעַ הַבַּיִת; אֲבָל לֹא דַקְדָּק לְפָרְשׁוֹ אַחַר לְשׁוֹן הַמְקַרְא.

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדַגֵּי וְעַבְדֵיךָ בָּאוּ לְשִׁבְרָאֵכֶל:

וַאֲמַרו לִיה לֹא רַבּוּנֵי וְעַבְדֵיךָ אַתּוֹ לְמִזְבֵּן עִבּוּרָא:

לֹא אֲדַגֵּי – לֹא תֹאמַר כֵּן, שְׁהֵרֵי "עַבְדֵיךָ בָּאוּ לְשִׁבְרָאֵכֶל".

כְּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד נִחְנוּ כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא-הָיוּ עַבְדֵיךָ מִרְגָּלִים:

כּוֹלְנָא בְּנֵי גְבָרָא חַד נַחְנָא כִּינּוּנֵי אֲנַחְנָא לֹא הָיוּ עַבְדֵיךָ אֲלִילֵי:

כְּלָנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נִחְנוּ – נִצְנָצָה בְּהֵם רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְכָלְלוּהוּ עִמָּהֶם, שְׁאֵף הוּא בֶן אֲבִיהֶם. כְּנִים – אַמְתִּיִּים, כְּמוֹ: "כֵּן דְבַרְתָּ"; "כֵּן בְּנוֹת צִלְפִּנֶדֶד דּוֹבְרוֹת"; "וְעַבְרַתּוֹ לֹא כֵן בְּדִיו".

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִּי-עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם לְרֹאוֹת:

וַאֲמַר לְהוֹן לֹא אֶ-לְהִיוּ בְּדַקָּה דְאַרְעָא אַתִּיתוֹן לְמַחְזֵי:

כִּי עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם לְרֹאוֹת – שְׁהֵרֵי נִכְנַסְתֶּם בְּעֵשְׂרָה שְׁעָרֵי הָעִיר; לְמָה לֹא נִכְנַסְתֶּם בְּשַׁעַר אֶחָד?.

וַיֹּאמְרוּ שְׁנִים עֶשְׂרֹן עַבְדֵיךָ אַחִים | אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינְנוּ:

וַאֲמַרו תְּרֵי עֶסְרַ עַבְדֵיךָ אַחִין אֲנַחְנָא בְּנֵי גְבָרָא חַד בְּאַרְעָא דְכְנַעַן וְהָא זַעִירָא עִם אֲבוּנָא יוֹמָא זֵין וְחַד לִיתוּהִי:

וַיֹּאמְרוּ שְׁנִים עֶשְׂרֹן עַבְדֵיךָ וְגוּמַר – וּבִשְׁבִיל אוֹתוֹ אֶחָד שְׁאֵינְנוּ, נִתְפַּוְרְנוּ בְּעִיר לְבַקְשׁוֹ.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דְבַרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מִרְגָּלִים אַתֶּם:

וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הוּא דְמְלִילִית עִמָּכוֹן לְמִימַר אֲלִילֵי אַתּוֹן:

הוּא אֲשֶׁר דְבַרְתִּי – הִדְבֵּר אֲשֶׁר דְבַרְתִּי, שְׁאֲתֶם מִרְגָּלִים, הוּא הָאֲמַת וְהַנְּכוּן. וְהוּ לִפִּי פְשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ, אָמַר לָהֶם: וְאֵלּוּ מִצְאֲתֶם אוֹתוֹ, וַיִּפְסְקוּ עֲלֵיכֶם מִמּוֹן הַרְבֵּה, תִּפְדּוּהוּ? אָמְרוּ לוֹ: הֵן. אָמַר לָהֶם: וְאֵם יֹאמְרוּ לָכֶם שְׁלֹא יַחְזִירוּהוּ בְּשׁוּם מָמוֹן, מַה תַּעֲשׂוּ? אָמְרוּ: לְכָךְ בָּאנוּ, לְהַרְגֵי אוֹ לְהַרְגֵי. אָמַר לָהֶם: הוּא אֲשֶׁר דְבַרְתִּי אֲלֵיכֶם; לְהַרְגֵי בְּנֵי הָעִיר בְּאֵתָם! מִנְחַשׁ אֲנִי בְּגָבִיעַ שְׁלִי שְׁשָׁנִים מִכֶּם הִחְרִיבוּ כְּרָה גְדוֹל שֶׁל שְׁכָם.

בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרַעְהָ אִם-תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם-בְּכוֹא אַחֲיָכֶם הִקְטַן הַנְּהָ:

בְּדָא תִּתְבַּחְרוּן חַיִּי פְרַעְהָ אִם תִּפְקוּן מִכָּא אֶ-לְהִיוּ בְּמִיתֵי אַחּוּכוֹן זַעִירָא הִכָּא:

חַי פְּרַעְהָ – אִם יִחְזֶה פְרַעְהָ. כְּשֶׁהִנֵּה נִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר, הִנֵּה נִשְׁבַּע בְּחַיִּי פְרַעְהָ. אִם תִּצְאוּ מִזֶּה – מִן הַמְּקוֹם הַזֶּה.

שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת-אֲחֵיכֶם וְאֲתֶם הֶאֱסְרוּ וַיִּבְחָנוּ דְבַרְיָכֶם הָאֲמַת אַתְכֶם וְאִם-לֹא חַי פְּרַעְהָ כִּי מִרְגָּלִים אַתֶּם:

שְׁלַחוּ מִנְּכוּן חַד וַיִּדְבֵּר ית אַחּוּכוֹן וְאַתּוֹן תִּתְאַסְרוּן וַיִּתְבַּחְרוּן פְּתַגְמִיכוֹן הַקְּשׁוּט אַתּוֹן אָמְרִין וְאִם לֹא חַיִּי פְרַעְהָ אָרִי אֲלִילֵי אַתּוֹן:

הָאֲמַת אַתְכֶם – אִם אֲמַת אַתְכֶם. לִפְיָכֶךְ הוּא נִקּוּד פְּתַח, שֶׁהוּא כְּמוֹ בְּלִשׁוֹן תִּימֵה. וְאִם לֹא תִבְיֹאוּהוּ, חַי פְּרַעְהָ כִּי מִרְגָּלִים אַתֶּם.

וַיֹּאסֶף אַתֶּם אֶל-מִשְׁמַר שְׁלִשֶׁת יָמִים:

וְכַנְשׁ יתְהוֹן לְבֵית מִטְרָא תִלְתָּא יוֹמִין:

מִשְׁמַר – בֵּית הָאֲסוּרִים.

וַיֹּאמֶר לְהוֹן יוֹסֵף בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה דָּא עֲבִידוּ וְאַתְּקִימוּ
מִן קָדָם יְיָ אֲנָא דְחִיל:

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וְחִיו
אֶת־הָאֱ-לֹהִים אֲנִי יֵרָא:

חמישי

אם פִּינְי אַתּוֹן אַחוּכוֹן חַד יתְאַסֵּר בְּבֵית מִטְרַתְכוֹן
וְאַתּוֹן אִינְזִילוּ אוֹבִילוּ עֲבוּרָא דְחִסִּיר בְּבֵיתְכוֹן:

אם־כִּנְיִם אַתֶּם אַחֲיֵכֶם אַחַד יִאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם
וְאַתֶּם לְכוּ הִבִּיאוּ שָׁבֵר רַעְבוֹן בְּתֵיכֶם:

בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶּם – שְׁאַתֶּם אֲסוּרִים בּוּ עֲכָשׁוּ. וְאַתֶּם לְכוּ הִבִּיאוּ – לְבֵית אֲבִיכֶם. שָׁבֵר רַעְבוֹן בְּתֵיכֶם – מֵה שְׁקִנְיִתֶם לְרַעְבוֹן אֲנָשֵׁי בְּתֵיכֶם.

וְיַת אַחוּכוֹן זַעֲיָרָא פִּיתוֹן לְנָתִי וְיַתְהַמְנוֹן פִּתְגְּמִיכוֹן
וְלֹא תְמוֹתוֹן וְעַבְדוֹ כֵּן:

וְאַת־אַחֲיֵכֶם הַקָּטָן תִּבְיִאוּ אֵלַי וַיֵּאמְרוּ דְבָרֵיכֶם וְלֹא
תְמוֹתוֹ וַיַּעֲשׂוּ־כֵן:

וַיֵּאמְרוּ דְבָרֵיכֶם – וַתִּמְתּוּ וַיִּתְקַמְּמוּ, כְּמוֹ: "אֶמֶן אָמֵן", וְכְמוֹ: "אֶמֶן נָא דְבָרְךָ".

וַיֹּאמְרוּ גְבַר לְאַחוּהִי בְּקוֹשְׁטָא חֲיָבִין אֲנַחְנָא עַל אַחוּנָא
דְחִזִּינָא בְּעַקְתָּ נִפְשִׁיהָ כַּד הָוָה מִתְחַנְנוֹ לְנָא וְלֹא קִבִּילְנָא
מְנִיָּה עַל כֵּן אַתָּת לְנָא עַקְתָּא הָדָא:

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל־
אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא
שָׁמַעְנוּ עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת:

אֲבָל – כְּמִתְרַגְּמוֹ: "בְּקוֹשְׁטָא". וְרֵאִיתִי בְּבִרְאשִׁית רַבָּה: לִישָׁנָא דְרוּמָאָה הוּא, "אֲבָל", "בְּרַם". בָּאָה אֵלֵינוּ – טַעְמוֹ בְּפִי"ת, לְפִי שֶׁהוּא בְּלִשׁוֹן
עֵבֵר, שְׁכָבֵר בָּאָה. וְמִתְרַגְּמוֹ: "אַתָּת לְנָא".

וְיַעַן רְאוּבֵן אַתֶּם לֹא־אִמְרוּ הֲלוֹא אִמְרַתִּי אֵלֵיכֶם | לֹא־אִמְרוּ
אֶל־תְּחַטְאוּ בְּיָלָד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ:
מִתְבָּעִי:

וַיַּעַן רְאוּבֵן אַתֶּם לֹא־אִמְרוּ הֲלוֹא אִמְרַתִּי אֵלֵיכֶם | לֹא־אִמְרוּ
אֶל־תְּחַטְאוּ בְּיָלָד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמּוּ הִנֵּה נִדְרָשׁ:
מִתְבָּעִי:

וְגַם דָּמוּ – אֵתִין וְגַמְיִין רַבּוּיִין: דָּמוּ, וְגַם דָּם הַנֶּזֶק.

וְאַנּוֹן לֹא יִדְעִין אַרְי שְׁמַע יוֹסֵף אַרְי מְתוּרְגָּמָן הָוָה
בִּינְיָהוֹן:

וְהֵם לֹא יִדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בֵּינְתֶם:

וְהֵם לֹא יִדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף – מִכֵּין לְשׁוֹנָם. וּבְכַנְיֵוּ הָיוּ מְדַבְּרִים כֵּן. כִּי הִמְלִיץ בֵּינְתֶם – כִּי כְּשֶׁהָיוּ מְדַבְּרִים עִמּוֹ, הָיָה הִמְלִיץ בִּינְיָהֶם הַיּוֹדֵעַ
לְשׁוֹן עֵבֵרִי וְלְשׁוֹן מִצְרַיִ, וְהָיָה מְלִיץ דְּבָרֵיהֶם לְיוֹסֵף וְדְבָרֵי יוֹסֵף לָהֶם; לְכַד הָיוּ סְבוּרִים שְׂאִין יוֹסֵף מְכִיר בְּלִשׁוֹן עֵבֵרִי. הִמְלִיץ – זֶה מְנַשֶּׁה.

וַיִּסָּב מַעְלֵיהֶם וַיִּבְכֶּךָ וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח
מֵאֲתָם אֶת־שְׁמַעוֹן וַיִּאָסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם:

וַיִּסָּב מַעְלֵיהֶם וַיִּבְכֶּךָ וַיָּשָׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח
מֵאֲתָם אֶת־שְׁמַעוֹן וַיִּאָסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם:

וַיִּסָּב מַעְלֵיהֶם – נִתְרַחַק מַעְלֵיהֶם, שְׁלֵא יִרְאוּהוּ בּוֹכֶה. וַיִּבְכֶּךָ – לְפִי שֶׁשָׁמַע שֶׁהָיוּ מִתְחַרְטִין. אֶת שְׁמַעוֹן – הוּא הַשְּׁלִיכּוּ לְבוּר, הוּא שְׁאֵמֵר
לְלוּי: "הִנֵּה בַעַל הַחֲלוּמוֹת הַלְזָה בָּא". דְּבַר אַחֵר: נִתְכַנְּנוּ יוֹסֵף לְהַפְרִידוֹ מִלוּי, שְׁמָא וַיִּנְעֲצוּ שְׁנֵיהֶם לְהַרְגֵּ אֹתוֹ. וַיִּאָסֵר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם – לֹא
אָסְרוּ אֲלָא לְעֵינֵיהֶם; וְכִינּוֹן שְׂיִצְאוּ – הוֹצִיאוּ, וְהִיאֲכִילוּ וְהִשְׁקָהוּ.

וַיִּצְוּ יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת־פְּלִיטָהּ בָּרֶךְ וּלְהָשִׁיב פְּסִיחָם
אִישׁ אֶל־שִׁלּוֹ וְלִתֵּת לָהֶם צֹדֶה לְדָרְךָ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן:

וַיִּצְוּ יוֹסֵף וַיִּמְלְאוּ אֶת־פְּלִיטָהּ בָּרֶךְ וּלְהָשִׁיב פְּסִיחָם
אִישׁ אֶל־שִׁלּוֹ וְלִתֵּת לָהֶם צֹדֶה לְדָרְךָ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן:

וַיִּטְלוּ יַת עֲבוּרָהוֹן עַל חֲמַרְיָהוֹן וַאֲזִלוּ מִתְּמָן:

וַיִּשְׂאוּ אֶת־שַׁבְרָם עַל־חֲמַרְיָהֶם וַיִּלְכוּ מִשָּׁם:

וּפְתַח חַד יַת שְׁקִיָּה לְמַתָּן פְּסָתָא לְחַמְרִיָּה בְּבֵית מְבָתָא
וְחִזָּא יַת פְּסִיָּה וְהָא הוּא בְּפּוֹם טוּעֵנִיָּה:

וּפְתַח הָאֶחָד אֶת־שִׁלּוֹ לְתַת מִסְפּוּא לְחַמְרוֹ בְּמַלּוֹן
וַיִּרָא אֶת־כְּסָפּוֹ וְהִנֵּה־הוּא בְּפִי אִמְתַּחְתּוֹ:

וּפְתַח הָאֶחָד – הוּא לוי שֶׁנִּשְׂאֵר יְחִיד מִשְׁמַעוֹן בֶּן זִוגוֹ. בְּמַלּוֹן – בְּמָקוֹם שֶׁלְנוּ בְּלִילָה. אִמְתַּחְתּוֹ – הוּא שֶׁק.

וַיֹּאמֶר אֶל־אָחִיו הוֹשֵׁב פְּסָפִי וְגַם הִנֵּה בְּאִמְתַּחְתִּי
לְבָהוֹן וְתִנְהוּ גְבַר בְּאַחוּהִי לְמִימַר מָא דָּא עֲבַד יְיָ לְנָא:

וַיֵּצֵא לָבֶם וַיִּתְרָדּוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֹא־מֵה־זֹאת
עֲשֵׂה אֱ-לֹהִים לָנוּ:

וְגַם הִנֵּה בְּאִמְתַּחְתִּי – גַּם הַכֶּסֶף בּוּ עִם הַתְּבוּאָה. מֵה זֹאת עֲשֵׂה אֱ-לֹהִים לָנוּ – לְהִבְיָאוּ לְיַדִּי עֲלִילָה זוּ; שְׁלֵא הוֹשֵׁב אֲלָא לְהַתְּעוֹלֵל עֲלֵינוּ.

וַיָּבֹאוּ אֶל-יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם אַרְצָה כְּנָעַן וַיַּגִּידוּ לוֹ אֵת כָּל-הַקְּרֹת אֲתֶם לְאִמְרֹ: וְאֵתוֹ לֹת יַעֲקֹב אֲבוֹהוֹן לְאַרְעָא דְכְנָעַן וַתּוֹיֵאוּ לִיה יֵת כָּל דְּעֲרֵעָא יֵתְהוֹן לְמִימֵר:

דְּבַר הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ אֲתָנוּ קִשּׁוֹת וַיִּתֵּן אֲתָנוּ כְּמִרְגָּלִים אֶת-הָאָרֶץ: מַלִּיל גּוֹבְרָא רְבוּנָה דְאַרְעָא עֲמָנָא קִשְׁיִין וַיִּהֵב יֵתְנָא כְּמַאֲלֵלִי אַרְעָא:

וַנֵּאמֶר אֵלָיו כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא הָיִינוּ מְרַגְלִים: וַאֲמַרְנָא לִיה כִּינְיִי אֲנַחְנָא לֹא הוֹינָא אֵלִילִי:

שְׁנַיִם-עָשָׂר אֲנַחְנוּ אַחִים בְּנֵי אֲבִינוּ הָאֶחָד אֵינָנוּ וְהַקְטָן הַיּוֹם אֶת-אֲבִינוּ בְּאָרֶץ כְּנָעַן: תְּרֵי עָסֵר אֲנַחְנָא אַחִין בְּנֵי אֲבוּנָא חַד לִיתוּהִי וַזְעִירָא יוֹמָא דִּין עִם אֲבוּנָא בְּאַרְעָא דְכְנָעַן:

וַיֵּאמֶר אֵלָינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ בְּזֹאת אֲדַע כִּי כְנִים אַתֶּם אַחֲיֵכֶם הָאֶחָד הִגִּיחוּ אֵתִי וְאֶת-רַעְבוֹן בְּתִיכֶם קָחוּ וּלְכוּ: וַאֲמַר לְנָא גּוֹבְרָא רְבוּנָה דְאַרְעָא בְּדָא אֲדַע אַרִי כִינְיִי אַתּוֹן אַחוּכוֹן חַד שְׁבוּקוּ לְוֵתִי וַיֵּת עֲבוּרָא דְחִסִּיר בְּבְתִיכוֹן סְבוּ וְאִיזִילוּ:

וְהָבִיאוּ אֶת-אֲחֵיכֶם הַקְטָן אֵלַי וְאֲדַעָה כִּי לֹא מְרַגְלִים אַתֶּם כִּי כְנִים אַתֶּם אֶת-אֲחֵיכֶם אֲתָן לְכֶם וְאֶת-הָאָרֶץ תִּסְקְרוּ: וְאִיתוֹ יֵת אַחוּכוֹן זְעִירָא לְוֵתִי וְאֲדַע אַרִי לֹא אֵלִילִי אַתּוֹן אַרִי כִינְיִי אַתּוֹן יֵת אַחוּכוֹן אֲתִין לְכוֹן וַיֵּת אַרְעָא תַעֲבְדוֹן בַּה סְחוּרְתָא:

וְאֵת הָאָרֶץ תִּסְקְרוּ – תְּסוּבְבוּ. וְכָל לַשׁוֹן "סוּחְרִים" ו"סְחוּרָה" – עַל שֵׁם שְׁמֻחְזְרִים וְסוּבְבִים אַחַר הַפְּרָקְמֻטָא.

וַיְהִי גַם מְרִיקִים שְׁקִיָּתָם וְהִנֵּה-אִישׁ צְרוּר-כַּסְפוֹ בִּשְׂקוֹ וַיֵּרָאוּ אֶת-צְרוּרֹת כַּסְפֵּיהֶם תִּמָּה וְאֲבֵיהֶם וַיִּירָאוּ: וְהִנֵּה אַנּוֹן מְרִיקִין סְקִיָּהוֹן וְהָא גְבַר צָרַר כַּסְפִּיה וּבְסִקִּיָּה וַחֲזוּ יֵת צָרְרִי כַּסְפִּיָּהוֹן אַנּוֹן וְאֲבוּהוֹן וַדְחִילוּ:

צְרוּר כַּסְפוֹ – קָשֶׁר כַּסְפוֹ.

וַיֵּאמֶר אֱלֹהִים יַעֲקֹב אֲבֵיהֶם אֲתִי שְׁפַלְתֶּם יוֹסֵף אֵינָנוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינָנוּ וְאֶת-בְּנֵימֵן תִּלְּחוּ עָלַי הֲיִנוּ כְּלָנָה: וַאֲמַר לְהוֹן יַעֲקֹב אֲבוּהוֹן יֵתִי אַתְפִּילְתּוֹן יוֹסֵף לִיתוּהִי וְשִׁמְעוֹן לֹא הָוָה כָּא וַיֵּת בְּנֵימִין תִּדְבְּרוּן עָלַי הַנּוֹאָה כּוֹלְהוֹן:

אֲתִי שְׁפַלְתֶּם. מְלַמֵּד שִׁמְעוֹן שָׁמָא הִרְגוּהוּ אוּ מְכָרוּהוּ, כִּיֹּסֵף. שְׁפַלְתֶּם – כָּל מִי שֶׁבָּנָיו אֲבוּדִים קְרוּי שְׁפוּל.

וַיֵּאמֶר רְאוּבֵן אֶל-אֲבִיו לֵאמֹר אֶת-שְׁנֵי בְנֵי תְּמִית אִם-לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלָיֶךָ תִּנָּה אֲתוֹ עַל-יָדֵי וְאֲנִי אֲשִׁיבְנוּ אֵלָיֶךָ: וַאֲמַר רְאוּבֵן לְאֲבוּהִי לְמִימֵר יֵת תְּרִין בְּנֵי תְּמִית אִם לֹא אֵינִינִיָּה לְךָ הֵב יֵתִיה עַל יָדֵי וְאֲנָא אֲתִיבְנִיָּה לְךָ:

וַיֵּאמֶר לֹא-יֵרֵד בְּנֵי עִמְכֶם כִּי-אֲחִיו מָתָה וְהוּא לְבָדוּ וְנִשְׂאָר וַיִּקְרָאָהוּ אֶסוֹן בְּדַרְדָּרָה אֲשֶׁר תִּלְכוּ-בָּהּ וְהוֹרְדְתֶם אֶת-שִׁיבְתִי בְּיָגוֹן וְשְׂאוּלָה: וַאֲמַר לֹא יֵיחֹת בְּרִי עִמְכוֹן אַרִי אַחוּהִי מִית וְהוּא בְּלַחֲזוּהִי אֲשַׁתָּאָר וַיַּעֲרַעְנִיָּה מוֹתָא בְּאוּרְחָא דְתַהֲכוֹן בַּה וַתַּחֲתוֹן יֵת סִיבְתִי בְּדוּוּנָא לְשְׂאוּלָה:

לֹא יֵרֵד בְּנֵי עִמְכֶם – לֹא קָבַל דְּבָרָיו שֶׁל רְאוּבֵן; אִמְר: בְּכוֹר שׁוֹטָה הוּא זֶה! הוּא אוֹמֵר לְתִמִּית בְּנָיו; וְכִי בְּנָיו הֵם וְלֹא בְּנָיו.

וְהָרַעַב כָּבֵד בְּאָרֶץ: וְכַפְנָא תְּקִיף בְּאַרְעָא:

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֶאֱכֹל אֶת-הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הָבִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַיֵּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבֵיהֶם שִׁבוּ שְׁבוּרוּ-לָנוּ מֵעֵט-אֶכְל: וְהוּא כַּד סְפִיקוּ לְמִיכַל יֵת עֲבוּרָא דְאִיתִיאוּ מִמִּצְרַיִם וַאֲמַר לְהוֹן אֲבוּהוֹן תּוּבוּ זְבוּנוּ לְנָא זְעִיר עֲבוּרָא:

כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֶאֱכֹל – יְהוּדָה אִמְר לָהֶם: הִמְתִּינוּ לְזָנוּן עַד שֶׁתְּכַלֶּה פֶת מִן הַבַּיִת. כַּאֲשֶׁר כָּלוּ – "כַּד שְׁצִיאוּ". וְהִמְתַּרְגֵּם "כַּד סְפִיקוּ" טוּעָה. "כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הִגְמְלִים לְשִׁתוֹת" – מְתַרְגֵּם "כַּד סְפִיקוּ": כְּשֶׁשָׁתוּ דֵי סְפוּקָם, הוּא גָמַר שֶׁתִּיתָם; אֲבָל זֶה, "כַּאֲשֶׁר כָּלוּ לֶאֱכֹל" – כַּאֲשֶׁר תָּם הָאֶכָל הוּא, וּמְתַרְגְּמִין "כַּד שְׁצִיאוּ".

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה לֵאמֹר הֲעַד הַעַד בָּנוּ הָאִישׁ
לֵאמֹר לֹא־תֵרְאוּ פָנַי בְּלִמְתִּי אַחֲיָכֶם אִתְּכֶם:

וַאֲמַר לִיהוָה לְמִימַר אִסְהָדָא אִסְהִיד בְּנָא גְבָרָא
לְמִימַר לָא תַחֲזוֹן אִפִּי אַ–לְהִין כַּד אַחֻכּוֹן עִמְכּוֹן:

הַעַד הַעַד – לְשׁוֹן הַתְּרָאָה, שְׂסַתֶּם הַתְּרָאָה – מִתְּרָה בּוֹ בְּפָנַי עֲדִים. וְכֵן: "הַעֲדֹתַי בְּכֶם הַיּוֹם"; "הַעַד הַעֲדֹתַי בְּאַבּוֹתֵיכֶם"; "רַד הַעַד בְּעַם". לֹא תֵרְאוּ פָנַי בְּלִמְתִּי אַחֲיָכֶם אִתְּכֶם – לֹא תֵרְאוּנִי בְּלֹא אַחֲיָכֶם אִתְּכֶם. וְאוֹנְקְלוֹס תַּרְגָּם: "אֲלֵהֶן כַּד אַחֻכּוֹן עִמְכּוֹן", יֵשֶׁב הַדְּבָר עַל אָפְנוֹ, וְלֹא דִקְדַק לְתַרְגָּם אַחַר לְשׁוֹן הַמִּקְרָא.

אִם־יִשְׁעֶיךָ מִשְׁלַח אֶת־אֲחֵינוּ אֲתָנוּ נִרְדָּה וְנִשְׁפָּרָה לָךְ
אֲכָל:

אִם אִיתְךָ מִשְׁלַח יַת אַחוּנָא עִמָּנָא גִיחּוֹת וְנִזְבוּן לָךְ
עִבּוּרָא:

וְאִם־אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִגַּד כִּי־הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא־
תֵרְאוּ פָנַי בְּלִמְתִּי אַחֲיָכֶם אִתְּכֶם:

וְאִם לִיתְךָ מִשְׁלַח לֹא גִיחּוֹת אַרִי גְבָרָא אָמַר לְנָא לָא
תַחֲזוֹן אִפִּי אַ–לְהִין כַּד אַחֻכּוֹן עִמְכּוֹן:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְמָה הִרְעַתְתֶּם לִי לְהַגִּיד לְאִישׁ הַעֲוֹד
לְכֶם אַח:

וַאֲמַר יִשְׂרָאֵל לְמָא אֲבֵאִישְׁתּוֹן לִי לְחַוָּאָה לְגְבָרָא
הַעֲוֹד לְכוֹן אַחָא:

וַיֹּאמְרוּ שְׂאוּל וְשָׂאֵל־הָאִישׁ לָנוּ וּלְמוֹלְדָתָנוּ לֵאמֹר
הַעֲוֹד אַבִּיכֶם חַל הִנֵּשׁ לְכֶם אַח וְנִגַּד־לוֹ עַל־פִּי
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַקְּדוּעַ נִדַּע כִּי יֹאמֶר הוֹרִידוּ אֶת־
אַחֲיָכֶם:

וַאֲמָרוּ שְׂאֵלָא שְׂאִיל גְבָרָא לְנָא וּלְיִלְדוּתָנָא לְמִימַר
הַעַד כְּעַן אַבּוּכּוֹן קָיִים הָאִית לְכוֹן אַחָא וְחוּינָא לִיהוָה
עַל מִימַר פִּתְגָּמָא הָאֵלִין הַמִּידַע הוּינָא יְדַעִין אַרִי
יִימַר אַחִיתוּ יַת אַחֻכּוֹן:

לָנוּ וּלְמוֹלְדָתָנוּ – לְמִשְׁפַּחוֹתֵינוּ. וּמִדְרָשׁוֹ, אֶפְלוּ עֲצֵי עֲרִיסוֹתֵינוּ גִלָּה לָנוּ. וְנִגַּד לוֹ – שֵׁישׁ לָנוּ אֵב וְאָח. עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – עַל פִּי שְׂאוּלֹתַי אֲשֶׁר שָׂאֵל הַזֶּקֶן לְהַגִּיד. כִּי יֹאמַר – אֲשֶׁר יֹאמַר, "כִּי" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אִם" וְ"וְאִם" מִשְׁמַשׁ בְּלִשׁוֹן "אֲשֶׁר". הֵרִי זֶה שְׂמוֹשׁ אֶחָד מֵאַרְבַּע לִישׁוֹנוֹת שְׂמַשְׁמֵשׁ "כִּי", וְהוּא "כִּי", שְׂהָרִי "כִּי" זֶה כְּמוֹ "אִם", כְּמוֹ "עַד אִם דְּבַרְתִּי דְּבַרְתִּי".

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו שְׁלַח הַנְּעַר אֶתִּי
וְנִקְוָמָה וְנִגְלָה וְנִחְיָה וְלֹא נָמוֹת גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אַתָּה
גַּם־טָפְנוּ:

וַאֲמַר יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אָבוּהִי שְׁלַח עוֹלִימָא עִמִּי וְנִקּוּם
וְנִיזִיל וְנִיחִי וְלֹא נָמוֹת אַף אֲנַחְנָא אַף אַתָּה טָפְלָנָא:

וְנִחְיָה – נִצְנָצָה בּוֹ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ: עַל יְדֵי הַלִּיכָה זֶה תַּחֲסִי רוּחְךָ, שְׂנַאֲמַר: "וְתַחֲסִי רוּחַ יַעֲקֹב אַבִּיהֶם". וְלֹא נָמוֹת – בְּרַעֲב. בְּנִימִין סָפַק וְתַפְשׁ סָפַק לֹא יַתְפֹּשׁ, וְאֲנוּ כְּלָנוּ מֵתִים בְּרַעֲב אִם לֹא נִלְךְ; מוּטָב שְׂמַנִּים אֶת הַסָּפַק וְתַתְפֹּשׁ אֶת הַנּוֹדָאִי.

אֲנֹכִי אֲעַרְבְּנוּ מִיָּדִי תִבְקָשׁנוּ אִם־לֹא הִבִּיאֲתִיו אֵלַיְךָ
וְהַצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחַטָּאתִי לָךְ כָּל־הַיָּמִים:

אֲנָא מְעַרְבְּנָא בִּיה מִן יָדִי תִבְעִינִיה אִם לֹא אִיִּתִינִיה
לָךְ וְאִקִּימִנִיה קְדָמָךְ וְאִיהִי חַטִּי לָךְ כָּל יוֹמֵינָא:

וְהַצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ – שְׂלֹא אַבִּיאָנוּ אֵלַיְךָ מֵת כִּי אִם חַי. וְחַטָּאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים – לְעוֹלָם הַבָּא.

כִּי לֹא־הָיָה הַתְּמַהֲמָהֵנוּ כִּי־עַתָּה שָׁבְנוּ זֶה פְּעַמִּים:

אַרִי אֵלּוּ לֹא פּוֹן בְּדָא אַתְּעַפְכְּנָא אַרִי כְּעַן תִּבְנָא דְנָן
תַּרְתִּין זְמַנִּין:

לֹא־הָיָה הַתְּמַהֲמָהֵנוּ – עַל יָדֶךָ, כְּכֹר הֵינּוּ שָׁבִים עִם שְׂמֵעוֹן, וְלֹא נִצְטַעַרְתָּ כָּל הַיָּמִים הַלְלוּ.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אָבִיהֶם אִם־כֵּן אֶפּוּא זֹאת
עָשׂוּ קַחִי מִזְמַרְת הָאָרֶץ בְּכָל־יְכֶם וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ
מִנְחָה מֵעֵט צָרִי וּמֵעֵט דְּבִשׁ נִכְאֵת וְלֵט בְּטָגִים
וּשְׂקָדִים:

וַאֲמַר לְהוֹן יִשְׂרָאֵל אָבוּהוֹן אִם פִּין הוּא דָא עִבִּידוּ סְבוּ
מִדְּמִשְׁבַּח בְּאַרְעָא בְּמַנִּיכּוֹן וְאַחִיתוּ לְגְבָרָא תִקְרוּבְתָא
זַעִיר קִטְף וְזַעִיר דְּבִשׁ שְׁעַף וְלִטּוּם בּוּטָמִין וְשִׁגְדִין:

אֶפּוּא – כָּל לִשׁוֹן "אֶפּוּא" לִשׁוֹן יִתֵּר הוּא, לְתַמְנֵן הַמְלָה בְּלִשׁוֹן עִבְרִי. אִם כֵּן אֲזַדְקַק לְעֲשׂוֹת שְׂאֲשֻׁלְחָנוּ עִמְכֶם, צָרִיךְ אֲנִי לְחַזֵּר וּלְבַקֵּשׁ 'אִי' פֶּה! תִּקְנָה וְעֲצָה לְהַשִּׁיאָכֶם, וְאוֹמַר אֲנִי "זֹאת עָשׂוּ". מִזְמַרְת הָאָרֶץ – כְּתַרְגוּמוֹ: "מִדְּמִשְׁבַּח בְּאַרְעָא", שֶׁהַפֶּל מִזְמָרִים עָלָיו כִּשְׁהוּא בָּא לְעוֹלָם. נִכְאֵת – שְׂעוּהָ. בְּטָגִים – לֹא יְדַעְתִּי מֵהֶם.

וּכְסָף מִשְׁנֵה קַחוּ בְיַדְכֶם וְאֶת־הַכֶּסֶף הַמוֹשָׁב בְּפִי
אֲמַתְחִיתֶכֶם תְּשִׁיבוּ בְיַדְכֶם אוֹלֵי מִשְׁגָּה הוּא:

וּכְסָפָא עַל חַד תַּרְיִן סְבוּ בְיַדְכּוֹן וְיַת כְּסָפָא דְאַתְתַּב
בְּפֶם טוּעֵנִיכּוֹן תְּתִיבוּן בְיַדְכּוֹן דְלְמָא שְׁלוּ הָוֹת:

וְכֹסֶף מִשְׁנֵה – פי שנים פראשון. קחו בנדכם – לשפר אכל, שמא הוקר השער. אולי משנה הוא – שמא הממנה על הבית שכחו שוגג.

וְיַת אַחֻכּוֹן דְּבֵרוּ וְקוּמוּ תוּבוּ לְנֵת גְּבֵרָא:

וְאֵת־אֲחֵיכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל־הָאִישׁ:

וְאֵל שׁ-דֵי יִתֵּן לְכֶם רַחֲמִין קְדָם גְּבֵרָא וְיַפְטֵר לְכוּן יַת אַחֻכּוֹן אַחְרָנָא וְיַת בְּנִימִין וְאֵנָּא כְּמָא דְתַכִּילִית תַּכִּילִית:

וְאֵל שׁ-דֵי יִתֵּן לְכֶם רַחֲמִים לְפָנַי הָאִישׁ וְשַׁלַּח לְכֶם אֶת־אֲחֵיכֶם אַחַר וְאֶת־בְּנִימִין וְאֲנִי כַּאֲשֶׁר שִׁכַּלְתִּי שִׁכַּלְתִּי:

וְאֵל שׁ-דֵי – מעתה אינכם חסרים כלום אלא תפלה, הריני מתפלל עליכם. וְאֵל שׁ-דֵי בְּנֵימִין רַחֲמִין וְכַדִּי הִיכּוֹלַת בְּיָדוֹ לִתּוֹ, "יִתֵּן לְכֶם רַחֲמִים"; זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ, מִי שֶׁאָמַר לְעוֹלָם דֵּי יֵאמַר דֵּי לְצָרוֹתֵי, שְׁלֵא שְׁקֻטֵי מְנַעֲוֵרֵי: צָרַת לְכוּן, צָרַת עֲשׂוֹ, צָרַת רַחֲלֵל, צָרַת דִּינָה, צָרַת יוֹסֵף, צָרַת שְׁמַעוֹן, צָרַת בְּנִימִין. וְשַׁלַּח לְכֶם – כְּתַרְגּוּמוֹ: "וְיַפְטֵר לְכוּן", יַפְטֵרְנוּ מֵאֲסוּרֵי, לְשׁוֹן "לְחַפְשֵׁי יִשְׁלַחְנוּ". וְאֵינּוּ נּוֹפֵל בְּתַרְגּוּם לְשׁוֹן 'וְיִשְׁלַח', שֶׁהֵרִי לְשֵׁם הַסּוּלָמִים אֲצִלוֹ. אֵת אֲחֵיכֶם – זֶה שְׁמַעוֹן. אַחַר – רוּם הַקֶּדֶשׁ נִזְרָקָה בּוֹ, לְרַבּוֹת יוֹסֵף. וְאֲנִי – עַד שׁוֹבְכֶם אֶהְיֶה שְׁכוּל מִסָּפֵק. כַּאֲשֶׁר שִׁכַּלְתִּי – מִיוֹסֵף וּמִשְׁמַעוֹן. שִׁכַּלְתִּי – מִבְּנִימִין.

וְנִסִּיבוּ גּוּבְרֵיָא יַת תְּקַרְוּבְתָא הָדָא וְעַל חַד תְּרִין כְּסָפָא נְסִיבוּ בְּיַדְהוֹן וְדְבֵרוּ יַת בְּנִימִין וְקוּמוּ וְנַחְתוּ לְמַצְרִים וְקוּמוּ קְדָם יוֹסֵף:

וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנֵה־כֹּסֶף לְקָחוּ בְּיָדָם וְאֶת־בְּנִימִין וַיִּקְמוּ וַיִּרְדּוּ מִצְרָיִם וַיַּעֲמְדוּ לְפָנַי יוֹסֵף:

וְאֵת בְּנִימִין – מְתַרְגְּמִין "וְדְבֵרוּ יַת בְּנִימִין", לְפִי שֶׁאֵין לְקִיסַת הַכֹּסֶף וּלְקִיסַת הָאֲדָם שְׁנֵה בְּלִשׁוֹן אַרְמִי. בְּדָבָר הַנֶּקֶח בְּיַד מְתַרְגְּמִין "וְנִסִּיב", וְדָבָר הַנֶּקֶח בְּהִנְהֻגַת דְּבָרִים מְתַרְגְּמִין "וְדָבָר".

שישי

וַיִּרְא יוֹסֵף אֶתְּם אֶת־בְּנִימִין וַיֵּאמֶר לְאִשְׁרַע עַל־בֵּיתוֹ הֵבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וּטְבַח טְבַח וְהָכוֹן כִּי אֲתִי יֵאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהָרִים:

וַיִּרְא יוֹסֵף אֶתְּם אֶת־בְּנִימִין וַיֵּאמֶר לְאִשְׁרַע עַל־בֵּיתוֹ הֵבֵא אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וּטְבַח טְבַח וְהָכוֹן כִּי אֲתִי יֵאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהָרִים:

וּטְבַח טְבַח וְהָכוֹן – כְּמוֹ 'וְלִטְבַח טְבַח וְלִהָכוֹן'. וְאֵין "טְבַח" לְשׁוֹן צוּוִי, שֶׁהֵי לֹא לִזְמַר 'וּטְבַח'. בְּצִהָרִים – זֶה מְתַרְגֵּם "בְּשִׁירוּתָא", שֶׁהוּא לְשׁוֹן סַעֲדָה רַאשׁוֹנָה בְּלִשׁוֹן אַרְמִי, וּבְלַע"ז דִּישְׁנִי"ר. וְיֵשׁ הַרְבֵּה בְּגִמְרָא: "שְׁדָא לְכַלְכָּא שִׁירוּתָה", "בְּצַע אַפְלָא שִׁירוּתָא". אֲכַל כֹּל תַּרְגּוּם שֶׁל "צִהָרִים" – "טִיחָרָא".

וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף:

וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף:

וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף וַיֵּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֹּסֶף הַזֶּה הַשָּׁב בְּאֲמַתְחַתֵּינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוּבָאִים לְהַתְגַּלֵּל עָלֵינוּ וְלִהְיוֹת עָלֵינוּ וְלִקְחַת אֲתָנוּ לְעַבְדִּים וְאֶת־חַמְרֵינוּ:

וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף וַיֵּאמְרוּ עַל־דְּבַר הַכֹּסֶף הַזֶּה הַשָּׁב בְּאֲמַתְחַתֵּינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוּבָאִים לְהַתְגַּלֵּל עָלֵינוּ וְלִהְיוֹת עָלֵינוּ וְלִקְחַת אֲתָנוּ לְעַבְדִּים וְאֶת־חַמְרֵינוּ:

וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים – כְּתוּב הוּא בְּשֵׁנֵי יוֹדִין; וּמְתַרְגּוּמוֹ "וְדַחֲלוֹ". כִּי הוּבְאוּ בֵּית יוֹסֵף – וְאֵין דְּרָף שְׂאֵר הַבָּאִים לְשִׁפְרָא לְלוֹן בְּבֵית יוֹסֵף, כִּי אִם בְּפוּנְדַקְאוֹת שְׁבַעִיר; "וַיִּירָאוּ", שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא לְאֶסְפֵּם אֵל מְשַׁמֵּר. אֲנַחְנוּ מוּבָאִים – אֵל תּוֹף הַבֵּית הַזֶּה. לְהַתְגַּלֵּל – לְהִיּוֹת מְתַגַּלְגֵּל עָלֵינוּ עֲלִילַת הַכֹּסֶף וְלִהְיוֹתָה נּוֹפֵלַת עָלֵינוּ. וְאִנְקְלוּס שְׁתַּרְגֵּם "וְלֵאסְמַקְפָא עֲלֵנָּא" הוּא לְשׁוֹן 'לְהַתְעוּלֵל', כְּדַמְתַּרְגְּמִין "עֲלִילוֹת דְּבָרִים" "מִסְקוּפֵי מַלְיוֹן"; וְלֹא תַרְגְּמוּ אַחַר לְשׁוֹן הַמְקַרָא. וְלִהְיוֹתָה לְשׁוֹן "לְאֲתַרְבָּרְכָא" – הוּא לְשׁוֹן "גֵּלַת הַזֶּהָב"; "וְהַצַּב גֵּלְתָהּ הַעֲלַתָהּ", שֶׁהוּא לְשׁוֹן מַלְכוּת.

וַיִּגְשׁוּ אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו עַמִּיָּה בְּתַרְעָה בֵּיתָא:

וַיִּגְשׁוּ אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו עַמִּיָּה בְּתַרְעָה בֵּיתָא:

וַיֵּאמְרוּ כִּי אֲדֹנָי יָרַד נִרְדְּנוּ בַּתְּחִלָּה לְשַׁבְּרָאֲכֶל:

וַיֵּאמְרוּ כִּי אֲדֹנָי יָרַד נִרְדְּנוּ בַּתְּחִלָּה לְשַׁבְּרָאֲכֶל:

כִּי אֲדֹנָי – לְשׁוֹן בַּעֲזָא וּמְתַנּוּנִים הוּא, וּבְלִשׁוֹן אַרְמִי: "בִּיָּא! בִּיָּא". יָרַד נִרְדְּנוּ – יָרִידָה הוּא לְנוּ; רַגְלִים הֵינּוּ לְפָרְנָס אַחֲרֵים, עֲכָשׁוּ אֲנוּ צָרִיכִים לָהּ.

והנה כד אתינא לבית מבתא ופתחנא ית טועננא והא
כסף גבר בפם טועניה פספנא במתקליה ואתיבנא
יתיה בידנא:

ויהי כייבאנו אל-המלון ונפתחה את-אמתחתינו
והנה כסף-איש בפי אמתחתו כספנו במשקלו ונשב
אתו בידנו:

וכספא אוחרנא אחיתנא בידנא למזבן עבורא לא
ידענא מן שוי כספנא בטועננא:

וכסף אחר הורדנו בידנו לשבר-אכל לא ידענו מי-
שם כספנו באמתחתינו:

ואמר שלם לכוון לא תדחלון אלהכון ואלהא דאבוכון
יהב לכוון סימן בטועניכון פספכוון אתא לנתי ואפיק
לנתהון ית שמעון:

ויאמר שלום לכם אל-תיראו א-להיכם וא-להי
אביכם נתן לכם מטמון באמתחתיכם כספכם בא
אלי ויוצא אלהם את-שמעון:

א-להיכם – בזכותכם; ואם אין זכותכם כדאי, א-להי אביכם, בזכות אביכם, נתן לכם מטמון.

ואעיל גוברא ית גובריא לבית יוסף ויהב מיא ואסחו
רגליהון ויהב פסתא לחמריהון:

ויבא האיש את-האנשים ביתה יוסף ויתן-מלים
וירחצו רגליהם ויתן מספוא לחמריהם:

ויבא האיש – הבאה אחר הבאה, לפי שהיו דוחפים אותו לחוץ, עד שדברו אליו "פתח הבית"; ומשאמר להם "שלום לכם", נמשכו ובאו
אחריו.

ואתקיננו ית תקרובתא עד דעאל יוסף בשירותא ארי
שמעו ארי תמן אכלין לחמא:

ויכינו את-המנחה עד-בוא יוסף בצתהרים פי שמעו
כיישם לאכלו להם:

ויכינו – הזמינו, עטרוה בכלים נאים.

ועאל יוסף לביתא ואעילו ליה ית תקרובתא דבידהון
לביתא וסגידו ליה על ארעא:

ויבא יוסף הביתה ויביאו לו את-המנחה אשר-
בידם הביתה וישתחו-לו ארצה:

הביתה – מפרוודור לטרקליון.

ושאיל להון לשלם ואמר השלם אבוכון סבא
דאמרתון העד פען קיים:

וישאל להם לשלום ויאמר השלום אביכם הנקו
אשר אמרתם העודנו חי:

ואמרו שלם לעבדך לאבונא עד פען קיים וכרעו
וסגידו:

ויאמרו שלום לעבדך לאבינו עודנו חי ויקדו
וישתחו וישתחו:

ויקדו וישתחו – על שאלת שלום. קדה, כפיפת קרקוד; השתחנאה, משתטח לארץ.

וזקה עינוהי ונחא ית בנימין אחוהי בר אמיה ואמר
הדין אחוכון זעירא דאמרתון לי ואמר מן קדם יי
יתרתם עלך ברי:

וישא עינו וירא את-בנימין אחיו בראמו ויאמר
הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם אלי ויאמר
א-להים יחנך בני:

א-להים יחנך בני – בשאר שבטים שמענו חנינה, "אשר חנן א-להים את עבדך", ובנימין עדנו לא נולד; לכה ברכו יוסף בחנינה.

שביעי

ואחתי יוסף ארי אתגוללו רחמוהי על אחוהי ובעא
למבפי ועאל לאדרון בית משפבא ובכא תמן:

וימחר יוסף כיי-נכמרו רחמיו אל-אחיו ויבקש
לבבות ויבא החזרה ויבך שמה:

פי נכמרו רחמיו – שאלו: יש לה אח מאם? אמר לו: אח הנה לי ואיני יודע היכן הוא. יש לה בנים? אמר לו: יש לי עשרה. אמר לו: ומה
שמן? אמר לו: "בלע ובכר" וגומר. אמר לו: מה טיבן של שמות הללו? אמר לו: כלם על שם אחי והצרות אשר מצאוהו. בלע, שנגלע בין
האמות. בכר, שהיה בכור לאמו. אשבל, ששבאו אל. גרא, שנתגיר באכסניא. ונעמן, שהיה נעים ביותר. אחי וראש, אחי היה וראשי היה.
מפים, מפי אבי למד. וחפים, שלא ראה חפתי ולא ראיתי אני חפתי. וארד, שיבד לבין האמות, כדאימא במסכת סוטה. מיד נכמרו רחמיו.
נכמרו – נתחממו; ובלשון משנה: "על הכומר של זיתים"; ובלשון ארמי: "מכמר בשרא". ובמקרא, "עורנו כמנור נכמרו": נתחממו ונקמטו
קמטים קמטים, "מפני זלעפות רעב"; וכן דרדך כל עור, כשמחממין אותו נקמט ונתכונץ.

ואסחי אפוהי ונפק ואתחסן ואמר שווי לחמא:

וירתיז פניו ויצא ויתאפק ויאמר שימו להם:

ניתאפק – נתאמץ. והוא לשון "ומזים אפיקים רפה"; וכן: "אפיקי מגנים"; חזק.

וְיִשְׂמְאוּ לֹו לְבַדּוֹ וְלִהֵם לְבַדָּם וְלַמְצַרִּים הָאֲכָלִים אֹתוֹ
לְבַדָּם כִּי לֹא יוּכְלוּן הַמְצַרִּים לֶאֱכֹל אֶת־הָעֲבָרִים
לִהֵם כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לַמְצַרִּים:
וְשׂוֹיֵאוּ לִיה בְּלַחֲדוּהִי וְלִהוֹן בְּלַחֲדוּהוֹן וְלַמְצַרֵּאִי
דְאֲכָלִין עֲמִיה בְּלַחֲדוּהוֹן אָרִי לֹא יְכַלִּין מְצַרֵּאִי
לְמִיכַל עִם עֲבָרֵאִי לְחֵמָא אָרִי בְעִירָא דְמְצַרֵּאִי דְחִלִּין
לִיה עֲבָרֵאִי אֲכָלִין:

כי תועבה הוא – דבר שנאווי הוא למצרים לאכל את העברים; ואונקלוס נתן טעם לדבר.

וַיִּשְׁבּוּ לְפָנָיו הַבָּכָר כַּבְּכָרְתוֹ וְהַצָּעִיר כַּצָּעִרְתוֹ
וַיִּתְמָהוּ הָאֲנָשִׁים אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ:
וְאִסְתְּרוּ קְדָמוּהִי רַבָּא כְּרַבּוּתִיה וּנְעִירָא כְּנְעִירוּתִיה
וַתְּהִי גְבַרְיָא גְבַר בְּתַבְרִיה:

הבכר כבכרתו – מפה בגביע וקורא: ראובן שמעון לוי יהודה יששכר וזבלון בני אם אחת, הסבו כסדר הזה שהוא סדר תולדותיכם, וכן כלם. כיון שהגיע לבנימין, אמר: זה אין לו אם ואני אין לי אם, לשב אצלי.

וַיִּשָּׂא מִשְׁאֵת מֵאֵת פָּנָיו אֱלֹהִים וַתִּרְבַּ מִשְׁאֵת בְּנִימִן
מִמִּשְׁאֵת כָּלֶם חֲמֹשׁ יָדוֹת וַיִּשְׁתִּי וַיִּשְׁכְּרוּ עִמּוֹ:
וַיִּשְׂטַל חוֹלְקִין מִן קְדָמוּהִי לְקְדָמִיהוֹן וּסְגִי חוֹלְקָא
דְּבַנְיָמִין מִחוֹלְקֵי כוּלְהוֹן חֲמִשָּׁא חוֹלְקִין וּשְׂתִיאוּ
וַרְוִיאוּ עֲמִיה:

משאת – מנות. חמש ידות – חלקו עם אחיו, ומשאת יוסף ואסנת ומנשה ואפרים. וישכרו עמו – ומיום שמכרוהו לא שתו יין ולא הוא שתה יין, ואותו היום שתו.

וַיִּצְוּ אֶת־אֲשֶׁר עַל־בֵּיתוֹ לֵאמֹר מַלְּא אֶת־
אֲמָתְתָת הָאֲנָשִׁים אֲכָל פֶּאֲשֶׁר יוּכְלוּן שְׂאֵת
וְשִׁים כְּסָף־אִישׁ בְּפִי אֲמָתְתָתוֹ:
וּפְקִיד יֵת דְּמָמוּנָא עַל בֵּיתִיה לְמִימַר מְלִי יֵת טוֹעֵנִי
גּוּבְרִיָּא עֲבוּרָא כְּמָא דְיִכְלִין לְמַטְעֵן וְשׁו כְּסָף גְבַר
בְּפּוּם טוֹעֵנִיה:

וְאֶת־גְּבִיעֵי גְבִיעַ הַכֶּסֶף תְּשִׂים בְּפִי אֲמָתְתַת הַקֶּטָן
וְאֶת כְּסָף שִׁבְרוֹ וַיַּעַשׂ כְּדָבָר יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר:
וַיֵּת פְּלִידֵי פְלִידָא דְכֶסֶף תְּשִׂי בְּפּוּם טוֹעֵנָא דְנְעִירָא
וַיֵּת כְּסָף זְבִינוּהִי וַעֲבַד כְּפִתְגָמָא דְיוֹסֵף דְּמִלִּיל:

גביע – כוס ארוך, וקורין לו מדירבנא.

הַבָּקָר אֹר וְהָאֲנָשִׁים שְׁלָחוּ הֵמָּה וַתִּמְרִינָהם:
צִפְרָא נְהַר וְגּוּבְרִיָּא אֲתַפְטְרוּ אַנְוֹן וַתִּמְרִינָהוֹן:

הֵם יצאו את העיר לא הרחיקו ויוסף אמר לאשר
על־ביתו קום רצה אתרי האנשים והשגתם ואמרת
אלהם למה שלמתם רעה תחת טובה:
אַנְוֹן נִפְקוּ מִן קַרְתָּא לֹא אֲרַחֲקוּ וַיּוֹסֵף אָמַר לְדַמְמוּנָא
עַל בֵּיתִיה קוּם רְדוּף בְּתַר גּוּבְרִיָּא וַתְּדַבְּקוּן וַתִּימַר
לִהוֹן לְמָא שְׁלִימָתוֹן בְּשִׂתָּא חֲלָף טְבַתָּא:

הָלוֹא זֶה אֲשֶׁר יִשְׁתָּה אֲדַנִּי בּוֹ וְהוּא נִתְּשׁ וְנִחַשׁ בּוֹ
הֲרַעַתֶּם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם:
הָלֹא דִין דְּשִׂתִּי רַבּוּנִי בִּיה וְהוּא בְּדָקָא מְבַדִּיק בִּיה
אַבְאִישְׁתוֹן דְּעַבְדָּתוֹן:

וַיִּשְׁגְּמוּ וַיִּדְבֶּר אֱלֹהִים אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וַאֲדַבְּיָקוּן וּמִלִּיל עֲמָהוֹן יֵת פִּתְגָמֵיָא הָאֵלִין:

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְמָה יִדְבֵּר אֲדַנִּי כְּדָבָרִים הָאֵלֶּה חֲלִילָה
לְעַבְדֶּיךָ מַעֲשׂוֹת כְּדָבָר הַזֶּה:
וַאֲמַרוּ לִיה לְמָא יִמְלִיל רַבּוּנִי כְּפִתְגָמֵיָא הָאֵלִין חֵס
לְעַבְדֶּיךָ מַלְּמַעֲבַד כְּפִתְגָמָא הַדִּין:

חלילה לעבדיך – חליל הוא לנו, לשון גנאי. ומרגום "חס לעבדך" – חס מאת הקדוש ברוך הוא יהי עלינו מעשות זאת. והרבה יש בתלמוד: "חס ושלום".

הֵן כְּסָף אֲשֶׁר מִצְאָנוּ בְּפִי אֲמָתְחַתִּינוּ הַשִּׁיבָנוּ אֵלֶיךָ
מֵאֲרֵץ כְּנָעַן וְאִיד נִגְנַב מִבֵּית אֲדַנִּיךָ כְּסָף אִו זָהָב:
הָא כְּסָפָא דְאִשְׁכַּחְנָא בְּפּוּם טוֹעֵנָא אֲתִיבְנָהִי לָךְ
מֵאֲרֵעָא דְכְּנָעַן וְאִיכְדִין נִגְנַב מִבֵּית רַבּוּנֶיךָ מְנִין דְכְּסָף
אוּ מְנִין דְדָהָב:

הן כסף אשר מצאנו – זה אחד מעשרה "קל וחומר" האמורים בתורה, וכלן מגיין בבראשית רבה.

אֲשֶׁר יִמָּצָא אֵתוֹ מֵעַבְדְּךָ וּמֵת וְגַם־אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לְאֹדְנֵי לְעַבְדִּים: דִּישְׁתַּכַּח עַמִּיהָ מֵעַבְדְּךָ יִתְקַטִּיל וְאִם אֲנַחְנָא נִהֵי לְרַבּוּנֵי לְעַבְדִּין:

וַיֹּאמֶר גַּם־עַתָּה כְּדַבְרֵיכֶם כִּי־הוּא אֲשֶׁר יִמָּצָא אֵתוֹ יִהְיֶה־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נֹקִים: וְאָמַר אִם כֶּעֶן כִּפְתַּגְמִיכּוֹן כִּן הוּא דִישְׁתַּכַּח עַמִּיהָ יִהֵי לִי עַבְדָּא וְאַתּוֹן תִּהּוֹן זַפְאִין:

גַּם עַתָּה כְּדַבְרֵיכֶם – אִם זֶה מִן הַדִּין: אֲמַת כְּדַבְרֵיכֶם כִּן הוּא, שְׁפַלְכֶם חִיבִין בְּדַבְרֵי; עֲשֵׂרָה שְׁנֵימֵצֵאת גְּנִיבָה בְּיַד אֶחָד מֵהֶם – כָּלֵם נִתְפָּשִׂים. אֲבָל אֲנִי אֲעַשֶׂה לָכֶם לִפְנֵים מִשׁוֹרֵת הַדִּין: "אֲשֶׁר יִמָּצָא אֵתוֹ יִהְיֶה לִי עֶבֶד".

וַיִּמְהָרוּ וַיִּוָּרְדוּ אִישׁ אֶת־אִמְתַּחְתּוֹ אֲרָצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אִמְתַּחְתּוֹ: וְאֹחֵיאוּ וְאֹחֵיתוּ גַבְרָתָא טוּעֵנִיָּה לְאֲרָעָא וּפְתַחוּ גַבְרָא טוּעֵנִיָּה:

וַיַּחַשְׁשׁ בַּגְּדוּל הַחֹל וּבִקְטָן כֹּלָּה וַיִּמָּצָא הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת בְּנִימָן: וּבְלֶשׁ בְּרַבָּא שָׂרִי וּבְזַעֲרָא שִׁיבִי וְאִשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בְּטוּעֵנָא דְּבְנֵימִין:

בַּגְּדוּל הַחֹל – שְׁלֹא יִרְגִישׁוּ שֶׁהֵיָה יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא.

וַיִּקְרְעוּ שְׂמֹלְתָם וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל־חֻמְרוֹ וַיִּשְׁבּוּ הָעִירָה: וּבְזַעֲוֵי לְבוּשֵׁיהוֹן וּרְמוֹ גַבְרָא עַל חֻמְרִיהָ וְתַבּוֹ לְקַרְתָּא:

וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל חֻמְרוֹ – בַּעֲלֵי זְרוּעַ הָיוּ, וְלֹא הֶצְרַכּוּ לְסַנֵּעַ זֶה אֶת זֶה לְטַעוֹן. וַיִּשְׁבּוּ הָעִירָה – מְטְרופּוֹלִין הָיְתָה, וְהוּא אוֹמֵר "הָעִירָה", הָעִיר כָּל שְׁהוּא? אֵלֶּא שְׁלֹא הָיְתָה חֲשׂוּבָה כַּעֲרִי בִּינּוּנִית שֶׁל עֲשֵׂרָה בְּנֵי אָדָם לְעַנְוֵן הַמְּלַחְמָה.

וַיָּבֵא יְהוּדָה וְאֶחָיו בֵּיתָה יוֹסֵף וְהוּא עוֹדְנוּ שָׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אֲרָצָה: וְעָאֵל יְהוּדָה וְאֶחָוֵיהָ לְבֵית יוֹסֵף וְהוּא עַד כֶּעֶן תַּמָּן וַנִּפְּלוּ קַדְמוֹתֵיהָ עַל אֲרָעָא:

עוֹדְנוּ שָׁם – שֶׁהֵיָה מִמְתִּין לָהֶם.

וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מַה־הַמַּעֲשֵׂה הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי־נַחַשׁ יִנְחַשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמוֹנִי: וְאָמַר לְהוֹן יוֹסֵף מָא עוּבְדָּא הָדִין דְּעַבְדְּתוֹן הֲלָא יָדַעְתּוֹן אַרִי בְּדָקָא מְבַדִּיק גַּבְרָא דְכֹנְתִי:

הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי נַחַשׁ יִנְחַשׁ.. – הֲלֹא יָדַעְתֶּם כִּי אִישׁ חָשׁוּב כְּמוֹנֵי יוֹדֵעַ לְנַחַשׁ, וְלִדְעַת מַדְעַת וּמְסַבְרָא וּבִינָה, כִּי אַתֶּם גְּנַבְתֶּם הַגְּבִיעַ.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה מַה־נֹּאמַר לְאֹדְנֵי מַה־נִּדְבַר וּמַה־נִּצְטַדַּק הָאֵל־לְהִים מִצָּא אֶת־עֵוֹן עַבְדֶּיךָ הֲגַנּוּ עַבְדִּים לְאֹדְנֵי גַם־אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר־נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ: וְאָמַר יְהוּדָה מָא נִימַר לְרַבּוּנֵי מָא נִמְלִיל וּמָא נִזְכִּי מִן קָדָם יְיָ אֲשֶׁתַּכַּח חוּבָא בְּעַבְדְּךָ הָא אֲנַחְנָא עַבְדִּין לְרַבּוּנֵי אִם אֲנַחְנָא אִם דְּאִשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בִּידֵיהָ:

הָאֵל־לְהִים מִצָּא – יוֹדְעִים אֲנִי שְׁלֹא סְרַחְנוּ, אֲבָל מֵאֵת הַמְּקוֹם נִהְיְתָה לְהַבִּיא לָנוּ זֹאת: מִצָּא בַעַל חוּב מְקוֹם לְגִבּוֹת שְׁטַר חוּבוֹ. וּמַה נִּצְטַדַּק – לְשׁוֹן "צָדִק", וְכֵן כָּל תִּיבָה שֶׁתַּחֲלַת יְסוּדָה צָדִיק וְהִיא בָּאָה לְדַבַּר בְּלִשׁוֹן מִתְפַּעֵל אוֹ נִתְפַּעֵל, נוֹתֵן טִי"ת בְּמְקוֹם תִּי"ו. וְאִינוּ נוֹתְנָה לְפָנֵי אוֹת רֵאשׁוּנָה שֶׁל יְסוּד הַתִּיבָה אֵלֶּא בְּאִמְצַע אוֹתִיּוֹת הָעֵקֶר, כְּגוֹן: "נִצְטַדַּק" מִגְּזֵרַת "צָדִיק", "יִצְטַבַּע" מִגְּזֵרַת "צַבַּע", "וַיִּצְטַרְרוּ" מִגְּזֵרַת "צִיר אַמוּנִים", "הִצְטִינּוּ" מִגְּזֵרַת "צָדָה לְדָרָה". וְתִיבָה שֶׁתַּחֲלַתָּה סִמָּךְ אוֹ שִׁי"ן, כְּשֶׁהִיא מִתְפַּעֵלֶת הַתִּי"ו מִפְּרָדָת אֶת אוֹתִיּוֹת הָעֵקֶר, כְּגוֹן "וַיִּסְתַּבֵּל הַחֲגַב" מִגְּזֵרַת "סָבַל", "מִשְׁתַּפֵּל הַגּוֹיִת בְּקַרְנֵיָא" מִגְּזֵרַת "שָׁכַל", "וַיִּשְׁתַּמֵּר חֲקוֹת עֲמָרִי" מִגְּזֵרַת "שָׁמַר", "וְסָר מֵרַע מִשְׁתּוֹלָל" מִגְּזֵרַת "מוֹלִיד וְיוֹעֲצִים שׁוֹלָל", "מִסְתּוֹלָל בְּעַמִּי" מִגְּזֵרַת "דָּרָה לֹא סְלוּלָה".

וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מִעֲשׂוֹתַי זֹאת הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא יִהְיֶה־לִּי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל־אֲבִיכֶם: וְאָמַר חֵס לִי מִלְּמַעְבַּד דָּא גַבְרָא דְּאִשְׁתַּכַּח כְּלִידָא בִּידֵיהָ הוּא יִהֵי לִי עַבְדָּא וְאַתּוֹן סְקוּ לְשָׁלוֹם לְוַת אַבוּכּוֹן:

כב וַיֹּאמֶר דָּוִד זֶה הוּא בַּיִת יְהוָה הֵאֱלֹהִים
וְזֶה מִזְבֵּחַ לַעֲלֹה לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ לְכַנּוֹס
אֶת־הַגָּרִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲמֵד חֲצִבִּים
לְחֻצוֹב אַבְנֵי גִזִּית לַבָּנוֹת בַּיִת הָאֵלֹהִים:
וּבְרָזַל לָרֹב לְמַסָּמִים לְדַלְתוֹת הַשְּׁעָרִים
וּלְמַתְּכֹת הַכִּיּוֹן דָּוִד וַיִּחַשֵׁת לָרֹב אֵין מִשְׁקָל:
וַיַּעֲצֵי אַרְזִים לְאֵין מִסְפָּר כִּי־הֵבִיאוּ הַצִּידָנִים
וְהַצֹּרִים עֲצֵי אַרְזִים לָרֹב לְדָוִד: וַיֹּאמֶר דָּוִד
שְׁלֹמֹה בְנִי גֵעַר וְרָדָּ וְהַפִּיִת לַבָּנוֹת לִי־הַיְהוָה
לְהַגְדִּיל לְמַעַלְהָ לְשֵׁם וּלְתַפְאֲרַת לְכָל־הָאֲרָצוֹת
אֲכִינָה גָא לּוֹ וַיִּכֶן דָּוִד לָרֹב לַפְּנֵי מוֹתוֹ: וַיִּקְרָא
לְשְׁלֹמֹה בְּנֹו וַיִּצְוֶהוּ לַבָּנוֹת בַּיִת לִי־הַיְהוָה אֵלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשְׁלֹמֹה בְנִי אֲנִי הֵנָּה עִם־
לְבָבִי לַבָּנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֵלֹהֵי: וַיְהִי עָלַי
דְּבַר־יְהוָה לֵאמֹר דָּם לָרֹב שְׁפַכְתָּ וּמִלְחָמוֹת
גְּדֹלוֹת עָשִׂיתָ לֹא־תִבְנֶה בַיִת לְשִׁמִּי כִּי דָמִים רַבִּים
שְׁפַכְתָּ אֶרְצָה לְפָנָי: הִנֵּה־בֹן נוֹלָד לָךְ הוּא יִבְנֶה
אִישׁ מְנוּחָה וְהִנִּיחֹתִי לוֹ מִכָּל־אוֹיְבָיו מִסָּבִיב כִּי
שְׁלֹמֹה יִהְיֶה שְׁמוֹ וְשָׁלוֹם וְשָׁקֵט אֶתֶן עַל־יִשְׂרָאֵל
בְּיָמָיו: הוּא־יִבְנֶה בַיִת לְשִׁמִּי וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֹן
וְאֲנִי־לוֹ לְאָב וְהַכִּינּוֹתִי כַּסָּא מִלְכוּתוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל
עַד־עוֹלָם: עֲתָה בְנִי יְהִי יְהוָה עִמָּךְ וְהִצַּלְתָּ
וּבְנִיתָ בַּיִת יְהוָה אֵלֹהֵיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר עָלֶיךָ: אַךְ
יָתוּ־לָךְ יְהוָה שָׁכַל וּבִינָה וַיִּצְוֶה עַל־יִשְׂרָאֵל
וּלְשִׁמּוֹר אֶת־תּוֹרַת יְהוָה אֵלֹהֵיךָ: אֲזַז תַּצְלִיחַ
אִם־תִּשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּטִים
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה עַל־יִשְׂרָאֵל תְּזַק וְאֲמִץ
אֶל־תִּירָא וְאֶל־תַּחַת: וְהִנֵּה בְעֵנָי הַכִּינּוֹתִי
לְבֵית־יְהוָה זֶהָב כַּפָּרִים מֵאֶה־אֶלְפָּה וְכֶסֶף אֶלְפָּה
אֶלְפִים כַּפָּרִים וְלִנְחָשֶׁת וְלַבְרָזֶל אֵין מִשְׁקָל כִּי
לָרֹב הָיָה וְעֲצִים וְאַבְנִים הַכִּינּוֹתִי וְעַלִּיהֶם תּוֹסִיף:
וַיַּעֲמֵךְ לָרֹב עֲשֵׂי מְלֹאכָה חֲצִבִּים וְחֲרָשֵׁי אָבֹו וְעֵץ
וְכָל־חֲכָם בְּכָל־מְלָאכָה: לְזֶהָב לְכֶסֶף וְלִנְחָשֶׁת
וְלַבְרָזֶל אֵין מִסְפָּר קוּם וַעֲשֵׂה וַיְהִי יְהוָה עִמָּךְ:
וַיִּצְוֹ דָּוִד לְכָל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲזֹר לְשְׁלֹמֹה בְּנֹו:
הִלֵּא יְהוָה אֵלֹהֵיכֶם עִמָּכֶם וְהִנִּיחַ לָכֶם מִסָּבִיב
כִּי וַתֵּן בְּיָדֵי אֶת יֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ וּנְכַבְּשָׁה הָאֶרֶץ
לְפָנָי יְהוָה וְלַפְּנֵי עַמּוֹ: עֲתָה תָנוּ לְבַבְכֶם

וּנְפַשְׁכֶם לְדָרוֹשׁ לִי־הַיְהוָה אֵלֹהֵיכֶם וְקוּמוּ וּבְנוּ
אֶת־מִקְדָּשׁ יְהוָה הֵאֱלֹהִים לְהֵבִיא אֶת־אֲרוֹן
בְּרִית־יְהוָה וְכָל־לִי קִדְשׁ הָאֵלֹהִים לְבַיִת הַנּוֹבְנָה
לְשֵׁם־יְהוָה:
כג וַדָּוִד זָקֵן וְשִׁבְעַת יָמִים וַיִּמְלֹךְ אֶת־שְׁלֹמֹה בְּנֹו
עַל־יִשְׂרָאֵל: וַיִּבְרָא אֶת־כָּל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל
וְהַפְּהָגִים וְהַלּוּיִם: וַיִּסְפְּרוּ הַלּוּיִם מִבֶּן שְׁלֹשִׁים
שָׁנָה וּמַעַלָּה וַיְהִי מִסְפָּרָם לְגַלְגַּלְתָּם לְגַבְרִים
שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה אֶלְפָּה: מֵאֶלְפָּה לְנֻצַח עַל־מְלָאכָת
בַּיִת־יְהוָה עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעַת אֶלְפָּה וְשִׁטְרִים
וְשִׁפְטִים שְׁשֹׁת אֶלְפִים: וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים שְׁעָרִים
וְאַרְבַּעַת אֶלְפִים מְהַלְלִים לִי־הַיְהוָה בַּכִּלִּים אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי לְהַלֵּל: וַיִּחַלְקֵם דָּוִד מִחֻלְקוֹת לְבָנָי לוֹוִי
לְגֵרְשׁוֹן קָהָת וּמְרָרִי: לְגֵרְשׁוֹן לְעֵדֹן וְשִׁמְעִי: בְּנֵי
לְעֵדֹן הָרֹאשׁ יַחֲזִיאֵל וְזַתָּם וַיּוֹאֵל שְׁלֹשָׁה: בְּנֵי
שִׁמְעִי שְׁלֹמִית וַחֲזִיאֵל וְהָרֹן שְׁלֹשָׁה אֶלְפָּה רֹאשֵׁי
הָאֲבוֹת לְלְעֵדֹן: וּבְנֵי שִׁמְעִי יַחַת זִינָא וַיַּעֲוֹשׁ
וּבְרִיעָה אֶלְפָּה בְּנֵי־שִׁמְעִי אַרְבַּעַת: וַיְהִי־יַחַת
הָרֹאשׁ וְזִינָה הַשְּׁנַי וַיַּעֲוֹשׁ וּבְרִיעָה לֹא־הָרְבוּ בְּנִים
וַיְהִיו לְבַיִת אָב לְפַקְדָּה אַחַת: בְּנֵי קָהָת עַמְרָם
יֶצְהָר חֲבֵרוֹן וְעִזִּיאֵל אַרְבַּעַת: בְּנֵי עַמְרָם אֶהֱרֹן
וּמֹשֶׁה וַיִּבְדֵּל אֶהֱרֹן לְהַקְדִּישׁוֹ קִדְשׁ קִדְשִׁים הוּא־
וּבְנָיו עַד־עוֹלָם לְהַקְטִיר לְפָנָי יְהוָה לְשָׁרְתוֹ
וּלְבָרֶךְ בְּשִׁמוֹ עַד־עוֹלָם: וּמֹשֶׁה אִישׁ הָאֵלֹהִים
בְּנָיו יִקְרָאוּ עַל־שִׁבְט הַלּוּי: בְּנֵי מֹשֶׁה גֵרְשׁוֹם
וְאַלִּיעֶזֶר: בְּנֵי גֵרְשׁוֹם שְׁבוּאֵל הָרֹאשׁ: וַיְהִיו
בְּנֵי־אַלִּיעֶזֶר רַחֲבִינָה הָרֹאשׁ וְלֹא־הָיָה לְאַלִּיעֶזֶר
בְּנִים אַחֲרָיִם וּבְנֵי רַחֲבִינָה רְבוּ לְמַעַלְהָ: בְּנֵי יֶצְהָר
שְׁלֹמִית הָרֹאשׁ: בְּנֵי חֲבֵרוֹן יִרְיָהוּ הָרֹאשׁ אֲמֵרִינָה
הַשְּׁנַי יַחֲזִיאֵל הַשְּׁלִישִׁי וַיִּקְמַעֵם הָרְבִיעִי: בְּנֵי
עִזִּיאֵל מִיכָה הָרֹאשׁ וַיִּשְׁנֶה הַשְּׁנַי: בְּנֵי מְרָרִי
מַחֲלִי וּמוֹשִׁי בְּנֵי מַחֲלִי אֶלְעֶזֶר וְקִישׁ: וַיִּלְמַת
אַלְעֶזֶר וְלֹא־הָיוּ לוֹ בְּנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וַיִּשְׁאָוּם
בְּנֵי־קִישׁ אַחֲיָהֶם: בְּנֵי מוֹשִׁי מַחֲלִי וְעֵדֶר וִירְמוֹת
שְׁלוֹשָׁה: אֶלְפָּה בְּנֵי־לוֹוִי לְבַיִת אֲבוֹתֵיהֶם רֹאשֵׁי
הָאֲבוֹת לְפַקְדֵיהֶם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת לְגַלְגַּלְתָּם עֲשֵׂה
הַמְּלָאכָה לְעַבְדַּת בַּיִת יְהוָה מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה
וּמַעַלְהָ: כִּי אָמַר דָּוִד הִנִּיחַ יְהוָה אֵלֹהֵי־

ישראל לעמו וישכון בירושלם עד-לעולם: וְגַם לְלוּיִם אִי־לְשֵׁאת אֶת־הַמִּשְׁכָּן וְאֶת־כְּלֵי לְעִבְדָתוֹ: כִּי בְדַבְרֵי דָוִד הָאֲחֵרוּנִים הָמָּה מִסְפָּר בְּנֵי־לֵוִי מִבְּנֵי עֲשָׂרִים שָׁנָה וְלִמְעָלָה: כִּי מֵעַמֻּדֹם לִיד־בְּנֵי אֶהְרֹן לְעִבְדַת בַּיִת יִהְיֶה עַל־הַחֲצֵרוֹת וְעַל־הַשְּׁכוֹת וְעַל־טְהַרַת כָּל־קֹדֶשׁ וּמַעֲשֵׂה עֲבֹדַת בַּיִת הָאֵלֹהִים: וְיִלְלֵהֶם הַמַּעֲרֹכֶת וְיִסְלַח לְמַנְחָה וְלִרְקִיקֵי הַמִּצֻּוֹת וְלַמַּחְבַּת וְלַמַּרְבֵּכַת וְלִכְל־מְשׁוּרָה וּמִדָּה: וְלַעֲמֹד בַּבֶּקֶר בַּבֶּקֶר לְהַזְדוּת וְלִהְלֵל לִי־הַהוּה וְכֵן לְעָרֹב: וְיִלְכַל הַעֲלוֹת עֲלוֹת לִי־הוּה לְשִׁבְתוֹת לְחֻדָּשִׁים וְלַמַּעֲדִים בְּמִסְפָּר כְּמִשְׁפַּט עֲלִיהֶם תִּמִּיד לִפְנֵי יְהוָה: וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת אֱהֵל־מוֹעֵד וְאֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁמֶרֶת בְּנֵי אֶהְרֹן אֲחֵיהֶם לְעִבְדַת בַּיִת יִהְיֶה:

כֹּד וְלִבְנֵי אֶהְרֹן מִחֲלֻקוֹתֵם בְּנֵי אֶהְרֹן נָדָב וְאַבִּיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: וַיָּמַת נָדָב וְאַבִּיהוּא לִפְנֵי אֲבִיהֶם וּבָנִים לֹא־הָיוּ לָהֶם וַיִּכְהֲנוּ אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר: וַיַּחֲלֶקֶם דָּוִד וְצִדְקָה מִן־בְּנֵי אֶלְעָזָר וְאַחִימֶלֶךְ מִן־בְּנֵי אִיתָמָר לְפָקְדוֹתֵם בְּעִבְדוֹתֵם: וַיִּמָּצְאוּ בְּנֵי־אֶלְעָזָר רִבִּים לְרֵאשֵׁי הַגְּבָרִים מִן־בְּנֵי אִיתָמָר וַיַּחֲלֶקוֹם לִבְנֵי אֶלְעָזָר רֵאשֵׁים לְבֵית־אֲבוֹת שִׁשָּׁה עָשָׂר וְלִבְנֵי אִיתָמָר לְבֵית אֲבוֹתֵם שְׁמוֹנָה: וַיַּחֲלֶקוֹם בְּגוּרְלוֹת אֵלֶּה עִם־אֵלֶּה כִּי־הָיוּ שְׂרֵי־קֹדֶשׁ וְשְׂרֵי הָאֵלֹהִים מִבְּנֵי אֶלְעָזָר וּבְבָנֵי אִיתָמָר: וַיִּכְתְּבֵם שְׁמֵעִיָּה בֶן־נְתַנְאֵל הַסּוֹפֵר מִן־הַלְוִי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וְצִדְקָה הַכֹּהֵן וְאַחִימֶלֶךְ בֶּן־אַבִּיתָר וְרֵאשֵׁי הָאֲבוֹת לְכַהֲנִים וְלְלוּיִם בֵּית־אָב אֶחָד אֶחָד לְאֶלְעָזָר וְאֶחָד אֶחָד לְאִיתָמָר: וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל הָרֵאשׁוֹן לִיהוֹיָדָב לִידְעִיָּה הַשָּׂנִי: לְחֶרֶם הַשְּׁלִישִׁי לְשַׁעְרִים הָרִבְעִי: לְמַלְכָּיָה הַחֲמִישִׁי לְמִיָּמֹן הַשֵּׁשִׁי: לְהַקּוּץ הַשְּׁבִעִי לְאַבְיָה הַשְּׁמִינִי: לְיִשׁוּעַ הַתְּשֻׁעִי לְשִׁכְנָיָה הָעֲשָׂרִי: לְאַלְיָשִׁיב עֲשֵׁתִי עָשָׂר לְיָקִים שְׁנַיִם עָשָׂר: לְחֻפָּה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר לְיִשְׁבָּאֵב אַרְבַּעַת עָשָׂר: לְבַלְגָּה חֲמִשָּׁה עָשָׂר לְאַמָּר שִׁשָּׁה עָשָׂר: לְחִזְיָר שִׁבְעָה עָשָׂר לְהַפְּצִץ שְׁמוֹנָה עָשָׂר: לְפַתְחָיָה תְּשַׁעַת עָשָׂר לְיַחֲזַקָּאֵל הָעֲשָׂרִים: לְיִכִּין אֶחָד וְעֲשָׂרִים לְגַמּוּל שְׁנַיִם וְעֲשָׂרִים: לְדָלְיָהוּ שְׁלֹשָׁה וְעֲשָׂרִים

לְמַעֲזִיָּהוּ אַרְבַּעַת וְעֲשָׂרִים: אֵלֶּה פָקְדוֹתֵם לְעִבְדוֹתֵם לְבוֹא לְבֵית־יְהוָה כְּמִשְׁפָּטֵם בְּיַד אֶהְרֹן אֲבִיהֶם כְּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְלִבְנֵי לְוֵי הַנוֹתָרִים לִבְנֵי עֲמָרָם שׁוּבָאֵל לִבְנֵי שׁוּבָאֵל יַחֲדָיָהוּ: לְרַחֲמָנָהוּ לִבְנֵי רַחֲמָנָהוּ הָרֵאשִׁי וְשִׁיָּה: לְיִצְחָקֵי שְׁלֵמוֹת לִבְנֵי שְׁלֵמוֹת יַחַת: וּבְנֵי יִרְיָהוּ אֲמָרִיָּהוּ הַשָּׁנִי יַחֲזִיאֵל הַשְּׁלִישִׁי יִקְמָעֵם הָרִבְעִי: בְּנֵי עֲזִיאֵל מִיָּכָה לִבְנֵי מִיָּכָה שְׁמִיר: אֲחֵי מִיָּכָה יִשָּׁיָה לִבְנֵי יִשָּׁיָה זְכַרְיָהוּ: בְּנֵי מָרְרִי מִחֲלֵי וּמוֹשֵׁי בְּנֵי יַעֲזִיָּהוּ בְנוֹ: בְּנֵי מָרְרִי לְיַעֲזִיָּהוּ בְנוֹ וְשֵׁהם וְזָכּוֹר וְעַבְרִי: לְמַחֲלֵי אֶלְעָזָר וְלֹא־הָיָה לוֹ בָּנִים: לְקִישׁ בְּנֵי־קִישׁ יִרְחֻמָּאֵל: וּבְנֵי מוֹשֵׁי מִחֲלֵי וְעֶזְרָר וִירִימֹת אֵלֶּה בְּנֵי הַלוּיִם לְבֵית אֲבֹתֵיהֶם: וַיִּפְּלֻוּ גַם־הֵם גּוּרְלוֹת לְעַמַּת אֲחֵיהֶם בְּנֵי־אֶהְרֹן לִפְנֵי דָוִד הַמֶּלֶךְ וְצִדְקָה וְאַחִימֶלֶךְ וְרֵאשֵׁי הָאֲבוֹת לְכַהֲנִים וְלְלוּיִם אֲבוֹת הָרֵאשִׁי לְעַמַּת אֲחֵיו הַקָּטָן:

כֹּה וַיִּבְדֵּל דָּוִד וְשָׂרֵי הַצָּבָא לְעִבְדוֹת לִבְנֵי אֶסָף וְהִימָן וַיְדוּתוֹן הַנְּבָאִים בְּכַנְרוֹת בְּנִבְלִים וּבַמַּצְלֵתִים וַיְהִי מִסְפָּרָם אֲנָשֵׁי מְלֹאכָה לְעִבְדוֹתֵם: לִבְנֵי אֶסָף זָכּוֹר וַיּוֹסֵף וַיַּנְתְּנֶה וְאַשְׁרָאֵלָה בְּנֵי אֶסָף עַל יַד־אֶסָף הַנְּבָא עַל־יְדֵי הַמֶּלֶךְ: לַיְדוּתוֹן בְּנֵי יְדוּתוֹן גְּדַלְיָהוּ וְצָרִי וַיִּשְׁעִיָּהוּ חַשְׁבִּלָהוּ וּמַתְתָּלָהוּ שִׁשָּׁה עַל יְדֵי אֲבִיהֶם יְדוּתוֹן בְּפָנֹר הַנְּבָא עַל־הַזְדוּת וְהִלֵּל לִי־הַהוּה: לְהִימָן בְּנֵי הִימָן בְּקִלָּהוּ מַתְנַלָּהוּ עֲזִיאֵל שְׁבוּאֵל וִירִימֹת חַנְנִיָּה חַנְנִי אֲלִיאָתָה גְדַלְתִּיל וְרַמְמָתִי עֶזְרָר יִשְׁבְּקָשָׁה מְלוֹתִי הוֹתִיר מַחֲזִיאָת: כָּל־אֵלֶּה בָּנִים לְהִימָן חַנְנִי הַמֶּלֶךְ בְּדַבְרֵי הָאֵלֹהִים לְהָרִים קָרוֹן וַיִּתֵּן הָאֵלֹהִים לְהִימָן בָּנִים אַרְבַּעַת עָשָׂר וּבָנוֹת שְׁלוֹשׁ: כָּל־אֵלֶּה עַל־יְדֵי אֲבִיהֶם בְּשִׁיר בַּיִת יִהְיֶה בַּמַּצְלֵתִים נְבָלִים וְכַנְרוֹת לְעִבְדַת בַּיִת הָאֵלֹהִים עַל יְדֵי הַמֶּלֶךְ אֶסָף וַיְדוּתוֹן וְהִימָן: וַיְהִי מִסְפָּרָם עִם־אֲחֵיהֶם מְלַמְדֵי־שִׁיר לִי־הַהוּה כָּל־הַמְּבִיִן מֵאֲתִים שְׁמוֹנִים וּשְׁמוֹנָה: וַיִּפְּלֻוּ גּוּרְלוֹת מִשְׁמֶרֶת לְעַמַּת כְּקָטָן כְּגֹדוֹל מִבֵּין עַם־תְּלָמִיד: וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל הָרֵאשׁוֹן לְאַסָּף לְיוֹסֵף גְּדַלְיָהוּ הַשָּׁנִי הוּא־וְאַחֲיוּ וּבְנָיו שְׁנַיִם עָשָׂר:

הַשְּׁלֵשִׁי זָפוּר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^אהָרְבִיעִי לִיצְרֵי בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^בהַחֲמִישִׁי נִתְּנָהוּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^גהַשֵּׁשִׁי בִקְלָהוּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^דהַשְּׁבַעִי יִשְׂרָאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^ההַשְּׁמִינִי יִשְׁעֵלָהוּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^והַתְּשִׁיעִי מִתְּנָהוּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^זהָעֲשִׂירִי שִׁמְעִי בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^חעֲשִׂיתִי עָשָׂר עִזְרָאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^טהַשְּׁנַיִם עָשָׂר לַחֲשֹׁבֵהָ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^ילַשְּׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוּבָאֵל בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יא}לְאַרְבָּעָה עָשָׂר מִתְּנָהוּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יב}לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר לִירְמוֹת בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יג}לַשְּׁשָׁה עָשָׂר לַחֲנָנִיהוּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יד}לַשְּׁבַעָה עָשָׂר לְיִשְׁבָּקֶשָׁה בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{טו}לַשְּׁמוֹנֶה עָשָׂר לַחֲנָנִי בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{טז}לַתְּשַׁעָה עָשָׂר לַמְלוֹתִי בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יז}לְעֶשְׂרִים לְאֵלִיָּתָהּ בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יח}לְאַחַד וְעֶשְׂרִים לְהוֹתִיר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{יט}לְשְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים לַגְּדֹלְתִי בָנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^כלַשְּׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים לְמַחְזִיאוֹת בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר: ^{כא}לְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים לְרוֹמְמָתִי עֶזֶר בָּנָיו וְאֶחָיו שְׁנַיִם עָשָׂר:

כו * לְמַחְלָקוֹת לְשַׁעְרִים לְקֶרְתִּים מִשְׁלֹמֹנֶהוּ בֶן־קֹרָא מֶן־בְּנֵי אֶסָּה: ^אוְלְמִשְׁלֹמֹנֶהוּ בְּנִים זִכְרִיָּהוּ הַבְּכוֹר יְדִיעָאֵל הַשֵּׁנִי זְבַדְלָהוּ הַשְּׁלִישִׁי יִתְנִיאֵל הָרְבִיעִי: ^בעִילָם הַחֲמִישִׁי יְהוֹחָנָן הַשֵּׁשִׁי אֵלִיהוֹעִינִי הַשְּׁבִיעִי: ^גוְלַעֲבָד אָדָם בְּנִים שִׁמְעִיָה הַבְּכוֹר יְהוֹזָבָד הַשֵּׁנִי יוֹאָח הַשְּׁלֵשִׁי וְשֹׁכָר הָרְבִיעִי וְנִתְנָאֵל הַחֲמִישִׁי: ^דעַמִּיאֵל הַשֵּׁשִׁי יִשְׁשַׁכָּר הַשְּׁבִיעִי פְּעֻלְתִּי הַשְּׁמִינִי כִּי בָרְכוּ אֱ־לֹהִים: ^הוְלַשְּׁמֵעִיָה בְנוֹ נוֹלַד בְּנִים הַמְּשֻׁלִּים לְבֵית אֲבִיהֶם כִּי־גִבּוֹרֵי חֵיל הֵמָּה: ^ובְּנֵי שִׁמְעֹנָה עֲתָנִי וּרְפָאֵל וְעוֹבָד וְאֶלְזָבָד אֶחָיו בְּנֵי־חֵיל אֵלִיהוּ וְסִמְכִיָּהוּ: ^זכָּל־אֵלֶּה מִבְּנָיו עֲבָד אָדָם הֵמָּה וּבְנֵיהֶם וְאֶחֱיָהֶם אִישׁ־חֵיל בִּפְתַח לַעֲבָדָה שְׁשִׁים וּשְׁנַיִם לַעֲבָד אָדָם: ^חוְלְמִשְׁלֹמֹנֶהוּ בְּנִים וְאֶחֱיָם בְּנֵי־חֵיל שְׁמוֹנֶה עָשָׂר: ^טוְלַחֶסֶה מֶן־בְּנֵי־מְרָרִי בְּנִים שִׁמְרִי הָרִאשׁוֹן כִּי לֹא־הָיָה בְּכוֹר וַיְשִׁימָהוּ

אֲבִיהוּ לְרִאשׁוֹ: ^אחֶלְקִיָּהוּ הַשֵּׁנִי טַבְלִיָּהוּ הַשְּׁלִישִׁי זִכְרִיָּהוּ הָרְבִיעִי כָּל־בְּנִים וְאֶחֱיָם לַחֶסֶה שְׁלֹשָׁה עָשָׂר: ^בלְאֵלֶּה מִחֶלְקוֹת הַשְּׁעָרִים לְרִאשֵׁי הַגְּבָרִים מִשְׁמֵרוֹת לַעֲמַת אֶחֱיָהֶם לְשָׂרָת בְּבֵית י־הָהוּ: ^גוַיִּפְּלוּ גוֹרְלוֹת פַּקְטָן פַּקְטָן לְבֵית אֲבוֹתָם לְשַׁעַר וְשַׁעַר: ^דוַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל מִזְרַחָה לְשִׁלְמֹנֶהוּ וּזְכַרְיָהוּ בְנוֹ יוֹעֵץ | בְּשֹׁכֵל הִפִּילוּ גוֹרְלוֹת וַיֵּצֵא גוֹרְלוֹ צְפוֹנָה: ^הלַעֲבָד אָדָם גִּגְבָה וּלְבָנָיו בֵּית הָאֲסָפִים: ^ולְשֹׁפִים וְלַחֶסֶה לְמַעְרָב עִם שַׁעַר שְׁלֹכַת בְּמִסְלָה הָעוֹלָה מִשְׁמֵר לַעֲמַת מִשְׁמֵר: ^זלְמִזְרַח הַלְוִיִּם שִׁשָּׁה לְצְפוֹנָה לַיּוֹם אַרְבָּעָה לַגִּגְבָה לַיּוֹם אַרְבָּעָה וְלְאֲסָפִים שְׁנַיִם שְׁנַיִם: ^חלְפָרְבָּר לְמַעְרָב אַרְבָּעָה לְמִסְלָה שְׁנַיִם לְפָרְבָּר: ^טאֵלֶּה מִחֶלְקוֹת הַשְּׁעָרִים לְבְנֵי הַקְּרָחִי וּלְבְנֵי מְרָרִי: ^יוְהַלְוִיִּם אֶחֱיָה עַל־אוֹצְרוֹת בֵּית הָאֱ־לֹהִים וְלְאוֹצְרוֹת הַקְּדָשִׁים: ^{יא}בְּנֵי לְעֶזֶן בְּנֵי הַגְּרָשָׁנִי לְלַעֲזָן רִאשֵׁי הָאֲבוֹת לְלַעֲזָן הַגְּרָשָׁנִי יְחִיאֵלִי: ^{יב}בְּנֵי יְחִיאֵלִי זֵתָם וַיּוֹאֵל אֶחָיו עַל־אוֹצְרוֹת בֵּית י־הָהוּ: ^{יג}לַעֲמָרְמֵל לִיצְהָרִי לַחֲבֵרוֹנִי לְעִזִּיאֵלִי: ^{יד}וְשִׁבְאֵל בֶּן־גְּרָשׁוֹם בֶּן־מִשָּׁה נָגִיד עַל־הָאוֹצְרוֹת: ^{טו}וְאֶחָיו לְאִלְיָעֶזֶר רִתְּבִיהוּ בְנוֹ וַיִּשְׁעֵנֶהוּ בְנוֹ וַיְרָם בְּנוֹ וּזְכַרִי בְנוֹ וַיְשַׁלְּמִית בְּנוֹ: ^{טז}הוּא שְׁלֹמֹת וְאֶחָיו עַל כָּל־אוֹצְרוֹת הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר הַקְּדִישׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ וְרִאשֵׁי הָאֲבוֹת לְשָׂרֵי־הָאֲלָפִים וְהַמְּאוֹת וְשָׂרֵי הַצָּבָא: ^{יז}מֶן־הַמֶּלֶךְחִמּוֹת וּמֶן־הַשָּׁלָל הַקְּדִישׁוֹ לְחֶזֶק לְבֵית י־הָהוּ: ^{יח}וְכָל הַהַקְּדִישׁ שִׁמּוּאֵל הָרֹאֵה וְשִׁאֹל בֶּן־קִישׁ וְאַבְנֵר בֶּן־נֹר וַיּוֹאֵב בֶּן־צְרוּיָה כָּל הַמְּקַדְּשִׁים עַל יַד־שְׁלֹמֹת וְאֶחָיו: ^{יט}לִיצְהָרִי כְּנַנְיָהוּ וּבְנָיו לְמִלְאכָה הַחִיצוֹנָה עַל־יִשְׂרָאֵל לְשֹׁטְרִים וּלְשֹׁפְטִים: ^כלַחֲבֵרוֹנִי חֲשִׁבְיָהוּ וְאֶחָיו בְּנֵי־חֵיל אֶלְף וּשְׁבַע־מֵאוֹת עַל פְּקֻדַת יִשְׂרָאֵל מִעֶבֶר לַיַּרְדֵּן מִעֲרָבָה לְכָל מִלְּאכָת י־הָזֶה וְלַעֲבָדַת הַמֶּלֶךְ: ^{כא}לַחֲבֵרוֹנִי יְרִיָּה הָרִאשׁוֹן לַחֲבֵרוֹנִי לְתַלְדָּתוֹ לְאֲבוֹת בִּשְׁנַת הָאֲרָבַעִים לְמַלְכוּת דָּוִד נִדְרָשׁוּ וַיִּמָּצְאוּ בָהֶם גִּבּוֹרֵי חֵיל כְּנַנְיָהוּ גִלְעָד: ^{כב}וְאֶחָיו בְּנֵי־חֵיל אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת רִאשֵׁי הָאֲבוֹת וַיִּפְקִידֵם דָּוִד הַמֶּלֶךְ עַל־הָרְאוּבֵנִי וְהַגְּדִי וְחֲצִי שְׁבַט הַמְּנַשִּׁי לְכָל־דָּבָר הָאֱ־לֹהִים וְדָבָר הַמֶּלֶךְ:

כז * וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִסְפָּרָם רֵאשֵׁי הָאָבוֹת וְשָׂרֵי
הָאֲלָפִים וְהַמְּאֹת וְשִׁטְרֵיהֶם הַמְּשֻׁרְתִים אֶת־
הַמֶּלֶךְ לְכָל | דָּבָר הַמְּחַלְקוֹת הַבָּאָה וְהַיִּצְאָה לְחֹדֶשׁ
בְּחֹדֶשׁ לְכָל חֹדֶשׁ הַשָּׁנָה הַמְּחַלְקֵת הָאֶחָת עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * עַל הַמְּחַלְקֵת הָרֵאשׁוֹנָה לְחֹדֶשׁ
הָרֵאשׁוֹן יִשְׁבַּעַם בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְעַל מְחַלְקֹתָו
עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * מִן־בְּנֵי־פָרִץ הָרֵאשׁ לְכָל־
שָׂרֵי הַצָּבָאוֹת לְחֹדֶשׁ הָרֵאשׁוֹן: * וְעַל מְחַלְקֵת |
הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי דֹדֵי הָאֶחָזְחִיל וּמְחַלְקֹתָו וּמְקֻלוֹת
הַנְּגִיד וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * שָׂר
הַצָּבָא הַשְּׁלִישִׁי לְחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי בְּנִיחוּ בְּיַד
יְהוֹיָדָע הַפֶּהוּ רֵאשׁ וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הוּא בְּנִיחוּ גְבוּר הַשְּׁלִישִׁים וְעַל־
הַשְּׁלִישִׁים וּמְחַלְקֹתָו עֲמִינָד בְּנוֹ: * הַרְבִּיעִי לְחֹדֶשׁ
הַרְבִּיעִי עֲשֵׂה־אֵל אֲחִי יוֹאָב וְזַבְדִּיָּה בְּנוֹ אֲחֵרָיו
וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הַחֲמִישִׁי
לְחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי הַשָּׂר שְׁמֵהוּת הַיִּזְרָח וְעַל
מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הַשְּׁשִׁי לְחֹדֶשׁ
הַשְּׁשִׁי עֵירָא בְּיַד עֲקָשׁ הַתְּקוּעִי וְעַל מְחַלְקֹתָו
עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הַשְּׁבִיעִי לְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
חֶלֶץ הַפְּלוּנִי מִן־בְּנֵי אֶפְרַיִם וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הַשְּׁמִינִי לְחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי סִבְכִי
הַחֲשֵׁתִי לְזַרְחִי וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
אֲלֶף: * הַתְּשִׁיעִי לְחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי אֲבִיעֶזֶר
הָעֲנַתוֹתִי לְבֹן יְמִינִי וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הָעֲשִׂירִי לְחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי מִתְרִי
הַנְּטוּפְתִי לְזַרְחִי וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה
אֲלֶף: * עֲשֵׂתִי־עֶשֶׂר לְעֲשֵׂתִי עֶשֶׂר הַחֹדֶשׁ בְּנִיחוּ
הַפְּרַעַתוֹנִי מִן־בְּנֵי אֶפְרַיִם וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * הַשְּׁנָיִם עֶשֶׂר לְשָׁנַיִם עֶשֶׂר הַחֹדֶשׁ
חֶלְדַי הַנְּטוּפְתִי לְעֲתַנִּיאֵל וְעַל מְחַלְקֹתָו עֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה אֲלֶף: * וְעַל שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל לְרֵאוּבֵנִי נְגִיד
אֲלִיעֶזֶר בְּיַד זְכָרְיָה לְשִׁמְעוֹנִי שְׁפָטִיחוּ בְּיַד־מַעֲכָה:
* לְלֵוִי חֲשַׁבְיָה בְּיַד קִמּוֹאֵל לְאֶתְרוֹן צְדוּקָה: * לְיְהוֹדָה
אֲלִיָּהוּ מֵאֲחִי דָוִד לְיִשָּׁשׁכָר עֲמָרִי בְּיַד־מִיכָאֵל:
* לְזַבּוּלוֹן יִשְׁמַעִיָּהוּ בְּיַד־עֲבַדְיָהוּ לְנִפְתָלִי וְרִימּוֹת
בְּיַד־עֲזַרְיָאֵל: * לְבְנֵי אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בְּיַד־עֲזַרְיָהוּ לְחֻצֵי
שְׁבֻט מְנַשֶּׁה יוֹאֵל בְּיַד־פְּדִיָּהוּ: * לְחֻצֵי הַמְּנַשֶּׁה

אֲלֵעָזָה יָדוֹ בְּיַד־זְכָרְיָהוּ לְבְנֵימֶן יַעֲשִׂיָאֵל בְּיַד־אֲבִינָר:
* לְדָן עֲזַרְיָאֵל בְּיַד־יִרְחָם אֲלֵה שָׂרֵי שְׁבֻטֵי יִשְׂרָאֵל:
* וְלֹא־נִשְׂאָ דָוִד מִסְפָּרָם לְמַבּוֹן עֲשָׂרִים שָׁנָה
וְלִמְטָה פִּי אָמַר יִהְיֶה לְהַרְבּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל
כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם: * יוֹאָב בְּיַד־צְרוּיָה הִחֵל לְמִנּוֹת
וְלֹא כָלָה וַיְהִי בְנֵי אֶת־קֶצֶף עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָלָה
הַמִּסְפָּר בְּמִסְפָּר דְּבָרֵי־הַיָּמִים לְמֶלֶךְ דָּוִד: * וְעַל
אֲצָרוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזַמּוֹת בְּיַד־עֲדִיאֵל וְעַל הָאֲצָרוֹת
בְּשָׂדֵה בְּעָרִים וּבְכַפָּרִים וּבְמַגְדָּלוֹת יְהוֹנָתָן בְּיַד־
עֲזַיָּהוּ: * וְעַל עֲשֵׂי מְלָאכָת הַשָּׂדֵה לְעִבְדָת הָאֲדָמָה
עֲזָרִי בְּיַד־כָּלוּב: * וְעַל־הַכְּרָמִים שְׁמַעִי הַרְמָתִי וְעַל
שְׁכַפְרָמִים לְאֲצָרוֹת הַלֵּוִי זְבֻדִי הַשְּׁפָמִי: * וְעַל־
הַזִּיתִים וְהַשְּׁקָמִים אֲשֶׁר בְּשָׂפְלָה בְּעַל חָנוּ הַגְּזָרִי
וְעַל־אֲצָרוֹת הַשָּׁמֶן יוֹעָשׁ: * וְעַל־הַבְּקָר הַרְעִים
בְּשָׂרוֹן שָׂרִטִי הַשְּׂרוּגִי וְעַל־הַבְּקָר בְּעַמְקִים שְׁפָט
בְּיַד־עֲדָלִי: * וְעַל־הַגְּמָלִים אוּבִיל הַיִּשְׁמַעֲלִי וְעַל־
הָאֲתָנוֹת יְחֻדְיָהוּ הַמְּרַנְתִּי: * וְעַל־הַצֹּאן יִזְיָז
הַהֲגָרִי כָל־אֵלֶּה שָׂרֵי הַרְכּוּשׁ אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ דָּוִד:
* וַיְהוֹנָתָן דֹּד־דָּוִד יוֹעֵץ אִישׁ־מַבִּין וְסוֹפֵר הוּא
וַיְחִיאֵל בְּיַד־תְּכַמוּנִי עִם־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ: * וַאֲחִיתָפֵל
יוֹעֵץ לְמֶלֶךְ וְחוֹשֵׁי הָאָרֶץ רַע הַמֶּלֶךְ: * וַאֲחֵרִי
אֲחִיתָפֵל יְהוֹיָדָע בְּיַד־בְּנֵיחוּ וְאַבְיָתָר וְשָׂר־צָבָא
לְמֶלֶךְ יוֹאָב:

כח * וַיִּקְהַל דָּוִד אֶת־כָּל־שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרֵי
הַשְּׁבֻטִים וְשָׂרֵי הַמְּחַלְקוֹת הַמְּשֻׁרְתִים אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמְּאֹת וְשָׂרֵי כָל־רְכוּשׁ־
וּמִקְנֵה לְמֶלֶךְ וּלְבָנָיו עִם־הַסְּרִיסִים וְהַגְּבוּרִים
וְלְכָל־גְּבוּר חֵיל אֶל־יְרוּשָׁלַם: * וַיִּקָּם דָּוִד הַמֶּלֶךְ
עַל־רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּנִי אֲחִי וְעַמִּי אֲנִי עִם־
לְבָבִי לְבָנוֹת בַּיִת מְנוּחָה לְאֶרְצוֹן בְּרִיתִי־יְהוָה
וְלַחֲדָם רַגְלִי אֶ־לְהִינּוּ וְהַכִּינוּתִי לְבָנוֹת:
* וְהָא־לְהִים אָמַר לִי לֹא־תִבְנֶה בַיִת לְשִׁמִּי פִּי אִישׁ
מִלְחָמוֹת אֲתָה וְדָמִים שִׁפְכָתָה: * וַיִּבְחַר יִהוָה
אֶ־לְהִי יִשְׂרָאֵל בִּי מִכָּל בַּיִת־אֲבִי לְהִיֹּת לְמֶלֶךְ עַל־
יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם פִּי בִיהוּדָה בְּחֵר לְנִגִיד וּבְבִית
יְהוּדָה בַּיִת אָבִי וּבְבְנֵי אָבִי בִּי רָצָה לְהַמְלִיךְ עַל־
כָּל־יִשְׂרָאֵל: * וּמִכָּל־בְּנֵי פִי רַבִּים בָּנִים גָּתוֹן לִי
יִהוָה וַיִּבְחַר בְּשָׁלְמָה בְּנִי לְשֹׁבֵת עַל־כִּסֵּא מְלָכוֹת

והשירים וכל־העם לכל־דבריה:

כט ויאמר דויד המלך לכל־הקהל שלמה בני
אתך בחר־בו א־להים גער ורף והמלאכה גדולה
כי לא לאדם הבירה כי לי־הנה א־להים: וככל־
כחי הכינותי לבית־א־להי הזהב לזהב והכסף
לכסף והנחשת לנחשת הברזל לברזל והעצים
לעצים אבני־שהם ומלואים אבני־פז ורקמה
וכל אבן יקרה ואבני־שיש לרב: ועוד ברצותי
בבית א־להי יש־לי סגלה זהב וכסף נתתי לבית־
א־להי למעלה מפל־הכינותי לבית הקדש:
ושלשת אלפים פכרי זהב מזהב אופיר ושב־עט
אלפים פכר־כסף מזקק לטות קירות הבתים:
לזהב לזהב ולכסף לכסף ולכל־מלאכה ביד
חרשים ומי מתנדב למלאות ידו היום לי־הנה:
ויתנדבו שרי האבות ושרי א שבטי ישראל ושרי
האלפים והמאות ולשרי מלאכת המלך: ויתנו
לעבודת בית־הא־להים זהב פכרים חמשת־
אלפים ואזרכנים רבו וכסף פכרים עשרת אלפים
ונהשת רבו ושמונת אלפים פכרים וברזל מאה־
אלף פכרים: והנמצא אתו אבנים נתנו לאוצר
בית־י־הנה על יד־יחיאל הגרשני: וישמחו העם
על־התנדבם כי בלב שלם התנדבו לי־הנה וגם
דויד המלך שמח שמחה גדולה: ויברך דויד את־
י־הנה לעיני כל־הקהל ויאמר דויד ברוך אתה
י־הנה א־להי ישראל אבינו מעולם ועד־עולם:
לך י־הנה הגדלה והגבורה והתפארת והנצח
וההוד פני־כל בשמים ובארץ לך י־הנה הממלכה
והמתנשא לכל לראש: והעשר והפבוד מלפניך
ואתה מושל בכל ובידך פת וגבורה ובידך לגדל
ולתקן לכל: ועתה א־להינו מודים אנחנו לך
ומהללים לשם תפארתך: וכי מי אני ומי עמי
כי־נעצר פת להתנדב פזאת פני־ממך הפל ומידך
נתנו לך: פני־גרים אנחנו לפניך ותושבים פכל־
אבתינו פצל ימינו עלי־הארץ ואין מקוה:
י־הנה א־להינו כל הקמון הזה אשר הכינונו
לבנות־לך בית לשם קדשך מידך הוא ולך הפל:
וינדעתי א־להי כי אתה פתן ללב ומישרים תרצה
אני בישר לבבלי התנדבתי כל־אלה ועתה עמך

י־הנה על־ישראל: ויאמר לי שלמה בנו הוא
יבנה ביתי ונצרותי פיי־בחרתי בו לי לבן ואני
אהיה־לו לאב: והכינותי את־מלכותו עד־לעולם
אם־יחזק לעשות מצותי ומשפטי פיום הזה:
ועתה לעיני כל־ישראל קהל־י־הנה ובאני
א־להינו שמרו ודרשו כל־מצות י־הנה א־להיכם
למען תירשו את־הארץ הטובה והנחלתם
לבינכם אחריכם עד־עולם: ואתה שלמה בני
דע את־א־להי אביך ועבדו בלב שלם ובנפש
חפצה פני כל־לבבות דורש י־הנה וכל־ניצר
מחשבות מבין אם־תדרשנו ימצא לך ואם־
תעזבו יזניחך לעד: ראה עתה פיי־הנה בחר
בך לבנות־בית למקדש חזק ועשה: ויתן דויד
לשלמה בנו את־תבנית האולם ואת־בתיו וגזפיו
ועלייתו וחדריו הפנימים ובית הכפרת: ותבנית
כל אשר הנה ברות עמו לתצרות בית־י־הנה
ולכל־הלשכות סביב לאצרות בית הא־להים
ולאצרות הקדשים: ולמחלקות הפהגים והלולים
ולכל־מלאכת עבודת בית־י־הנה ולכל־פלי
עבודת בית־י־הנה: לזהב במשקל לזהב לכל־
פלי עבודה ועבודה לכל פלי הכסף במשקל לכל־
פלי עבודה ועבודה: ומשקל למנרות הזהב
וגרתיהם זהב במשקל־מנורה ומנורה וגרתיה
ולמנרות הכסף במשקל למנורה וגרתיה פעבודת
מנורה ומנורה: ואת־הזהב משקל לשלחנות
המערכת לשלחו ושלחו וכסף לשלחנות הכסף:
והמזלגות והמזרקות והקשות זהב טהור
ולכפורי הזהב במשקל לכפור וכפור ולכפורי
הכסף במשקל לכפור וכפור: ולמזבח הקטרת
זהב מזקק במשקל ולתבנית המרפכה הפרובים
זהב לפרשים וסככים על־ארון ברית־י־הנה:
הפל בכתב מיד י־הנה עלי השכיל כל מלאכות
התבנית: ויאמר דויד לשלמה בנו חזק ואמץ
ועשה אל־תירא ואל־תחת פל י־הנה א־להים
א־להי עמך לא ירפה ולא יעזבך עד־לכלות פל־
מלאכת עבודת בית־י־הנה: והנה מחלקות
הפהגים והלולים לכל־עבודת בית הא־להים ועמך
בכל־מלאכה לכל־נדיב בחכמה לכל־עבודה

הַנְּמַצְאוֹ-פֶה רְאִיתִי בְּשִׁמְחָה לְהַתְנַדֵּב-לָךְ: ^הי-הִנֵּה אֲ-לֵהִי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל אֲבֹתֵינוּ שְׁמֵרָה-זֹאת לְעוֹלָם לִיְצַר מַחְשְׁבוֹת לִבָּב עִמָּךְ וְהֵכֵן לְבָבְךָ אֵלַי: ^ווּלְשִׁלְמָה בְּנֵי תָן לִבָּב שְׁלֹם לְשִׁמּוֹר מִצְוֹתֶיךָ עֲדוּתֶיךָ וְתַקְיָה וְלַעֲשׂוֹת הַפֶּל וְלִבְנוֹת הַבִּיָּרָה אֲשֶׁר-הִכִּינוֹתִי: ^זוַיֹּאמֶר דְּוִיד לְכָל-הַקְּהֵל בָּרְכוּ נָא אֶת-יְ-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם וַיְבָרְכוּ כָל-הַקְּהֵל לִי-הוָה אֱ-לֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לִי-הוָה וּלְמִלְךָ: ^חוַיִּזְבְּחוּ לִי-הוָה זִבְחִים וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת לִי-הוָה לְמַחֲרַת הַיּוֹם הַהוּא פָּרִים אֵלֶּף אֵלִים אֵלֶּף כֹּבָשִׁים אֵלֶּף וְנִסְפִיָּהֶם וְזִבְחִים לָרֶב לְכָל-יִשְׂרָאֵל: ^טוַיֵּאכְלוּ וַיִּשְׂתּוּ לִפְנֵי יְ-הוָה בַּיּוֹם הַהוּא בְּשִׁמְחָה גְדוֹלָה וַיִּמְלִיכוּ שְׁנֵית לְשִׁלְמָה בֶן-דְּוִיד וַיִּמְשְׁחוּ לִי-הוָה לְנֶגִיד וּלְצִדּוֹק לְכֹהֵן: ^יוַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל-פֶּסֶא יְ-הוָה לְמִלְךָ תַּחַת-דְּוִיד אָבִיו וַיִּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל-יִשְׂרָאֵל: ^{יא}וְכָל-הַשָּׂרִים וְהַגְּבָרִים וְגַם כָּל-בְּנֵי הַמֶּלֶךְ דְּוִיד גָּתוּ וְדַ תַּחַת שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ: ^{יב}וַיַּגְדֵּל יְ-הוָה אֶת-שְׁלֹמֹה לְמַעַלָּה לְעֵינֵי כָּל-יִשְׂרָאֵל וַיִּתֵּן עָלָיו הוֹד מַלְכוּת אֲשֶׁר לֹא-הָיָה עַל-כָּל-מֶלֶךְ לִפְנָיו עַל-יִשְׂרָאֵל: ^{יג}וְדְוִיד בֶּן-יִשְׂרָאֵל עַל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: ^{יד}וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ עַל-יִשְׂרָאֵל אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ שִׁבְעַ שָׁנִים וּבִירוּשָׁלַם מָלַךְ שְׁלֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ: ^{טו}וַיָּמָת בְּשִׁיבָה טוֹבָה שִׁבְעַ יָּמִים עֲשָׂר וְכַבּוֹד וַיִּמְלֹךְ שְׁלֹמֹה בְּנוֹ תַחַתָּיו: ^{טז}וְדַבְרֵי דְוִיד הַמֶּלֶךְ הָרֵאשִׁינִים וְהָאַחֲרֹנִים הֵנָּם כְּתוּבִים עַל-דַּבְרֵי שְׁמוּאֵל הָרֹאֶה וְעַל-דַּבְרֵי גִתָּן הַנְּבִיא וְעַל-דַּבְרֵי גֵד הַחֹזֶה: ^{יז}עַם כָּל-מַלְכוּתוֹ וּגְבוּרָתוֹ וְהַעֲתִים אֲשֶׁר עָבְרוּ עָלָיו וְעַל-יִשְׂרָאֵל וְעַל כָּל-מַמְלָכוֹת הָאָרְצוֹת:

א ^אוַיִּתְחַזַּק שְׁלֹמֹה בֶן-דְּוִיד עַל-מַלְכוּתוֹ וַי-הִנֵּה אֲ-לֵהִיו עִמּוֹ וַיַּגְדֵּלוּהוּ לְמַעַלָּה: ^בוַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְכָל-יִשְׂרָאֵל לְשָׂרֵי הָאֱלֹפִים וְהַמְּאוֹת וְלַשְׁפָּטִים וְלְכָל נְשִׂיא לְכָל-יִשְׂרָאֵל רְאֵשֵׁי הָעָבוֹת: ^גוַיֵּלְכוּ שְׁלֹמֹה וְכָל-הַקְּהֵל עִמּוֹ לְבָמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן כִּי-שָׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱ-לֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה מִשָּׁה עֶבְדֵי-יְ-הוָה בַּמִּדְבָּר: ^דאֲבָל אַרְוֹן הָאֱ-לֹהִים הָעֵלָּה דְוִיד מִקְרִיַת יַעֲרִים בַּהֲכִין לוֹ דְּוִיד כִּי גִטָּה-לוֹ אֹהֶל בִּירוּשָׁלַם: ^הוּמִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה

בְּצִלְאֵל בֶּן-אֹנִי בֶן-חֹר וְשָׁם לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְ-הוָה וַיִּדְרָשׁוּהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקְּהֵל: ^ווַיַּעַל שְׁלֹמֹה עַל-מִזְבֵּחַ הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי יְ-הוָה אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל עָלָיו עֹלוֹת אֵלֶּף: ^זבַּלִּילָה הַהוּא נִרְאָה אֱ-לֹהִים לְשִׁלְמָה וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁאֵל מָה אֲתוֹן-לָךְ: ^חוַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לֹא-לֵהִים אֲתָה עֹשִׂיתָ עִם-דְּוִיד אָבִי חֶסֶד גְּדוֹל וְהַמְּלִכְתָּנִי תַחַתָּיו: ^טעַתָּה יְ-הוָה אֱ-לֹהִים יֵאֱמֹן דַּבְרְךָ עִם דְּוִיד אָבִי כִּי אֲתָה הַמְּלִכְתָּנִי עַל-עַם רַב כַּעֲפַר הָאָרֶץ: ^יעַתָּה חַכְמָה וּמִדָּעַ תֵּן-לִי וְאַצְאָה לִפְנֵי הָעַם-הַזֶּה וְאַבּוֹאָה כִּי-מִי יִשְׁפֹּט אֶת-עַמָּךְ הַזֶּה הַגְּדוֹל: ^{יא}וַיֹּאמֶר אֱ-לֹהִים לְשִׁלְמָה יַעֲן אֲשֶׁר הָיִתָּה זֹאת עִם-לְבָבְךָ וְלֹא-שְׂאֵלְתָ עֲשָׂר נִכְסִים וְכַבּוֹד וְאֵת גִּפְשׁ שְׁנֵאִיךָ וְגַם-יָמִים רַבִּים לֹא שְׂאֵלְתָ וְתִשְׂאֵל-לָךְ חַכְמָה וּמִדָּעַ אֲשֶׁר תִּשְׁפּוֹט אֶת-עַמִּי אֲשֶׁר הַמְּלִכְתָּיךָ עָלָיו: ^{יב}הַחַכְמָה וְהַמִּדָּעַ גָּתוּן לָךְ וְעֲשָׂר וְנִכְסִים וְכַבּוֹד אֲתוֹן-לָךְ אֲשֶׁר לֹא-הָיָה כֵּן לְמַלְכִים אֲשֶׁר לִפְנֵיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא יִהְיֶה-כֵּן: ^{יג}וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה לְבָמָה אֲשֶׁר-בְּגִבְעוֹן יְרוּשָׁלַם מִלִּפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּמְלֹךְ עַל-יִשְׂרָאֵל: ^{יד}וַיֹּאסֶף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי-לוֹ אֵלֶּף וְאַרְבַּע-מֵאוֹת רֶכֶב וּשְׁנַיִם-עֶשְׂרֵי אֵלֶּף פָּרָשִׁים וַיַּנְיחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעַם-הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלַם: ^{טו}וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַחֶזֶק בִּירוּשָׁלַם כְּאַבְנִים וְאֶת הָאֲרָזִים גָּתוּן כַּשִּׁקְמִים אֲשֶׁר-בְּשִׁפְלָה לָרֶב: ^{טז}וּמוֹצָא הַסּוּסִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה מִמִּצְרַיִם וּמִקְוֵא סִתְרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְוֵא יִקְחוּ בְּמִתְרֵי: ^{יז}וַיַּעֲלוּ נְיוֹצֵיאוֹ מִמִּצְרַיִם מִרְכָּבָה בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוּסִים בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה וְכֹן לְכָל-מַלְכֵי הַחֲתִים וּמַלְכֵי אֲרָם בְּיָדָם יוֹצֵיאוֹ: ^{יח}וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לְבָנוֹת בֵּית לְשָׁם יְ-הוָה וּבֵית לְמַלְכוּתוֹ:

ב ^אוַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֵלֶּף אִישׁ סֹפֵל וּשְׁמוֹנִים אֵלֶּף אִישׁ חֲצֵב בְּהָר וּמִנְצַחִים עֲלֵיהֶם שְׁלֹשֶׁת אֱלֹפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ^בוַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל-חֹרָם מֶלֶךְ-צֹר לֵאמֹר כַּאֲשֶׁר עֹשִׂיתָ עִם-דְּוִיד אָבִי וְתִשְׁלַח-לוֹ אֲרָזִים לְבָנוֹת-לוֹ בֵּית לְשָׁבֶת בּוֹ: ^גהִנֵּה אֲנִי בּוֹנֵה-בֵּית לְשָׁם וְיְ-הוָה אֱ-לֹהֵי לְהַקְדִּישׁ לוֹ לְהַקְטִיר לִפְנָיו קִטְרֹת-סִמִּים וּמַעֲרֹכַת תָּמִיד וְעֹלוֹת לְבָקָר וְלַעֲרֹב לְשִׁבְתוֹת וְלַחֲדָשִׁים וְלַמוֹעֲדֵי

י-הוּהוּ אֶל-לְהִינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל-יִשְׂרָאֵל: וְהַבַּיִת
אֲשֶׁר-אֲנִי בּוֹנֶה גָדוֹל כִּי-גָדוֹל אֶל-לְהִינוּ מִכָּל-
הָאֱלֹהִים: וְהָיִי יַעֲצֹר-פֶּתַח לַבָּנוֹת-לּוֹ בַּיִת כִּי
הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁמַיִם הַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלָלְקֵהוּ וְהָיִי אֲנִי אֲשֶׁר
אֲבַנְהֶנּוּ לּוֹ בַּיִת כִּי אִם-לְהַקְטִיר לְפָנָיו: וְעַתָּה
שְׁלַח-לִי אִישׁ-חֶכֶם לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף וּבַנְּחָשֶׁת
וּבַבְּרָזָל וּבַאֲרָגוֹן וְכַרְמִיל וְתַכְלֵת וְיִדְעַע לַפְתַּח
פְּתוּחִים עִם-הַחֲכָמִים אֲשֶׁר עִמִּי בִיהוּדָה
וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר הֵכִין דָּנִיָּד אָבִי: וְשְׁלַח-לִי עֲצֵי
אֲרָזִים בְּרוּשִׁים וְאַלְגוּמִים מִהַלְבָּנוֹן כִּי אֲנִי יִדְעַתִּי
אֲשֶׁר עֲבָדְיָהּ יוֹדְעִים לַכְּרוֹת עֲצֵי לַבָּנוֹן וְהִגֵּה
עֲבָדֵי עִם-עֲבָדֵיהּ: וְהִלְהֵכִין לִי עֲצִים לְרֹב כִּי הַבַּיִת
אֲשֶׁר-אֲנִי בּוֹנֶה גָדוֹל וְהַפְּלֵא: וְהִגֵּה לַחֲטָבִים
לַכְּרֵתִי הָעֲצִים נִתְמִי חֲטִיִּם מִכּוֹת לַעֲבָדֵיהּ פְּרִים
עֲשָׂנִים אֶלֶף וּשְׁעָרִים פְּרִים עֲשָׂנִים אֶלֶף וְלִין
בַּתִּים עֲשָׂנִים אֶלֶף וְשָׁמֹן בַּתִּים עֲשָׂנִים אֶלֶף:
וַיֹּאמֶר חוֹרֵם מֶלֶךְ-צֹר בִּכְתָב וַיִּשְׁלַח אֶל-שְׁלֹמֹה
בְּאַהֲבַת י-הוּהוּ אֶת-עֲמֹו נִתְנָה עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ:
וַיֹּאמֶר חוֹרֵם בְּרוּךְ י-הוּהוּ אֶל-לְהִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
עָשָׂה אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִד
הַמֶּלֶךְ בֶּן חָכֶם יוֹדְעַע שְׂכָל וּבִינָה אֲשֶׁר יִבְנֶה-הַבַּיִת
לִי-הוּהוּ וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ: וְעַתָּה שְׁלַחְתִּי אִישׁ-חֶכֶם
יוֹדְעַע בִּינָה לַחוֹרֵם אָבִי: בֶּן-אִשָּׁה מִן-בָּנוֹת דָּוִד
וְאָבִיו אִישׁ-צֹרִי יוֹדְעַע לַעֲשׂוֹת בְּזָהָב וּבְכֶסֶף
בַּנְּחָשֶׁת בַּבְּרָזָל בְּאַבְנִים וּבְעֲצִים בְּאֲרָגָן בְּתַכְלֵת
וּבַבְּרָזָל וּבַכְּרִמִּיל וּלְפַתַח כָּל-פְּתוּחַ וּלְחֶשֶׁב כָּל-
מַחֲשָׁבַת אֲשֶׁר יִנְתְּנוּ-לוֹ עִם-חֲכָמֵיהּ וְחֲכָמֵי אֲדָנָי
דָּנִיָּד אָבִיהּ: וְעַתָּה הַחֲטִיִּם וְהַשְּׁעָרִים הַשָּׁמֹן
וְהַלִּין אֲשֶׁר אָמַר אֲדָנָי יִשְׁלַח לַעֲבָדָיו: וַיִּנְאֲנְחוּ
נְכָרִת עֲצִים מִן-הַלְבָּנוֹן כָּל-צֹרְפָה וּנְבִיאָם לָהּ
רַפְסָדוֹת עֲלֵיָם יָפוּ וְאַתָּה תַעֲלֶה אֹתָם יְרוּשָׁלַם:
וַיִּסְפָּר שְׁלֹמֹה כָּל-הָאֲנָשִׁים הַגִּירִים אֲשֶׁר בְּאֲרָץ
יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַסֶּפֶר אֲשֶׁר סִפְּרָם דָּנִיָּד אָבִיו
וַיִּמְצְאוּ מֵאָה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשָׁת אֶלְפִים וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת: וַיִּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף וּשְׁמֹנִים
אֶלֶף חֲצִב בְּהָר וּשְׁלֹשָׁת אֶלְפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת
מִנְּחָחִים לְהַעֲבִיד אֶת-הָעָם:

ג וַיִּחַל שְׁלֹמֹה לַבָּנוֹת אֶת-בַּיִת-י-הוּהוּ בִירוּשָׁלַם

בְּהַר הַמְּזוֹרָה אֲשֶׁר נִרְאָה לְדָוִד אָבִיהוּ אֲשֶׁר הֵכִין
בְּמִקְוֹם דָּוִד בְּגֵרֹן אֲרָגוֹן הַיְבוּסִי: וַיִּחַל לַבָּנוֹת
בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בַשְּׁנִי בַשָּׁנָה אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ: וְאֶלֶה
הַיּוֹסֵד שְׁלֹמֹה לַבָּנוֹת אֶת-בַּיִת הָאֱלֹהִים הָאָרֶץ
אֲמֹות בַּמִּדְּהָ הָרִאשׁוֹנָה אֲמֹות שְׁנַיִם וְרַחֲב אֲמֹות
עֲשָׂרִים: וְהָאוֹלָם אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי הָאָרֶץ עַל-פְּנֵי
רַחֲב-הַבַּיִת אֲמֹות עֲשָׂרִים וְהַגְּבֵה מֵאָה וְעֲשָׂרִים
וַיִּצְפְּהוּ מִפְּנִימָה זָהָב טָהוֹר: וְאֵת | הַבַּיִת הַגָּדוֹל
חָפָה עֵץ בְּרוּשִׁים וַיַּחֲפֶהוּ זָהָב טוֹב וַיַּעַל עָלָיו
תַּמְרִים וְשִׁרְשָׁרוֹת: וַיִּצְפֶּף אֶת-הַבַּיִת אָבֹן יִקְרָה
לְתַפְאֲרָתוֹ וְהַזָּהָב זָהָב פְּרוּזִים: וַיִּיטֶף אֶת-הַבַּיִת
הַקְּרוֹת הַסְּפִיִּם וְקִירוֹתָיו וְדִלְתוֹתָיו זָהָב וּפְתַח
כְּרוּבִים עַל-הַקִּירוֹת: וַיַּעַשׂ אֶת-בַּיִת-קֹדֶשׁ
הַקְּדוֹשִׁים אָרְפוֹ עַל-פְּנֵי רַחֲב-הַבַּיִת אֲמֹות עֲשָׂרִים
וְרַחֲבוֹ אֲמֹות עֲשָׂרִים וַיַּחֲפֶהוּ זָהָב טוֹב לְכַפְרִים
שֵׁשׁ מֵאוֹת: וַיִּמְשָׁקֵל לְמַסְמְרוֹת לְשִׁקְלִים חֲמִשִּׁים
זָהָב וְהָעֲלִיּוֹת חָפָה זָהָב: וַיַּעַשׂ בְּבַיִת-קֹדֶשׁ
הַקְּדוֹשִׁים כְּרוּבִים שְׁנַיִם מַעֲשֵׂה צַעֲצָעִים וַיִּצְפוּ
אֹתָם זָהָב: וַיִּכְנַפְּלֵי הַכְּרוּבִים אֲרָפֶם אֲמֹות עֲשָׂרִים
כַּנֶּף הָאֶחָד לְאֲמֹות חֲמִשׁ מַגְעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכַּנֶּף
הָאַחֲרָת אֲמֹות חֲמִשׁ מַגְעַת לְכַנֶּף הַכְּרוּב הָאַחֲרָ:
וַיִּכְנַף הַכְּרוּב הָאַחֲרָת אֲמֹות חֲמִשׁ מַגְעַת לְקִיר הַבַּיִת
וְהַכַּנֶּף הָאַחֲרָת אֲמֹות חֲמִשׁ דְּבָקָה לְכַנֶּף הַכְּרוּב
הָאַחֲרָ: כַּנֶּפֶל הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פְּרָשִׁים אֲמֹות
עֲשָׂרִים וְהֵם עֲמֻדִים עַל-רִגְלֵיהֶם וּפְנִיָהֶם לַבַּיִת:
וַיַּעַשׂ אֶת-הַפְּרָכֶת תַּכְלֵת וְאֲרָגָן וְכַרְמִיל וּבּוֹץ
וַיַּעַל עָלָיו כְּרוּבִים: וַיַּעַשׂ לְפָנֵי הַבַּיִת עַמּוּדִים
שְׁנַיִם אֲמֹות שְׁלֹשִׁים וְחֲמִשׁ אָרֶץ וְהַצֶּפֶת אֲשֶׁר-
עַל-רִאשׁוֹ אֲמֹות חֲמִשׁ: וַיַּעַשׂ שִׁרְשָׁרוֹת בְּדָבִיר
וַיִּתֵּן עַל-רִאשׁ הָעַמּוּדִים וַיַּעַשׂ רְמוֹנִים מֵאָה וַיִּתֵּן
בְּשִׁרְשָׁרוֹת: וַיִּיָּקֶם אֶת-הָעַמּוּדִים עַל-פְּנֵי הַהֵיכָל
אַחַד מִיָּמִין וְאַחַד מִשְׂמָאל וַיִּקְרָא שְׁם-הַיָּמִין
יָכִין וְשְׁם-הַשְּׂמָאלִי בְּעֹז:

ד וַיַּעַשׂ מִזְבֵּחַ נְחָשֶׁת עֲשָׂרִים אַמָּה אָרְפוֹ וְעֲשָׂרִים
אַמָּה רַחֲבוֹ וַיַּעַשׂ אֲמֹות קוֹמָתוֹ: וַיַּעַשׂ אֶת-הַיָּם
מוֹצָק עֲשָׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ אֶל-שְׁפָתוֹ עָגוֹל |
סָבִיב וְחֲמִשׁ בְּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאַמָּה יָסֵב
אֹתוֹ סָבִיב: וּדְמֹות בְּקָרִים תַּחַת לוֹ סָבִיב סָבִיב

סוֹבְבִים אֹתוֹ עֲשׂוֹר בְּאֶמֶת מְקִיפִים אֶת־הַיָּם סָבִיב
שָׁנִים טוֹרִים הַבְּקָר יְצוּקִים בְּמִצְקָתוֹ: «עוֹמֵד עַל־
שָׁנִים עֲשׂוֹר בְּקָר שְׁלֹשָׁה פָּנִים צְפוֹנָה וְשְׁלוֹשָׁה
פָּנִים לְמָה וְשְׁלֹשָׁה | פָּנִים נֹגְבָה וְשְׁלֹשָׁה פָּנִים
מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם מִלְמַעְלָה וְכָל־אֲחֵרֵיהֶם
בְּיָתָהּ: «וְעֵבְרוּ טֹפַח וְשִׁפְתוֹ כַּמַּעֲשָׂה שְׁפַת־כּוֹס
פָּרַח שׁוֹשְׁנָה מִחֲזִיקָה בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל:
וַיַּעַשׂ כִּיּוֹרִים עֲשָׂרָה וַיִּתֵּן חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וְחֲמִשָּׁה
מִשְׁמָאוֹל לְרַחֲצָה בָּהֶם אֶת־מַעֲשָׂה הָעוֹלָה יִדְיָחוּ
בָּם וְהַיָּם לְרַחֲצָה לַפְּהַגִּים בּוֹ: וַיַּעַשׂ אֶת־מִנְרוֹת
הַזָּהָב עֲשָׂרָה כַּמַּשְׁפָּטִים וַיִּתֵּן בְּהֵיכַל חֲמִשׁ מִיָּמִין
וְחֲמִשׁ מִשְׁמָאוֹל: וַיַּעַשׂ שְׁלֹחַנוֹת עֲשָׂרָה וַיַּנְחֵל
בְּהֵיכַל חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וְחֲמִשָּׁה מִשְׁמָאוֹל וַיַּעַשׂ
מִזְרָקֵי זָהָב מֵאָה: וַיַּעַשׂ חֲצָר הַכֹּהֲנִים וְהַעֲזָרָה
הַגְּדוֹלָה וְדִלְתוֹת לְעֲזָרָה וְדִלְתוֹתֵיהֶם צִפָּה נִחְשֶׁת:
וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכְּתָף הַיְמָנִית קֹדֶמָה מִמּוֹל נֹגְבָה:
וַיַּעַשׂ חוֹרָם אֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיַּעֲשִׂים וְאֶת־
הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל חוֹרָם לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמְּלֶאכָה אֲשֶׁר
עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּבֵית הָאֱלֹהִים: «עַמּוּדִים
שָׁנִים וְהַגְּלוֹת וְהַפְּתָרוֹת עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים
שִׁתִּים וְהַשְּׁבָכוֹת שִׁתִּים לְכַסּוֹת אֶת־שִׁתֵּי גִלוֹת
הַפְּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים: «וְאֶת־
הָרְמוֹגִים אַרְבַּע מֵאוֹת לְשִׁתֵּי הַשְּׁבָכוֹת שָׁנִים
טוֹרִים רְמוֹגִים לְשִׁבְכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שִׁתֵּי
גִלוֹת הַפְּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים: «וְאֶת־
הַמְּכַנּוֹת עָשָׂה וְאֶת־הַפִּירוֹת עָשָׂה עַל־הַמְּכַנּוֹת:
«אֶת־הַיָּם אֶחָד וְאֶת־הַבְּקָר שָׁנִים־עֲשָׂרָה תַחְתּוֹ:
«וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיַּעֲשִׂים וְאֶת־הַמִּזְלָגוֹת וְאֶת־
כָּל־כְּלֵיהֶם עָשָׂה חוֹרָם אָבִיו לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית
יְהוָה נִחְשֶׁת מְרוּק: «בְּכַפֵּר הִירְדּוֹ יִצְקֶם הַמֶּלֶךְ
בַּעֲבֵי הָאֲדָמָה בֵּין סָפוֹת וּבֵין אֲרֻדְתָּהּ: «וַיַּעַשׂ
שְׁלֹמֹה כָּל־הַכְּלִים הָאֵלֶּה לְרֹב מְאֹד כִּי לֹא נִתְקַר
מִשְׁקָל הַנְּחָשֶׁת: «וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַכְּלִים
אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים וְאֶת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־
הַשְּׁלֹחַנוֹת וְעֲלֵיהֶם לֶחֶם הַסֶּנֶם: «וְאֶת־הַמִּנְרוֹת
וְנִרְתֵיהֶם לְבַעֲרָם כַּמַּשְׁפָּט לְפָנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר:
«וְהַפָּרַח וְהַנְּרוֹת וְהַמְּלַקְחִים זָהָב הוּא מְכֻלּוֹת
זָהָב: «וְהַמִּזְמָרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמְּחַתּוֹת

זָהָב סָגוּר וּפְתַח הַבַּיִת דִּלְתוֹתָיו הַפְּנִימִיּוֹת לְקֹדֶשׁ
הַקֹּדְשִׁים וְדִלְתֵי הַבַּיִת לְהִיכָל זָהָב:
ה «וְתִשְׁלַם כָּל־הַמְּלֶאכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית
יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קֹדְשֵׁי | דָּוִד אָבִיו וְאֶת־
הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־כָּל־הַכְּלִים נָתַן בְּאֲצֵרוֹת
בֵּית הָאֱלֹהִים: «אִזְ יִקְהִיל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־רֵאשֵׁי הַמִּטּוֹת נְשִׂאֵי הָאֲבוֹת
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְרוּשָׁלַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן
בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן: וַיִּקְהִלוּ אֶל־
הַמֶּלֶךְ כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבַעִי:
וַיָּבֵאוּ כָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַלוֹיִם אֶת־הָאֲרוֹן:
«וַיַּעֲלוּ אֶת־הָאֲרוֹן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי
הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל הָעֵלֹו אֹתָם הַכֹּהֲנִים הַלוֹיִם:
וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עַדֵּת יִשְׂרָאֵל הַנוֹעֲדִים עָלוּ
לְפָנֵי הָאֲרוֹן מִזְבָּחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסְפְּרוּ
וְלֹא יִמְנוּ מְרֹב: וַיָּבֵיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־
יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־קֹדֶשׁ
הַקֹּדְשִׁים אֶל־תַּחַת פְּנֵי הַכְּרוּבִים: «וַיִּקְהִי
הַכְּרוּבִים פְּרָשִׁים כְּנָפִים עַל־מְקוֹם הָאֲרוֹן וַיְכַסּוּ
הַכְּרוּבִים עַל־הָאֲרוֹן וְעַל־בְּדָיו מִלְמַעְלָה:
«וַיִּצְאִיכוּ הַבַּדִּים וַיִּרְאוּ רֵאשֵׁי הַבַּדִּים מִן־הָאֲרוֹן
עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יִרְאוּ הַחוּצָה וַיְהִי־שָׁם עַד
הַיּוֹם הַזֶּה: «אִין בְּאֲרוֹן רַק שְׁנֵי הַלְלוֹת אֲשֶׁר־נָתַן
מֹשֶׁה בְּחֶרֶב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: «וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־
הַקֹּדֶשׁ כִּי כָּל־הַכֹּהֲנִים הִנְמִצְאִים הַתְּקַדְּשׁוּ אִין
לְשִׁמּוֹר לְמַחְלָקוֹת: «וְהַלוֹיִם הַמְּשַׁרְרִים לְכָל־
לְאֻוֹף לְהִימָן לִיִּזְתָּוֹן וּלְבַנְיָהֶם וּלְאֲחֵיהֶם מְלַבְּשִׁים
בְּיוֹץ בְּמִצְלָתִים וּבְנֹבְלִים וּכְנָרוֹת עֹמְדִים מִזְרָח
לְמִזְבַּח וְעַמָּהם כֹּהֲנִים לְמֵאָה וְעֶשְׂרִים מִחֲצָרִים
בְּחִצְצָרוֹת: «וַיְהִי כֹאֲחֵד לְמִחֲצָרִים וּלְמִשְׁרָרִים
לְהַשְׁמִיעַ קוֹל־אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהַדוֹת לִי־הַיְהוָה
וּכְהָרִים קוֹל בְּחִצְצָרוֹת וּבְמִצְלָתִים וּבְכָלֵי הַשִּׁיר
וּבְהַלֵּל לִי־הַיְהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חֲסֵדוֹ וְהַבַּיִת
מִלֵּא עֲנֹן בֵּית יְהוָה: «וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמוֹד
לְשַׁרְת מִפְּנֵי הָעֲנָן כִּי־מִלֵּא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בַּיִת
הָאֱלֹהִים:

ו אָז אָמַר שְׁלֹמֹה י-הוָה אָמַר לְשָׁפוֹן בְּעַרְפָּל:
וְאֲנִי בְּנִיתִי בֵּית-זָבֹל לָךְ וּמְכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים:
וַיִּסָּב הַמֶּלֶךְ אֶת-פָּנָיו וַיִּבָּרֶךְ אֶת כָּל-קְהַל יִשְׂרָאֵל
וְכָל-קְהַל יִשְׂרָאֵל עֹמְדִים: וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ י-הוָה
א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דְּוִיד אָבִי
וּבִידְוִי מִלְּא לֵאמֹר: מִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת-
עַמִּי מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא-בַחֲרָתִי בְעִיר מִכָּל שְׁבֻטֵי
יִשְׂרָאֵל לְבָנוֹת בַּיִת לַהֲיֹת שְׁמִי שָׁם וְלֹא-בַחֲרָתִי
בְּאִישׁ לַהֲיֹת נֶגִיד עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל: וְאַבְחָר
בִּירוּשָׁלַם לַהֲיֹת שְׁמִי שָׁם וְאַבְחָר בְּדָוִד לַהֲיֹת
עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִי עִם-לִבָּב דָּוִד אָבִי לְבָנוֹת
בַּיִת לְשֵׁם י-הוָה א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר י-הוָה
אֶל-דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם-לִבְבְּךָ לְבָנוֹת בַּיִת
לְשְׁמִי הִטִּיבוֹתָ כִּי הָיָה עִם-לִבְבְּךָ: כִּי אַתָּה לֹא
תִבְנֶה הַבַּיִת כִּי בִנְךָ הַיּוֹצֵא מִחֲלָצֶיךָ הוּא-יִבְנֶה
הַבַּיִת לְשְׁמִי: וַיִּקָּם י-הוָה אֶת-דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר
וְאֱלֹהִים תִּמְחַת דָּוִד אָבִי וְאֲשָׁב | עַל-כִּפְסָא יִשְׂרָאֵל
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר י-הוָה וְאַבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם י-הוָה
א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְאֲשִׁים שֵׁם אֶת-הָאֲרוֹן אֲשֶׁר-
שָׁם בְּרִית י-הוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיַּעֲמֵד לִפְנֵי מִזְבֵּחַ י-הוָה נֹגֵד כָּל-קְהַל יִשְׂרָאֵל
וַיִּפְרָשׁ כַּפָּיו: כִּי-עָשָׂה שְׁלֹמֹה כִּיֹּר נִחֲשֶׁת
וַיִּתְנַהֲוּ בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה חֲמִשׁ אַמּוֹת אָרְפוֹ וְחֲמִשׁ
אַמּוֹת רָחְבוֹ וְאַמּוֹת שְׁלוֹשׁ קוֹמָתוֹ וַיַּעֲמֵד עָלָיו
וַיִּבָּרֶךְ עַל-בְּרַכְּיוֹ נֹגֵד כָּל-קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרָשׁ
כַּפָּיו הַשְּׁמַיְמָה: וַיֹּאמֶר י-הוָה א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אִין-כְּמוֹךָ א-לֹהִים בַּשְּׁמַיִם וּבָאָרֶץ שֹׁמֵר הַבְּרִית
וְהַחֲסֵד לְעַבְדֶיךָ הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ בְּכָל-לֵבָם: אֲשֶׁר
שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי אֶת אֲשֶׁר-דִּבַּרְתָּ לוֹ
וּתְדַבֵּר בְּפִיךָ וּבִידְךָ מִלְּאֵת פִּיֹם הַזֶּה: וַעֲשֵׂה
י-הוָה | א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי אֶת
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ לֵאמֹר לֹא-יִפְרֹת לְךָ אִישׁ מִלְּפָנָי
יּוֹשֵׁב עַל-כִּפְסָא יִשְׂרָאֵל כִּי אִם-יִשְׁמְרוּ בְנֵיךָ אֶת-
דְּרָכֶם לְלָכַת בְּתוֹרָתִי כְּאֲשֶׁר הִלְכָתָּ לְפָנָי: וַעֲשֵׂה
י-הוָה א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵאֱמֹן דְּבָרְךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
לְעַבְדְּךָ לְדָוִד: כִּי הָאֱמָנִם יֵשֵׁב א-לֹהִים אֶת-
הָאָדָם עַל-הָאָרֶץ הַזֶּה שְׁמַיִם וְשְׁמִי הַשְּׁמַיִם לֹא
יִכְלָלוּךָ אִף כִּי-הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי: וּפְנִיתִ

אֶל-תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל-תְּחִנָּתוֹ י-הוָה א-לֹהֵי לְשִׁמְעַ
אֶל-הַרְגָּה וְאֶל-הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְּפִלֵּל
לְפָנֶיךָ: לַהֲיֹת עֵינֶיךָ פְתֻחוֹת אֶל-הַבַּיִת הַזֶּה יוֹמָם
וְלַיְלָה אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לְשׁוֹם שְׁמֶךָ שָׁם
לְשִׁמּוֹעַ אֶל-הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֶל-
הַמָּקוֹם הַזֶּה: וְשִׁמְעֵת אֶל-תְּחִנּוּנַי עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְּלוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה
תִּשְׁמָע מִמָּקוֹם שִׁבְתְּךָ מִן-הַשְּׁמַיִם וְשִׁמְעֵת
וְסַלַּחְתָּ: אִם-יִחַטָּא אִישׁ לְרַעְהוֹ וּנְשָׂא-כּוֹ אֱלֹהִים
לְהַאֲלֹתוֹ וַיָּבֹא אֱלֹהִים לְפָנָי מִזְבֵּחֶךָ בַּבַּיִת הַזֶּה:
וְאַתָּה | תִּשְׁמָע מִן-הַשְּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ וְשִׁפְטָתָּ אֶת-
עַבְדֶיךָ לְהַשִּׁיב לְרַשָּׁע לְתַת דַּרְכּוֹ בְּרָאשׁוֹ
וְלְהַצְדִּיק צְדִיק לְתַת לוֹ כְּצַדִּיקָתוֹ: וְאִם-יִנְגַּף
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְפָנָי אוֹיֵב כִּי יִחַטְּאוּ-לָךְ וְשָׁבוּ וְהוֹדוּ
אֶת-שְׁמֶךָ וְהִתְפַּלְּלוּ וְהִתְחַנְּנוּ לְפָנֶיךָ בַּבַּיִת הַזֶּה:
וְאַתָּה תִּשְׁמָע מִן-הַשְּׁמַיִם וְסַלַּחְתָּ לַחַטָּאת עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל וְהַשִּׁיבוֹתֶם אֶל-הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לָהֶם
וְלֹא-בַתִּיחֶם: כִּי-הֵעָצַר הַשְּׁמַיִם וְלֹא-יִהְיֶה מָטָר כִּי
יִחַטְּאוּ-לָךְ וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת-
שְׁמֶךָ מִחַטָּאתֶם יִשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֶם: וְאַתָּה | תִּשְׁמָע
הַשְּׁמַיִם וְסַלַּחְתָּ לַחַטָּאת עַבְדֶיךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי
תוֹרַם אֶל-הַדָּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יִלְכוּ-בָהּ וְנָתַתָּה
מָטָר עַל-אֶרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתָּה לְעַמְּךָ לְנַחֲלָה: כִּי-רָעַב
כִּי-יִהְיֶה בָאָרֶץ דָּבָר כִּי-יִהְיֶה שִׁדְפוֹן וַיִּרְקֹן
אֲרָבָה וְחִסִּיל כִּי יִהְיֶה כִּי יִצְרֻלוּ אֲיָבּוֹ בָאָרֶץ
שְׁעָרָיו כָּל-נִגְעַ וְכָל-מַחֲלָה: כִּי-כָל-תְּפִלָּה כָּל-תְּחִנָּה
אֲשֶׁר יִהְיֶה לְכָל-הָאָדָם וְלְכָל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
יִדְעוּ אִישׁ נִגְעוֹ וּמִכָּאֲבוֹ וּפְרָשׁ כַּפָּיו אֶל-הַבַּיִת
הַזֶּה: וְאַתָּה תִּשְׁמָע מִן-הַשְּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ
וְסַלַּחְתָּ וְנָתַתָּה לְאִישׁ כָּכָל-דְּרָכָיו אֲשֶׁר תִּדְעַ אֶת-
לְבָבוֹ כִּי אַתָּה לְבַדְּךָ יִדְעֵתָ אֶת-לִבָּב בְּנֵי הָאָדָם:
לְמַעַן יִירָאוּךָ לְלָכַת בְּדַרְכֶיךָ כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר-
הֵם חַיִּים עַל-פָּנָי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתִּינוּ:
וְגַם אֶל-הַנְּכָרִי אֲשֶׁר לֹא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא
וּבֹא | מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל וַיִּדְבֶּר
הַחֲזָקָה וַיְרוּעֶה הַנְּטוּיָה וּבָאוּ וְהִתְפַּלְּלוּ אֶל-הַבַּיִת
הַזֶּה: וְאַתָּה תִּשְׁמָע מִן-הַשְּׁמַיִם מִמְּכוֹן שִׁבְתְּךָ
וְעָשִׂיתָ כָּכָל אֲשֶׁר-יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנְּכָרִי לְמַעַן יִדְעוּ

כֹּל-עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת-שִׁמְךָ וּלְיִרְאָה אֶתְךָ כְּעַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל וְלִדְעַת כִּי-שִׁמְךָ נִקְרָא עַל-הַבַּיִת הַזֶּה
אֲשֶׁר בָּנִיתִי: ^הכִּי-יֵצֵא עַמְּךָ לְמִלְחָמָה עַל-אֲיָבָיו
בְּדָרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלַחֵם וְהִתְפַּלְּלוּ אֵלַיְךָ דָּרֶךְ הַעֵיר
הַזֹּאת אֲשֶׁר בְּחֶרֶת בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר-בָּנִיתִי לְשִׁמְךָ:
^ווְשִׁמְעֵת מִן-הַשָּׁמַיִם אֶת-תְּפִלָּתְךָ וְאֶת-תְּחִנָּתְךָ
וְעֲשִׂיתָ מִשְׁפָּטִים: ^זכִּי יִחַטְּאוּ-לְךָ כִּי אֵין אָדָם
אֲשֶׁר לֹא-יִחַטָּא וְאִנְפֶּתֶךָ בָּם וְנִתַּתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב
וְשָׁבוּם שׁוֹבִיָּהֶם אֶל-אָרֶץ רְחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה:
^חוְהַשִּׁיבוּ אֶל-לִבְכֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר גִּשְׁבוּ-שָׁם
וְשָׁבוּ | וְהִתְחַנְּנוּ אֵלַיְךָ בְּאֶרֶץ שְׁבִיָּם לֵאמֹר חָטְאָנוּ
הַעֲוִינוּ וְרָשָׁעֵנוּ: ^טוְשָׁבוּ אֵלַיְךָ בְּכֹל-לִבָּם וּבְכֹל-
נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ שְׁבִיָּם אֲשֶׁר-שָׁבוּ אֲתָם וְהִתְפַּלְּלוּ
דָּרֶךְ אֲרָצָם אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאֲבוֹתָם וְהַעֵיר אֲשֶׁר
בְּחֶרֶת וְלַבַּיִת אֲשֶׁר-בָּנִיתִי לְשִׁמְךָ: ^יוְשִׁמְעֵת מִן-
הַשָּׁמַיִם מִמְּכוֹן שְׁבִתְךָ אֶת-תְּפִלָּתְךָ וְאֶת-
תְּחִנָּתֵיהֶם וְעֲשִׂיתָ מִשְׁפָּטִים וְסִלַּחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר
חָטְאוּ-לְךָ: ^{יא}עֲתָה אֲ-לֹהֵי יְהוּדָה עֵינִיךָ פְּתַחְתָּ
וְאֲזַנִּיךָ קָשְׁבוֹת לְתַפִּלַּת הַמָּקוֹם הַזֶּה: ^{יב}וְעֲתָה
קוֹמָה יְ-הוָה אֲ-לֹהִים לְנוֹתֶךָ אֲתָה וְאֲרוֹן עֲדֶיךָ
פְּהַנִּיךָ יְ-הוָה אֲ-לֹהִים יִלְבָּשׁוּ תְּשׁוּעָה וְחִסְדֶּיךָ
יִשְׁמְחוּ בְטוֹב: ^{יג}יְ-הוָה אֲ-לֹהִים אֶל-תִּשָּׁב פְּנֵי
מְשִׁיחֶךָ זְכָרְךָ לְחִסְדֵי דָוִד עַבְדְּךָ:

הלכות פרה אדמה פרק ה

הא כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, מטמאין בגדים כל זמן עשייתן שנאמר בשוחט ומשליך עין ארז "וכבם בגדיו.. ורחץ בשרו", ונאמר בשרוף "והשרף אתה וכבם בגדיו", ונאמר "וכבם האסף את-אפר הפרה": מלמד שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים וטעונין טבילה והערב שמש, דין תורה; אבל המשמר אותה בשעת עשייתה, מטמא בגדים מדבריהם גזרה, שפא יזיו בה אבר.

הב כל מקום שנאמר בתורה בטמאות "וכבם בגדיו", לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הן הטמאים. אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה, בשעת חבורו במטמאיו חרי הן טמאים; אבל אחר שיפרש ממטמאיו, אינו מטמא בגדים.

הג ביצד: הנושא את הנבלה אחד בגד שעליו, או כלי שיגע בו, כל זמן שהוא נושא אותה חרי הן טמאים, וחרו הן ראשון לטמאה; וכן זה הנושא, חרי הוא ראשון. פרש ממטמאיו, והשליך את הנבלה חרי הוא ראשון, כמות שחיה; ואם יגע בכלי או בגד, אינו מטמא אותו שאין וליד טמאה מטמא פלים, כמו שבארנו בתחלת הספר. וכן כל פיוצא בנבלה.

הד וכן כל העוסקין בפרה אם נגע בבגד או בכלי בשעת שחיטה, או בשעת שרפה חרי הן טמאים; אבל אחר שיפרש ממעשיה אף על פי שעדין לא טבל אם נגע בכלי, אינו מטמא; מפני שהוא וליד טמאה. והפרה עצמה אינה מטמאה, לא אדם ולא פלים שנגעו בה; אלא המתעסק בה בלבד הוא הטמא וטעון טבילה, ומטמא בגדים כל זמן שעוסק בה.

הה כמה דברים אמורים, בזמן שנשרפת במצותה. אבל אם נכסלה, המתעסק בה טהור; ארע פסול בשחיטתה, אינה מטמאה בגדים.

ארע בהזיתה פסול כל העוסק בה לפני פסולה, מטמא בגדים; לאחר פסולה, אינו מטמא בגדים. השלים לכנס את אפרה המתעסק בה אחר כן בחלוק האפר או בהצנעתו, וכן הנוגע בו טהור.

הו ולא הפרה בלבד, אלא כל החטאות הנשרפות מן הפרים ומן השעירים השורף אותם מטמא בגדים בשעת שרפתן, עד שיעשו אפר: שהרי הוא אומר בפר ושעיר שלום הכפורים, "והשרף אתם וכבם בגדיו" מפי השמועה למדנו שזה בנין אב לכל הנשרפין, שיהיו מטמאין בגדים עד שיעשו אפר.

הז כמה דברים אמורים, בשלא ארע בהן פסול, ונשרפו במצותן בבית הדשן; אבל אם נכסלו בעזרה נשרפין שם כפסולי המקדשין, ושורפין טהור. וכן המתעסק בהן משיעשו אפר, אינו מטמא בגדים. ואיזה הוא שורף: זה המסייע בשרפה כגון המחפף בפשר, והמשליך עצים, והמחפף פאש, והחותה גחלים כדי שתבער האש, וכיוצא בזה; אבל המצית את האור לשרפין, והמסדר את המערכה טהור.

הח וכן למדנו מפי השמועה שהנושא פרים ושעירים הנשרפין, להוציאן לבית הדשן לשרפן טמא ומטמא בגדים דין תורה, כל זמן שהוא עוסק בהולכתן; וטעון טבילה והערב שמש: כמו המשלח את השעיר לעזאזל, שהוא מטמא כל בגד, וכל כלי שיגע בו בפלים שעליו, כל זמן שמתעסק בשלוחו שנאמר "והמשלח את-השעיר, לעזאזל וכבם בגדיו".

הט מאימתי מטמאין בגדים, הנושאין פרים ושעירים הנשרפין משיצאו בהן חוץ לחומת העזרה. נשאום במוטות, ויצאו מקצת הנושאין חוץ לחומת העזרה, והאחרונים לא יצאו אלו שיעאו, מטמאין בגדים; ואלו שעדין לא יצאו, אינן מטמאין בגדים עד שיעאו.

הי יצאו וְחֲזְרוּ לְעִזְרָה הַנּוֹשָׂא אוֹתָן בְּעִזְרָתָהּ
טָהוֹר עַד שֶׁיֵּצֵא בָּהֶן. הִיָּה עוֹמֵד חוּץ לְעִזְרָתָהּ,
וּמוֹשֵׁף אוֹתָם מִשָּׁם מֵאַחַר שֶׁחֲזְרוּ הוֹאִיל וּכְבֹר
יֵצֵאוּ לְחוּץ, וְחָרִי זֶה הַמּוֹשֵׁף אוֹתָן בְּחוּץ חָרִי
הוּא סֶבֶק טָמֵא.

היא ומֵאֵימָתִי מִטָּמֵא בְּגָדִים, הַמְּשַׁלַּח אֶת
הַשְּׂעִיר מִשִּׁינֵּצֵא חוּץ לְחֹמַת יְרוּשָׁלַיִם, עַד שְׁעַת
דְּחִיתוֹ לְעֹזָאוֹל. אֲבָל אַחַר שֶׁדִּחְהוּ אִם נִגַע
בְּכֵלִים וּבְגָדִים, טָהוֹרִים.

הַיֵּב הַנּוֹגַע בְּפָרִים וּשְׂעִירִים הַנְּשָׂרְפִין עֲצָמוֹן,
אֶפְלוֹ אַחַר שֶׁיֵּצֵאוּ בֵּין אָדָם בֵּין כֵּלִים, בֵּין
אֶבְלִין בֵּין מוֹשְׁקִין הַכֵּל טָהוֹר; וְכֵן אִם נִגְעוּ
בְּשְׂעִיר הַמְּשַׁתְּלַח עֲצָמוֹן, בְּזִמְנֵן הוֹלְכָתוֹ
טָהוֹרִים: שְׂאִין אֵלּוֹ מִטָּמֵאִין אֵלֶּא לְמַתְּעַסֵּק בָּהֶן
בְּלִבָּד, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִשְׂרֵף אֹתָם יַכֶּסֶם בְּגָדָיו";
אֲבָל הַנּוֹגַע, טָהוֹר.

הַלְכוֹת פֶּרָה אֲדָמָה פָּרָק ו

וְאֵל הַמִּים שְׁנוֹתֵינִין עָלָיו אִפְר הַפֶּרָה אִין
מִמְלָאִין אוֹתוֹ אֵלֶּא בְּכָלִי, וּמִן הַמְּעִינֹת
הַנּוֹבְעוֹת אוֹ הַנְּהַרְוֹת הַמּוֹשְׁכִין מִחוּץ: שֶׁנֶּאֱמַר
"וְנָתַן עָלָיו מִיַּם חַיִּים, אֶל-כָּלִי". וְנִתְיַנֵּת אִפְר
הַפֶּרָה עַל הַמִּים שְׁנוֹתֵמְלָאוֹ, הוּא הַנִּקְרָא קֹדֵדוֹשׁ;
וְהַמִּים הָאֵלּוֹ שְׁנֵתָן עֲלֵיהֶן הָאִפְר, הֵן הַנִּקְרָאִין
מִי חֲטָאֵת, וּמִיָּם מְקַדְּשִׁין, וְהֵן שְׁקִירָא הַפְּתוּב
"מִי נִדְחָה".

וְבַּהֵל בְּשָׂרִין לְמִלְאֹת אֶת הַמִּים, חוּץ מִחֲרַשׁ
שׁוֹטָה וְקָטָן; וְהַכֵּל בְּשָׂרִין לְקַדְּשׁ, חוּץ מִחֲרַשׁ
שׁוֹטָה וְקָטָן. וְאִין מִמְלָאִין וְאִין מְקַדְּשִׁין אֵלֶּא
בְּכָלִי, וְאִין מִזִּין אֵלֶּא מְכָלִי. וְהַמְלוּי וְהַקְדוּשׁ
בְּשָׂרִין בְּלִילָה, אֲבָל אִין מִזִּין וְאִין טוֹבְלִין אֵלֶּא
בַּיּוֹם; וְכֵל הַיּוֹם בְּשָׂר לְהַזִּיחַ וְלִטְבִּילָה.

וְגַּבְבֵּל הַכֵּלִים, מִמְלָאִין וּמִזִּין וּמְקַדְּשִׁין אֶפְלוֹ
בְּכָלִי גְלָלִים, וּכְלִי אֲבָנִים, וּכְלִי אֲדָמָה,
וּבִסְפִינָה; וְאֶחָד כָּלִי חֶרֶס, וְאֶחָד כָּל הַכֵּלִים.
אֲבָל אִין מִמְלָאִין וְלֹא מְקַדְּשִׁין וְלֹא מִזִּין

בְּדַפְנוֹת הַכֵּלִים, וְלֹא בְּשׁוּלֵי הַמִּחָן, וְלֹא
בְּמַגּוּפַת הַחֲבִית, וְלֹא בְּחַפְנֵיו, וְלֹא בְּבִיצַת
הַתְּרַנְגְּלָתָהּ, וְלֹא בְּשִׁקַּת שְׂפִסְפָּלֵעַ; אֲבָל בִּיצַת
הַיּוֹצְרִין בְּשָׂרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כָּלִי אֲדָמָה.

וְדָ שׁוּלֵי כָּלִי עֵין, וּכְלִי זְכוּכִית, וּכְלִי עֵצָם אִין
מְקַדְּשִׁין בָּהֶן, עַד שֶׁיִּשְׁוּף אוֹתָן וְיִתְקַן אוֹתָן
וְיַעֲשֶׂה אוֹתָן כֵּלִים בְּפָנֵי עֲצָמוֹן; וְכֵן מַגּוּפָה
שֶׁהִתְקִינָה לְחַיּוֹת כָּלִי, מְקַדְּשִׁין בָּהּ. וּבִיצַת
הַנְּעֻמֹת, בְּשָׂרָה לְקַדְּשׁ בָּהֶן; וְאִין צָרִיף לֹאמַר
שֶׁהוּא בְּשָׂרָה לְמִלְאֹת בָּהּ, וְלַחֲזוֹת מִמֶּנָּה.

וְהַ כָּלִי שֶׁחֲבָרוּ בְּאַרְץ אוֹ בְּסָלֵעַ, אֶפְלוֹ חֲבָרוּ
בְּסִיד מְקַדְּשִׁין בּוֹ, וּמִזִּין מִמֶּנּוּ. עֲשֶׂה עֲטָרָה
שְׁלֵטִיט סָבִיב לְכָלִי, וְהַמִּים שְׂפִסְפָּלֵי צָפִין עַד
שֶׁחֲלָכוּ לְעֲטָרָה אִם נִפְלָתָה הָעֲטָרָה עִם הַכָּלִי חָרִי
הַמִּים שְׂבִתּוּכָה בְּשָׂרִים, שֶׁחָרִי הֵן בְּכָלִי אֲדָמָה;
וְאִם לֹא חָרִי הֵן כְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שְׁלֵטִיט
בְּסָלֵעַ אוֹ עַל הָאָרֶץ, וּמִלָּא אוֹתָהּ מִיָּם, שָׁחַן
פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שְׂאִינָן בְּכָלִי.

וְכֵן כָּלִי חֶרֶס שֶׁנִּקְבַּב בְּכוֹנֵם מִשְׁקָה, אִין מְקַדְּשִׁין
בּוֹ; אֲבָל אִם נִקְבַּב בְּמוֹצֵיא מִשְׁקָה, מְקַדְּשִׁין בּוֹ.
כָּלִי שֶׁנִּקְבַּב מִלְּמַטָּה, וּסְתָמוֹ בְּסַמְרִטוּטִין פְּסוּלִי:
שֶׁהַמִּים שָׂבוּ אֵינָן עַל עֲגוּל הַכָּלִי, אֵלֶּא עַל
הַפְּקָק. הִיָּה נְקוּב מִן הַצֵּד, וּפְקָקוֹ חָרִי זֶה בְּשָׂר
לְמִלְאֹת וְלְקַדְּשׁ וְלַחֲזוֹת מִמֶּנּוּ.

וְזוֹ הַזּוּלָּף מִיָּם מִן הַמְּעִין בְּיָדָיו וּבְרַגְלָיו
וּבְחֲרָסִים, וְנָתַן לְתוֹךְ הַחֲבִית פְּסוּלִין, מִפְּנֵי
שֶׁלֹּא נִתְמַלְאוּ כְּכָלִי. נָתַן אֶת הַחֲבִית בַּמִּים,
וְדָחַק אֶת הַמִּים בְּיָדָיו אוֹ בְּרַגְלָיו אוֹ בְּעָלֵי
יָרְקוֹת כִּדִּי שֶׁיַּעֲבְרוּ לְחֲבִית חָרִי אֵלּוֹ פְּסוּלִין.
וְכֵן אִם שֶׁקָּעוּ בַּמִּים, כִּדִּי שֶׁיַּגְבְּרוּ הַמִּים וְיַעֲלוּ
וְיִשְׁפְּכוּ לְחֲבִית פְּסוּלִין. וְאִם עֲשֶׂה כֵן בְּעָלֵי
קָנִים וְעָלֵי אֲגוּז, חָרִי הַמִּים בְּשָׂרִין. זֶה הַכָּלִל:
דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טָמְאָה אִם סִיעַ בּוֹ הַמִּים כִּדִּי
שֶׁיִּתְמַלָּא הַכָּלִי, הַמִּים פְּסוּלִין; וְאִם סִיעַ בְּדָבָר
שְׂאִינּוֹ מְקַבֵּל טָמְאָה, בְּשָׂרִין.

הלכות פרה אדמה פרק ז

ז,א המלאכה פוסלת במים קדם שיתקדשו, ואינה פוסלת בהזיה; ודברים אלו, דברי קבלה הן. פיצד: הממלא מים לקדוש, ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המלווי, או בשעת הזלכת המים שמלא, או בעת שמערה אותן מבלי לבלי פסול; לעולם המלאכה פוסלת במים, עד שיטיל להן את האפר.

ז,ב הטיל את האפר, ונתקדשו ונעשו מי נדה אין המלאכה פוסלת בהן. אלא מולין המים המקדשין, או מערה אותן מבלי לבלי, והוא עוסק במלאכה אחרת, ואין כבוד פלוס; וכן מזה מחן בידו אחת, והוא עושה מלאכה בידו האחרת.

ז,ג השכר פוסל בקדוש ובהזיה, ואינו פוסל במלווי. פיצד: הנוטל שכרו לקדש מי תטאת, או להזות מחן חרי אותן המים כמי המערה, והאפר באפר מקלה: שאינו פלוס. אבל נוטל הוא שכר למלאות המים, או להוליכן.

ז,ד המקדשין אותן, בחנם; ומזה מחן המזה, בחנם. ז,ה היה המקדש או המזה זמן שאינו יכול להלך על רגליו, ובא הטמא ובקש ממנו להלך עמו למקום רחוק לקדש או להזות חרי זה מרפיבו על החמור, ונותן לו שכרו בפועל בטל שפטל מאותה מלאכה שפטלו ממנה.

ז,ו זה וכן אם היה פוחן, והיה מטמא בטמאה המונעת אותו מלאכל תרומתו בעת שילך עמו להזות או לקדש חרי זה מאכילו ומשקהו וסכו; ואם פטלו ממלאכה נותן לו שכרו, בפועל בטל שלאותה מלאכה: שכל אלו הדברים, אינן שכר שנשתפר בקדוש או בהזיה שהרי לא תרויח פלוס, ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד.

ז,ז הממלא באחת ידו, ועושה מלאכה בידו האחרת, או הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת שניהן פסולין: שהמלווי מלאכה,

ז,ח המפנה את המעין לתוך הגת או לתוך הגבא, וחזר ומלא בכלי מאותו הגבא או הגת פסולין: שהרי צריך שתהיה לקחת המים מן המעין בכלי, בתחלה.

ז,ט הים הגדול במקנה, ואינו במעין; לפיכך אין ממלאין ממנו לקדוש. וכל הנחרות, פסולין לקדש מהן מי תטאת. ושאר הימים במעין. והמים הנגררין משאר הימים, והן הנקראין זוחליון פסולין; והזוחליון מן המעין חרי הם במעין, ובשריו.

ז,י מים המפין והמבזבין, פסולין. ואלו הן המפין, המלוהין או הפושרין. והמבזבין הן המענינות שפעמים מקורין, ופעמים תרבין ויבשין; אפלו היו תרבין פעם לשבע שנים, פסולין. אבל אם היו תרבין בשני בצרת, או לשנים רבות יתר משבע, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינן תרבין חרי אלו פושרין. ומעין שיצא בתחלה פשר, ואינו צריך לבדק שמא יבוב.

ז,יא מי בצים, ומי חירדן, ומי חירמוך פסולין, מפני שהן מי תערבת. ואלו הן מי התערבת מים הפושרים לקדוש שנתערבו במים פסולין, אין ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים פושרים כגון מימי שתי מעינות שנתערבו, ונמשכו ממלאין מהן.

ז,יב המים שנשתנו, שנויין מחמת עצמן פושרין. באר שנפל לתוכה חרסית או אדמה, ונעשו מימיה עכורין ממלא ממנה, ואינו צריך להמתין; נפל לתוכה שטף שלמימי גשמים, ומתין עד שתצל.

ז,יג אמת המים הפאה מרחוק הואיל ותחלתה מן המעין, בשרה למלאות ממנה; ובלבד שישמרנה שלא יפסיקנה אדם, ונמצא ממלא מן המים שפסקו תחלתן מן המעין שהן פסולין.

וּנְמַצָּא כָּל מַלְוֵי מוֹשְׁנֵיהֶן, כְּאֵלֶּיךָ עָשָׂה עֲמוּ
מִלְאכָה אַחֲרַת; וּבְכַבֵּר הוֹדַעְנוּ שְׁחַמְלַאכָה
פּוֹסְלַת בְּמַלְוֵי, בֵּין שְׁמַלְא לְעַצְמוֹ בֵּין שְׁמַלְא
לְאַחֲרִים.

זו הממלא לאחריהם, אפילו מלא אלה חביות זו
אחר זו לאלה בני אדם בלן פשריו; וכל אחד
מהן נוטל המים שלו, ומקדשן. מלא לעצמו
חבית אחר חבית אם נתפון לקבץ כל החביות
לכלי אחד, ולהשליך עליהן את האפר, ומקדשן
בלן קדוש אחד בלן פשריו, שהכל מלוי אחד
הוא.

זו, אבל אם נתפון לקדש כל חבית וחבית
בפני עצמה בלן פסולין, חוץ מן האחרונה:
שחראשונה נפסלת במלאכה שעשה קדם
שיקדש, והוא מלוי השנייה; וכן השנייה נפסלת
במלוי השלישית, ואין בשר אלא אחרונה.

זו, חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה
קדושים, שישליך האפר על כל אחת ואחת
בפני עצמה, ונמלכו לערבן ולקדשן בלן קדוש
אחד, או שמלאום לקדשן קדוש אחד, ונמלכו
לקדשן חמשה קדושים בלן פשריו: שחרי לא
נתעסק הממלא, במלוי אחר.

זו, אבל היחיד שמלא חמש חביות, לקדשן
חמשה קדושים אף על פי שחזר ונמלה לקדשן
קדוש אחד, אין בשר אלא אחרון; מלאן לקדשן
קדוש אחד, ונמלה לקדשן חמשה קדושים אין
בשר אלא זו שקדש בתחלה.

זו, וכן אם אמר לאחר, קדש לך את אלו אין
בשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם
אמר לו, קדש לי את אלו חרי בלן פשריו:
שחרי לקדוש אחד מלאן; ואף על פי שנמלה
לקדשן חמשה קדושים חרי לא קדש הוא, אלא
אחר קדש לו.

זו, וכן הרוצה למלאות מים לקדשן, ומים אחרים
לצרכיו ממלא את שלצרכיו תחלה, וקושרן

וטוענן לאחוריו; ואחר כך ממלא את
שלחטאת, כדי שלא יתעסק במלאכה אחר
המלוי, ונותנם לפניו, והולך.

זו, שנים שהיו ממלאין כל אחד ואחד לעצמו,
והגביהו זה על זה, ונטל זה לזה קוץ מידו או
מגופו בשעת מלוי אם מלאו שניהם לקדוש
אחד, המים פשרים; ואם מלאו לקדש כל אחד
לעצמו זה שהגביה או הוציא את הקוץ, פסל
מימיו.

זו, השואל חבל למלאות בו, ומלא, ונטל
החבל בידו ומימיו על פתחו, ופגע בפעלים
בדרבנו, ונתן להן את החבל פשהוא מהלך
פשריו; ואם יצא מן הדרך, כדי להוליך החבל
לפעלים פסל את המים.

זו, מי שהיה ממלא, ומשליך החבל שמלא בו
על הארץ, ואחר שמלא חזר וקבץ החבל על
ידו פסל המים; ואם היה דולה ומקבץ לתוך
ידו, דולה ומקבץ המים פשרים.

זו, הממלא ונתן לחבית עד שימלא אותה
מים, והצניע את החבית שלא תשבר בשעה
שהיה ממלא, או שכפיה על פיה על מנת
לנגבה ולמלאות בה בשר, שזה מצרף המלוי
הוא. אבל אם הצניעה או נגבה, כדי להוליך
בה את הקדוש פסול, שחרי עשה מלאכה
שאינה לצרף המלוי.

זו, וכן הממלא ונתן לשקת, ופנה תרסים מן
השקת בשעת מלוי אם בשביל שתחזיק מים
רבים פשרים, שחרי זה צרף המלוי. ואם
בשביל שלא יהיו התרסים מעפכין אותו,
בשעה שהוא זולף את המים שמלא בשקת חרי
אלו פסולין.

זו, הממלא דלי לשותות, ונמלה וחשב עליו
למי חטאת אם עד שלא הגיע הדלי למים חשב
מערה, ואינו צריך לנגב; ואם משעה הגיע הדלי
למים חשב מערה, וצריך לנגב ואחר כך ימלא

בו לחטאת. שלשל הדלי, ונכנס החבל מיידו אם עד שלא הגיע למים חשב עליו מערה, ואינו צריך לנגב. עודהו בתוך המים, וחשב עליו למי חטאת מערה, ואינו צריך לנגב.

זיט מים שמלאין למי חטאת, ואחר שנתמלאו חשב עליהן לשותתן כשיטת את הכלי לשותות פסל המים, אף על פי שלא שטה מהן כלום.

הלכות פרה אדמה פרק ח

הא מי שהיו מימיו על בתפו, ועמד והורה הורה לאחרים, או שדן דין, או שחלצה בפניו, או מאנה, או שחרצה לאחרים את הדרה, או שחרג נחש או עקרב, או נטל אכלין מן השוק להצניען הרי המים פסולין: שחרי נתעסק בדבר אחר, קדם שיתן האפר על המים.

הב אבל אם נטל האכלין לאכלן ואכלן כשהוא מחלה, או שחרג נחש או עקרב המעפכין אותו הרי המים פשרין, שזה מצרף הולכת המים. זה הכלל: דבר שהוא משום מלאכה שעשהו קדם מתן האפר בין עמד בין שלא עמד, פסל. ודבר שאינו משום מלאכה אם עמד, פסל; ואם לא עמד, פשרין.

הג היה מחלה בפנים, ופרץ בשעת הלוכו מקום שילך בו אף על פי שפרץ על מנת לגדר, פשרין; ואם גדר קדם שיתן האפר, פסולין. וכן אם קצין פרות לאכל אף על פי שפונתו להקצות את השאר, פשרין; ואם הקצה קדם מתן האפר, פסל.

הד היה אוכל בשעת הולכת המים, והותיר, וזרק מה שהותיר לתחת התאנה או לתחת המקצה אם נתפזר שלא יאבדו הפרות הרי המים פסולין, שחרי עשה מלאכה. ואם זרקן לפי שאין לו צרה בהן, הרי המים פשרין.

הה הממלא מים לקדשן, ומסרן לאחר לשומר, ועשו הפעלים מלאכה לא נכסלו המים, שחרי מסרן לשומר. ואם עשה השומר מלאכה פסולין,

שחרי הן ברשותו והוא נכנס תחת הפעלים. היו שנים שומרין את המים, ועשה אחד מהן מלאכה המים פשרין, שחרי השני משמר; חזר הראשון לשמר, ועמד השני ועשה מלאכה המים פשרין: עד שייעשו כל השומרין מלאכה באחת.

הו המקדש באחת ידו, ועשה מלאכה בשנייה אם לעצמו קדש, פסל: שחרי עשה מלאכה, קדם מתן אפר במים. ואם לחברו קדש, המים פשרין: שאין זה פוסל מימיו שלחברו במלאכה שעשה, שאין המלאכה פוסלת בקדוש אלא במים והוא, שיהיה העושה הפעלים או השומר.

הז המקדש לעצמו ולאחר באחת שלו פסול, שחרי נכסלו המים שלעצמו בעסק שנתעסק בקדוש חברו; אבל אם קדש לשנים באחת שניהן פשרין, שאין מלאכתו פוסלת מי אחרים.

חח הממלא לעצמו בשתי ידיו באחת בקדוש אחר, פסול; בשני קדושים, פשר. קדש לעצמו בשתי ידיו באחת בקדוש אחר, פשר; בשני קדושים, פסולין. מלא וקדש בשתי ידיו באחת לעצמו, שניהן פסולין.

הט מלא לאחר בשתי ידיו באחת בקדוש אחר, פשר; בשני קדושים, פסול. קדש לאחר בשתי ידיו באחת בין בקדוש אחד בין בשני קדושים, שניהן פשרין; מלא וקדש בשתי ידיו באחת לאחר המלוי פסול, והקדוש פשר.

הי זה הכלל: כל מלוי שעשה עמו מלאכה בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחר, פסול. וכל מים שנתמלאו בהלפתן, ועשה מלאכה קדם שיתן את האפר אם היו המים שלו, הרי הן פסולין; ואם היו שלאחר, פשרין. וכל דבר שפידו, ועשה מלאכה בין שיש שם שומר שאינו עושה מלאכה, בין שאין שם שומר

פסל. וְדַבֵּר שְׂאֵינִי בִידֹו, וְעָשָׂה מְלָאכָה אִם יֵשׁ שָׁם שׁוֹמֵר, לֹא פָסֵל; וְאִם אֵין שָׁם שׁוֹמֵר, פָּסֵל. הַיָּא הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ, קִדְּשׁ לִי וְאֶקְדֵּשׁ לָךְ, וְקִדְּשׁוּ זֶה לְזֶה הִרְאֵשׁוֹן פְּשָׁר; וְהַשְּׂנִי פָסֵל, שְׁחָרִי קִדְּשׁ בְּשִׁבְרָה. אָמַר לוֹ, מִלֵּא לִי וְאִמְלֵא לָךְ, וּמִלֵּאוּ זֶה לְזֶה הִרְאֵשׁוֹן פָּסֵל, הוֹאִיל וּבִבְנֵתוֹ שְׂיִמְלֵא לוֹ חֵבְרוֹ חֲלָף מִלֹּוֹי זֶה: הָרִי זֶה בְּמִמְלֵא לוֹ וְלֵאחֶר, שְׁחָן פָּסֵלִין. וְהַשְּׂנִי פְשָׁר, שְׁחַמְלֹוֹי בְּשִׁבְרָה מִתָּר, וְחָרִי לֹא עָשָׂה מְלָאכָה אַחֶר שְׂמִלֵּא, וְאֵין בְּבִבְנֵתוֹ מִלֹּוֹי אַחֶר.

הַיָּב הָאוֹמֵר לְחֵבְרוֹ, קִדְּשׁ לִי וְאִמְלֵא לָךְ שְׂנִיחָן פְּשָׁרִין: שְׁחַמְלֵאכָה אֵינָה פּוֹסְלַת הַקְּדוּשָׁה, וְחַמְלֹוֹי בְּשִׁבְרָה מִתָּר. מִלֵּא לִי וְאֶקְדֵּשׁ לָךְ שְׂנִיחָן פָּסֵלִין: זֶה שְׂמִלֵּא בְּתַחֲלָה פָּסֵל שְׁחָרִי הוּא בְּמִמְלֵא וּמְקַדֵּשׁ בְּאַחֶת, וּפָסֵל חַמְלֵא בְּמִמְלֵאכָה; וְזֶה שְׂקִדְּשׁ בְּאַחֲרוֹנָה פָּסֵל שְׁחָרִי קִדְּשׁ בְּשִׁבְרָה, וּבְאֵלֹוֹ חֲחִזִּיר הוּב שְׁעָלִיו.

הַיָּג הַחֲחִלָּךְ לְקִדְּשׁ חָרִי זֶה נוֹטֵל אֶת הַמִּפְתָּח, וּפּוֹתֵחַ לְהוֹצִיא הָאֶפֶר; וְנוֹטֵל קִרְדָּם, אִם צָרָךְ לְחַפֵּר בּוֹ אֶפֶר הַפָּרָה; וְנוֹטֵל סֶלֶם וּמִזְלִיךְ מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְחַבֵּיֵא הָאֶפֶר, וּבְשָׂרָה. וְאִם מִשְׁנֵטֵל אֶת הָאֶפֶר לְקִדְּשׁ בּוֹ, בְּסָה חֲבָלִי שְׂיִהְיֶה בּוֹ הָאֶפֶר, אִו שְׁחִיבָה אֶת חֲדָלָתָה, אִו שְׂזַקָה אֶת חֲבָלִי בְּאַרְצֵי, קִדְּשׁ שְׂיִשְׁלִיךְ הָאֶפֶר לְמִים פָּסֵל חַמְלֵא; אֲבָל הָאֶפֶר בְּשָׂרָה, לְקִדְּשׁ בּוֹ מִים אַחֲרִים.

הַיָּד זָקָה אֶת חֲבָלִי שְׂיִישׁ בּוֹ הָאֶפֶר בִּידֹו, בְּדִי שְׂלֵא יִתְפָּזֵר פְּשָׁרִין, מִפְּנֵי שְׂאֵי אֶפְשָׁר: שְׁחָרִי אִם הִנִּיחוֹ בְּאַרְצֵי, פָּסֵל; וְאִם בְּסָהוּ, פָּסֵל. נֵטֵל אֶת הָאֶפֶר, וְרָאָה שֶׁהוּא מִרְבָּה, וְחֲחִזִּיר מִמְּנֵוֹ בְּשָׂרִים; נָתַן אֶת הָאֶפֶר עַל חַמְלֵא, וְרָאָה שֶׁהוּא מִרְבָּה, וְנֵטֵל מִמְּנֵוֹ לְקִדְּשׁ מִים אַחֲרִים פְּשָׁרָה. קִרְסָם עָלֵי זֵית לְחַתּוֹת בְּחֵן הָאֶפֶר אִם בְּשִׁבִיל שְׂלֵא יִחְזִיק אֶפֶר חֲרָבָה, פָּסֵל; וְאִם בְּשִׁבִיל שְׂיִבְנֵם הָאֶפֶר בְּבָלִי, פְּשָׁרָה.

הַלְבוֹת פָּרָה אֲדָמָה פִּרְק ט

ט, א פִּיּוֹד מְקַדְּשִׁין אֶת חַמְלֵא בְּאֶפֶר הַפָּרָה: נֹתַן אֶת חַמְלֵא שְׂנֵתִימְלֵאוּ לְשָׁם מִי חַטָּאת בְּבָלִי, וְנֹתַן אֶפֶר עַל פְּנֵי חַמְלֵא בְּדִי שְׂיִרְאָה עַל פְּנֵי חַמְלֵא, אִף עַל פִּי שְׂחִיבָה חֲבִית גְּדוּלָה מְלֵאָה מִיָּם; וּמְעָרֵב חֲבָלִי. וְאִם נָתַן הָאֶפֶר תַּחֲלָה, וְאַחֶר כֶּף נָתַן עָלָיו חַמְלֵא פָּסֵל. וְכִּי הוּא זֶה שְׂנֵאֶמַר בְּתוֹרָה "וְנָתַן עָלָיו מִיָּם חַיִּים", בְּדִי לְעָרֵב אֶת הָאֶפֶר בְּמִים.

ט, ב הַמְּקַדֵּשׁ צָרִיךְ שְׂיִתְכַוֵּן, וְיִתֵּן הָאֶפֶר בִּידֹו עַל חַמְלֵא: שְׂנֵאֶמַר "וְלִקְחוּ, לְטָמֵא" עַד שְׂיִהְיֶה מִתְכַוֵּן לְקִדְּשׁוֹ, וְלְמִלֹּוֹי, וְלְחִזְיָה. אֲבָל אִם נִפְל הָאֶפֶר מִן חֲבָלִי שְׂיִישׁ בּוֹ הָאֶפֶר לְתוֹךְ חַמְלֵא, אִו שְׂנֵטֵל הָאֶפֶר בִּידֹו וְדַחְפוּ חֵבְרוֹ אִו חֲרוֹחַ וְנִפְל הָאֶפֶר מִיָּדֹו עַל חַמְלֵא, אִו שְׂנֵטֵל הָאֶפֶר מִיָּדֹו עַל צֶד חֲבָלִי אִו עַל יָדֹו וְאַחֶר כֶּף נִפְל לְמִים חָרִי זֶה פָּסֵל.

ט, ג קִדְּשׁ פְּחוֹת מִפְּדִי חִזְיָה בְּבָלִי זֶה, וּפְחוֹת מִפְּדִי חִזְיָה בְּבָלִי אַחֶר לֹא נִתְקַדְּשׁוּ. חִזְיָה הָאֶפֶר צָה עַל פְּנֵי חַמְלֵא, וּבְנֵם מִמְּנֵוֹ מִלְּמַעְלָה, וְקִדְּשׁ בּוֹ מִים אַחֲרִים חָרִי אֵלֹו מְקַדְּשִׁין. וְכָל שְׂנֵטֵע בְּמִים, אֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ פְּעַם שְׂנִיחָה; וְאִף עַל פִּי שְׂנֵטֵבוֹ, וְאַפְלוֹ נִשְׁבָּח חֲרוֹחַ וְנִתְנָה אֶת הָאֶפֶר עַל גְּבִי חַמְלֵא אֵינֵו מְנַגְּבוֹ וּמְקַדֵּשׁ בּוֹ.

ט, ד בָּלִי קִטָּן שְׂחִיבָה בְּתוֹךְ בָּלִי גְּדוּל, וְחֵן מִלֵּאֵין מִיָּם, וְחַמְלֵא מְעָרְבִין בֵּינָן שְׂנֵתַן הָאֶפֶר בְּמִים שְׂבִבְבָלִי הַגְּדוּל, נִתְקַדְּשׁוּ כָּל חַמְלֵא שְׂבִתוֹךְ חֲבָלִי חֲקִטָּן; וְאִף עַל פִּי שְׂחִיבָה פִּיּוֹ צָר בִּיּוֹתֵר, וְלֹא נִבְנֵם לוֹ אֶפֶר שְׁחָרִי חַמְלֵא בְּלֵן מְעָרְבִין.

ט, ה חִזְיָה סְפוּג בְּתוֹךְ חַמְלֵא בְּעֵת שְׂנֵתַן הָאֶפֶר חָרִי חַמְלֵא שְׂבִסְפוּג פָּסֵלִין, מִפְּנֵי שְׂאֵינֵן בְּבָלִי. פִּיּוֹד יַעֲשֶׂה זֹלָתָה אֶת כָּל חַמְלֵא עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְסְפוּג, וְלֹא יִגַּע בְּסְפוּג. וְאִם נִגַּע בְּסְפוּג אִף עַל פִּי שְׂחִיבָה צָפִין עַל גְּבִיּוֹ כָּל שְׁחָן פָּסֵלִין, מִפְּנֵי שְׂחִיבָה שְׂבִסְפוּג יוֹצֵאֵין וּמִתְעָרְבִין בְּמִים

הַבְּשָׂרִיין. נָפֶל סָפוּג לְתוֹךְ הַמַּיִם הַמְקַדְּשִׁין נוֹטְלוֹ
וְסוּחַטּוֹ חוּץ לְפָלִי, וְהַמַּיִם שֶׁבְּפָלִי כְּשָׂרִיין.

טו, שְׁתֵּי שְׁקֵתוֹת שֶׁבְּאֶבְרֵן אַחַת, שֶׁנִּתְּנָה אֶת
הָאֶפֶר לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶן אֵין הַמַּיִם שֶׁבִּשְׂנֵינָהּ
מְקַדְּשִׁין; וְאִם הָיוּ נְקוּבוֹת זֶה לְזֶה כְּשֶׁפּוֹפְרֵת
הַנּוֹר, אִם שָׁחִיו הַמַּיִם צָפִין עַל גְּבִיחֵן אֶפְלוֹ
כְּקִלְפַת הַשּׁוֹם, וְנִתְּנָה אֶפֶר לְאַחַת מֵהֶן חֲרֵי הַמַּיִם
שֶׁבִּשְׂנֵינָהּ מְקַדְּשִׁין.

טז, שְׁתֵּי אֲבָנִים שֶׁהַקִּיפּוֹן זֶה לְזֶה, וְעָשָׂה אוֹתָן
שְׁקֵת, וְכֵן שְׁתֵּי עֲרֻבוֹת, וְכֵן שְׁקֵת שֶׁנִּחְלָקָה,
וְנִתְּנָה אֶפֶר בְּחֶלֶק אֶחָד מֵהֶן הַמַּיִם שֶׁבִּיְנֵיחֵן אֵינָן
מְקַדְּשִׁין; וְאִם חֶפְרֵן בְּסִיד אוֹ בְּגִבְסִים, וְהֵן
יְכוּלוֹת לְהַנְטִיל כְּאַחַת הַמַּיִם שֶׁבִּיְנֵיחֵן מְקַדְּשִׁין.

טז, מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁנִּתְּעַרְבּ בְּהֵן מִים אַחֵר כֹּל
שֶׁהוּא, וְאֶפְלוֹ מִים שֶׁנִּתְּמַלְאוּ לְקִדּוּשׁ חֲרֵי אֱלוֹ
פְּסוּלִין; וְכֵן אִם יָרַד לְתוֹכָן טַל, חֲרֵי אֱלוֹ
פְּסוּלִין. נָפֶל לְתוֹכָן מִשְׁקִין וְיָמִי פְרוּת, יַעֲרֶה
הַכֹּל; וְצָרִיד לְנֹגֵב הַכֹּלִי, וְאַחֵר כֶּה יִתֵּן לְתוֹכוֹ
מִים מְקַדְּשִׁין אַחֲרֵיהֶם. נָפֶל לְתוֹכוֹ דִּיּוֹ, קְמוֹס,
וְקִלְקָנְתוֹס, וְכֹל דְּבַר שֶׁהוּא רוּשָׁם יַעֲרֶה; וְאֵינּוּ
צָרִיד לְנֹגֵב שָׂאֵם יִשְׂאֵר שֵׁם דְּבַר הַרוּשָׁם, חֲרֵי
הוּא גְרָאָה.

טז, הַמְטָבִיל כְּלִי לַחֲטָאת בְּמִים שְׂאֵינָן רְאוּיִין
לְקִדּוּשׁ צָרִיד לְנֹגֵב, וְאַחֵר כֶּה יִקְדָּשׁ בּוֹ; הַמְטָבִיל
בְּמִים חֲרָאוּיִין לְקִדּוּשׁ, אֵינּוּ צָרִיד לְנֹגֵב. וְאִם
הַמְטָבִיל לְאַסֵּף בּוֹ מִים מְקַדְּשִׁין בֵּין כֶּה וּבֵין כֶּה,
צָרִיד לְנֹגֵב.

טז, קְרוּיָה שֶׁהַמְטָבִילָהּ בְּמִים חֲרָאוּיִין לְקִדּוּשׁ,
מְקַדְּשִׁין בָּהּ; אֲבָל אֵין אוֹסְפִין לְתוֹכָהּ מִי
חֲטָאת, מִפְּנֵי שֶׁהַמַּיִם שֶׁהַמְטָבִילָהּ בָּהֶן נִבְלָעִין
בְּתוֹכָהּ, וְיּוֹצֵאִין וּמִתְעַרְבִין בְּמִי חֲטָאת,
וּפּוֹסְלִין אוֹתָן. נִטְמָאת, וְהַמְטָבִילָהּ אֵין מְקַדְּשִׁין
בָּהּ; שֶׁהַמְשַׁקֵּין הַטְּמֵאִין הַנִּבְלָעִין בְּגוֹפָהּ, יִצְאוּ
וַיִּתְעַרְבוּ בְּמִים שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתָן בְּתוֹכָהּ.

טז, מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁנָּפֶל לְתוֹכָן שְׂקָצִים

וְרִמְשִׁים וְנִתְּבַקְעוּ, אוֹ שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיחֵן
פְּסוּלִין; אֶפְלוֹ הָיוּ יְבֻשִׁים בְּיוֹתֵר, כְּגוֹן הַנְּמִלָּה
וְחִדְיָה וְהַכְּנֵה שֶׁבִּתְבוּאָה. נָפֶל לְתוֹכָן חֲפּוּשִׁית
אִם עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּבַקְעָה וְלֹא נִשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיחָ,
חֲרֵי הַמַּיִם פְּסוּלִין; מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּשֶׁפּוֹפְרֵת;
וְהַמַּיִם נִכְנָסִין בְּתוֹכָהּ, וְיּוֹצֵאִין מִתּוֹכָהּ עִם
הַלְחָה שְׂפָתָהּ.

טז, מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁשִּׁתָּת מֵהֶן בְּחֶמָה אוֹ חֵיה,
פְּסוּלִין. וְכֵן כֹּל הָעוֹפּוֹת, פְּסוּלִין; חוּץ מִן חֵינְיָה
מִפְּנֵי שֶׁהִיא מוֹצֵצָת, וְאֵין רִיר יּוֹצֵא מִפִּיהָ
וּמִתְעַרֵּב בְּמִים. וְכֵן כֹּל הַשְּׂרָצִים שֶׁשִּׁתּוּ, אֵינָן
פּוֹסְלִין; חוּץ מִן חֲחֻלְדָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְלַקְקַת
בְּלִשׁוֹנָהּ, וְנִמְצָאת הַלְחָה יּוֹצֵאתָ מִפִּיהָ בְּמִים.

טז, מִי חֲטָאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיחֵן מִחֲמַת עֲצָמוֹ,
כְּשָׂרִיין; נִשְׁתַּנּוּ מִחֲמַת עֵשֶׂן, פְּסוּלִין. הַגְּלִידוֹ,
וְחִזְרוֹ וְנִמְזַחֵן כְּשָׂרִיין, אֶפְלוֹ נִמְזַחֵן בְּחֶמָה; אֲבָל
אִם הַמְזַחֵן בְּאוֹר, פְּסוּלִין.

טז, אֶפֶר חֲטָאת שֶׁנִּשְׁתַּנּוּ מִרְאֵיחֵן מִחֲמַת
עֲצָמוֹ, אוֹ מִחֲמַת עֵשֶׂן כְּשָׂרִיין; נִשְׁתַּנּוּ מִחֲמַת
אֲבָק, אוֹ שֶׁנָּפֶל לְתוֹכוֹ סִיד אוֹ גִּבְסִים, אוֹ
שֶׁנִּתְּעַרְבּ בּוֹ אֶפֶר מְקַלָּה, כֹּל שֶׁהוּא חֲרֵי זֶה
פְּסוּלִי.

טז, חֲחוּשָׁב עַל מִי חֲטָאת לְשִׁתּוֹתָן לֹא פְּסוּלִין,
עַד שֶׁיִּשְׁתַּתַּח מֵהֶן; וְאִם שִׁפְףָה מִן הַכֹּלִי לְתוֹךְ
גְּרוֹנוֹ, וְלֹא נִגָּעָה שִׁפְתּוֹ בְּמִים שֶׁבְּפָלִי לֹא פְּסוּלִי.

טז, כְּלִי שֵׁישׁ בּוֹ מִים מְקַדְּשִׁין שֶׁהֵנִיחוֹ מִגְּלָה,
וּבֹא וּמִצְאוּ מְכַסֶּה חֲרֵי אֱלוֹ פְּסוּלִין; שְׂמֵא אָדָם
שְׂאֵינּוּ טָהוֹר לַחֲטָאת נִגַּע בָּהֶן, שֶׁחֲרֵי אָדָם
כִּסְהוּ בְּיָדָיו. הֵנִיחוֹ מְכַסֶּה, וּבֹא וּמִצְאוּ מִגְּלָה
אִם יְכוּלָה חֲחֻלְדָּה לְשִׁתּוֹת מִמֶּנּוּ, אוֹ שִׁיֵּרַד לוֹ
טַל בְּלִילָה פְּסוּלִין. וְאִם לֹא כְּשָׂרִיין, מִפְּנֵי שֵׁישׁ
כֵּאֵן שְׁנֵי סְפָקוֹת: סְפָק אָדָם גָּלָהוּ, אוֹ בְּחֶמָה
וְחֵיה אוֹ רִמְשֵׁי; וְאִם תִּמְצָא לֹמֵר אָדָם גָּלָהוּ,
שְׂמֵא חֵיה טָהוֹר לַחֲטָאת אוֹ אֵינּוּ טָהוֹר.

טז, מִי חֲמוּסֵר מִים מְקַדְּשִׁין, אוֹ מִים שֶׁנִּתְּמַלְאוּ

לקדוש, לטמא לשמרן הרי אלו פסולין. שנים שהיו שומרין את המים, ונטמא אחד מהן בשרין, מפני שהן ברשותו של שני; טהר וחזר לשמר, ונטמא השני בשרין, מפני שהן ברשותו של ראשון. נטמאו שניהן כאחת, הרי המים פסולין.

הלכות פרה אדמה פרק י

יא הממלא מים לקדוש אינו צריך שיהיה הוא עצמו המקדש והמזה, אלא מקדש אחר ומזה אחר. וכן ממלא אדם בכלי, ומערה בכלי לבלי, ומקדש בכלי אחר; ומערה המים המקדשין מבלי לבלי, ומזה מבלי אחר.

יב ממלא אדם מים, ומניחן אצלו בלא קדוש כל זמן שירצה; ואין בבה כלום. ומוליכן במקום למקום, ומעיר לעיר; ונותן עליהן אפר ומקדשן, בכל עת שירצה. וכן המים המקדשין, מניחן אדם אצלו ימים ושנים, ומזה מהן בכל יום שהוא צריך, עד שיתמו; ומוליכן במקום למקום, ומעיר לעיר. ומשמר אדם אפר הפרה אצלו; ומוליכו במקום למקום, ומעיר לעיר.

יג פעם אחת, חוליכו כלי שיש בו מי חטאת בספינה בירדן; ונמצא פזית מן המת בקרקע הספינה, ונטמאו המים. באותה שעה גזרו בית דין הגדול, שאין מעבירין מי חטאת ולא אפר חטאת בנהר ובספינה; ולא ישיטם על פני המים, ולא יעמד בצד הנהר מכאן ויזרקם לצד השני.

יד אבל עובר הוא אדם במים עד צוארו, ובירדו אפר פרה או מים מקדשין; וכן אדם וכלים הריקנים שהן טהורין לחטאת, ומים שנתמלאו לחטאת ועדין לא נתקדשו מעבירין אותם בנהר ובספינה. וכן מעבירין מים מקדשין בספינה בים הגדול, ושטין בהן על פני המים; שלא גזרו אלא על המים המקדשין ועל האפר, בנהר.

יח המוליך מים לקדשן, ואין צריך לומר מים שנתקדשו לא יפסיל הפלי לאחוריו, אלא לפניו: שנאמר "למשמרת, למי נדה" בזמן שהן שומרין, הן מי נדה; ואם לאו, פסולין. הרי שפלא שתי הביית נותן אחת לפניו, ואחת לאחוריו: מפני שאי אפשר.

יז מי חטאת ששקלן במשקל אם הסיח דעתו, פסולין; ואם לא הסיח דעתו, בשרין. אבל אם שקל דברים אחרים במי חטאת הואיל ועשין משקלת, פסולין: שאין זו משמרת.

יח כל אלו הטהורין שוממלאין או שמקדשין או שמזין, וכן כל הכלים שוממלאין ומקדשין בהן ושמוזין מהן אם היו טבולי יום את על פי שלא העריב שמשון, הרי אלו בשרין: שכל מעשה הפרה והמלוי והקדוש והטהרה פשר בטבולי יום, כמו שבארנו. ומפני הצדוקיין מטמאין את כל כלי שטה, ומטבילין אותן; ואחר כך משתמשין בהן במי חטאת.

יח הכל בשרין לחזות חוץ מאשה, וטמטום, ואנדרגינום, ותינוק שאין בו דעת; אבל קטן שיש בו דעת, פשר לחזות. והערל פשר לחזות, שאין הערל טמא.

יט קטן שיש בו דעת שהזה, והאשה מסעדתו, כגון שאחזה לו המים בידה חזיתו פשרה; ובלבד שלא תאחז בידו, בשעת הזיה; ואם אחזה, חזיתו פסולה.

יז המזה צריך להתפונן, ולהזות על הטמא לטהרו; ואם הזה שלא בכונה, חזיתו פסולה. אבל זה שמוזין עליו אינו צריך בונה, אלא מוזין על האדם לדעתו ושלא לדעתו. המתפונן לחזות לפניו, והזה לאחוריו, לאחוריו, והזה לפניו חזיתו פסולה; נתפונן לחזות לפניו, והזה על הצדדין שלפניו חזיתו בשרה.

יזא המזה אינו צריך טבילה, לכל הזיה; אלא טובל את האזוב, ומזה הזיה אחר הזיה עד

שִׁינְגָמְרוּ הַמַּיִם. וּמִזֶּה הָיְתָה אַחַת עַל פְּמַח בְּנֵי אָדָם, אִו פְּמַח כְּלִיב, כְּאַחַד אֶפְלוּ מֵאֵה: כֹּל שִׁנְגַע בּוּ מִן הַמַּיִם כֹּל שֶׁהוּא, טָהוּר וְהוּא שְׂיִתְפוֹן הַמִּזְה, לְחִזוֹת עָלָיו.

יֵיב טָבֵל אֶת הָאֵזוּב, וְנִתְפוֹן לְחִזוֹת עַל דְּבַר שֶׁמִּקְבֵּל טְמֵאָה אִו עַל הָאָדָם, וְהָזָה מֵאֹתָהּ טְבִילָה עַל דְּבַר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טְמֵאָה, אִו עַל הַבְּחֵמָה אִם נִשְׁאָר מַיִם בְּאֵזוּב, אֵינּוּ צָרִיךְ לְחִזוֹר וְלִהְטָבֵיל; אִלָּא מִזֶּה מִן הַשְּׂאָר עַל הָאָדָם, אִו עַל הַכְּלִיב הַטְּמֵאִים: שְׁהָרִי תִּחְלַת טְבִילָתוֹ כְּשֶׁרָה הָיְתָה.

יֵיב אֶבֶל אִם טָבֵל אֶת הָאֵזוּב לְחִזוֹת עַל דְּבַר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טְמֵאָה, אִו עַל הַבְּחֵמָה, וְהָזָה עַל הָאָדָם, אִו עַל הַכְּלִיב הַטְּמֵאִי הָיְתָה פְּסוּלָה: עַד שִׁיחִזוֹר וְיִטְבֵּל הָאֵזוּב פַּעַם שְׁנֵיָה, וְיִתְפוֹן לְחִזוֹת עַל הָאָדָם אִו עַל דְּבַר הַמִּקְבֵּל טְמֵאָה.

יֵיב הַטְּבִיל אֶת הָאֵזוּב, וְנִתְפוֹן לְחִזוֹת עַל דְּבַר שֶׁאֵינּוּ מִקְבֵּל טְמֵאָה הַמַּיִם הַמְּנַטְפִין, כְּשֶׁרִיין; לְפִיכֶף אִם נִטְפוּ בְּכִלִּי, וְחִזוֹר וְהַטְּבִיל בְּהֵן אֶת הָאֵזוּב כְּכֹנֶנֶה לְחִזוֹת עַל דְּבַר הַמִּקְבֵּל טְמֵאָה הָיְתָה כְּשֶׁרָה.

יֵטוּ מִי חֲטָאת שְׁנֵת־מַעֲטוֹ טוֹבֵל אֶפְלוּ רֵאשִׁי גְבַעוּלִין וּמִזְה, וּבִלְבַד שְׁלֵא יִסְפַּג. צְלוּחִית שְׁפִיחָה צָר טוֹבֵל וּמַעֲלָה כְּדָרְכּוֹ, וּמִזְה; וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְחִזוֹר שְׂמָא יִגַע בְּצַדֵי הַכְּלִי, בְּפַעַם שְׁנֵיָה.

הַלְכוֹת פְּרָה אֲדָמָה פֶּרֶק י"א

יֵאָא פִּיצַד מְטַהְרִין טְמֵא מֵת בְּמֵי נְדָה: לִזְקַח אָדָם טָהוּר שְׁלוֹשָׁה קָלְחִין שְׁלֵאֵזוּב, וְאוֹגְדִין אֲנָדָה אַחַת, וּבְכֹל בַּד וּבַד גְּבַעוּל אַחַד. וְטוֹבֵל רֵאשִׁי גְבַעוּלִין בְּמֵי נְדָה שְׁכַפְלִי, וּמֵת־כְּפוֹן וּמִזְה עַל הָאָדָם אִו עַל הַכְּלִיב, בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי, אַחַר שְׁתַּנִּין חֲחֵמָה; וְאִם הָזָה מִשְׁעָלָה עִמּוּד הַשְּׁחַר, כְּשֶׁר. וְאַחַר שְׁנֵיָה עָלָיו בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי, טוֹבֵל בְּיוֹם; וּמַעְרִיב שְׂמֵשׁוּ, וְהָרִי

הוּא טָהוּר לְעָרֵב.

יֵאָב טָבֵל אֶת הָאֵזוּב בְּלִילָה, וְהָזָה בְּיוֹם, אִו שְׁטָבֵל אֶת הָאֵזוּב בְּיוֹם, וְהָזָה בְּלִילָה הָיְתָה פְּסוּלָה. וְהַמַּיִם מְטַמְּאִין מִשׁוּם מִי חֲטָאת, כְּמוֹ שְׂיִתְכַּאֵר, עַד שֶׁתְּהִיָּה טְבִילַת הָאֵזוּב בְּמַיִם וְהָיְתָה מְמַנֵּה בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי, אַחַר הַנִּין חֲחֵמָה; וְאִם עֶבֶר וְעָשָׂה מִשְׁעָלָה עִמּוּד הַשְּׁחַר, כְּשֶׁר כְּמוֹ שְׂכַאֲרָנוּ.

יֵאָג מִי שֶׁנִּטְמָא בְּמֵת, וְשָׁחָה כְּמַח יָמִים בְּלֵא הָיְתָה כְּשֶׁיִּבּוֹא לְחִזוֹת, מִזְנָה בְּכַפֵּינוּ שְׁלוֹשָׁה יָמִים; וּמִזִּין עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְטוֹבֵל בְּשִׁבְעִי וּמַעְרִיב שְׂמֵשׁוּ.

יֵאָד כְּמַח דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּעַם הָאָרֶץ שְׂכַא לְחִזוֹת, שְׂאֶפְלוּ אָמַר הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי שְׁלִי אֵינּוּ נֶאֱמָן, שְׂמָא הַיּוֹם נִטְמָא; לְפִיכֶף צָרִיךְ לְמַנּוֹת בְּכַפֵּינוּ. אֶבֶל חֶבֶר שְׂכַא לְחִזוֹת, מִזִּין עָלָיו אִו עַל כְּלִי מִיָּד.

יֵאָה מִי שֶׁחָזָה עָלָיו בְּשְׁלִישִׁי, וְלֵא הָזָה בְּשִׁבְעִי, וְשָׁחָה כְּמַח יָמִים טוֹבֵל בְּכֹל עֵת שְׁיִרְצָה אַחַר הַשְּׁבִיעִי, בֵּין בְּיוֹם בֵּין בְּלִילָה, וּמִזִּין עָלָיו בְּיוֹם, בֵּין קֶדֶם טְבִילָה בֵּין אַחַר טְבִילָה: אֶפְלוּ טָבֵל בְּלִיל תְּשִׁיעִי, אִו לֵיל עֲשִׂירִי. וּמִזִּין עָלָיו לְמַחַר, אַחַר הַנִּין חֲחֵמָה.

יֵאָו כֹּל הַטְּמֵאִין מִקְבֵּלִין הָיְתָה. פִּיצַד: זָבִים וְזָבוֹת נְדוּת וְיִזְלָדוֹת שֶׁנִּטְמָאוּ בְּמֵת מִזִּין עָלֵיהֶן בְּשְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי, וְהָרִי הֵן טָהוּרִין מִטְּמֵאֵת מֵת: וְאִם עַל פִּי שְׁחַן טְמֵאִין בְּטְמֵאָה אַחֲרָת, שְׂנַאֲמָר "וְהָזָה הַטָּהוֹר עַל-הַטְּמֵא" הַנַּח לְמַדָּת שֶׁתְּחַזֶּיָה מוֹעֲלַת לוֹ, אִם עַל פִּי שֶׁהוּא טְמֵא.

יֵאָז וְכֵן הָעָרֵל מִקְבֵּל הָיְתָה. פִּיצַד: עָרֵל שֶׁנִּטְמָא בְּמֵת, וְהָזָה עָלָיו שְׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי הָרִי זֶה טָהוּר מִטְּמֵאֵת מֵת; וְכְשִׁימוּל טוֹבֵל, וְאוֹבֵל בְּקֶדְשִׁים לְעָרֵב.

יֵאָח מְצוֹת אֵזוּב שְׁלוֹשָׁה קָלְחִין, וּבְכֹל קָלַח וְקָלַח גְּבַעוּל אַחַד; נִמְצָאוּ שְׁלוֹשָׁה גְּבַעוּלִין,

וְשִׁירֵיו שְׁנִים, וְאִם לָקַח שְׁנַיִם בְּתַחֲלָה, וְאֶגְדָּן
כָּשָׁר. נִתְפָּרְדּוּ הַגְּבָעוּלִין וְנִשְׂרוּ הָעֲלִין, אֲפִלּוּ
לֹא נִשְׂאָר מִכָּל גְּבָעוּל מִהֶם אֵלָּא כֹּל שֶׁהוּא
כָּשָׁר; וְשִׁירֵי הָאֵזוּב, בְּכֹל שֶׁהוּא.

יֵא, ט קָלַח שְׁיֵשׁ בּוֹ שְׁלוֹשָׁה בְּדִין מִפְּסָקוֹ, וְאַחַר
כֵּן אֲוִגַד שְׁלֹשֶׁתָּן: שְׁמֻצָּתוֹ לְהִיּוֹת אֲגָדָה, אִם
עַל פִּי שְׁלֹא נִתְפָּרַשׁ בְּתוֹרָה שְׁיִהְיֶה אֲגָדָה. פְּסָקוֹ
וְלֹא אֲגָדוֹ, אוֹ שְׁאֲגָדוֹ וְלֹא פְּסָקוֹ, אוֹ שְׁלֹא פְּסָקוֹ
וְלֹא אֲגָדוֹ, וְהָזֶה בּוֹ כָּשָׁר.

יֵא, י הָאֵזוּב הַקָּצֵר אֲוִגַדוֹ בְּחוּט עַל הַכּוֹשׁ
וְכִינֻצָּא בּוֹ, וְטוֹבֵל בְּמַיִם וּמַעֲלָה, וְאוֹחֵז בְּאֵזוּב
וּמְזַהֵ; נִסְתַּפֵּק לוֹ אִם מִן הַחוּט הַזֶּה, אוֹ מִן
הַכּוֹשׁ, אוֹ מִן הַגְּבָעוּל הַזֵּיתוֹ פְּסוּלָה.

יֵא, יא אֵין מִזִּין לֹא בְּיוֹנְקוֹת הָאֵזוּב, וְלֹא
בְּתַמְרוֹת, אֵלָּא בְּגְבָעוּלִין. אֵלּוּ הֵן הַיּוֹנְקוֹת,
גְּבָעוּלִין שְׁלֹא גְּמָלוּ; וְכִי שֶׁהָזֶה עָלָיו בְּיוֹנְקוֹת,
וְנִכְנַס לְמַקְדָּשׁ פְּטוּר. וְכִמְאִימְתֵי מִזִּין בְּאֵזוּב,
כּוֹשֵׁינִין. וְאֵזוּב שֶׁהָזֶה בּוֹ מִי נָדָה, כָּשָׁר לְטַהַר
בּוֹ אֶת הַמְצַרְעֵי.

יֵא, יב כֹּל אֵזוּב שְׁיֵשׁ לוֹ שֵׁם לְוִי, פְּסוּל; וְהָאֵזוּב
שְׁקוּרָאִין אוֹתוֹ אֵזוּב בְּיַחֲוֹד הוּא הַכָּשָׁר, וְהוּא
הָאֵזוּב שְׁאֹכְלִין אוֹתוֹ בְּעֲלֵי בָתִּים. אֲבָל זֶה
שְׁקוּרָאִין אוֹתוֹ אֵזוּבִין, וְאֵזוּב כְּחֵלִית, וְאֵזוּב
מִדְּבָרֵי, וְאֵזוּב רוּמֵי פְּסוּל.

יֵא, יג אֵזוּב שְׁלֹא־שָׂרָה, וְשְׁלֵעִיר הַגְּדִיחַת,
וְשְׁלֵעֲבוּדָה זָרָה, וְשְׁלֵתְרוּמָה טְמֵאָה פְּסוּל.
וְשְׁלֵתְרוּמָה טְהוֹרָה, לֹא יִזָּה; וְאִם הָזֶה, כָּשָׁר.

יֵא, יד אֵזוּב שְׁלֵקְטוֹ לְעֵצִים, וְנִכְּלוֹ עָלָיו מִשְׁקוּן
מִנְּגָבוֹ, וְהוּא כָּשָׁר לְהִזְיָה. לְקַטוֹ לְאֹכְלִין, וְנִכְּלוֹ
עָלָיו מִשְׁקוּן אִם עַל פִּי שְׁנִגְבוֹ, פְּסוּל: שְׁחָרֵי
נִטְמָא לְהִזְיָה שְׁכָּל חַמְשִׁיקוּן וְכָל הָאֹכְלִין וְכָל
הַכְּלִים, חָרֵי הֵן כְּטֵמְאִים לְעֵנִין חֲטָאת כְּמוֹ
שְׁיִתְבָּאֵר. לְקַטוֹ לְחֲטָאת, חָרֵי זֶה כְּנִלְקַט לְעֵצִים;
וְאִם נִכְּלוֹ עָלָיו מִשְׁקוּן, מִנְּגָבוֹ וּמְזַהֵ בּוֹ.

חז"ל זאגן (בראשית רבה ב, ד) אז די יונגים האבן פארטונקלט די אויגן פון די אידן מיט זייערע שלעכטע גזירות, זיי האבן באפוילן אז מען מוז אויפשרייבן אויף די הערנער פון די אקסן אז מען האט ח"ו נישט קיין חלק מיט'ן הייליגן באשעפער. די הייליגע חשמונאים האבן באזיגט די שלעכטע יונגים, און צוריק געשטעלט דעם הייליגן בית המקדש ווי עס דארף צו זיין, און אויפגעלאכטן די אויגן פון די אידישע קינדער.

די יונגים האבן זיך ספעציעל פארלייגט אויף די דריי מצות, פון שבת, ברית מילה, און קידוש החודש. די ראשי תיבות פון די דריי מצות "ש'בת מ'ילה ח'ודש", איז "שמח". מיט דעם וואס א איד גלייבט אינעם אייבערשטן און ער היט אלע מצות, ווערט ער א פרייליכער מענטש. דאס איז ביי יעדע מצוה. אבער ספעציעל די דריי מצות איז מער מסוגל צו מאכן פרייליך דעם מענטש.

ביי שבת זאגן די חז"ל (ילקוט שמעוני בהעלותה רמז תשכ"ה) "וביום שמחתכם - אלו השבתות" - דער אייבערשטער האט געגעבן דעם שבת קודש אז מען זאל זיך פרייען און הנאה האבן פונעם הייליגן שבת. ביי ברית מילה זאגט די גמרא (שבת ק"ל) אז די מצוה פון ברית מילה האבן די אידן מקבל געווען בשמחה, און זיי טוען עס נאך ביז היינט מיט גרויס פרייד. און אויף ראש חודש זאגט די גמרא (פסחים ע"ז) אז עס הייסט א יום טוב, ווייל אלע ימים טובים זענען דאך אנגעהאנגען לויט ווען עס איז ראש חודש. און מיר זעען טאקע ווי אידישע קינדער טאנצן און פרייען זיך ביי "קידוש לבנה" יעדן חודש.

דעריבער האבן זיך די יונגים דוקא פארלייגט אויף די מצות. ווייל זיי האבן נאר געוואלט אז די אידן זאלן פארלירן זייער שמחה און מוט, זיי זאלן פארלירן זייער הייליגע אמונה און דורך דעם פארלירן זייער גאנצער חשק אין לעבן. ווייל ווען א איד לעבט מיט'ן אייבערשטן איז ער דער גליקליכסטער און פרייליכסטער מענטש אויף דער וועלט.

22 Dec	ראשון Sunday	כ"א 21	בבלי: סנהדרין ה ירושלמי: שקלים ז תוספתא: שביעית ד נ"ך: דברי הימים א כב-כג רמב"ם: פרה אדומה ה	נץ החמה..... 7:17 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:35 סו"ז תפלה - גר"א... 10:22 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:45	עלות השחר..... 6:04 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:59 סו"ז תפלה - מג"א... 9:58 שקיעה..... 4:32
-----------	------------------------	------------------	--	---	--

23 Dec	שני Monday	כ"ב 22	בבלי: סנהדרין ו ירושלמי: שקלים ח תוספתא: שביעית ה נ"ך: דברי הימים א כד-כה רמב"ם: פרה אדומה ו	נץ החמה..... 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:36 סו"ז תפלה - גר"א... 10:22 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:46	עלות השחר..... 6:05 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00 סו"ז תפלה - מג"א... 9:58 שקיעה..... 4:32
-----------	----------------------	------------------	--	---	--

24 Dec	שלישי Tuesday	כ"ג 23	בבלי: סנהדרין ט ירושלמי: שקלים ט תוספתא: שביעית ו נ"ך: דברי הימים א כו-כז רמב"ם: פרה אדומה ז	נץ החמה..... 7:18 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:36 סו"ז תפלה - גר"א... 10:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:46	עלות השחר..... 6:05 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:00 סו"ז תפלה - מג"א... 9:59 שקיעה..... 4:33
-----------	-------------------------	------------------	--	---	--

25 Dec	רביעי Wednesday	כ"ד 24	בבלי: סנהדרין י ירושלמי: שקלים י תוספתא: שביעית ז נ"ך: דברי הימים א כח-כט רמב"ם: פרה אדומה ח	נץ החמה..... 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:37 סו"ז תפלה - גר"א... 10:23 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:47	עלות השחר..... 6:06 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:01 סו"ז תפלה - מג"א... 9:59 שקיעה..... 4:34
-----------	---------------------------	------------------	--	---	--

26 Dec	הגישו Thursday	כ"ה 25	בבלי: סנהדרין יא ירושלמי: שקלים יא תוספתא: שביעית ח נ"ך: דברי הימים ב א-ב רמב"ם: פרה אדומה ט	1st Day of Chanukah נץ החמה..... 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:37 סו"ז תפלה - גר"א... 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:48	א דחנוכה עלות השחר..... 6:06 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:01 סו"ז תפלה - מג"א... 10:00 שקיעה..... 4:34
-----------	--------------------------	------------------	--	--	--

27 Dec	ששי Friday	כ"ו 26	בבלי: סנהדרין יב ירושלמי: שקלים יב תוספתא: תרומות א נ"ך: דברי הימים ב ג-ד רמב"ם: פרה אדומה י	2nd Day of Chanukah נץ החמה..... 7:19 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:38 סו"ז תפלה - גר"א... 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:48	ב דחנוכה עלות השחר..... 6:06 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:02 סו"ז תפלה - מג"א... 10:00 שקיעה..... 4:35
-----------	----------------------	------------------	--	--	--

28 Dec	הפטרה: רני ושמוי שב"ק Shabbos	כ"ז 27	בבלי: סנהדרין יא ירושלמי: שקלים יג תוספתא: תרומות ב נ"ך: דברי הימים ב ה-ו רמב"ם: פרה אדומה יא	3rd Day of Chanukah נץ החמה..... 7:20 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:38 סו"ז תפלה - גר"א... 10:24 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:49	מקץ, שבת חנוכה, מבה"ח עלות השחר..... 6:07 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:02 סו"ז תפלה - מג"א... 10:00 שקיעה..... 4:36
-----------	--	------------------	---	--	---

מברכים חודש טבת המולד: מאנטאג נאכמיטאג 33 מינוט און 16 חלקים נאך 5. ראש חודש: שלישי ולמחרתו ביום הרביעי

דוֹרְכֵן צִינְדֵען חֲנוּכָה לִיכְט און שֶׁבֶת לִיכְט, אִיז מְעַן זֹכֶה צו קִינְדער תַּלְמִידֵי חֻכְמִים.
(סְפָר הַמְדוּת אוֹת בְּגִימַת סִימָן ג"ד)